

FORMACJA SALEZJANÓW KSIĘDZA BOSKO

ZASADY I NORMY

**RATIO FUNDAMENTALIS
INSTITUTIONIS ET STUDIORUM**

Wydanie czwarte

Rzym 2016

Edizione online

**Direzione Generale Opere Don Bosco
Via della Pisana, 1111
Casella Postale 18333
00163 Roma Bravetta**

ZAWARTOŚĆ

Spis treści

Wykaz skrótów

Dekret promulgacyjny

Rewizja „Ratio” w zakresie Prenowicjatu: List księdza Francesca Ceredy

Rewizja „Ratio” w zakresie formacji początkowej salezjanina koadiutora:

List księdza Francesca Ceredy

Informacje na temat Czwartego Wydania „Ratio” SDB

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów
Dekret promulgacyjny
Tekst rewizji "Ratio" dotyczący Postnowicjatu
Tekst rewizji "Ratio" dotyczący formacji początkowej salezjanów koadiutorów
Informacje na temat Czwartego Wydania "Ratio"

Część pierwsza

FORMACJA SALEZJAŃSKA W OGÓLNOŚCI

Rozdział 1

FORMACJA SALEZJAŃSKA DZISIAJ. RATIO

1.1. Powołanie i formacja: dar do przyjęcia i kultywowania

1.2. Spojrzenie na Księdza Bosko - Założyciela i Formatora oraz na rzeczywistość Zgromadzenia

1.3. Punkty odniesienia dla dzisiejszej formacji

- 1.3.1. ZWRÓCENIE UWAGI NA KONTEKST: BODŹCE I WYZWANIA
- 1.3.2. DOŚWIADCZENIE I WSKAZANIA KOŚCIOŁA
- 1.3.3. DOŚWIADCZENIE I WSKAZANIA ZGROMADZENIA

1.4. Ratio: Cel, treść i odbiorcy

- 1.4.1. CEL RATIO
- 1.4.2. STRUKTURA I TREŚĆ RATIO
- 1.4.3. ODBIORCY RATIO

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 2

SALEZJAŃSKA TOŻSAMOŚĆ POWOŁANIOWA: ZASADY I CEL FORMACJI

2.1. Salezjańska tożsamość powołaniowa

- 2.1.1. PROGRAM KONSEKRACJI APOSTOLSKIEJ
 - 2.1.1.1. Wychowawca i duszpasterz młodzieży, ożywiony miłością duszpasterską
 - 2.1.1.2. Członek wspólnoty odpowiedzialny za nią
 - 2.1.1.3. Świadek radykalizmu ewangelicznego
 - 2.1.1.4. Animator komunii w duchu i posłannictwie Księdza Bosko
 - 2.1.1.5. Umiejscowiony w Kościele, otwarty na historię i dialog z rzeczywistością
- 2.1.2. RÓŻNE FORMY TOŻSAMOŚCI POWOŁANIOWEJ
 - 2.1.2.1. Salezjanin kapłan
 - 2.1.2.2. Salezjanin koadiutor

2.2. Formacja w służbie tożsamości salezjańskiej

- 2.2.1. FORMACJA OKREŚLONA TOŻSAMOŚCIĄ SALEZJAŃSKĄ
- 2.2.2. CIĄGŁOŚĆ TROSKI FORMACYJNEJ O TOŻSAMOŚĆ
- 2.2.3. FORMACJA PRZEKAZUJĄCA TOŻSAMOŚĆ KONTEKSTOWI KULTUROWEMU
- 2.2.4. FORMACJA PRZYSZYLAJĄCA SIĘ DO ROZWOJU TOŻSAMOŚCI WEDŁUG DARÓW OSOBISTYCH
- 2.2.5. FORMACJA POMAGAJĄCA ŻYĆ TOŻSAMOŚCIĄ W KOMUNII POWOŁAŃ

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 3

WYMIARY FORMACJI: WARTOŚCI I POSTAWY

3.1. Wymiar ludzki

- 3.1.1. ZDROWIE I ZDOLNOŚĆ DO PRACY
- 3.1.2. RÓWNOWAGA PSYCHICZNA
- 3.1.3. DOJRZAŁOŚĆ UCZUCIOWA I SEKSUALNA
- 3.1.4. ZDOLNOŚĆ DO NAWIĄZYWANIA RELACJI MIĘDZYOSOBOWYCH
- 3.1.5. WOLNOŚĆ ODPOWIEDZIALNA
- 3.1.6. OTWARCIE NA RZECZYWISTOŚĆ

Wskazania i normy praktyczne

3.2. Wymiar duchowy

- 3.2.1. PRYMAT BOGA I JEGO PLANU ZBAWIENIA
- 3.2.2. ZMYŚŁ EKLIZJALNY
- 3.2.3. OBECNOŚĆ MARYI NIEPOKALANEJ WSPOMOŻYCIELKI
- 3.2.4. SPOTKANIE BOGA W MŁODZIEŻY
- 3.2.5. DOŚWIADCZENIE BOGA W ŻYCIU WSPÓLNOTOWYM
- 3.2.6. NAŚLADOWANIE CHRYSTUSA POSŁUSZNEGO, UBOGIEGO I CZYSTEGO
 - 3.2.6.1. Iść za Chrystusem posłusznym
 - 3.2.6.2. Iść za Chrystusem ubogim
 - 3.2.6.3. Iść za Chrystusem czystym
- 3.2.7. W DIALOGU Z PANEM

Wskazania i normy praktyczne

3.3. Wymiar intelektualny

- 3.3.1. MOTYWY I PRZYNAGLENIA
- 3.3.2. ISTOTA FORMACJI INTELEKTUALNEJ
- 3.3.3. CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA FORMACJĘ INTELEKTUALNĄ SALEZJANINA
 - 3.3.3.1. Charakterystyka salezjańska
 - 3.3.3.2. Wzajemne oddziaływanie teorii i praktyki oraz zgodność z sytuacją historyczną
 - 3.3.3.3. Ustawienie całościowe i jednolite
 - 3.3.3.4. Ciągłość
 - 3.3.3.5. Inkulturacja
- 3.3.4. Zakresy kulturalne
 - 3.3.4.1. Solidna kultura zasadnicza
 - 3.3.4.2. Pogłębienie wiary przez znajomość teologii
 - 3.3.4.3. Koherentna wizja człowieka, świata i Boga, ukształtowana przez filozofię
 - 3.3.4.4. Nauki o człowieku i nauki wychowawcze
 - 3.3.4.5. Duchowość salezjańska
- 3.3.5. SPECJALIZACJA I PROFESJONALIZM
- 3.3.6. OŚRODKI STUDIÓW FORMACYJNYCH
- 3.3.7. NIEKTÓRE WSKAZANIA DOTYCZĄCE FORMACJI INTELEKTUALNEJ

Wskazania i normy praktyczne

3.4. Wymiar wychowawczo-duszpasterski

- 3.4.1. FORMOWANIE DO SYSTEMU PREWENCYJNEGO PRZYJĘCIEM POSŁANNICTWA SALEZJAŃSKIEGO
- 3.4.2. FORMOWANIE DO SALEZJAŃSKIEGO DUSZPASTERSTWA MŁODZIEŻOWEGO JAKO REALIZACJA SYSTEMU PREWENCYJNEGO
- 3.4.3. WARTOŚCI I POSTAWY CHARAKTERYZUJĄCE WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

- 3.4.3.1. Ukierunkowanie na młodzież, zwłaszcza najuboższą, i obecność wśród niej
- 3.4.3.2. Integracja wychowania z ewangelizacją
- 3.4.3.3. Znaczenie wspólnotowe duszpasterstwa salezjańskiego
- 3.4.3.4. Styl animacji
- 3.4.3.5. Perspektywa duszpasterstwa całościowego i mentalność programowania
- 3.4.4. NIEKTÓRE LINIE FORMACJI WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKIEJ
- 3.4.4.1. Kwalifikacje wychowawczo-duszpasterskie
- 3.4.4.1.1. Słuchanie Pana w potrzebach młodzieży
- 3.4.4.1.2. Koncentracja uwagi na sferze wychowania
- 3.4.4.1.3. Refleksja teologiczno-duszpasterska i wskazania Kościoła
- 3.4.4.1.4. Przyjęcie salezjańskich wskazań duszpasterskich
- 3.4.4.1.5. Formacja w codziennym doświadczeniu posłannictwa
- 3.4.4.2. Działalność duszpasterska w okresie formacji początkowej

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 4

ZASADY METODOLOGII FORMACJI

4.1. Głębokie dotarcie do wnętrza osoby

4.2. Animacja jednolitego doświadczenia formacyjnego według całościowego programu

4.3. Zapewnienie środowiska formacyjnego i zaangażowanie wszystkich odpowiedzialnych

- 4.3.1. OSOBA SALEZJANINA
- 4.3.2. WSPÓLNOTA ŚRODOWISKIEM FORMACJI
- 4.3.2.1. Wspólnota lokalna
- 4.3.2.2. Wspólnota formacyjna
- 4.3.2.3. Ośrodek studiów
- 4.3.2.4. Wspólnota Inspektorialna
- 4.3.2.5. Wspólnota Światowa
- 4.3.3. WSPÓŁODPOWIEDZIALNI ZA FORMACJĘ
- 4.3.3.1. Odpowiedzialni na poziomie lokalnym
- 4.3.3.1.1. Dyrektor
- 4.3.3.1.2. Ekipa formatorów
- 4.3.3.1.3. Wykładowcy i eksperci
- 4.3.3.1.4. Wkład osób świeckich
- 4.3.3.2. Współodpowiedzialni na poziomie inspektorialnym
- 4.3.3.2.1. Inspektor ze swoją Radą
- 4.3.3.2.2. Delegat i Komisja Inspektorialna do spraw Formacji
- 4.3.3.3. Łączność i współpraca na poziomie międzyinspektorialnym
- 4.3.3.4. Współodpowiedzialni na poziomie światowym

4.4. Nadanie wymiaru formacyjnego codziennemu doświadczeniu

- 4.4.1. OBECNOŚĆ WŚRÓD MŁODZIEŻY
- 4.4.2. PRACOWAĆ RAZEM
- 4.4.3. KOMUNIKACJA
- 4.4.4. RELACJE MIĘDZYOSOBOWE
- 4.4.5. KONTEKST SPOŁECZNO-KULTUROWY

4.5. Określenie towarzyszenia formacyjnego

- 4.5.1. TOWARZYSZENIE WSPÓLNOTOWE
- 4.5.2. TOWARZYSZENIE OSOBISTE

4.6. Zwrócenie uwagi na rozpoznanie

- 4.6.1. ROZPOZNANIE STAŁYM WYMIAREM DOŚWIADCZENIA SALEZJAŃSKIEGO
- 4.6.2. ROZPOZNANIE PODCZAS FORMACJI POCZĄTKOWEJ
- 4.6.3. ROZPOZNANIE W PEWNYCH SZCZEGÓLNYCH OKOLICZNOŚCIACH

Wskazania i normy praktyczne

Część druga

PROCES FORMACJI SALEZJAŃSKIEJ

Rozdział 5

PROCES FORMACJI

5.1. „Proces formacji, który trwa całe życie”

5.2. Cechy charakterystyczne procesu formacji

- 5.2.1. PROCES OSOBISTY
- 5.2.2. PROCES WSPÓLNOTOWY
- 5.2.3. PROCES JEDNORODNY I ZRÓŻNICOWANY
- 5.2.4. PROCES CIĄGŁY I STOPNIOWY
- 5.2.5. PROCES INKULTUROWANY

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 6

PRENOWICJAT

6.1. Istota i cel

6.2. Doświadczenie formacyjne

- 6.2.1. WYMIAR LUDZKI
 - 6.2.1.1. Warunki fizyczne i zdrowie
 - 6.2.1.2. Poznanie siebie i zgoda na to, by być poznanym
 - 6.2.1.3. Pogodna uczuciowość
 - 6.2.1.4. Zdolność do nawiązywania relacji
 - 6.2.1.5. Poczucie odpowiedzialności
 - 6.2.1.6. Prawość sumienia i otwartość w stosunku do rzeczywistości
- 6.2.2. WYMIAR DUCHOWY
- 6.2.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
- 6.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

6.3. Zapewnienie koniecznych warunków

- 6.3.1. DOŚWIADCZENIE WSPÓLNOTOWE
- 6.3.2. FORMATORZY: PRZEWODNIK

6.4. Rozpoznanie powołania i dopuszczenie do nowicjatu

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 7

NOWICJAT

7.1. Istota i cel

7.2. Doświadczenie formacyjne

- 7.2.1. WYMIAR LUDZKI
- 7.2.2. WYMIAR DUCHOWY
 - 7.2.2.1. Upodobnienie się do Chrystusa w perspektywie „Da mihi animas”
 - 7.2.2.2. Asymilacja charyzmatu salezjańskiego i identyfikacja z Założycielem

- 7.2.2.3. Doświadczenie życia braterskiego
- 7.2.2.4. Wprowadzenie do modlitwy, która obejmuje całe życie
- 7.2.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
- 7.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSK

7.3. Niektóre warunki formacji

- 7.3.1. WSPÓLNOTA I ŚRODOWISKO
- 7.3.2. MISTRZ NOWICJUSZY I FORMATORZY

7.4. Rozpoznanie powołania i dopuszczenie do pierwszej profesji

- 7.4.1. CZAS ROZPOZNANIA
- 7.4.2. PROFESJA CZASOWA

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 8

POSTNOWICJAT

8.1. Istota i cel

8.2. Doświadczenie formacyjne

- 8.2.1. WYMIAR LUDZKI
- 8.2.2. WYMIAR DUCHOWY
- 8.2.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
 - 8.2.3.1. Studia
 - 8.2.3.1.1. *Nauki filozoficzne*
 - 8.2.3.1.2. *Nauki o człowieku i wychowaniu*
 - 8.2.3.1.3. *Misterium chrześcijańskie i wychowanie do wiary*
 - 8.2.3.1.4. *Studia salezjańskie*
 - 8.2.3.2. Inne studia
 - 8.2.3.3. Curriculum salezjanów koadiutorów
- 8.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

8.3. Niektóre konieczne warunki

- 8.3.1. ŚRODOWISKO
 - 8.3.1.1. Wspólnota formacyjna
 - 8.3.1.2. Łączność z innymi wspólnotami
- 8.3.2. FORMATORZY
- 8.3.3. WSPÓŁPRACA MIĘDZYINSPEKTORIALNA

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 9

ASYSTENCJA

9.1. Istota i cel

9.2. Doświadczenie formacyjne

- 9.2.1. WYMIAR LUDZKI
- 9.2.2. WYMIAR DUCHOWY
- 9.2.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
- 9.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

9.3. Niektóre konieczne warunki

- 9.3.1. WSPÓLNOTA
- 9.3.2. PRZEWODNIK FORMACJI I OSOBISTE ZAANGAŻOWANIE ASYSTENTA
- 9.3.3. INSPEKTOR

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 10

FORMACJA SPECYFICZNA

FORMACJA SPECYFICZNA SALEZJANINA KOADIUTORA

10.1. Istota i cel

10.2. Doświadczenie formacyjne

- 10.2.1. WYMIAR LUDZKI
- 10.2.2. WYMIAR DUCHOWY
- 10.2.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
 - 10.2.3.1. Studia teologiczne
 - 10.2.3.2. Studia salezjańskie
 - 10.2.3.3. Wychowanie w dziedzinie społecznej
 - 10.2.3.4. Przygotowanie zawodowe
- 10.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

10.3. Niektóre konieczne warunki

FORMACJA SPECYFICZNA SALEZJANINA KAPŁANA

10.4. Istota i cel

10.5. Doświadczenie formacyjne

- 10.5.1. WYMIAR LUDZKI
- 10.5.2. WYMIAR DUCHOWY
- 10.5.3. WYMIAR INTELEKTUALNY
 - 10.5.3.1. Studium teologii
 - 10.5.3.2. Perspektywa salezjańska i przedmioty salezjańskie
- 10.5.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI
 - 10.5.4.1. Aspekty, o które należy zadbać w tym okresie
 - 10.5.4.2. Sprawowanie posług i święceń diakonatu
 - 10.5.4.2.1. *Lektorat i akolitat*
 - 10.5.4.2.2. *Diakonat*

10.6. Niektóre konieczne warunki

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 11

PRZYGOTOWANIE DO PROFESJI WIECZYSTEJ

11.1. Istota i cel

11.2. Doświadczenie formacyjne

11.3. Niektóre konieczne warunki

Wskazania i normy praktyczne

Rozdział 12

FORMACJA CIĄGŁA

12.1. Istota i cel

12.2. Doświadczenie formacyjne

- 12.2.1. WYMIAR LUDZKI

- 12.2.2. WYMIAR DUCHOWY
- 12.2.2. WYMIAR INTELEKTUALNY
- 12.2.4. WYMIAR WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKI

12.3. Zwrócenie uwagi na niektóre sytuacje życia

- 12.3.1. FAZY ŻYCIA
 - 12.3.1.1. Pierwsze lata pełnego wdrożenia w pracę wychowawczą i duszpasterską
 - 12.3.1.2. Lata pełnej dojrzałości
 - 12.3.1.3. Wiek zaawansowany
- 12.3.2. NIEKTÓRE SZCZEGÓLNE OKOLICZNOŚCI

12.4. Animacja formacji ciągłej

- 12.4.1. NA POZIOMIE OSOBISTYM
- 12.4.2. NA POZIOMIE LOKALNYM
- 12.4.3. NA POZIOMIE INSPEKTORIALNYM
- 12.4.4. NA POZIOMIE MIĘDZYINSPEKTORIALNYM

Wskazania i normy praktyczne

ZAŁĄCZNIKI

1. *Dyrektorium inspektorialne - sekcja formacji*
2. *Inspektońalny Program Formacji*
3. *Wytyczne dotyczące organizacji studiów*
4. *Dokumenty kościelne i salezjańskie na temat formacji*

WYKAZ SKRÓTÓW

ACG	Akta Rady Generalnej, Rzym 1984-
ACS	Akta Rady/Kapituły Wyższej, Turyn/Rzym 1920-1984.
CDF	Kongregacja do spraw Doktryny Wiary.
CEC	Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego
CEC-FT	<i>Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego</i> , Documento sulla formazione teologica dei futuri sacerdoti, Rzym 1976.
CEC-FS	Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, <i>Orientamenti per lo studio e Vinsegnamento della dottrina sociale della Chiesa nella formazione sacerdotale</i> , Rzym 1988.
CIVCSVA	Kongregacja do spraw Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.
CRIS	Kongregacja do spraw Zakonników i Instytutów Świeckich.
DES	<i>Dizionario enciclopedico di spiritualita</i> , red. E. Ancilli, Roma 1990 ² .
DFK	Sobór Watykański II, <i>Optatam Totius</i> , Dekret o formacji kapłanów, Rzym 1965.
DK	Sobór Watykański II, <i>Presbyterorum Ordinis</i> , Dekret o posłudze i życiu kapłanów, Rzym 1965.
dok. cyt.	dokument cytowany.
DSM	<i>Il Direttore salesiano</i> . Un ministero per l'animazione e il governo della comunità locale [<i>Dyrektor Salezjański</i> . Posługa na rzecz animacji i zarządu wspólnoty lokalnej], Rzym 1986.
DZ	Sobór Watykański II, <i>Perfectae Caritatis</i> , Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego, Rzym 1965.
dz. cyt.	dzieło cytowane.
FSDB	<i>La formazione dei Salesiani di Don Bosco. Principe e norme. Ratio Fundamental Institutionis et Studiorum</i> [Formacja salezjanów księdza Bosko. Zasady i normy. <i>Ratio Fundamental Institutionis et Studiorum</i>], Rzym 2000.
ISM	<i>L'ispettore salesiano</i> . Un ministero per l'animazione e il governo della comunità ispettoriale [<i>Inspektor Salezjański</i> . Posługa na rzecz animacji i zarządu wspólnoty], Rzym 1998.
K	<i>Konstytucje Towarzystwa świętego Franciszka Salezego</i> , Rzym 1984.
k.	kanon
KIF	Komisja Inspektorialna do spraw Formacji.

KG	Kapituła Generalna
KGS	Kapituła Generalna Specjalna
KL	Sobór Watykański II, <i>Sacrosanctum concilium</i> , Konstytucja o liturgii świętej, Rzym 1963.
KPK	Kodeks Prawa Kanonicznego, Rzym 1983.
list cyt.	list cytowany.
MB	<i>Memorie Biografiche di San Giovanni Bosco</i> (Wspomnienia Biograficzne Św. Jana Bosko), SEI Turyn 1898-1948.
MR	<i>Mutuae Relationes</i> . Wytyczne i kryteria wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele; Kongregacja do spraw Zakonników i Instytutów Świeckich oraz Kongregacja do spraw Biskupów, Rzym 1978.
OEFCs	CEC, Orientamenti Educativi per la formazione al celibato sacerdotale [<i>Orientacje wychowawcze dla formacji do celibatu kapłańskiego</i>], Rzym 1974.
PDV	JAN PAWEŁ II, <i>Pastores dabo vobis</i> . Adhortacja Apostolska, Rzym 1992.
PI	<i>Potissimum institutioni</i> . Wytyczne na temat formacji w Instytutach Zakonnych; Kongregacja do spraw Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, 1990.
PŻSKB	<i>Il progetto di vita dei Salesiani di Don Bosco</i> [Program życia Salezjanów Księdza Bosko], Rzym 1985.
RFIS	Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, <i>Ratio Fundamental Institutionis et Studiorum</i> , Rzym 1985.
RI	<i>Religiosorum institutio</i> , Święta Kongregacja do spraw Zakonnych, Rzym 1961.
RO	<i>Regulaminy Ogólne Towarzystwa świętego Franciszka Salezego</i> , Rzym 1984.
SaC	PAWEŁ VI, <i>Sacerdotalis coelibatus</i> . Encyklika, Rzym 1967.
SCh	JAN PAWEŁ II, <i>Sapientia chřstiana</i> , Konstytucja apostolska o Uniwersytetach i Fakultetach kościelnych, Rzym 1989.
SDM	<i>La Pastorale Giovanile Salesiana</i> [<i>Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe</i>], dokument Komisji Duszpasterstwa Młodzieżowego, Rzym 200Q ² .
SPWD	Salezjański Program Wychowawczo-Duszpasterski.
UPS	Salezjański Uniwersytet Papieski, Rzym.
VC	JAN PAWEŁ II, <i>Vita consecrata</i> . Adhortacja Apostolska, Rzym 1996.

DEKRET PROMULGACYJNY

Zostaliśmy powołani, aby być uczniami Pana Jezusa, świadkami Królestwa Bożego i misjonarzami młodzieży, żyjąc doświadczeniem charyzmatycznym, które Duch Święty wzbudził w Kościele poprzez Księdza Bosko.

Formacja do życia zakonnego apostołskiego salezjanów otrzymuje w dokumencie normatywnym „*Formacja Salezjanów Księdza Bosko. Zasady i normy*” oraz w „*Kryteria i normy rozeznania powołania salezjańskiego. Dopuszczenia*”, który jest jego uzupełnieniem, jasne wskazania. *Ratio* „przedstawia i rozwija w sposób całościowy i dydaktyczny zbiór zasad i norm dotyczących formacji, zawartych w Konstytucjach, w Regulaminach ogólnych i w innych dokumentach Kościoła i Zgromadzenia” (R 87).

Rewizji i uaktualnienia *Ratio* promulgowanego w 1985 roku (por. KG 24, 147) zażądała Kapituła Generalna 24. Domagając się takiej rewizji, Kapituła miała na uwadze: nauczanie Kościoła na temat życia konsekrowanego i posługi kapłańskiej, które ukazało się po publikacji poprzedniego wydania *Ratio*, szczególnie adhortacje apostołskie: *Vita Consecrata* i *Pastores Dabo Vobis*, wyzwania ewangelizacji i inkulturacji, wywierające wielki wpływ na powołanie, które się rozwija na poziomie światowym w różnych kontekstach, nowe akcenty salezjańskiego doświadczenia powołaniowego, podkreślane przez ostatnie Kapituły Generalne oraz konieczność dania adekwatnej odpowiedzi na współczesne wymagania i problemy formacji. Jednocześnie uczestnicy Kapituły potwierdzając zasadniczą aktualność ujęcia, kryteriów i dyrektyw *Ratio* z 1985 roku, podkreślili konieczność większej zgodności operatywnej *Ratio* w przełożeniu go na konkretną praktykę formacyjną.

Podjmując zadanie rewizji *Ratio*, odpowiedziano wiernie na zalecenia operatywne dane przez Kapitułę Generalną 24. Rozważono z uwagą również pewne podkreślenia i sugestie nadesłane z różnych Inspektorii, które zostały o to poproszone i od konsultowanych ekspertów.

Dlatego, mając aprobatę Rady Generalnej stosownie do normy artykułu 132 § 4 naszych Konstytucji, mocą przysługującej mi władzy, tym oto Dekretem z dzisiejszą datą, 8 grudnia 2000 roku, w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, promulguję Dokument „**FORMACJA SALEZJANÓW KSIĘDZA BOSKO. ZASADY I NORMY**”, „*Ratio Fundamentalis Institutionis et Studiorum*”, trzecie wydanie, który musi być wiernie przestrzegany w całym Zgromadzeniu Salezjańskim. Zacznie on obowiązywać według norm prawa powszechnego. Tenże sam akt promulgacji rozciąga się także na „**KRYTERIA I NORMY ROZEZNANIA POWOŁANIA SALEZJAŃSKIEGO. DOPUSZCZENIA**”, przejrzany zgodnie z *Ratio*.

Ratio, które wam teraz przekazuję, jest wyrazem troski Zgromadzenia o dar otrzymany i o powołanie każdego z Jego członków. Stanowi ono dla każdego salezjanina zaproszenie do dawania codziennej odpowiedzi na wezwanie Pana zobowiązaniem się do „odpowiedniej i ciągłej formacji” (K 96); domaga się odpowiedzialności charyzmatycznej od każdej Inspektorii powołanej, aby towarzyszyć powołaniu każdego współbrata w różnych sytuacjach i etapach życia oraz wspierać doświadczenie salezjańskie wspólnot lokalnych.

Powierzam Maryi Niepokalanej Wspomożycielce ten ważny Dokument, i proszę aby „Mistrzyni Księdza Bosko” była inspiratorką, podporą i przewodniczką naszej formacji i by pomagała nam iść „drogą naszego uświęcenia” (K 2) i naszej pełnej realizacji w Chrystusie (por K 22) z radością i z odnowioną wiernością konsekracji apostołskiej dla młodzieży.

Rzym, 8 grudnia 2000 r.

Ks. Juan Edmundo Vecchi
Przełożony Generalny

Tekst rewizji „Ratio” w zakresie prenowicjatu

Rzym, 22 lipca 2009

Prot. 09/0787

*Do Przewielebnego
Księdza Inspektora w jego siedzibie
Do wiadomości Delegata inspektorialnego ds. formacji*

Przedmiot: Rewizja „Ratio” dotycząca prenowicjatu

Drogi Księżu Inspektorze,

w dniu 16 lipca Przełożony Generalny z Radą Generalną zatwierdził nowe opracowanie „Ratio” dotyczące prenowicjatu, które dołączam do tego listu.

1. Powody rewizji

Zgodnie z Programem animacji i zarządzania na to sześćdziesiąte, we wrześniu 2008 r. Dykasteria ds. formacji rozpoczęła proces rewizji tekstu „Ratio” dotyczącego prenowicjatu. Chciano w ten sposób pomóc każdej Inspektorii w przeprowadzeniu pogłębionej weryfikacji dotyczącej doświadczenia formacyjnego związanego z własnym prenowicjatem, ze wskazaniem jego mocnych i słabych punktów.

Jednocześnie chciano wskazać na pewne nowe, wspólne kierunki, aby ostatecznie wzmocnić ten etap formacji, który jest wciąż bardzo słaby i mało skoncentrowany na zasadniczych celach związanych z dojrzewaniem ludzkim, świadomym przeżywaniem chrześcijańskiej wiary, dojrzałością opcji powołaniowej, rozeznaniem powołania.

Poczyniono pewne postępy, gdy chodzi o doświadczenie formacyjne związane z prenowicjatem, ale te są jeszcze niewystarczające. Słabość, jaką charakteryzuje się prenowicjat, wpływa niekorzystnie na wszystkie pozostałe etapy formacji. Istotnie, w formacji początkowej wciąż mamy do czynienia z kruchością powołania.

2. Proces rewizji

Po KG26 i po konsultacji z regionalnymi koordynatorami ds. formacji Dykasteria opracowała pierwszą propozycję rewizji tekstu dotyczącego prenowicjatu. W regionalnych Komisjach ds. formacji, które miały swoje posiedzenia w okresie wrzesień – listopad 2008 r., zostały zebrane pierwsze opinie, a ich członkowie zostali poinstruowani odnośnie do metod pracy, jaka była do wykonania.

Następnie Komisje inspektorialne ds. formacji przesłały swoje odpowiedzi, prawie że wszystkie, do marca 2009 roku. W maju i czerwcu Dykasteria analizowała te odpowiedzi Inspektorii i przygotowywała nowy tekst tej rewizji, który ostatnio był przedmiotem studium, został uzupełniony oraz zatwierdzony przez Przełożonego Generalnego i Radę Generalną.

3. Zmiany po rewizji

Test, który powstał w wyniku rewizji, zachował tę samą numerację; ma prawie że taką samą długość; zostały uproszczone w nim „wskazania i normy dotyczące praktyki”. Zmiany, jakie zostały wprowadzone w poprzedniej wersji „Ratio”, są przede wszystkim podyktowane tym, iż w Zgromadzeniu, zgodnie z art. 109 Konstytucji i zaleceniem KG26, zwrócono szczególną uwagę na towarzyszenie powołaniowe i na aspirantat poprzedzający prenowicjat: 329. Kładzie się też większy nacisk na dojrzałość ludzką, na pomoc ze strony psychologa i na rodzinę: 332. Podkreśla się centralne miejsce objawienia z osobą Pana Jezusa, drogę wiary, katechezę, formację sumienia, wprowadzenie towarzyszenia duchowego: 339.

A poza tym, rewizji podlegały także aspekty, które dotyczą formacji intelektualnej, wspólnoty formacyjnej i doświadczenia wspólnotowego, ekipy formatorów i kierownika duchowego: 342, 344, 345. Zostały wprowadzone znaczące zmiany dotyczące troski o zdrowie, pracy fizycznej, gry i sportu, korzystania z mediów osobistych i mass mediów, muzyki i gry na instrumentach, teatru i młodzieżowych form artystycznego wyrazu: 333, 336, 337, 342. Położono większy akcent na ocenę przydatności do salezjańskiego życia konsekrowanego i na konieczność większego zwrócenia uwagi na predyspozycje powołaniowe, włączając w ten proces rozeznania także samych prenowicjuszy: 346. Nowe brzmienie otrzymały także „wskazania i normy dotyczące praktyki”, gdzie pominięto rozbudowane powtórzenia, jakie występują w poprzednim tekście: 348-356.

To nowe opracowanie zostało teraz przekazane Inspektorii, a zwłaszcza – wspólnocie prenowicjatu, Komisji inspektorialnej ds. formacji, w celu przestudiowania go, a przede wszystkim po to, aby, bazując na tej nowej wersji, **dokonano w 2010 roku rewizji Programu inspektorialnego dotyczącego prenowicjatu.**

Życzę, aby ta praca przyczyniła się do wzmocnienia i większego dowartościowania tego etapu formacji. Dziękuję za dotychczasową współpracę i pozdrawiam serdecznie.

W Księdzu Bosko

Ks. Francesco Cereda

Tekst rewizji “Ratio” w zakresie formacji początkowej salezjanina koadiutora

Rzym, 18 stycznia 2012
Prot. 12/0071

**Ksiądz Inspektor
Delegat Inspektorialny ds. Formacji**

Przedmiot: Rewizja “Ratio” dotycząca formacji początkowej salezjanina koadiutora

Drogi Księżu Inspektorze, drogi Księżu Delegacie,

po studium przeprowadzonym przez nasz Sektor ds. formacji, po konsultacji Inspektorii i pogłębieniu zagadnienia na posiedzeniu Rady, w dniu 13 stycznia tego roku Przełożony Generalny wraz ze swoją Radą zatwierdził niektóre zmiany w tekście “Ratio”, które dotyczą formacji salezjanina koadiutora.

Jakość formacji jest jednym z czterech elementów, które trzeba koniecznie uwzględnić, by było możliwe dowartościowanie i rozwój tej laickiej formy naszego salezjańskiego życia konsekrowanego. Istotnie, poza formacją, “troską i promocją powołania salezjanina koadiutora”, winno się zapewnić – poprzez poznanie tożsamości jego powołania – dostrzegalność jego postaci i animację powołaniową (por. DRG 382, Rzym 2003, ss. 29-43).

Nowe spojrzenie na powołanie salezjanina koadiutora oferuje nam KG26 w trzeciej grupie tematycznej, gdzie jest mowa o jednym salezjańskim powołaniu konsekrowanym w jego dwóch formach. Potem nowa sytuacja domagała się adekwatnych odpowiedzi dotyczących formacji salezjanina koadiutora. Dlatego niezbędne dla całego Zgromadzenia okazało się wprowadzenie zmian do „Ratio”, które dołączam, a które teraz przedstawię w syntetycznym ujęciu.

1. Całościowa wizja drogi formacyjnej

Często byliśmy świadkami niepewności na drodze formacyjnej salezjanina koadiutora; ta, domagając się elastyczności, często była improwizowana. Z różnych powodów odczuwało się konieczność całościowej wizji tego rodzaju drogi. Ta wizja została teraz sformułowana, uwzględniając fakt, iż formacja salezjanina, zarówno koadiutora, jak i kleryka, jest „równocześnie jednolita w treściach istotnych oraz zróżnicowana w konkretnych przejawach” (Konst. 100).

W zmienionym artykule 323 jest przedstawiony całościowo proces formacji salezjanina koadiutora. W ten sposób została przezwyciężona niepewność związana z poszczególnymi fazami jego formacji i przedstawiona naszym kandydatom pewna wizja formacji salezjanina koadiutora, która jest równa tej salezjanina kleryka, chociaż posiada swoją specyfikę. Potem każda z Inspektorii musi sprecyzować i skonkretyzować swoje wybory formacyjne w Dyrektorium inspektorialnym – Dziale formacji.

2. Rozpoznanie powołania

Do tej pory poważnym brakiem w metodologii formacyjnej było znikome zainteresowanie rzeczywistością rozpoznania powołania w odniesieniu do dwóch form salezjańskiego powołania konsekrowanego, którą pozostawiono przede wszystkim danej jednostce, bez odniesienia do przedmiotowych kryteriów i bez uwzględnienia wpływu każdej z poszczególnych faz na samo rozpoznanie.

Teraz przywiązuje się większą wagę do tego typu rozpoznania: zaleca się przede wszystkim, aby po przedstawieniu w czasie prenowicjatu salezjańskiego życia konsekrowanego w jego dwóch formach i ukazaniu salezjanina koadiutora jako formatora (345), w nowicjacie zostało dokonane odpowiednie rozeznanie własnego powołania salezjańskiego: jako przyszłego kapłana czy koadiutora (371, 384), z zastosowaniem i pogłębieniem „Kryteriów i norm” (84-87).

W przypadku salezjanina koadiutora, rozpoznanie będzie kontynuowane w czasie różnych innych momentów: w postnowicjacie, gdy chodzi o określenie przyszłego pola realizacji posłannictwa salezjańskiego (417); w wyborze kwalifikacji zawodowych, dokonany najlepiej przed asystencją (409, 417, 425); w czasie asystencji, kiedy salezjanin koadiutor jest skierowany do środowiska, w którym może realizować i doskonalić zdobyte kwalifikacje zawodowe (439).

Poza tym, w czasie przygotowania do ślubów wieczystych prosi się salezjanów kleryków i salezjanów koadiutorów o przegląd i rewizję całej przebytej drogi formacyjnej w celu pogłębienia swojej motywacji, także w odniesieniu do obranej formy powołania; to rozpoznanie zostaje dokonane przed rozpoczęciem formacji specyficznej, jeżeli ta poprzedza śluby wieczyste (512).

Na koniec prosi się o szczególnie poważne i odpowiedzialne podejście w przypadku zmiany opcji powołaniowej ze strony salezjanina koadiutora, co może nastąpić jedynie w drodze wyjątku, a co domaga się ostatecznej decyzji Przełożonego Generalnego (481).

3. Studia akademickie

W przypadku salezjanina koadiutora doceni się znaczenie studiów akademickich. Tego rodzaju studia nie są bezużytecznym przedłużeniem drogi formacyjnej na niekorzyść kwalifikacji zawodowych. Podstawy filozoficzne i pedagogiczne, jak i teologiczne i pastoralne, są konieczne.

Z tego względu przez okres dwuletni są przewidziane równorzędne studia filozoficzne i pedagogiczne w czasie postnowicjatu, które mogą trwać najwyżej trzy lata; tego rodzaju studia pomogą zrozumieć współczesną kulturę i nabyć odpowiednie kompetencje w zakresie edukacji (409, 417, 425).

Także specyficzna formacja salezjanina koadiutora, ze studiami teologicznymi i pastoralnymi, jest tutaj lepiej opisana, unikając pomieszania formacji specyficznej i kwalifikacji zawodowych; zaleca się, aby ta faza w odniesieniu do wszystkich salezjanów koadiutorów była realizowana w ośrodkach regionalnych albo międzyregionalnych do tego przysposobionych (456, 480).

4. Kwalifikacje zawodowe

W ostatnich latach kwalifikacje zawodowe były często zaniedbane, ponieważ nie były odpowiednio zaplanowane w „curriculum” formacyjnym. Chociaż świat pracy i kształcenia zawodowego nie przestaje być bardzo ważny dla naszej tradycji, nie wszyscy salezjanie

koadiutorzy poczuwają się do pracy na tym polu, a więc i do zdobycia kompetencji technicznych.

Z drugiej strony – wymogi naszego posłannictwa są wielorakie, stąd też przygotowanie na polu zawodowym zakłada zdobycie różnych kwalifikacji niezbędnych do wykonywania różnych zajęć, wykraczających poza kształcenie zawodowe, w takich sektorach, jak szkoła, komunikacja społeczna, praca społeczna, administracja czy zarządzanie. Tego rodzaju studia powinny zapewnić kompetencje przynajmniej równe tym, jakie posiada osoba świecka, która w społeczeństwie wykonuje ten sam zawód (409).

Rozeznanie co do kwalifikacji zawodowych powinno być dokonane w czasie postnowicjatu (409, 417, 425); wydaje się rzeczą właściwą, by ich zdobywanie miało miejsce przed asystencją (439); te mogą być uzupełnione specjalizacją zawodową po odbyciu formacji specyficznej (456, 480).

Mamy nadzieję, że to wszystko będzie mogło przyczynić się do podniesienia jakości formacji tej formy salezjańskiego powołania konsekrowanego.

Nasi salezjanie koadiutorzy, Błogosławiony Artemide Zatti, Czcigodny Sługa Boży Simone Sruji i Sługa Boży Stefan Sandor (od 2013 r. błogosławiony – przyp. tłum.), niech wstawiają się za nami i wypraszają u Boga dar tego cennego powołania.

Pozdrawiam bardzo serdecznie w Księdzu Bosko

Ks. Francesco Cereda

INFORMACJA NA TEMAT CZWARTEGO WYDANIA

W ciągu minionych lat wiele razy zwracano się z prośbą, aby przygotować nowe wydanie *Ratio*. Mając na uwadze ogrom pracy i czasu jakie wymaga niniejsze przedsięwzięcie, ks. Pascual Chávez zwrócił się do Dykasterii ds. Formacji, aby zrewidować tylko niektóre części tego ważnego dokumentu – rozdział dotyczący prenowicjatu i niektóre artykuły, które odnoszą się do formacji początkowej salezjanina koadiutora.

Do tej pory te opracowania były dostępne jedynie w formie pojedynczych dokumentów na stronie internetowej Zgromadzenia, www.sdb.org; nowe wydanie, które uwzględniłaby części zrewidowane nie zostało do tej pory opublikowane.

Mamy zamiar dać do dyspozycji przynajmniej w formie *onilne* opracowany tekst Formacji Salezjanów Księdza Bosko włączając poprawki, z tekstem, który dotyczy prenowicjatu w kolorze **niebieskim**, i nowe teksty artykułów na temat salezjanina koadiutora w kolorze **zielonym**. To jest to, co zamierza się jako *czwarte wydanie*.

Prośmy naszego ukochanego błogosławionego ks. Michała Rua, wraz z czcigodnym koad. Szymonem Srugi o wstawiennictwo za nami, w czasie gdy odpowiadamy na apel ostatnich Kapituł Generalnych, aby wzmocnić naszą konsekrowaną tożsamość zakonną w jej dwóch formach.

Ksiądz Ivo Coelho SDB
Radca Generalny ds. Formacji

Święto błogosławionego księdza Michała Rua
Rzym, 29 października 2016 r.

Część pierwsza

FORMACJA SALEZAJŃSKA W OGÓLNOŚCI

Nasze życie, jako uczniów Chrystusa, jest łaską Ojca, który nas konsekruje¹ przez dar swego Ducha i posyła, abyśmy byli apostołami młodzieży.

Poprzez profesję zakonną ofiarujemy Bogu samych siebie po to, by iść za Chrystusem i pracować z Nim nad budowaniem Królestwa Bożego. Posłannictwo apostołskie, wspólnota braterska i pełnienie rad ewangelicznych są nieodłącznymi elementami naszej konsekracji, przeżywanymi w jednym i tym samym nurcie miłości Boga i braci.

Posłannictwo nadaje całemu naszemu życiu swój konkretny wyraz, określa zadania, jakie mamy w Kościele i wyznacza miejsce, jakie zajmujemy wśród rodzin zakonnych.

(Konstytucje, art. 3; por. LG 44)

ROZDZIAŁ PIERWSZY

FORMACJA SALEZJAŃSKA W OBECNYCH OKOLICZNOŚCIACH. RATIO

1.1. Powołanie a formacja: dar do przyjęcia i kultywowania

1. *Powołanie salezjańskie* jest darem Bożym zakorzenionym w Sakramencie Chrztu. Jest wezwaniem do stania się, tak jak Ksiądz Bosko, uczniami Chrystusa i tworzenia wspólnot, które świadczą młodzieży o Jego miłości Dobrego Pasterza. „*Na to wezwanie odpowiadamy zobowiązaniem do odpowiedniej i ciągłej formacji, do której Bóg udziela nam codziennie swej łaski*”¹. W wiernej odpowiedzi na powołanie każdy salezjanin znajduje drogę swej pełnej realizacji w Chrystusie i swego uświęcenia².

„*Jezus powołał osobiście swoich Apostołów, aby z Nim przebywali i aby ich posłał głosić Ewangelię. Przygotował ich z cierpliwą miłością i dał im Ducha Świętego, który by ich doprowadził do pełni Prawdy. On wzywa również nas, byśmy w Kościele żyli programem naszego Założyciela, jako apostołowie młodzieży*”³.

Doświadczenie, jakiego dokonali pierwsi uczniowie w spotkaniu z Jezusem, droga którą przeszli dzieląc Jego życie, przyjmując Jego tajemnicę, czyniąc własną sprawę Królestwa Bożego i przyjmując proponowany przez Niego styl ewangeliczny, stanowią także doświadczenie i drogę każdego salezjanina.

Formacja jest radosnym przyjęciem daru powołania i uczynieniem go czymś realnym w każdym momencie i sytuacji życia. *Formacja* jest łaską Ducha Świętego, postawą osobistą i pedagogią życia.

1.2 Spojrzenie na Księdza Bosko Założyciela i Formatora oraz na rzeczywistość Zgromadzenia

2. *Ksiądz Bosko był prawdziwym uczniem Chrystusa*, „w pełni mężem Bożym, ubogaconym darami Ducha Świętego, żył tak jakby widział Niewidzialnego”⁴. Zapał dla Królestwa Bożego, służba Kościołowi, odpowiedź na palące problemy czasów nazaczyły jego życie, w którym odczuł obecność i oparcie Maryi Niepokalanej Wspomożycielki.

Młodzież i jej zbawienia było jego powołaniem, misją i stałym horyzontem. Dzięki darowi Ducha Świętego miał dla niej serce ojca i nauczyciela, zdolnego do całkowitego daru z siebie: „Przyrzekłem Bogu, że nawet ostatnie moje tchnienie będzie dla moich ubogich chłopców”⁵. *Umiłowanie młodzieży*, szczególnie najuboższej, zwrócenie uwagi na warstwy ludowe i obowiązek misyjny nadały tożsamość jego życiu.

Ksiądz Bosko z radością przeżywał to powołanie, świadomy tego, że otrzymał *dar do komunikowania i udziału w nim* innych. W każdym momencie potrafił zaangażować i wzbudzić współodpowiedzialność⁶. Wielu dzieliło jego ducha i misję, wyrażając i realizując je w różnych planach powołaniowych. W ten sposób, już od samego początku charyzmat salezjański stał się wspólnotą, rodziną i ruchem⁷.

Ksiądz Bosko jako Założyciel pragnął mieć *w centrum swojego dzieła wspólnotę osób konsekrowanych*, które poświęciłyby całe swe życie młodzieży, szczególnie najuboższej, jako wychowawcy i misjonarze, we wspólnotach braterskich i apostołskich, naśladowując Chrystusa

¹ K 96

² Cfr K 2, 22

³ K 96

⁴ K 21

⁵ Cfr K 1

⁶ Cfr KG 24, 71

⁷ Cfr KG 24, 48-49

posłusznego, ubogiego i czystego⁸. Wzorując się na dobroci i gorliwości Świętego Franciszka Salezego, Ksiądz Bosko nazwał ich Salezjanami⁹.

3. Świadomy odpowiedzialności charyzmatycznej, którą powierzył mu Pan, Ksiądz Bosko *poświęcił się priorytetowo formacji* swych pierwszych synów. „Jest rzeczą niemożliwą myśleć o Księdzu Bosko jako Założycielu, bez uważania go za Formatora”¹⁰.

Formacja była jego „stałą troską i największa fatygą już od czasów Oratorium, kiedy wybierał spośród swoich chłopców tych, którzy rokowali nadzieje pozostania z nim, aż do ostatnich lat życia, kiedy z naciskiem zalecał Dyrektorom, Inspektorom i misjonarzom zaangażowanie się na rzecz powołań i formacji”¹¹. Nie ograniczył się tylko do szukania współpracowników: w pewien sposób wzywał ich, aby byli jednocześnie uczniami i nauczycielami oraz stali się z nim „współzałożycielami”¹².

4. „Pierwsi salezjanie – stwierdzają Konstytucje – mieli w Księdzu Bosko swego niezawodnego przewodnika. Włączeni w nurt życia jego wspólnoty, w działaniu nauczyli się na jego przykładzie kształtować swoje własne życie”¹³.

„Ojcostwo charyzmatyczne”¹⁴, przeżywane w stylu Systemu Prewencyjnego, doprowadziło Księdza Bosko:

- do współdzielenia się ze swoimi duchowymi synami żarem „*da mihi animas*”, entuzjazmem dla posłannictwa młodzieżowego i wewnętrzną radością całkowitego poświęcenia się Królestwu Bożemu poprzez pracę i ofiarę;
- do zaoferowania im środowiska bogatego w wartości i odniesienia, opartego na wzajemnym zaufaniu i wewnętrznej wolności;
- do towarzyszenia im indywidualnie w wychowaniu do prostego i głębokiego doświadczenia Boga, proponując pedagogię wcieloną w codzienność, otwierając wielkie horyzonty i czyniąc ich odpowiedzialnymi za jego plan apostolski.

W trosce o powołania i długiej fatydze formacji swoich wychowanków, był jednocześnie wymagający i cierpliwy, stały i zmienny.

Formacja salezjańska jest identyfikowaniem się z powołaniem, które Duch Święty wzbudził poprzez Księdza Bosko, posiadaniem jego zdolności współdzielenia się nim i wzorowaniem się na jego postawie i metodzie formacji.

5. *Zgromadzenie Salezjańskie* jest nosicielem w Kościele oryginalnego doświadczenia Ducha Świętego, przeżytego przez Księdza Bosko; przedłuża kreatywnie w historii jego plan i jego ducha¹⁵. Od swoich początków aż do dnia dzisiejszego z czułą i stałą wiernością żyje i kultywuje to doświadczenie, zobowiązując się do jego komunikowania w różnych formach, przede wszystkim poprzez troskę o powołania i działalność formacyjną. Wysiłek wierności i obowiązek odnowy wyraziły się ze specjalną intensywnością w okresie posoborowym o czym świadczy proces ponownego sformułowania Konstytucji oraz refleksja i ukierunkowania Kapituł Generalnych.

Dzisiaj oblicze i korzenie Zgromadzenia są powszechne. Duch Święty uczynił płodnym charyzmat dla dobra młodzieży i kontynuuje wzbudzać osoby, które wybierają „pozostanie z Księdzem Bosko”, przeżywając w konsekracji zakonnej posłannictwo salezjańskie. Zgromadzenie jest obecne na całym świecie, umiejscowione w kontekstach ludzkich, kulturalnych, religijnych i duszpasterskich najbardziej zróżnicowanych. W nich przeżywa różne sytuacje: sytuacje początków lub ponownego założenia, ugruntowania lub ekspansji,

⁸ Cfr KG 24 149-150

⁹ Cfr K 4

¹⁰ ISM 359

¹¹ Tamże

¹² Cfr KG 23, 159; DSM 23

¹³ K 97

¹⁴ DSM 23

¹⁵ Cfr MuR 11

zreorganizowania i nowego umiejscowienia. Różne są także konteksty, w których pojawiają się i rozwijają powołania, pomimo nierównej ich liczby, warunków i zwartości.

Powoływanie się na formację salezjańską pociąga za sobą zdanie sobie sprawy z rzeczywistości *jedynego powołania o zasięgu światowym w różnych formach*; myślenie z wdzięcznością, odpowiedzialnością i realizmem o owym „Ksiądz Bosko w świecie”.

Powołanie salezjańskie przedstawia się jako *tożsamość w ruchu*, która chociaż pozostaje sama sobą, wezwana jest do odnawiania się poprzez kreatywną wierność i stałego wcielania się. Tak jak dla Księdza Bosko w pierwszych czasach, tak i dzisiaj dla Zgromadzenia i dla każdego salezjanina identyfikowanie się z charyzmatem i zobowiązanie się do wierności temu chryzmatowi, tj. formacji, stanowi absolutny priorytet życiowy.

1.3 Punkty odniesienia dla dzisiejszej formacji

6. Ponieważ formacja odpowiada celom, dzisiaj wymaga się od formacji, aby zwracała uwagę na **niektóre punkty odniesienia**: konfrontację z kontekstem, w którym rozwija się powołanie, zdolność kroczenia wraz z Kościołem i posłuszeństwo Jego ukierunkowaniom, współbrzmienie z doświadczeniem charyzmatycznym Zgromadzenia i zgodność z praktyką formacyjną przez Nie proponowaną.

1.3.1 Uwaga na kontekst: bodźce i wyzwania

Doświadczenie powołaniowe i formacyjne jest doświadczeniem charakterystycznym dla kontekstu ludzkiego i historycznego, którego każdy stanowi część i w którym wezwany jest do działania; jest *doświadczeniem „ukontestualnionym”*¹⁶. Środowisko i wymagania inkulturacji i ewangelizacji dotyczą głęboko każdego planu życia zakonnego i misji duszpasterskiej. Różne konteksty kulturowe niosą ze sobą bodźce i wyzwania, które wywierają wpływ na wizję i rozwój osoby oraz na jej formację.

W obliczu tej rzeczywistości angażującej i ambiwalentnej jest nieodzowny wysiłek rozeznania i zdolność *dania adekwatnej odpowiedzi pedagogicznej*. Zrozumienie kontekstów, uchwycenie ich niewiadomych, rozumienie warunków, które one przedstawiają dla tego, kto chce przeżywać powołanie jest odpowiedzialnością każdego współbrata i specyficznym zadaniem tego, kto działa w animacji powołaniowej i formacji. Jeśli chce się ustawić adekwatne doświadczenie formacyjne trzeba uważnie rozważyć własny kontekst.

Jest to jeszcze bardziej prawdziwe w sytuacji złożonej, fragmentarycznej i w ciągłym rozwoju dla Zgromadzenia, które się staje coraz bardziej uniwersalne i wielo-kulturowe.

7. Nie brakuje na poziomie kościelnym i Zgromadzenia wizji ogółu rzeczywistości i właściwego odczytania niektórych kontekstów szczególnych. Nadmienienie ich tutaj ma na celu podkreślenie *ciągłej postawy formacyjnej*, która powinna angażować Zgromadzenie na poziomie światowym, Inspektorii i Formatorów w różnych kontekstach: uwaga i rozpoznanie sytuacji w ich odniesieniu do formacji ciągłej i początkowej.

Cele i pedagogia formacji powinny ciągle zważać na odniesienia kulturalne i ocenę duszpasterską, a formatorzy powinni być zdolnymi do dialogu, który prowadziłby do konfrontacji między obydwojema¹⁷.

Mając na uwadze różnorodność sytuacji, która czyni niemożliwym jednolitą prezentację, można podkreślić *pewne wyzwania*, które pochodzą z różnych kontekstów i dotyczą z bliska doświadczenia powołaniowego.

¹⁶ PDV 5

¹⁷ KG 24, 246

- Dzisiaj uznaje się powszechnie oryginalną i nienaruszalną wartość osoby ludzkiej, lecz istnieją sytuacje, gdzie przesadzona egzaltacja indywiduum prowadzi do subiektywizmu i indywidualizmu.

- Wzrasta świadomość godności kobiety i jej roli w tworzeniu nowej społeczności, lecz istnieją liczne środowiska, gdzie jest ona manipulowana i wykorzystywana w różnych formach, tworząc dwuznaczności w odniesieniu do niej.

- Istnieje mocne podkreślenie wymiaru seksualności, lecz często w formie dwuznacznej lub wykrzywionej, z wynikającą z tego potrzebą osobowości dojrzałych i statecznych.

- Pluralizm jest już faktem rozpowszechnionym w licznych kontekstach i może stanowić pewne bogactwo, lecz podkreśla on konieczność tożsamości mocnych i wyborów dojrzałych, aby nie popaść w relatywizm i słabość myśli.

- Także wartość wolności jest mocno podkreślona oraz wzrasta świadomość, że wolność jest chroniona poprzez dobrze uformowane sumienie.

- Obecna złożoność świata i życia zmierza ku fragmentaryzacji i czyni trudnym życie zunifikowane.

- Ciągły napływ zmian żąda wierności dynamicznej, podczas gdy bieg ku globalizacji i zaakcentowaniu partykularyzmów skłaniają do zajęcia pozycji krytycznych i zrównoważonych oraz ugruntowania się we własnej kulturze, chociaż z należnym otwarciem.

- Na gruncie religijnym odczuwa się większe pragnienie duchowości i Boga, podczas gdy, z drugiej strony, zauważa się wzrastający brak znaczenia lub marginalność wartości religijnych w planie życiowym ludzi.

8. Ten obraz elementów, pozytywnych i zarazem problematycznych, znajduje mocny rezonans w mentalności wszystkich i wywiera szczególny wpływ na formację tych, którzy wybierają powołanie do życia konsekrowanego, młodzieży jak również ludzi nie za bardzo młodych. Jest obowiązkiem zapytać się z jakich „warunków młodzieżowych” pochodzą dzisiaj powołania i jaki jest stosunek między kryteriami i formami życia, które ono proponuje a salezjańskim planem życia konsekrowanego? Odpowiedź nie może być jednoznaczna, ponieważ „warunki młodzieżowe” są wielorakie a ci, którzy rozpoczynają pierwszą formację niosą ze sobą bardzo różne doświadczenia rodzinne, kulturalne, religijne, pracy, studiów oraz kontaktu z salezjanami i przemierzali różne szlaki powołaniowe.

Można powołać się na pewne cechy charakterystyczne, które w sposób szczególny są interesujące w perspektywie formacyjnej:

- Ludzie młodzi chcą być protagonistami własnego życia, lecz często brakuje im wielkich horyzontów lub napotykają trudności w dokonywaniu ostatecznych wyborów, o długim trwaniu lub na całe życie, które wymagają stałości i ofiary.

- Są wrażliwi na wartości osoby ludzkiej a jednocześnie zafascynowani społecznością konsumpcyjną.

- Maja skłonność do obrony swej wolności; z drugiej zaś strony brak solidnych punktów odniesienia i gwałtowne zmiany mogą wytworzyć osobowości zdeorientowane, niewystarczająco ukształtowane i pozbawione spistości psychologicznej.

- Szczególnie na polu seksualności wywiera na nich wpływ zachowanie środowisk, w których żyją; także aspekt emocywny ma silne znaczenie.

- Często ich poznanie i percepcja rzeczywistości oraz ich wartości pochodzą ze świata środków masowego przekazu. Nie mają większego poczucia historii i dlatego mają skłonność do podkreślania rzeczy bieżących.

- Podczas, gdy zmniejsza się wpływ wychowawczy i ewangelizujący rodziny i szkoły, dzisiejsza złożoność życia utrudnia integrację osobową i wydłuża procesy dojrzewania i samookreślenia.

- Młodzi ludzie są wrażliwi na zjawisko religii, poszukiwanie Boga i na te wartości, które mogą nadać sens ich życiu. Odczuwają potrzebę duchowości i modlitwy, nawet jeśli nie

zawsze jest dla nich rzeczą łatwą połączyć ubieranie się zgodnie z wymogami mody z interioryzacją ich stosunku do Boga.

1.3.2 Doświadczenie i orientacje Kościoła

9. Kościół, świadomy wyzwań obecnego czasu i kontynuujący odnowę soborową, zdecydowanie zaangażował się w *pogłębianie różnych wyrazów powołania, wynikającego z sakramentu chrztu* i ukazał jak różne powołania specyficzne integrują się i nawzajem ubogacają w eklezjologii zjednoczenia.

W tej perspektywie:

- stymulował odnowioną świadomość *powołania osób świeckich*, zapraszając wszystkich do lepszej jakości życia chrześcijańskiego, bardziej solidnego, uosobionego i zdolnego konfrontować się z kulturą¹⁸.

- pogłębił *tożsamość życia konsekrowanego* i jego umiejscowienie w Kościele, nakłaniając do autentycznego i wiernego przeżywania go według własnego charyzmatu oraz proponując prorockie świadectwo tak bardzo konieczne dzisiejszemu światu¹⁹.

- na nowo przemyślał *posługę kapłanów*, uwypuklając ich służbę pośród Ludu Bożego oraz konieczność odnowienia odniesień i kwalifikacji komunikowania w pracy duszpasterskiej²⁰.

Podkreślił *wymiar świadectwa i apostołstwa* powołania chrześcijańskiego, angażując wszystkich w zobowiązania nowej ewangelizacji, w odnowiony zapal misyjny i konfrontację między wiarą a kulturą. Aktywnie umiejscowiony w sytuacjach pluralizmu kulturowego i religijnego w różnych kontekstach społecznych, Kościół pogłębił racje i sposoby inkulturacji wiary i otwarcia się na dialog ekumeniczny i między-religijny, swoją solidarność ze światem, a w sposób szczególny solidarność na rzecz promocji sprawiedliwości i pokoju.

10. Kościół widzi w *formacji o wysokiej jakości i adekwatnej do czasów* klucz odnowy i żywotności powołaniowej oraz proponuje go jako priorytet strategiczny i stałe zobowiązanie, akcentując niektóre uwagi: ważność jasnej tożsamości powołaniowej i charyzmatycznej, formacji osobistej i zarazem dzielonej z innymi, itinerarium formacyjnego, które konfrontowałoby się z cechami charakterystycznymi nowych kandydatów oraz kontekstem ludzkim i kulturalnym w szybkim rozwoju, a także konieczność formacji ciągłej, która ożywiałaby zapal i wierność powołaniową.

Liczne *ostatnie dokumenty* oferują kryteria, ukierunkowania i dyspozycje na służbę formacji; wśród nich: *Vita consecrata*²¹, *Potissimum institutioni*²², Współpraca między Instytutami na rzecz formacji²³, *Pastores dabo vobis*²⁴, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*²⁵, Dyrektywy na temat przygotowania wychowawców w seminariach duchownych²⁶.

1.3.3 Doświadczenie i ukierunkowania Zgromadzenia

11. *Zgromadzenie czuje się interpelowane* przez szybkie zmiany kulturalne, przez świat młodzieży, poprzez usilne prośby Kościoła oraz poprzez swoją samą rzeczywistość na

¹⁸ Cfr Jan Paweł II, *Christi fideles laici*, 30 grudnia 1988 (Synod 1987)

¹⁹ Cfr Jan Paweł II, *Vita consecrata*, 25 marzec 1996 (Synod 1994)

²⁰ Cfr Jan Paweł II, *Pastores dabo vobis*, 25 marzec 1992 (Synod 1990)

²¹ Egzortacja Apostolska Jana Pawła II, Rzym 25 marca 1996

²² Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, 1990

²³ Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, 1999

²⁴ Egzortacja Apostolska Jana Pawła II, Rzym 25 marca 1992

²⁵ Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, 1985

²⁶ Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, 1993

poziomie światowym. Ostatnie dziesiątki lat świadczą o Jego zaangażowaniu na rzecz ponownego zrozumienia tożsamości charyzmatycznej i zapału misyjnego oraz dyspozycyjności do odnowy.

Niektóre aspekty powołania stały się przedmiotami *nowych zaakcentowań*: od znaczenia konsekracji apostołskiej do ponownego zrozumienia systemu przewencyjnego, od wymogu duchowości do doświadczenia życia wspólnotowego, od kwalifikacji podstawowych do formacji ciągłej, od uświadomienia specyficzności powołaniowej do komplementarności i wzajemności powołań w Rodzinie Salezjańskiej, od zdolności zaangażowania osób świeckich do roli animatora salezjańskiego we wspólnocie wychowawczo-duszpasterskiej.

Nowe wyzwania pochodzą z sytuacji wspólnot, z nowych wzorów operatywnych²⁷, z nowych odniesień do osób świeckich, z mocnego poczucia bycia razem w Rodzinie Salezjańskiej, z nowych granic posłannictwa i nowych sytuacji ubóstwa, z konieczności nadania znaczenia.

12. *Odpowiedź na te wyzwania angażuje* każdego salezjanina i usilnie żąda od Zgromadzenia, aby troszczyło się ono o autentyczne i odnowione doświadczenie salezjańskie i aby zapewniło formację pomagającą współbraciom i wspólnotom być:

- nosicielami jasnej tożsamości salezjańskiej oraz doświadczenia duchowego i apostołskiego o wysokiej jakości;
- mocno naznaczonymi łaską jedności, naśladując Księdza Bosko, który był „wspaniałą zgodnością natury i łaski”²⁸;
- zdolnymi do oceny rzeczywistości i reakcji pozytywnej, która się przekłada w kreatywność duszpasterską i znaczące plany młodzieżowe;
- świadomymi ich roli jako grupy animacyjnej wewnątrz sieci współodpowiedzialności z osobami świeckimi, które stanowią Wspólnotę Wychowawczo-Duszpasterską;
- świadomymi, że powołanie salezjańskie jest powołaniem otwartym na dzielenie się misją i charyzmatem z Rodziną duchową i Ruchem, który wzoruje się na Księdzu Bosko, Ojcu i Nauczycielu.

Wszystko to domaga się wypracowania pewnej praktyki, która prowadziłaby do formacji salezjanów dla „dzisiaj” Kościoła i świata.

13. Tekst *Konstytucji*, oficjalnie zaaprobowany przez Kościół, stanowi niezawodną bazę na której opiera się droga wierności powołaniu i ustawienie formacji.

Kapituła Generalna i Przełożony Generalny powołani są do zapewnienia jedności ducha, odpowiedzialnie i kompetentnie, oferując adekwatne środki do zatroszczenia się, ochrony i rozwoju charyzmatu oraz proponując szczegółowe ukierunkowania normatywne na temat formacji członków, mając na uwadze wymagania powołania powszechnego.

Idąc za wskazaniem Konstytucji, Kapituł Generalnych i Przełożonych Generalnych, Zgromadzenie opracowało *inne dokumenty*, które pogłębiają doświadczenie salezjańskie i wskazują sposób jego kultywowania: takimi przykładowo są komentarz do Konstytucji²⁹, teksty, które odnoszą się do praktyki wychowawczo-duszpasterskiej, do współuczestniczenia w Rodzinie Salezjańskiej oraz do sprawowania władzy Inspektora i Dyrektora³⁰.

Spośród wszystkich oficjalnych tekstów nabiera szczególnego znaczenia *Ratio („Formacja Salezjanów Księdza Bosko”)*. Kreśli ona sposób przekazywania charyzmatu Księdza Bosko, aby „był przeżywany w swej autentyczności przez nowe pokolenia, w różności kultur i sytuacji geograficznych” a zarazem wyjaśniał salezjanom „środki do

²⁷ Cfr KG 24, 39

²⁸ K 21

²⁹ *Plan życia Salezjanów Księdza Bosko*. Przewodnik do czytania Konstytucji Salezjańskich, Rzym 1986

³⁰ Zobacz w Załączniku nr 4 znaczące dokumenty na temat formacji

przeżywania tego samego ducha w różnych fazach życia, posuwając się do pełnej dojrzałości wiary w Jezusa Chrystusa”³¹.

1.4. *Ratio*: Cel, treść i odbiorcy

1.4.1. Cel *Ratio*

14. „Charyzmat Założyciela – mówią Konstytucje – jest zasadą jedności Zgromadzenia, a ze względu na swą żywotność jest źródłem rozmaitych sposobów przeżywania tego samego powołania salezjańskiego. Formacja jest więc równocześnie *jednolita w treściach istotnych oraz zróżnicowana w konkretnych przejawach*: przyjmuje i rozwija wszystko, co jest prawdziwe, co godne, co sprawiedliwe w różnych kulturach”³².

W tej perspektywie umiejscawia się *Ratio Fundamentalis Institutionis et Studiorum* jako narzędzie tożsamości powołaniowej i szczególnej służby dla jedności i decentralizacji formacji. „Przedstawia i rozwija ona w sposób całościowy i dydaktyczny zbiór zasad i norm dotyczących formacji, zawartych w Konstytucjach, w Regulaminach ogólnych i w innych dokumentach Kościoła i Zgromadzenia”³³; zawiera ukierunkowania i dyrektywy wspólne, którymi powinny kierować się Inspektorie w ustalaniu sposobu prowadzenia formacji według wymagań własnego kontekstu kulturowego.

Ratio jest przewodnikiem praktycznym i niezawodnym, który zamierza wyrazić ideały, które Ksiądz Bosko zostawił nam w swej spuściźnie. Ustala *dyspozycje operatywne o charakterze normatywnym* i przedstawia syntetycznie warunki, wybór pedagogiczny i procesy, które powinny charakteryzować formację na poziomie światowym³⁴. Każdy, zgodny z normami co do sposobu prowadzenia formacji, pluralizm i regulamin studiów znajdzie w niej podstawę jedności.

15. Opracowanie *Ratio salezjańskiej* zostało ustalone przez Kapitułę 21. Pierwsze wydanie zostało opublikowane w 1981 roku; drugie, w 1985 roku, zostało przygotowane po opublikowaniu Kodeksu Prawa Kanonicznego i ostatecznym zaaprobowaniu odnowionego tekstu Konstytucji Salezjańskich. *Aktualna rewizja* została zamierzona przez Kapitułę Generalną 24³⁵ z uwagi na nowe wyzwania ewangelizacji i inkulturacji oraz jako odpowiedź na żądanie odnowionego zaangażowania się na rzecz formacji, bardzo mocno wynikające z przeanalizowania sytuacji Zgromadzenia i pogłębienia tematu Kapituły³⁶.

1.4.2. Struktura i treść *Ratio*

16. *Ratio* dzieli się na dwie części po których następują cztery Załączniki.

Część pierwszą otwiera rozdział, który podkreśla niektóre aspekty formacji salezjańskiej w obecnych okolicznościach oraz cel *Ratio* (rozdz. 1). Po nim następuje prezentacja salezjańskiej tożsamości powołaniowej: zasady i cel formacji (rozdz. 2), wymiary formacji ze wskazaniem niektórych wartości i postaw, wymaganych od powołania salezjańskiego (rozdz. 3) oraz niektóre linie strategiczne metodologii formacyjnej (rozdz. 4).

Część druga koncentruje się na procesie formacyjnym, widzianym w perspektywie formacji ciągłej. Po wstępie, który nakreśla cechy charakterystyczne procesu formacyjnego

³¹ VC 68

³² K 100

³³ R 87

³⁴ Cfr VC 68

³⁵ KG 24, 147

³⁶ KG 24, 244

(rozdz. 5), następuje prezentacja różnych okresów i faz formacji początkowej aż do profesji wieczystej; przy każdej z faz wskazuje się jej istotę i cel, szczególne cechy charakterystyczne i jej niektóre warunki konieczne (rozdz. 6-11). Ostatni rozdział traktuje na temat formacji ciągłej (rozdz. 12)³⁷.

Cztery Załączniki kompletują dokument. Dwa podają wskazówki do opracowania Dyrektorium inspektorialnego – Sekcji Formacji i Planu inspektorialnego formacji. Trzeci obejmuje linie orientacyjne co do regulaminu studiów. Czwarty przedstawia niektóre znaczące dokumenty dla formacji.

1.4.3 Odbiorcy *Ratio*

17. *Ratio* jest tekstem wręczonym wszystkim salezjanom. Znajdują w niej oni troskę Zgromadzenia o świętość i jakość Jego członków. Współbracia w procesie formacji, w sposób szczególnie, znajdują tutaj umotywowane zaproszenie do osobistej identyfikacji z powołaniem salezjańskim i przyjęcia z pełną świadomością ich zobowiązań.

W sposób szczególnie *Ratio* wręczona jest *Inspektorium* i bezpośrednio zobowiązuje Inspektora i jego Radę, Dyrektorów wspólnot, Delegata inspektorialnego i Komisję inspektorialną do spraw formacji, Formatorów i wszystkich tych, którzy zatrudnieni są w animacji powołaniowej oraz formacji początkowej i ciągłej.

Zdając sobie sprawę z zasad i kryteriów ogólnych *Ratio*, każdej *Inspektorii* powierzono zadanie ustalenia, za pośrednictwem różnych organów animacji i zarządu, „sposobu prowadzenia formacji stosownie do wymogów własnego kontekstu kulturowego, zgodnie ze wskazaniami Kościoła i Zgromadzenia”³⁸. Odpowiedzialność ta wymaga ciągłej postawy refleksji i konfrontacji między tożsamością salezjańską a kontekstem kulturowym. Należy popierać w tej dziedzinie współpracę między Inspektoriami o tym samym kontekście kulturowym.

18. Przyjęcie ducha i intencji, które animują *Ratio* ze strony *Inspektorii*, wspólnoty odpowiedzialnej za inkulturację charyzmatu, wymaga aby ustanowiono klimat i mentalność formacyjną na poziomie inspektorialnym, służbę animacji i władzę, która dałaby rzeczywisty priorytet trosce o powołania i stworzyła *grupę współbraci* – zazwyczaj Delegat inspektorialny do spraw formacji i Komisja do spraw formacji – z rzeczywistymi możliwościami refleksji, weryfikacji i propozycji, która w zależności od Inspektora i jego Rady, czułaby się odpowiedzialna za animację i koordynację działań formacyjnych na różnych poziomach.

Przejawem odpowiedzialności *Inspektorii* w stosunku do *Ratio* jest opracowanie:

- *Dyrektorium inspektorialnego – sektora formacji*, który przekłada zasady i wymagania *Ratio* w precyzyjne normy, przystosowane do warunków lokalnych³⁹.

- *Inspektorialny plan formacji*, plan formacji początkowej i ciągłej, który obejmuje cele, palące potrzeby i priorytety oraz ustalone konkretne linie operatywne – w zgodności z *Ratio* – po uważnym i uaktualnionym odczytaniu sytuacji, w jakiej prowadzona jest formacja i na jej podstawie. Plan gwarantuje stopniowość i organiczność działania, pozwala na weryfikację i ciągle dostosowywanie się do sytuacji oraz pomaga przezwyciężyć ryzyko improwizacji i natychmiastowości⁴⁰.

³⁷ Każdy rozdział *Ratio* zawiera, prawie zawsze na końcu, sekcję która nosi tytuł *Ukierunkowania i normy dla praktyki formacyjnej*. Sekcja ta zbiera niektóre wskazówki już zawarte w rozdziale i dołącza inne znaczące elementy normatywne lub o charakterze ukierunkowania dla praktyki formacyjnej. *Ratio* jest dokumentem zarządzającym, a w dyspozycjach operacyjnych, gdziekolwiek by się znajdowały, normatywnym (FSDB 20). Sekcja *Ukierunkowania i normy dla praktyki formacyjnej* nie zawiera więc wszystkich wskazówek normatywnych obecnych w *Ratio*.

³⁸ K 101; cfr ISM 363

³⁹ Cfr R 87; ISM 365

⁴⁰ Cfr ISM 366

Ukierunkowania i normy dla praktyki

19. Charyzmat Księdza Bosko jako Założyciela „jest zasadą jedności Zgromadzenia, a ze względu na swą żywotność jest źródłem rozmaitych sposobów przeżywania tego samego powołania salezjańskiego. Formacja jest więc równocześnie jednolita w treściach istotnych oraz zróżnicowana w konkretnych przejawach: przyjmuje i rozwija wszystko, co jest prawdziwe, co godne, co sprawiedliwe w różnych kulturach”⁴¹.

Pluralizm w sposobie prowadzenia formacji salezjańskiej stosownie do wymogów własnego kontekstu kulturowego⁴² zakłada taką charyzmatyczną podstawę jedności.

20. Formacja salezjanów „ma praktyczny przewodnik o zasięgu światowym, którym jest ‘Ratio Fundamentalis Institutionis et Studiorum’, a o zasięgu inspektorialnym Dyrektorium, zatwierdzone przez Przełożonego generalnego za zgodą jego Rady”.

Ratio „przedstawia i rozwija w sposób całościowy i dydaktyczny zbiór zasad i norm dotyczących formacji, zawartych w Konstytucjach, w Regulaminach ogólnych i w innych dokumentach Kościoła i Zgromadzenia”⁴³.

Ratio stoi na służbie jedności i decentralizacji formacji z Zgromadzeniu. Jest więc dokumentem zarządzającym, a w dyspozycjach operatywnych, gdziekolwiek by się znajdowały, normatywnym. Powinno służyć jako podstawa do Dyrektorium inspektorialnego – sekcji formacji, regulaminu studiów i Inspektorialnego planu formacji.

21. Inspektor i Delegat inspektorialny do spraw formacji zatroszczą się o to, aby Ratio i zeszyt „Kryteria i normy rozpoznania powołania salezjańskiego” były znane wszystkim współbraciom i stanowiły stały punkt odniesienia dla tych, którzy z różnych racji odpowiedzialni są w sektorze formacyjnym i powołaniowym (Rada i animatorzy inspektorialni, Dyrektorzy, formatorzy, spowiednicy itp.).

22. Animowanie formacji jest pierwszym zadaniem Inspektora i jego Rady. Każda Inspektoria zapewni w zakresie formacji działania organiczne, zaprogramowane i koordynowane poprzez posługę zdolną do dostrzeżenia różnych sytuacji, refleksji, programowania i weryfikacji.

W drodze zwyczajnej, posługa ta będzie pełniona przez Delegata inspektorialnego i Komisję inspektorialną do spraw formacji, w porozumieniu i z odpowiedzialnością Inspektora i jego Rady.

23. Obowiązkiem wspólnoty inspektorialnej jest „ustalenie, za pośrednictwem różnych organów animacji i zarządu, sposobu prowadzenia formacji stosownie do wymogów własnego kontekstu kulturowego, zgodnie ze wskazaniami Kościoła i Zgromadzenia”⁴⁴.

Dyrektorium inspektorialne – Sekcja formacji, opracowane przez Kapitułę inspektorialną⁴⁵ i zatwierdzone przez Przełożonego Generalnego za zgodą jego Rady, „przystosowuje do warunków lokalnych zasady i normy formacji salezjańskiej”⁴⁶, przedstawione w Ratio.

Każda inspektoria niech regularnie weryfikuje – zazwyczaj przez Komisję inspektorialną do spraw formacji lub, kiedy uzna to za stosowne, według należnej jej funkcji, przez Kapitułę inspektorialną – konkretne stosowanie Dyrektorium inspektorialnego – Sekcji Formacji. Inspektor poinformuje o tym Radcę do spraw formacji.

24. W harmonii z Dyrektorium inspektorialnym, Inspektor niech popiera opracowanie Planu inspektorialnego formacji, jako ogólnego planu interwencji na poziomie formacji

⁴¹ K 100

⁴² Cfr K 101

⁴³ R 87

⁴⁴ K 101

⁴⁵ Cfr K 171, 4

⁴⁶ R 87

początkowej i ciągłej. Niech będzie on zbiorem kryteriów, celów, strategii i linii operacyjnych; zapewni współodpowiedzialność i stopniowość działania oraz ustali zasady weryfikacji. Niech będzie owocem refleksji wspólnotowej na temat ukierunkowań kościelnych i salezjańskich, które dotyczą formacji.

ROZDZIAŁ DRUGI

Salezjańska tożsamość powołaniowa: zasady i cel formacji

25. „Naszą żywą regułą jest Jezus Chrystus..., którego obecność odkrywamy w Księdzu Bosko, który swoje życie poświęcił młodzieży”⁴⁷. To stwierdzenie Konstytucji syntetycznie wyraża *powołanie salezjanina: upodobnienie się do Jezusa Chrystusa i poświęcenie życia młodzieży, jak Ksiądz Bosko.*

Cała formacja, początkowa i ciągła, polega na przyjęciu i urzeczywistnieniu w osobach i wspólnotach tej tożsamości. Do jej rozwoju pobudzają: zaangażowanie każdego kandydata i każdego współbrata, działanie animatorów oraz cały plan formacji.

Dlatego tożsamość salezjańska jest podstawą jedności i przynależności do Zgromadzenia, w całej Jego rozciągłości światowej. Jest *sercem całej formacji*; od niej bierze swój początek proces formacyjny i do niej ciągle się odwołuje. Jest kryterium określającym rozpoznanie powołania.

2.1 Salezjańska tożsamość powołaniowa

26. Ksiądz Bosko Założyciel, „człowiek Boży i człowiek młodzieży”, człowiek Kościoła i człowiek swoich czasów, animator planu duchowości apostołskiej, jest dla salezjanina nie tylko stałym punktem odniesienia, lecz także normą życia. W Jego doświadczeniu powołaniowym i doświadczeniu pierwszej wspólnoty na Valdocco odnajduje się realizację oryginału tożsamości salezjańskiej. W Konstytucjach, przejawie charyzmatycznej świadomości Zgromadzenia, zatwierdzonych przez Kościół, zawarte jest jego najbardziej miarodajne sformułowanie.

W Księdzu Bosko i w salezjańskim planie konstytucyjnym wylaniają się te elementy, które określają „oryginalny styl życia i działania”⁴⁸, wzbudzony przez Ducha Świętego w Kościele jako „specyficzną formę życia zakonnego”⁴⁹, w którym „odnajdujemy drogę naszego uświęcenia”⁵⁰. Nazywając swoich synów Salezjanami, Ksiądz Bosko chciał podkreślić harmonię duchową i duszpasterską ze Świętym Franciszkiem Salezym, w którym podziwiał przede wszystkim dobroć i gorliwość duszpasterską⁵¹.

Tak jak u Księdza Bosko, tak też u każdego salezjanina, w doświadczeniu powołaniowym, które staje się konkretną drogą historyczną i biograficzną, spotykają się inicjatywa Boga i zamysł ludzki⁵². Tak jak u Księdza Bosko, tak też u każdego salezjanina, osobiste powołanie łączy się z powołaniem wspólnoty, nosicielki charyzmatu i odpowiedzialnej za posłannictwo.

⁴⁷ K 196

⁴⁸ K 10

⁴⁹ K 2

⁵⁰ K 2

⁵¹ Cfr K 4. 9

⁵² Cfr K 1

2.1.1 Plan konsekracji apostołskiej

27. Powołanie salezjańskie – mówią nam Konstytucje – jest szczególnym realizowaniem powołania otrzymanego na Chrzcie świętym, które profesja zakonna ponawia i potwierdza, „nadając mu bardziej głęboki i pełny wyraz”⁵³.

Życie salezjanina jako ucznia Pana znaczone jest konsekracją apostołską: łaską Ojca, który go konsekruje przez dar swego Ducha, osadza go w Chrystusie i posyła, aby był w Kościele budowniczym Królestwa Bożego jako znak i nosiciel Jego miłości do młodzieży, zwłaszcza najuboższej⁵⁴.

W akcie *profesji zakonnej* nasza konsekracja apostołska znajduje swoje najbardziej znaczące wyrażenie. Jest ona „znakiem spotkania miłości: Boga, który powołuje i ucznia, który odpowiada oddając się całkowicie jemu i braciom”⁵⁵.

28. Ten dar Ducha, który jest charyzmatem salezjańskim, podczas gdy powoduje szczególne upodobnienie się do Chrystusa niesie ze sobą szczególną wrażliwość ewangeliczną, która *inspiruje całe życie salezjanina*, jego styl świętości i realizację posłannictwa:⁵⁶

- *charakteryzuje jego doświadczenie teologalne*: relacja z Ojcem, którego ojcostwa i miłosierdzia doświadcza codziennie; z Synem, Apostołem Ojca i Dobrym Pasterzem, z którym stara się coraz bardziej identyfikować; i z Duchem Świętym, od którego czerpie łaskę dla swego uświęcenia i energię dla swej wierności;

- *zaznacza swoją relację z Kościołem*, Ciałem Chrystusa, które kocha i którego czuje się żywą częścią oraz dla którego wzrostu niestrudzenie pracuje⁵⁷;

- *podkreśla niektóre aspekty szczególne w zakresie ascezy*, które mogą być określone tymi kluczowymi słowami: praca, umiarkowanie, dobroć i kompetencja w zadaniach wychowawczych, stosunek braterski⁵⁸;

- *nadaje swojemu życiu szczególny ton maryjny* w relacji z Maryją Niepokalaną i Wspomożycielką, obrazem jego duchowości i oparciem jego powołania. Kontempluje Ją jako uczennicę Chrystusa, która wypowiedziała swoje „Tak” na boski plan Wcielenia oraz idzie za Nią jako współpracowniczką w dziele odkupienia i wyobrażeniem Kościoła;

- *determinuje swą wizję rzeczywistości* i swoje zobowiązanie w historii.

29. Dla salezjanina, *sequela Christi* dokonuje się poprzez życie *programem apostołskim Księdza Bosko*⁵⁹.

„Jedynym w swoim rodzaju wezwaniem Chrystus zaprasza nas do naśladowania Go w Jego zbawczym dziele i sposobie życia dziewiczego i ubogiego, które wybrał dla siebie; a my, poprzez jedyną odpowiedź miłości, wiedzeni łaską Ducha Świętego i naśladowując przykład Apostołów, zgadzamy się pozostawić wszystko i gromadzimy się we wspólnoty, aby pracować lepiej z Nim dla Królestwa Bożego. *Jedyna jest więc nasza konsekracja salezjańska*: nierozdzielnie apostołska i zakonna”⁶⁰.

Tak więc salezjanin łączy się całkowicie z Bogiem, którego kocha nade wszystko, i jego planem zbawienia. Jego życie wypływa z głębokiego doświadczenia Boga i wyzwań posłannictwa⁶¹. *Jest konsekrowany dla posłannictwa, które nadaje całemu jego życiu swój*

⁵³ K 23

⁵⁴ K 3

⁵⁵ K 23

⁵⁶ Cfr K 10

⁵⁷ Cfr K 13

⁵⁸ Cfr ACG 357, str. 17-18

⁵⁹ Cfr K 96

⁶⁰ *Plan życia Salezjanów Księdza Bosko*, str. 98-99

⁶¹ Cfr CG 24, 152; VC 73

konkretny wyraz⁶². Wezwanie Boga dociera do niego poprzez doświadczenie posłannictwa młodzieżowego; często tutaj rozpoczyna się naśladowanie Chrystusa. W posłannictwie angażują się, objawiają i wzrastają w nim dary konsekracji. Jedyny prąd miłości przyciąga go do Boga i kieruje ku młodzieży⁶³. Przeżywa on pracę wychowawczą z młodzieżą jako akt kultu i możliwość spotkania z Bogiem.

W „łasce jedności”⁶⁴ łączą się aspekty tworzące plan salezjańskiego życia apostołskiego.

2.1.1.1 Wychowawca i duszpasterz młodzieży ożywiony miłością duszpasterską

30. Życie salezjanina, tak jak życie Księdza Bosko, charakteryzuje się *umiłowaniem młodzieży*, a spośród niej przede wszystkim „*młodzieży ubogiej, opuszczonej i zagrożonej*”⁶⁵. Służba jej nadaje jedności całemu jego życiu: „Wystarczy, żebyście byli młodymi, abym was bardzo kochał”⁶⁶, „Dla was studiuje, dla was pracuje, dla was żyję i za was jestem gotów także oddać życie”⁶⁷.

Umiłowanie, przez Księdza Bosko i każdego salezjanina, młodzieży oraz oddanie samego siebie za nią jest owocem miłości duszpasterskiej, tj. „szczególnej komunii miłości z Chrystusem”⁶⁸, a nie tylko owocem wysiłków wychowawczych lub hojności wrażliwego serca na ich potrzeby.

Miłość duszpasterska, miłość do Chrystusa kontemplowanego jako Dobrego Pasterza oraz miłość do młodzieży, staje się dla salezjanina planem życia, drogą świętości, wyrazem przymierza z Bogiem oraz wolą upodobnienia się do Chrystusa. Poprzez Młodzież Pan wchodzi w życie salezjanina i zajmuje tam główne miejsce; niepokój Chrystusa Odkupiciela znajduje swe echo w motcie *Da mihi animas, cetera tolle*, które stanowi punkt unifikujący całe jego życie.

31. Miłość duszpasterska przyjmuje u Księdza Bosko dalsze określenie jako miłość wychowawcza. Wyraża się ona w miłości konkretnej, uosobionej, która angażuje i szuka całkowitego zbawienia młodzieży; jednym ofiaruje chleb, innym kompetencje zawodowe i formację kulturalną; wszystkim wyznacza drogę, która otwiera ich na prawdę, nakłania ich do budowania odpowiedzialnej wolności oraz prowadzi do spotkania z Chrystusem Zmartwychwstałym.

Działając według *kryteriów oratorium*, salezjanin odpowiada na potrzeby młodzieży, dając w ten sposób początek szerokiej gamie aktywności i dzieł, z których każde jest „domem”, „szkołą”, „parafią” i „podwórkiem”⁶⁹. Jego hojny i innowatorski zapał w imię Ewangelii jest sposobem bycia Kościołem i przekłada się w znaczące plany młodzieżowe zarówno dla Kościoła jak też dla Zgromadzenia.

32. Ponadto, „pasja apostołska, cała ożywiona gorliwością młodzieżową”⁷⁰ nadaje służbie młodzieży szczególny ton: nazywa się „*sercem oratoriańskim*” i wyraża się poprzez metodę, którą Ksiądz Bosko nazwał **Systemem przewencyjnym**, opierającym się na rozumie, religii i dobroci⁷¹. Wzorując się na przykładzie i nauczaniu Księdza Bosko, salezjanin żyje doświadczeniem duchowym, pedagogicznym i duszpasterskim Systemu Prewencyjnego⁷².

⁶² Cfr K 3

⁶³ Cfr K 10

⁶⁴ CGS 127

⁶⁵ K 26; cfr CGS 47; CG 19 str. 101

⁶⁶ Bosko J., *Młodzieniec zaopatrzony*, cfr Dzieła Wydane II, LAS Rzym, str. 187

⁶⁷ K 14

⁶⁸ VC 15

⁶⁹ Cfr K 40

⁷⁰ CGS 89

⁷¹ Cfr K 38

⁷² Cfr K 20

Jego relacje z młodzieżą charakteryzują się serdecznością oraz przyjacielską i aktywną obecnością⁷³, która popiera ich protagonizm. Przyjmuje z radością trudy i ofiary, które niesie ze sobą spotkanie z młodzieżą, przekonany że znajduje w nim swoją drogę świętości.

To priorytetowe zaangażowanie na rzecz młodzieży łączy się harmonijnie z *działalnością duszpasterską w środowiskach ludowych*⁷⁴ (krzewienie wiary w środowiskach ludowych, *posługując się w tym celu zwłaszcza środkami społecznego przekazu*⁷⁵) i *działalnością misyjną* poprzez głoszenie Ewangelii ludom, które jej nie znają⁷⁶.

2.1.1.2 Członek odpowiedzialny za wspólnotę

33. Salezjanin z racji powołania jest żywą częścią **wspólnoty** (lokalnej, inspektorialnej, światowej) i troszczy się o głębokie poczucie przynależności do niej. Powołanie salezjańskie jest jednocześnie powołaniem osobistym i wspólnotowym, w braterstwie, posłannictwie i duchowości.

Ksiądz Bosko nigdy nie był działaczem samotnym; pragnął dzielenia się wszystkim i promował współpracę i współodpowiedzialność. Miał jasną świadomość, że jego powołanie musiało być współdzielone z innymi i przekazywane.

Aspekt wspólnotowy jest dlatego jedną z cech najbardziej charakteryzujących tożsamość salezjańską. Salezjanin jest powołany do życia z innymi braćmi, aby dzielić się wszystkim w służbie na rzecz Królestwa Bożego wśród młodzieży. „Żyć i pracować razem – stwierdzają Konstytucje – to dla nas salezjanów wymóg zasadniczy i niezawodna droga do wypełnienia naszego powołania”⁷⁷.

W duchu wiary i wspierany przyjaźnią, salezjanin żyje *duchem rodzinnym* we wspólnocie i przyczynia się codziennie do budowania komunii wszystkich członków.

Przekonany o tym, że *posłannictwo* powierzone jest wspólnocie, angażuje się w działania ze swoimi współbraćmi według wspólnej wizji i dzielonego we wszystkim planu.

W *modlitwie wspólnotowej* czuje radość z obecności Pana i współdzieli doświadczenie duchowe.

2.1.1.3 Świadek radykalności ewangelicznej

34. Powodowany miłością duszpasterską i sensem posłannictwa, Ksiądz Bosko zaproponował swoim współpracownikom formę życia, która w stylu całkowicie opartym na wartościach Ewangelii, świadczyłaby o efektywnej solidarności z młodzieżą i Absolucie Boga, *wprowadzając na horyzont wychowawczy radykalne świadectwo dóbr Królestwa Bożego*⁷⁸. „Często podkreślał, iż szczere praktykowanie ślubów wzmacnia więzi miłości braterskiej i zespolenie w działalności apostołskiej”⁷⁹.

Styl życia według **rad posłuszeństwa, ubóstwa i czystości**, oparty na miłości do Chrystusa i młodzieży, wyrosły na bazie solidnej dojrzałości ludzkiej, i wsparty życiem wspólnotowym i osobistą ascezą, świadczy, że potrzeba kochania, dążność do posiadania i wolność decydowania o własnym życiu, aspekty dotyczące głębokich inklinacji istoty ludzkiej, uzyskują swój ostateczny sens w Chrystusie Zbawicielu⁸⁰. Jest to bogate doświadczenie wartości ewangelicznych i ludzkich.

⁷³ Cfr K 39

⁷⁴ Cfr K 29

⁷⁵ Cfr K 6

⁷⁶ Cfr K 30

⁷⁷ K 49

⁷⁸ Cfr VC 96; CG 24, 152

⁷⁹ K 61

⁸⁰ Cfr K 62

Praktykowanie rad ewangelicznych ukazuje w sposób szczególny „*Da mihi animas, cetera tolle*”, które charakteryzuje mistykę i ascezę apostołską salezjanina; stanowi zasadę tożsamości i kryterium formatywne.

2.1.1.4 Animator komunii w duchu i posłannictwie Księdza Bosko

35. „Każdy salezjanin jest animatorem i przysposabia się zawsze, by bardziej nim być”⁸¹. Powołanie Księdza Bosko rozwinęło się w taki sposób, że stało się *powołaniem dzielącym się wszystkim ze wszystkimi, posłannictwem przeżywanym razem i doświadczeniem świętości w komunii darów*. Już od początku Oratorium byli księża diecezjalni i osoby świeckie, mężczyźni i kobiety, którzy w klimacie rodzinnym angażowali się w tym samym duchu i z tymi samymi celami w Jego apostołat. Jeszcze inni czuli się uczestnikami i współpracowali w różnych formach dla dobra młodzieży.

W ten sposób apostołski zapal Księdza Bosko stał się wspólnym zobowiązaniem tych, którzy przyłączyli się do jego dzieła. Jego gorliwość o zbawienie dusz, jego styl kontaktu z młodzieżą, jego metoda wychowawcza i duchowość stały się dziedzictwem Rodziny i szeroko rozumianego Ruchu.

Salezjanin nie może myśleć w sposób integralny o swoim powołaniu w Kościele bez odniesienia do tych, którzy wraz z nim są nosicielami woli Założyciela⁸². Poprzez profesję wstępuje on do Zgromadzenia Salezjańskiego i zostaje umiejscowiony w *Rodzinie salezjańskiej*, w której wraz z innymi członkami, wezwanymi do przeżywania różnych planów powołaniowych, dzieli ducha i posłannictwo właściwe charyzmatowi Księdza Bosko oraz zobowiązanie do wierności poprzez wspólną formację⁸³. Podejmuje się odpowiedzialności za „utrzymanie jedności ducha oraz pobudzanie do dialogu i braterskiej współpracy w celu wzajemnego ubogacania się i większej skuteczności apostołskiej”⁸⁴.

36. We *wspólnocie wychowawczo-duszpasterskiej (WWD)* salezjanin znajduje przejaw codziennej i konkretnej komunii salezjańskiej. W niej współdzieli ducha, przeżywa uzupełnianie się powołań i ról oraz wspólnie się formuje. We wspólnocie salezjańskiej pełni on zadanie animacji, sprzyjając współpracy i współodpowiedzialności wszystkich.

Zakres komunii poszerza się oprócz dzieł salezjańskich na terytorium i w Kościele lokalnym przede wszystkim o *odniesienie do szeroko rozumianego ruchu osób*, które pociągane są charyzmatem i duchowością Księdza Bosko lub które pracują z młodzieżą.

2.1.1.5 Umiejscowiony w Kościele, otwarty na historię i dialog z rzeczywistością

37. Otwarty na działanie Ducha Świętego, Ksiądz Bosko potrafił *interpretować znaki czasu i odpowiadać w sposób jasny, kreatywny i konkretny na ciągle wylaniające się wymagania*⁸⁵. Stosunek do rzeczywistości wszedł w tkankę jego powołania. Żył osobiście historią Kościoła i historią swej Ojczyzny. Potrafił uchwycić jej złożoność i umiejscowić się w niej jako protagonista. Kontekst historyczny stał się dla niego wyzwaniem i nalegającym zaproszeniem do jego oceny i działania. „Zawsze szedłem do przodu tak, jak Pan mnie natchnął i okoliczności tego wymagały”⁸⁶.

⁸¹ CG 24, 159

⁸² Cfr CGS 151

⁸³ Cfr CG 24, 142

⁸⁴ K 5

⁸⁵ Cfr VC 9

⁸⁶ Cfr MB VI, str. 381

Otwarty na rzeczywistość, salezjanin staje się szczególnie wrażliwym na sytuacje młodzieży, środowisk ludowych i sytuacje misyjne, wobec których czuje się obarczony odpowiedzialnością charyzmatyczną⁸⁷.

Stara się zrozumieć zjawiska kulturowe, które dzisiaj znaczą życie, dokonuje uważnej i zaangażowanej nad nimi refleksji, odczuwa je w perspektywie Odkupienia, przynaglony przez „*da mihi animas*” i „Królestwo, które nadchodzi”⁸⁸ oraz dostrzega w nich ciągle wyzwanie, które domaga się odpowiedzi konkretnych, twórczych i odważnych.

Konfrontacja z rzeczywistością pobudza wzrost tożsamości powołaniowej we wierności Księdzu Bosko i wyzwaniom czasów.

2.1.2 Różne formy tożsamości powołaniowej

38. Ksiądz Bosko życzył sobie, aby jedyny plan salezjańskiej konsekracji apostołskiej wyrażał się w swej pełni w *dwóch formach*, które są mu właściwe: formie salezjanina kapłana [lub diakona] i formie salezjanina koadiutora. Żyją oni tą samą profesją i uczestniczą w tej samej wspólnotocie życia i działania.

Powołanie salezjanina kapłana [lub diakona] i salezjanina koadiutora są dwoma formami uzupełniającymi się, które ubogacają życie braterskie i apostołskie, wnosząc ich wkład specyficzny⁸⁹.

2.1.2.1 Salezjanin kapłan

39. Salezjanin kapłan [lub diakon] łączy w sobie dary konsekracji salezjańskiej oraz dary posługi duszpasterskiej, lecz w taki sposób, że *konsekracja salezjańska określa jego oryginalny sposób bycia kapłanem* i sprawowania posługi. Jako znak sakramentalny Chrystusa, Dobrego Pasterza, z którego czerpie swą miłość duszpasterską, stara się „zbawiać” młodzież, pracując w kontekście swej wspólnoty.

Jego wkład specyficzny w działanie apostołskie wspólnoty polega na potrójnej posłudze.

Poprzez *posługę Słowa*, niesie on słowo Chrystusa w najbardziej różnorodne sytuacje i w różnych formach głoszenia, pomocy i rady, oświecenia doświadczenia młodzieży, ukierunkowania ich planów i dzieł oraz zmiany ich życia.

Jego posługa uświęcania ma różne wyrazy realizacji, lecz moment najbardziej znaczący i skuteczny polega na posłudze wprowadzenia do życia w Chrystusie, modlitwie liturgicznej i celebrowaniu Sakramentów, szczególnie Eucharystii i Pojednania.

Całe jego prowadzenie „*animacji wspólnoty chrześcijańskiej*” zmierza do służenia jedności w różnych wspólnotach – wspólnota salezjańska i inne wspólnoty o szerszym zasięgu: Wspólnota Wychowawczo-Duszpasterska, Rodzina Salezjańska i Ruch Salezjański. Potrafi animować różne salezjańskie środowiska duszpasterskie.

2.1.2.2 Salezjanin koadiutor⁹⁰

40. Salezjanin koadiutor „*łączy w sobie dary konsekracji i osoby świeckiej*”⁹¹, żyjąc aspektem świeckości jako osoba konsekrowana.

⁸⁷ Cfr ISM 15-17

⁸⁸ K 11

⁸⁹ Cfr K 45

⁹⁰ W tym, co dotyczy powołania i formacji salezjanina koadiutora cfr *Koadiutor Salezjański. Historia, Duszpasterstwo powołaniowe i Formacja*. Wydawnictwo SDB, Rzym 1989

⁹¹ CGS 24, 154

Działa przeważnie w miejscu pracy świeckiej, świadcząc o radykalnej miłości do Chrystusa i wyróżniając się swoją kompetencją zawodową.

„Obecność salezjanina jako osoby świeckiej ubogaca działanie apostolskie wspólnoty: uobecnia salezjanom kapłanom wartości życia zakonnego osoby świeckiej i na stałe wzywa do żywej współpracy z osobami świeckimi, przypomina salezjaninowi księdzu wizję i zaangażowanie apostolskie bardzo konkretne i złożone, które wykracza poza działalność kapłańską i katechetyczną w ścisłym znaczeniu”⁹².

Jego postać jest szczególnie znacząca w pewnych kontekstach, gdzie kapłan widziany jest jako postać sakralna lub kultyczna. Poprzez swoją konsekrację ukazuje on obecność Boga w codzienności, znaczenie stania się uczniami wcześniej niż nauczycielami i świadczy o przekonanej wierze, która nie jest związana z obowiązkami wynikającymi z pełnienia funkcji i posług⁹³.

Postać salezjanina koadiutora jest także postacią-zwornikiem między osobami konsekrowanymi a świeckimi wewnątrz samej Wspólnoty Wychowawczo Duszpasterskiej.

„Braciom konsekrowanym przypomina o wartościach rzeczywistości świeckich; braciom świeckim przypomina o wartości całkowitego poświęcenia się Bogu na rzecz Królestwa Bożego. Wszystkim oferuje szczególną wrażliwość na świat pracy, zwrócenie uwagi na terytorium oraz na wymogi profesjonalności, poprzez którą przechodzi jego działanie wychowawcze i duszpasterskie”⁹⁴.

2.2 Formacja na służbie tożsamości salezjańskiej

41. Identyfikacja z powołaniem określa perspektywę formacji. Innymi słowy: *tożsamość salezjańska charakteryzuje naszą formację*, która nie może być formacją ogólną, i specyfikuje jej zasadnicze zadania i wymagania.

2.2.1 Formacja jest określona tożsamością salezjańską

„Zakonno-apostolski charakter powołania salezjańskiego – stwierdzają Konstytucje – wytycza specyficzny kierunek naszej formacji”⁹⁵. *Tożsamość konsekrowanego apostoła, jakim był Ksiądz Bosko, stanowi wytyczną procesu formacyjnego.*

Rzeczywiście, poprzez formację realizuje się identyfikacja charyzmatyczna i zdobywa się konieczną dojrzałość, aby żyć i działać zgodne z charyzmatem założycielskim⁹⁶: od pierwszego stanu entuzjazmu emotywnego ku Księdzu Bosko i jego posłannictwu młodzieżowemu dochodzi się do prawdziwego upodobnienia do Chrystusa, głębokiej identyfikacji z Założycielem, przyjęcia Konstytucji jako Reguły życia i kryterium tożsamości oraz do mocnego poczucia przynależności do Zgromadzenia i wspólnoty inspektorialnej.

Bliska relacja, zachodząca między formacją a tożsamością „pociąga za sobą dla każdego członka pilne studium ducha Instytutu przynależności, jego historii i jego posłannictwa, aby polepszyć jego przyswojenie osobiste i wspólnotowe”⁹⁷. Podkreśla znaczenie „salezjańskości”, tj. dziedzictwa duchowego i „mens” Zgromadzenia, które powinny być sukcesywnie studiowane, przyswajane i kulturowane.

⁹² *Salezjanin Koadiutor*, str. 116

⁹³ Cfr Vecchi J. *Ojciec konsekruje nas i wysyła*, ACG 365 (1998), str. 38

⁹⁴ CG 24, 154

⁹⁵ K 97

⁹⁶ Cfr Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, *Współpraca między Instytutami w zakresie formacji*, 7

⁹⁷ VC 71

Ponieważ forma kapłańska [lub diakońska] i forma osób świeckich stanowią część integrującą salezjańskiej tożsamości powołaniowej, trzeba aby formacja, od samego początku procesu formacyjnego, była adekwatna do specyficznej tożsamości.

2.2.2 Formacja troszczy się w formie ciągłej o tożsamość

Powołanie salezjanina jest rzeczywistością zawsze w ruchu. Jest to droga ciągłej odpowiedzi Ojcu w naśladowaniu Chrystusa za przykładem Księdza Bosko. Wymaga stałego otwarcia i rozpoznania w obliczu dokonujących się zmian w życiu Kościoła i świata, szczególnie w życiu młodzieży i środowisk ludowych.

Tak więc formacja – jako proces przyswajania tożsamości – jest zobowiązaniem, które trwa całe życie, formacją ciągłą, aby być i stawać się salezjanami w różnym okresie życia oraz aby przeżywać po salezjańsku każdą sytuację. Jest w rzeczywistości odpowiedzią, która stale nas interpeluje. Jest zadaniem Zgromadzenia i każdego współbrata.

Każdego dnia salezjanin przekłada swą tożsamość apostoła młodzieży w doświadczenie życia.

2.2.3 Formacja przekazuje tożsamość kontekstowi kulturowemu

Powołanie salezjańskie przemierza przestrzenie i czasy oraz realizuje się na wszystkich długościach geograficznych, przyjmując przejawy wierności zawsze nowe i bogate. Salezjanin, powołany do wcielenia się wśród młodzieży określonego miejsca i kultury, potrzebuje *formacji kulturowej*.

Poprzez rozeznanie i dialog z własnym kontekstem, stara się on nasycić wartościami ewangelicznymi i salezjańskimi własne kryteria życia oraz zakorzenie doświadczenie salezjańskie we własnym kontekście. Z tego płodnego odniesienia wypływają style życia i metody duszpasterskie bardziej skuteczne ponieważ zgodne z charyzmatem założenia i działaniem jednoczącym Ducha Świętego⁹⁸.

2.2.4 Formacja przyczynia się do rozwoju tożsamości według darów osobistych

44. Powołanie salezjańskie znalazło swą paradygmatyczną realizację w Księdzu Bosko oraz swą najoryginalniejszą formę historyczną w pierwszej wspólnocie na Valdocco.

Z pewnością realizacje osobiste jedynej tożsamości salezjańskiej mają oblicza i historie różne według darów, które każdy otrzymał od Boga. Historia „świętości salezjańskiej” i inteligentne odczytanie doświadczeń współbraci, którzy w pełni żyli salezjańskim planem ewangelicznym, uwypukla komunie w wierności i różnorodność osobistych oddźwięków charyzmatu.

Podkreśla to konieczność istnienia formacji, która potrafiłaby komunikować ten sam rdzeń tożsamości, te same wartości nośne, te same zasadnicze cechy charakterystyczne oraz tę samą „kulturę salezjańską”⁹⁹ i jednocześnie przynaglałaby każdego współbrata do wyrażenia w swoim powołaniu otrzymanych darów i odnalezienia w nim drogi swej pełnej realizacji w Chrystusie¹⁰⁰.

Identyfikacja salezjańska każdego współbrata i uosobienie tożsamości salezjańskiej stanowią ciągłe zadanie formacji jako postawy osobistej i odpowiedzialności wspólnotowej.

⁹⁸ Cfr VC 80

⁹⁹ Cfr VC 80

¹⁰⁰ Cfr K 22

2.2.5 Formacja pomaga żyć tożsamością w komunii powołań

Formacja daje salezjaninowi mocne poczucie swej specyficznej tożsamości, otwiera na komunie, w duchu salezjańskim i posłannictwie, z członkami Rodziny salezjańskiej, którzy żyją według planów powołaniowych różnych i wprowadza w szeroką komunie licznych wyrażen powołania chrześcijańskiego. Komunie będzie tym bardziej trwała „im bardziej jasna będzie tożsamość powołaniowa każdego członka oraz im większe będzie zrozumienie, szacunek i dowartościowanie różnych powołań”¹⁰¹.

W konsekwencji, inicjatywy współpracy z grupami Rodziny salezjańskiej i innymi Instytutami w dziedzinie formacji lub wspólna formacja salezjanów i współpracowników świeckich, jeśli są dobrze prowadzone, wnoszą wkład do „większego docenienia chryzmatu własnego i innych...” i dają „wymowne świadectwo komunii, do której wezwany jest Kościół Boskim powołaniem”¹⁰².

Formacja zmierzająca do komunii w wartościach salezjańskich powoduje wzrost świadomości zadania animacji charyzmatycznej i przysposabia do niego.

Ukierunkowania i normy praktyczne

46. *Tożsamość salezjańska jest zasadniczym punktem odniesienia dla formacji początkowej i ciągłej. „Zakonno-apostolski charakter powołania salezjańskiego wytycza specyficzny kierunek naszej formacji, niezbędny dla życia i dla jedności Zgromadzenia”¹⁰³.*

47. *Każdy salezjanin, powołany do identyfikowania się z Chrystusem jak czynił to Ksiądz Bosko, niech troszczy się o więź z Założycielem, przyjmie Konstytucje jako „księgę życia”¹⁰⁴, zachowuje harmonijnie świadomość charyzmatyczną Zgromadzenia, pozna i przyjmie Jego ukierunkowania, szczególnie Kapituł Generalnych, Przełożonego Generalnego i jego Rady oraz wzmocni poczucie przynależności do swojej Inspektorii.*

48. *W sposób szczególny należy zwrócić uwagę na konfrontację osobistą i wspólnotową z Konstytucjami, które „zawierają bogactwo duchowe tradycji Salezjanów Księdza Bosko i określają program apostolski naszego Towarzystwa”¹⁰⁵.*

49. *Każdy salezjanin, kleryk lub koadiutor, niech przyjmie podczas drogi formacyjnej cechy charakterystyczne swej specyficznej formy powołaniowej.*

Animatorzy duszpasterstwa powołaniowego i formacji niech ukażą i docenią różne formy tożsamości salezjańskiej – salezjanina koadiutora, salezjanina kapłana i salezjanina diakona stałego.

Programy formacji początkowej niech zapewnią wszystkim współpracownikom „curriculum formacji na równorzędnym poziomie, z tymi samymi fazami oraz podobnymi celami i treściami” i będą uważne na rozróżnienia warunkowane specyficznym powołaniem każdego, osobistymi przymiotami i uzdolnieniami oraz zadaniem naszego apostołatu¹⁰⁶.

50. *Wszyscy współpracownicy niech pogłębiają ducha salezjańskiego i kultywują poważną i uaktualnioną świadomość historii, duchowości oraz dziedzictwa pedagogicznego i duszpasterskiego, właściwego naszemu charyzmatowi¹⁰⁷. Odpowiedzialni na szczeblach*

¹⁰¹ CGS 24, 138

¹⁰² Cfr Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, *Współpraca między Instytutami w zakresie formacji*, 8

¹⁰³ K 97

¹⁰⁴ K 196

¹⁰⁵ K 192; cfr Vecchi J., *konsekuje nas i wysyła*, ACG 365, str. 23; cfr Program życia Salezjanów Księdza Bosko, Rzym 1986; *Słowo Boże a duch salezjański. Poszukiwania na temat wymiaru biblijnego Konstytucji Rodziny Salezjańskiej*, pod redakcją Salezjańskiego Stowarzyszenia Biblijnego 1995

¹⁰⁶ Cfr K 106

¹⁰⁷ Cfr Vecchi J., *Dla was studiuję*, ACG 361, str. 39

inspektorialnych niech zapewnią warunki i popierają inicjatywy takich studiów podczas formacji początkowej i ciąglej.

51. Dyrektorium inspektorialne niech zawiera wskazówki ogólne dla studium „salezjańskość” podczas formacji początkowej, wymagane przez Ratio¹⁰⁸. Inspektorialny program formacji niech wyszczególni program stopniowy i systematyczny treści.

Każda inspektoria lub Grupa Inspektorii zatroszczy się o przygotowanie ekspertów w dziedzinie „salezjańskość”, wykorzystując posługę UPS-u¹⁰⁹ lub innych kwalifikowanych ośrodków salezjańskich.

Każda Inspektoria niech zagwarantuje ciągle uaktualnianie środków koniecznych do poznawania, studiów i nauczania „salezjańskość”; niech stworzy i wspiera „bibliotekę salezjańskość”, wystarczająco skompletowaną i uaktualnioną.

52. Każdy współbrat niech troszczy się o poznawanie i poczucie przynależności do Rodziny salezjańskiej, staje się dyspozycyjnym do wzajemnej i wspólnej formacji oraz przysposabia się do zadań animatora w zakresie Rodziny salezjańskiej.

53. Docenienie i spotkanie się różnych charyzmatów i różnych form duchowości może sprzyjać komunii darów i pogłębieniu własnej tożsamości powołaniowej.

W czasie formacji początkowej, podczas gdy dojrzewa identyfikacja salezjańska i poczucie przynależności do Zgromadzenia, niech się przewidzi i dowartościuje okazje współdzielenia się doświadczeniem z członkami innych form życia konsekrowanego lub zaangażowania chrześcijańskiego. Nie jest jednak wskazane uczestnictwo systematyczne i stałe w przejawach innych duchowości¹¹⁰.

Szczególne doświadczenie komunii dają inicjatywy (spotkania, programy, ośrodki) współpracy między Instytutami w zakresie formacji, z zachowaniem właściwego stosunku między tożsamością każdego Instytutu a komunią w różnorodności i z zapewnieniem żywotnej komunikacji własnego charyzmatu¹¹¹.

Po formacji początkowej uczestnictwo lub posługa opieki duchowej nad ruchami kościelnymi niech będzie uzgadniana z własnym przełożonym.

¹⁰⁸ Cfr CG 21, 259; zobacz Załącznik nr 3 Linie orientujące dotyczące regulaminu studiów

¹⁰⁹ Cfr CG 21, 337

¹¹⁰ Cfr Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, *Życie braterskie we wspólnotach*, 46; cfr Vecchi J., *Salezjanie i Ruchy kościelne*, ACG 338 (1991), str. 38-44

¹¹¹ Cfr Kongregacja do spraw Instytutów o Życiu Konsekrowanym i Stowarzyszeń o Życiu Apostolskim, *Współpraca między Instytutami w zakresie formacji*, 9

ROZDZIAŁ TRZECI

WYMIARY FORMACJI: WARTOŚCI I POSTAWY

54. „Każdy z nas jest powołany przez Boga, aby stanowić część Towarzystwa Salezjańskiego. W tym celu *otrzymuje od Niego dary osobiste* a odpowiadając wiernie na to wezwanie, znajduje drogę pełnej realizacji siebie w Chrystusie”¹¹².

Powołanie jest wezwaniem, które dociera poprzez mediacje i okoliczności zewnętrzne, lecz jest w pierwszym miejscu wezwaniem Bożym, które się objawia poprzez ogół darów osobistych (aspiracje, oczekiwania, programy, jakość), dzieło Ducha Świętego, które harmonizują z salezjańskim projektem powołaniowym i które czynią zdolnym do przeżywania go. To powołanie rozpoznaje się w osobie; angażuje ono ją całkowicie we wszystkich swych wymiarach i na całe życie.

Jest zadaniem formacji pomóc rozpoznać, interioryzować i rozwijać wartości i postawy, które stanowią o przydatności powołaniowej, która jest znakiem wezwania i owocem odpowiedzi.

W konsekwencji, *formacja powinna być integralna*: obejmuje wymiar ludzki, duchowy, intelektualny i duszpasterski¹¹³. Istnieją wymiary, które integrują się między sobą, są współobecne i odnoszą się wzajemnie do siebie¹¹⁴; nie mogą być pomyślane oddzielnie, lecz „powinny być zharmonizowane w jedną żywotną całość”¹¹⁵.

Z drugiej strony, *formacja jest ciągła i dynamiczna*. Wymiary, o których się mówi i elementy, które ją tworzą nie mogą być rozważane w formie statycznej, tak jakby były warunkami, które się spełniają lub celami, które się osiąga raz na zawsze. Trzeba je widzieć w dynamizmie i według rozwoju każdej osoby, w perspektywie ciągłej odpowiedzi, pobudzanej i żądanej przez ewolucję każdego, wymagania sytuacji i okoliczności, które znaczą życie.

Optyka charyzmatu salezjańskiego stanowi punkt syntezy i szczególną perspektywę, z której wymiary są widziane i na podstawie której podkreślane są w nich cechy charakterystyczne i aspekty.

55. Wskazane wymiary zawierają *elementy*, które trzeba uwzględnić w rozpoznaniu przydatności powołaniowej. Podkreślają one kryteria, które trzeba przyjąć, uzdolnienia, które trzeba posiadać, postawy, którymi trzeba się kierować w życiu, aktywność, którą należy praktykować, aby móc przyjąć i realizować z radością i dojrzałością salezjański program.

To, co zostało powiedziane o *pluralizmie realizacji tożsamości salezjańskiej* i o *personalizacji* powołania pozwala zrozumieć, że także przydatność powołaniowa powinna być widziana w tej perspektywie i nie może być wzięta jako jedyny wzór, statyczny i idealizowany lub jako sumę ogółu rekwizytów, widzianych oddzielnie.

Prezentacja daje *schemat odniesienia*, w którym znajdują się jednocześnie aspekty składające się na przydatność powołaniową, które mogłyby zostać nazwane aspektami zakładającymi i charakteryzującymi, bez których nie ma przydatności do życia salezjańskiego (rekwizyty podstawowe i rekwizyty specyficzne), oraz inne elementy, które trzeba zdobywać i o które trzeba się stale troszczyć dla doświadczenia powołaniowego bardziej autentycznego i pełnego.

Schemat odniesienia trzeba przyjąć według *kryterium jakości powołaniowej*, a więc kryterium wymagań i ciągłego pobudzania, zdając sobie sprawę z tego, że każdy salezjanin przeżywa na sposób osobisty tożsamość powołaniową według otrzymanych darów. Pedagogia

¹¹² K 22

¹¹³ Cfr VC 65

¹¹⁴ Cfr CG 23, 118

¹¹⁵ K 102

formacyjna pomoże odróżnić w perspektywie stopniowej zasadniczą przydatność, przydatność wymaganą w różnych momentach zaangażowania powołaniowego i szczególnie dojrzałość konieczną do zobowiązania ostatecznego.

56. Zindywidualizowanie wartości i postaw, wymaganych do przełożenia w doświadczenie osobiste tożsamości salezjańskiej i wskazanie linii pedagogicznych oraz aktywności, aby uczynić je realnymi, oferują formatorom pewną bazę dla ich zadania ukierunkowywania i rozeznania powołania. Jednocześnie pobudzają każdego współbrata do przekładania w konkretne zobowiązanie pragnienia i woli stania się salezjaninem „całą swoją osobą”.

Różne fazy formacji początkowej będą akcentować pewne wartości i postawy bardziej zharmonizowane z celami specyficznymi. W różnych okresach i sytuacjach życia, w dojrzewaniu kontekstów i następowaniu po sobie zadań, każdy współbrat czyje się odpowiedzialnym za odnawianie swej mentalności, postaw i kompetencji, aby jak najlepiej mógł wyrazić w swojej osobie powołanie salezjańskie i przemierzać drogę świętości.

3.1 Wymiar ludzki

57. Tylko osobowość zrównoważona, mocna i wolna, która potrafi zintegrować różne aspekty swojej osoby w sposób zharmonizowany, może znieść trudy drogi identyfikacji powołaniowej i uczynić się zdolną do radosnego i pełnego przeżywania konsekracji zakonnej. Bez fortunnej formacji ludzkiej cała formacja byłaby pozbawiona swego *niezbędnego fundamentu* nie tylko dla słusznego i obowiązującego jej dojrzewania, lecz także dla posłannictwa¹¹⁶.

Z drugiej strony, doświadczenie życia konsekrowanego, które zwracałoby uwagę na wymiar antropologiczny wszystkich swoich elementów i pomagało żyć bogatym i głębokim humanizmem, staje się *proroctwem prawdziwego humanizmu* i przedstawia najlepszą odpowiedź dla tego, kto widzi konsekrację jako upokorzenie osoby i jej realizacji¹¹⁷. W obecnym kontekście dojrzewanie ludzkie zdobywa szczególne znaczenie.

58. Dla salezjanina, wezwanego przez profesję do tego, by był przyjacielem, wychowawcą i duszpasterzem młodzieży oraz sługą jej integralnego wzrostu, *jakość wymiaru ludzkiego jest determinująca*. Jego powołanie wymaga osobowości, która potrafi kochać i dać się kochać z afektem, zrównoważeniem i przejrzystością, ze zdolnością zrozumienia i stałości. Wzoruje się on w tym na Księdzu Bosko, który był „w pełni człowiekiem, bogatym w cnoty swego narodu”¹¹⁸.

Dojrzałość ludzka *jest zadaniem ciągłym*; niesie z sobą wartości i postawy, które się wyrażają na różne sposoby w różnych fazach życia i różnych kontekstach kulturowych.

3.1.1 Zdrowie i zdolność do pracy

59. Salezjański styl życia i działania wymaga zwyczajnie *dobrego zdrowia i wytrzymałości fizycznej z dużą zdolnością do pracy*.

Ksiądz Bosko, zaproszony już od dziecka do tego, by czynił się „mocnym i silnym”, podkreślał *konieczność zdrowia dla intensywnej i przedłużonej służby posłannictwu*. Nowicjuszom mówił: „Potrzebuję, abyście wzrastali i stali się młodzieńcami silnymi i abyście użyli wszystkiego, co niezbędne dla zachowania zdrowia, aby móc później wiele pracować”¹¹⁹. „Praca, praca, praca!” powtarzał swoim salezjanom. „Kto chce wstąpić do

¹¹⁶ Cfr PDV 43

¹¹⁷ VC 35

¹¹⁸ K 21

¹¹⁹ MB XIII, str. 89

Zgromadzenia, trzeba aby kochał pracę”¹²⁰. Konstytucje przypominają, że „praca wytrwała i wykonywana z poświęceniem jest cechą charakterystyczną pozostawioną nam przez Księdza Bosko”¹²¹.

Sam Ksiądz Bosko był przykładem życia poświęconego pracy i chciał, aby jego salezjanie charakteryzowali się duchem inicjatywy i pracowitości. Valdocco stało się szkołą pracy, gdzie rozwijała się pedagogia obowiązku, który nie wzdraga się przez fatygą, lecz staje się drogą ascezy i formą przeżywania duchowości¹²².

60. Dlatego salezjanin:

- *troszczy się o własne zdrowie*, przestrzega powszechnych norm higieny osobistej, przyjmuje odpowiednie pożywienie i poświęca niezbędną ilość czasu na odpoczynek i rozrywkę prostą i zdrową. Jeśli pozwala na to wiek i warunki fizyczne, utrzymuje swoje ciało w formie i dyspozycji do pracy, wspierany uprawianiem sportu wśród młodzieży i ćwiczeniami fizycznymi;
- *kocha codzienną pracę*, zarówno fizyczną jak też intelektualną, i wykonuje ją „z niestrudzoną pracowitością, starając się wszystko czynić dobrze, z prostotą i umiarem”¹²³;
- *prowadzi uporządkowany rytm życia i pracy*, metodyczny, pełen poświęcenia, unikając przesytu, który może prowokować napięcia i stres. Dyscyplina i poczucie obowiązku stają się jego drogą ascezy¹²⁴.

Wspólnota ze swej strony:

- *zapewnia i programuje wszystkie te elementy, które sprzyjają równowadze fizycznej*: adekwatną i proporcjonalną pracę, odpowiedni czas wypoczynku, zdrową żywność, możliwość uprawiania sportu i ćwiczeń fizycznych oraz niezbędne kontrole medyczne.

3.1.2. Równowaga psychiczna

61. Szczególne powołanie salezjanina oraz styl odniesień we wspólnocie i działaniu wychowawczym domagają się posiadania *adekwatnej równowagi psychicznej*; adekwatnego wyobrażenia o sobie, które rodzi pozytywne uczucia i postawy wobec życia; spokoju duchowego, wynikającego z dominacji nad samym sobą, wiary w siebie i zdolności dokonywania zobowiązujących wyborów na rzecz jedności, którą zdołało się nadać własnemu doświadczeniu.

62. Równowaga psychiczna, szczególnie w kontekście, który może prowadzić do fragmentaryczności i słabości psychologicznej, tworzy się poprzez *progresywną integrację różnych elementów*, które współdziałają pozytywnie między sobą.

Dlatego salezjanin:

- *troszczy się o poznanie i akceptację samego siebie*; dokonuje refleksji nad swoim doświadczeniem, nad swoimi zaletami i ograniczeniami; uczy się akceptować siebie, kultywuje wiarę w siebie i we własne możliwości; jest zdolny poznać i dowartościować pasmo własnej historii w optyce planu zbawienia; wie, że Bóg ma projekt w stosunku do niego, przyjmuje go, jeśli Mu się odważnie powierza. Świadomość, że Bóg go kocha daje mu spokój ducha i radość oraz go wspiera w konfliktach i niewiadomym;

¹²⁰ MB XIII, str. 424

¹²¹ K 78

¹²² Cfr CG 24, 98

¹²³ K 18

¹²⁴ Cfr CG 24, 98

- *troszczy się o zdolność kierowania swoim światem wewnętrznym*: uczy się zrozumieć siebie samego, swoje postawy i głębokie motywacje swoich działań; dominować uczucia, emocje, lęki i reakcje na osoby i wydarzenia.
Stara się potęgować aspekty pozytywne i przezwyciężać trudności w stopniowym procesie dojrzewania. Potrafi zapobiec możliwym konfliktom.
Jest zdolnym do umiarkowanego przeżywania sukcesu i akceptacji w spokoju ducha niepowodzenia. Jest wolnym od sztywności i zahamowań oraz decyduje na podstawie prawdziwych i autentycznych motywacji.
- *dowartościowuje środowisko i braterskie towarzyszenie*: umiejscawia się we wspólnocie, kultywuje odniesienia życiowe i stosunki pracy, troszczy się o braterskie współdzielenie się oraz konfrontację duchową, unikając wyizolowania się i braku komunikacji.

3.1.3 Dojrzałość uczuciowa i seksualna

63. Powołanie salezjańskie przeżywane w komunii braterskiej i relacjach wychowawczo-duszpasterskich domaga się dojrzałej uczuciowości. *Uczucie salezjanina jest uczuciem „ojca, brata i przyjaciela, zdolnym do wzbudzenia wzajemności w przyjaźni”*¹²⁵, mówią Konstytucje. Duch rodzinny i dobroć nadają konkretne imię dojrzałej uczuciowości salezjanina¹²⁶. Kocha on swoje powołanie i jest wezwany do miłowania według tego powołania¹²⁷.

Bóg dał człowiekowi *zdolność kochania* poprzez jego rzeczywistość cielesną i duchową. Poprzez ciało może on nadać znaczenia miłości i wyrazić ją intensywnością uczucia i serca, której towarzyszy czystość ducha.

Seksualność jest darem Boga i siłą, która czyni mężczyznę i kobietę zdolnymi do komunikowania, spotkania i miłości.

64. Salezjanin *postrzega swoje życie jako dar otrzymany, który należy przekazać innym: znajduje swoją realizację w poświęceniu się innym*. Czyni się zdolnym do bezinteresownej miłości, do zawierania pozytywnych stosunków międzyludzkich, personalizowanych i autentycznych oraz do dawania i otrzymywania uczucia w prostocie. Jego miłość jest miłością głęboką i osobistym faktem szczerości, wierności i ludzkiego ciepła. Potrafi zawiązywać prawdziwe przyjaźnie¹²⁸, bez postaw posesywnych, przeżywa samotność w sposób zrównoważony oraz jest zdolny do oceny swego zaangażowania uczuciowego, szczególnie w relacjach wychowawczych i duszpasterskich.

W odniesieniu do kobiet jest otwarty, zrównoważony i rozsądny; jego postawa nacechowana jest szacunkiem i odpowiedzialnością.

Ta czystość uczucia i miłości nie jest możliwa bez pewnej *dyscypliny* uczuć, pragnień, myśli i przyzwyczajzeń. „Ćwiczenia ascetyczne”, przejawy wysoce pozytywnej cnoty czystości, ukierunkowują skłonności i możliwości seksualne indywiduum ku zharmonizowaniu całej osobowości, czyniąc możliwym radosny dar z siebie, wolny od wszelkiej egoistycznej niewoli oraz przewagę postaw racjonalnych nad impulsywnymi.

65. Aby żyć i wzrastać w dojrzałości uczuciowej i seksualnej salezjanin:

- jest świadomym *wartości ciała i jego znaczenia*; troszczy się o styl życia nacechowany równowagą, higieną psychiczną i cielesną oraz umiarkowaniem;
- rozpoznaje *wartość seksualności* ludzkiej mężczyzny i kobiety w swoich cechach fizycznych, psychicznych i duchowych;

¹²⁵ K 15

¹²⁶ Cfr K 15. 16

¹²⁷ Cfr *Życie braterskie we wspólnocie*, 37

¹²⁸ Cfr K83

- w swoim powołaniu znajduje ważną rację życia, a w *konsekracji rzeczywistość, która nadaje jego życiu piękno i dobroć*; wzrasta w poczuciu zaufania do siebie i pewności własnej tożsamości; unika poszukiwania znajomości i kompensacji, także o charakterze uczuciowym;
- troszczy się o *głębką przyjaźń z Chrystusem*, który go wezwał do braterskiej komunii i posłał do młodzieży, aby ją kochał w Jego imieniu; jego życie i jego czas „wypełnia Bóg, wspólnota i młodzież”;
- *kocha tych, z którymi współdzieli swoje powołanie*, a w uczuciu danym i odwzajemnionym, uświadamia sobie wartość osoby i wyraża najbardziej głębokie możliwości swego istnienia¹²⁹. Kocha Zgromadzenie Salezjańskie i odczuwa wspólnotę jako prawdziwą rodzinę;
- znajduje się dobrze wśród młodzieży, starając się być dla niej *przejrzystym znakiem miłości Boga*: nie narzuca się i nie jest posesywnym, lecz chce jej dobra tą samą dobrocią Boga;
- troszczy się o *dojrzałe i zgodne relacje ze współpracownikami świeckimi, mężczyznami i kobietami*, będąc świadomym tego, że największa integracja kobiety na poziomie wychowawczo-duszpasterskim i instytucjonalnym wciela nowe aspekty i wartości „kobiecości”, pobudza nowe rozumienie tożsamości mężczyzny i wzajemności oraz angażuje uczuciowość, zdolność zawierania relacji i ascezę¹³⁰;
- *kocha własną rodzinę*: spokojny i dojrzały emocjonalnie stosunek do rodziny wywiera bardzo pozytywny wpływ na formację. Wstępując do Zgromadzenia zachowuje niezmiennione uczucia do własnych bliskich, zwłaszcza rodziców. Wyraża je w modlitwie, korespondencji i przez odwiedziny¹³¹;
- *troszczy się o przyjaźń*, która sprzyja interioryzacji wartości, poszukiwaniu wzrostu ludzkiego i duchowego oraz utwierdzeniu we własnym powołaniu; taka przyjaźń wzdyga się przed każdym egoizmem i pozostaje otwarta na spojrzenie Pana i innych osób;
- *zachowuje czujność* we własnym życiu: nie wystawia się na sytuacje i odniesienia niejasne; praktykuje umartwienie i opanowanie zmysłów; korzysta w miarę i roztropnie ze środków masowego przekazu¹³². W tym czuje się zobowiązany do bycia surowym i gotowym do wyrzeczenia.

3.1.4 Zdolność do zawierania relacji międzysobowych

66. Relacje międzysobowe stanowią *podstawę posłannictwa wychowawczego i duszpasterskiego* salezjanina. Powinien on być zdolny do sympatii i spotkania z młodzieżą, dyspozycyjny i przysposobiony do „życia i pracy razem” oraz do animacji osób, grup i wspólnot.

Relacja umiejscawia się w sercu każdego kontaktu wychowawczego, każdego wysiłku współpracy, pogodności rodzinnej jak też skuteczności wspólnoty wychowawczo-duszpasterskiej. „Trzeba stać się braćmi ludzi, jeśli chcemy być jednocześnie ich duszpasterzami, ojcami i nauczycielami. Klimatem dialogu jest przyjaźń, co więcej służba”¹³³.

Ksiądz Bosko potrafił zaoferować swoim *relację ludzką pogodną i akceptującą*, której stopniowo nadawał treści duszpasterskie i sakramentalne. Jakość kontaktu wychowawczego

¹²⁹ Cfr Vecchi J., *Miłość bez granic do Boga i młodzieży*, ACG (1999), str. 39

¹³⁰ Cfr CG 24, 33

¹³¹ Cfr R 46

¹³² Cfr K 84

¹³³ CG 24, 92

stała na szczycie jego myśli¹³⁴. „Wszyscy, do których mówisz, żeby stali się twoimi przyjaciółmi”¹³⁵ – polecał.

67. Taki styl relacji międzyosobowych wymaga, aby salezjanin wzorował swoje relacje na niektórych charakterystycznych cnotach ludzkich:

- stałym poszanowaniu *sprawiedliwości, wierność danemu słowu, grzeczności w zachowaniu, poczucie umiaru w relacjach i zachowaniach, serdecznym z troskaniu o innych;*
- *akceptacji innych;* nawet jeśli są inni z racji na formację, wiek, kulturę itp.;
- *uzdolnieniach, które ułatwiają dialog,* takie jak empatia, zaufanie, zdolność słuchania, otwartość umysłu, zdolność oceny innego punktu widzenia, dobre wychowanie i zdolność przebaczenia;
- *zdolności współpracy z innymi,* ducha służby, współodpowiedzialności i akceptacji władzy.

3.1.5 Wolność odpowiedzialna

68. Głównym rdzeniem osoby jest wolność.

Doświadczenie powołaniowe tego, kto dokonał radykalnego wyboru życia konsekrowanego *wymaga formacji odpowiedzialnego używania wolności,* głównie w kontekstach, w których szczególnie gloryfikowany jest subiektywizm i autonomia osoby ludzkiej, posunięta aż do indywidualizmu: stymuluje się sprowadzenie wszystkiego do jednego poziomu, mnożą się uwarunkowania, promuje się bardziej wyobrażenie niż działanie z motywów prawdziwych i autentycznych, jest się bardziej zdeterminowanymi do dania bezpośredniej odpowiedzi na zmieniające się sytuacje niż zgodnej z punktami odniesienia lub projektami, które nadają znaczenia całemu życiu.

Stałym obowiązkiem jest *wyzwalanie się z tego, co w życiu blokuje i czyni niewolnikiem,* być wolnym od pasji i grzechu, od egoizmu i indywidualizmu, *aby być panem siebie,* otwartym na innych i hojnym w służeniu im oraz aby działać zgodnie z prawdą i głębokimi motywacjami własnego powołania.

Te dwa aspekty prowadzą do rzeczywistej autonomii i zdolności dokonywania wyborów naprawdę wolnych, które wynikają z sumienia oświeconego prawdą i przyzwyczajonego do myślenia w terminach odpowiedzialności i dyscypliny życia. Z tej też racji *potrzeba, aby sumienie było formowane do przeżywania wartości chrześcijańskich i salezjańskich oraz ascezy.* To właśnie sumienie określa odpowiedzialne używanie wolności.

69. Formacja sumienia niesie ze sobą cierpliwy wysiłek słuchania i dialogu. Domaga się ona:

- *poważnej i krytycznej formacji,* która czyniłaby zdolnymi do wydawania pełnych respektu i obiektywnych sądów na temat osób i wydarzeń oraz prowadziła do zajęcia pozycji w stosunku do wzorów kulturowych i norm współżycia społecznego. W tej perspektywie ważną rzeczą jest potrafienie odczytywać krytycznie i używać z odpowiedzialnością środków społecznego przekazu;
- *wychowania do poczucia tajemnicy,* która otacza życie jako rzeczywistość naznaczoną grzechem i niewiernością, lecz uchwyconą i zbawioną przez Chrystusa. To prowadzi do przekonania, że wolność jest owocem posłuszeństwa przekonanego i serdecznego prawdziwie;
- *zdolności konfrontowania własnego życia z Ewangelią* i orientacjami Kościoła, tak aby móc odróżnić dobro od zła, grzech i struktury zła, działanie Boga we własnej osobie i historii;

¹³⁴ Cfr CG 24, 91

¹³⁵ MB X, str. 1039

- *zdolności unifikowania własnych aspiracji, energii i wartości w program życia osobistego, podejmując się odpowiedzialności za własny wzrost i żyjąc pełnią najgłębszych motywacji własnego powołania.*

3.1.6 Otwarcie na rzeczywistość

Ksiądz Bosko rozwinął swoje powołanie poprzez *dialog z rzeczywistością młodzieży i środowisk ludowych* w stałym wzajemnym oddziaływaniu kontekstu kościelnego i społecznego.

Jednym z aspektów, który ubogaca humanizm salezjanina i czyni go bardziej autentycznym jest wzrost wrażliwości ludzkiej, owoc namiętnej miłości do człowieka oraz jego uwaga na bieg historii, na znaki i ponaglenia, które z niej pochodzą¹³⁶.

Żyjąc w kontakcie z ludźmi młodymi i ich światem oraz środowiskami ludowymi, salezjanin rozumie ich potrzeby, intuicyjnie odczytuje ich niewyrażone pytania, współdzieli z nimi ich nadzieje i aspiracje oraz uczestniczy w licznych objawach ich cierpienia.

Współcuje on „owcom bez Pasterza”¹³⁷, solidaryzuje się i stara przedłużyć przejście Pana po drogach świata. W miłości do ludzi młodych salezjanin znajduje oparcie dla własnej wiary, odkrywa wartości, które stają się dla niego pobudzeniem i bogactwem życia.

Świadomość problemów i trudności, których młodzi ludzie doświadczają zwiększa zapał na rzecz posłannictwa i skłania do zdobycia niezbędnych kompetencji, aby odpowiedzieć w sposób ewangeliczny na wyzwania, które pochodzą z nowych granic ludzkości. Współdzieli z innymi i zanoszą do Boga w postawie refleksji i modlitwy to, czego dokonuje. Bliskość i współdzielenie się z ludźmi potrzebującymi i cierpiącymi pomaga mu przeżywać w pełni własne powołanie.

71. Otwarcie salezjanina na rzeczywistość wymaga:

- uwagi na instancje środowiska i możliwość *bezpośredniego kontaktu z rzeczywistością ludzi młodych*, na ubóstwo i świat pracy; dyspozycyjności do harmonijnego życia wielkimi problemami świata;
- *wrażliwości kulturalnej i społecznej*, kontaktu z innymi zatrudnionymi w sektorze wychowania i promocji człowieka, uwagi na środki masowego przekazu;
- wysiłku kultywowania, w odniesieniu do rzeczywistości, *postawy Pana, który stał się ciałem*, „chciał poznać radość i cierpienia, doświadczyć trudu, dzielić uczucia, podnieść na duchu w kłopotach”¹³⁸;
- troski o dowartościowanie *informacji salezjańskiej*, kościelnej i kulturalnej.

Ukierunkowania i normy praktyczne

72. „Dla dobra zdrowia, działalności apostolskiej, braterskiego współżycia, nastroju skupienia i modlitwy, niech każdy współbrat unika nieuporządkowanej pracy, a wspólnota niech zapewni wyważony przydział zajęć, czas spoczynku i ciszy oraz stosownego odprężenia wspólnotowego”¹³⁹. Niech się weryfikuje okresowo styl życia braterskiego, ducha rodzinnego i jakość życia.

73 Każdy salezjanin niech rozwija *swe umiejętności współżycia i dialogu*¹⁴⁰, kultywuje zaufanie do współbraci, niech będzie gotowy do przyjęcia odmienności i przezwyciężenia uprzedzeń; uczestniczy aktywnie w spotkaniach wspólnotowych, precyzyjnie wykonuje

¹³⁶ Cfr K 19. 79. 119

¹³⁷ Mt 9, 36

¹³⁸ PDV 72

¹³⁹ R 43

¹⁴⁰ Cfr R 99

*powierzone mu zadania i uczy się działać w poczuciu współodpowiedzialności, aby przyczyniać się do spójności braterskiej i operatywnej*¹⁴¹.

*„Salezjanin zachowuje niezmienione uczucia do swoich bliskich, zwłaszcza do rodziców*¹⁴².

*W czasie formacji początkowej niech się wychowuje do właściwej równowagi między relacją z własną rodziną a poczuciem przynależności do wspólnoty i Zgromadzenia według kryteriów życia konsekrowanego i stylu salezjańskiego*¹⁴³.

3.2 Wymiar duchowy

75. Wymiar duchowy, rozumiany jako droga życia w Chrystusie i Duchu Świętym, jest *sercem, które jednoczy i ożywia salezjańskie doświadczenie powołaniowe*, które jest w pierwszym miejscu doświadczeniem duchowym, teologicznym, i jako takie stanowi centralny element formacji, aspekt, który ją uzasadnia i motywuje.

*Uzupełnia on wymiar ludzki, przyczyniając się do stworzenia owej „wspaniałej zgodności natury i łaski”*¹⁴⁴, którą podziwiamy u Księdza Bosko i która stanowi podstawę jego programu życia w służbie młodzieży¹⁴⁵. *Motywuje wymiar intelektualny, który przez niego zostaje pogłębiony, podtrzymywany i umocniony. Dynamizuje wymiar wychowawczo-duszpasterski, umieszczając Boga i Jego Królestwo w centrum pracy apostołskiej oraz wszystko ukierunkowując na Niego.*

Wymiar duchowy obejmuje niezbędne postawy do kultywowania doświadczenia Boga oraz jest szczególnym sposobem życia mocą wiary, dynamizmem nadziei i zapałem miłości. *Stoi on w centrum programu salezjańskiego, identyfikuje go, dostarcza mu motywacji i stanowi jego apostołski zapał.*

76. Aby żyć posłannictwem salezjańskim nie wystarczą tylko same cechy ludzkie, przygotowanie kulturalne i profesjonalność, kreatywność apostołska i zamiłowanie do młodzieży; wszystko to jest czymś koniecznym, lecz niewystarczającym aby podtrzymać z adekwatnymi motywacjami doświadczenie powołaniowe¹⁴⁶. Salezjanin ma *przede wszystkim potrzebę mocnego doświadczenia Boga i Ducha Świętego*, które jest elementem uzasadniającym i motywującym posłannictwo.

Salezjanin jest *wezwany do tego, aby łączył życie w Duchu Świętym z pedagogią*, przeżywając wychowanie jako miejsce duchowości i drogę świętości. Od jakości duchowej życia zależy jego skuteczność apostołska, jego hojność w miłości do młodzieży ubogiej i atrakcyjność powołaniowa dla nowych pokoleń¹⁴⁷.

Konieczność duchowości jest jeszcze bardziej podkreślona w świecie i kulturze, która skłania ku aktywizmowi i samowystarczalności. Życie ześrodkowane na spotkaniu i doświadczeniu Boga staje się *przyciągającym świadectwem i prorocstwem* dla osób naszych czasów spragnionych wartości absolutnych. Salezjanin staje się w ten sposób komunikatorem duchowości¹⁴⁸, animatorem i przewodnikiem życia duchowego¹⁴⁹ młodzieży, osób świeckich i w zakresie Rodziny Salezjańskiej.

77. Ksiądz Bosko był człowiekiem wielkiej wiary, *inicjatorem szkoły duchowości*¹⁵⁰.

¹⁴¹ Cfr Vecchi J., *Eksperci, świadkowie i mistrzowie komunii*, ACG 363 (1998), str. 32-33

¹⁴² R 46

¹⁴³ Cfr tamże

¹⁴⁴ K 21

¹⁴⁵ Cfr tamże

¹⁴⁶ Cfr CG 24, 240; ACG 365, str. 10

¹⁴⁷ Cfr VC 93

¹⁴⁸ Cfr CG 24, 239

¹⁴⁹ Cfr VC 55

¹⁵⁰ Cfr Jan Paweł II, *Iuvenum Patris*, 5

Jego doświadczenie Boga podkreśla te rysy postaci Pana¹⁵¹, na które był wrażliwy i charakteryzuje się „szczególnymi akcentami duchowymi i wyborami operatywnymi”¹⁵², które określają szczególną duchowość salezjańską jako duchowość apostołską.

Kościół uznając Zgromadzenie, oświadcza, że duchowość ta – przekazana Przez Założyciela swoim synom i córkom – posiada „wszystkie obiektywne rekwizyty potrzebne do osiągnięcia doskonałości ewangelicznej osobistej i wspólnotowej”¹⁵³.

Stanowi więc ona „wielki prąd duchowy” w Kościele, „prawdziwą i oryginalną szkołę” uświęcenia¹⁵⁴. Jest drogą dla tego świadectwa świętości, które stanowi „najcenniejszy dar, który możemy ofiarować młodzieży”¹⁵⁵.

Nie brakuje syntez i wyrażeń, które zawierają i komunikują oblicze duchowe salezjanina i jego cechy charakterystyczne. W Konstytucjach znajduje się jego autentyczna prezentacja, wartości, które je kształtują i warunki, które je umożliwiają; w Nich duchowość salezjańska, „medytowana przez następne pokolenia, które nią żyły, zostaje wspaniale przekazana w oryginalnych formułach, które odzwierciedlają tak długie doświadczenie”¹⁵⁶. Zostaną one tutaj w skrócie przedstawione i wyjaśnione.

3.2.1 Prymat Boga i jego planu zbawienia

78. Salezjanin jest wezwany do odkrywania Boga obecnego i bliskiego w każdym momencie życia. „Bóg cię widzi”, kazał pisać Ksiądz Bosko na murach Oratorium.

Doświadcza Boga, który jest mu bliski i angażuje go w swój plan zbawienia młodzieży.

To *poczucie działającej obecności Pana*, intensywnie przeżywane przez Księdza Bosko i jego naśladowców, zostaje przekazane salezjaninowi jako cenna spuścizna.

79. Jezus, Dobry Pasterz jest żywym i egzystencjalnym centrum jego życia konsekrowanego. Jeśli jest prawdą, że wszystkie osoby konsekrowane są ześrodkowane na Chrystusa, to dla salezjanina przekłada się to w specyficzne świadectwo, charakteryzowane aspektem pedagogiczno-duszpasterskim, poprzez który patrzy on na Chrystusa jako „Dobrego Pasterza”, który odkupia i zbawia¹⁵⁷.

Salezjanin kontempluje Jezusa, Dobrego Pasterza, w wdzięczności Ojcu za Jego plan zbawienia, w zdolności umiłowania małych i ubogich, w trosce o głoszenie Słowa Bożego, w uzdrawianiu i zbawianiu, ponaglany nadejściem Królestwa Bożego. Naśladuje Jego łagodność i złożenie daru z siebie, dzieli wraz z Nim pragnienie zgromadzenia swoich w jedność jednej rodziny¹⁵⁸.

Jest „żywym” Jezusem, w działaniu i w drodze poszukiwania tego, kto się zagubił, oraz tym, który powraca, niosąc na plecach zagubioną owcę i potrafi urządzić wielkie święto.

Jest Jezusem, który niesie w umyśle i sercu Boga, Swojego Ojca, ustawicznie się do Niego modli, dziękuje Mu i pełni Jego wolę, mówi o Nim swoim, wskazuje na siebie samego jako drogę, aby go widzieć i spotkać.

80. Poprzez Jezusa salezjanin spotyka Ojca i żyje w Duchu Świętym. Działając na rzecz zbawienia młodzieży i przeżywając doświadczenie duchowe Systemu Prewencyjnego, doświadcza *ojcostwa Boga*¹⁵⁹, odkrywa Jego obecność i opatrnościowe działanie oraz czuje się wezwany do objawiania Ojca młodzieży.

¹⁵¹ Cfr K 11

¹⁵² VC 93

¹⁵³ Tamże

¹⁵⁴ Cfr Viganò E., *Odkryć ducha Mornese*, ACS 301, str. 23

¹⁵⁵ K 25

¹⁵⁶ Vecchi J., *Ojciec konsekruje nas i wysyła*, ACG 365 (1998), str. 23

¹⁵⁷ Cfr Viganò E., *Duchowość salezjańska dla nowej ewangelizacji*, ACG 334, str. 33-34

¹⁵⁸ Cfr K 11

¹⁵⁹ Cfr K 12. 20

Duch Święty, który powołał Księdza Bosko, kształtując w nim serce ojca i nauczyciela oraz prowadząc go w realizacji jego posłannictwa¹⁶⁰, wzywa każdego ucznia Księdza Bosko do kontynuowania tego samego „doświadczenia Ducha”¹⁶¹ w służbie młodzieży. Salezjanin jest człowiekiem duchowym, uważnym w rozpoznawaniu dróg, poprzez które Duch Święty działa w sercu młodzieży. Potrafi uchwycić Jego obecność w ich pytaniach, oczekiwaniach i wezwaniach oraz staje się narzędziem Jego działania, które działa w sercach.

Dany mu od Ojca przez konsekrację¹⁶², Duch Święty kształtuje jego ducha, upodabniając go do Chrystusa posłusznego, ubogiego i czystego oraz nakłaniając do uczynienia własnym Jego posłannictwa.

81. Aby kultywować doświadczenie Boga salezjanin:

- *pogłębia swoją wiarę* i doświadcza tajemnicy chrześcijaństwa poprzez codzienny kontakt ze Słowem Bożym;
- *umiejscawia Boga w centrum swego życia*, prowadząc zawsze „prosty i serdeczny dialog z żywym Chrystusem i Ojcem” oraz troszcząc się o stałą uwagę na obecność Ducha Świętego. Dokonuje „wszystkiego z miłości do Boga”, aby stać się, jak Ksiądz Bosko, „kontemplacyjnym w działaniu”¹⁶³. Czyni w ten sposób, aby jego działanie było wyrazem życia duchowego, a całe jego życie stało się celebracją „liturgii życia”;
- *odczuwa głęboką radość, kiedy może objawiać*, szczególnie młodzieży, niezmiernie bogactwa tajemnicy Boga i być znakiem i nosicielem Jego miłości¹⁶⁴;
- w zjednoczeniu z Chrystusem, *kieruje wzrok i serce ku Ojcu*, troszcząc się o postawę ufności i gorliwie angażując się w realizację Jego planu zbawienia; wdzięczny za dar powołania czuje się zobowiązany do życia nim w pełni;
- *pochwycony przez Chrystusa, stara się Go naśladować* w ofiarowaniu siebie i służbie. Stara się przyjmować Jego uczucia i utożsamiać się z Nim. Zasadniczy wybór na rzecz Chrystusa prowadzi do uczynienia z Niego parametru wszystkich swoich wyborów. W jego sercu nie dokonuje się żaden wybór, który byłby wcześniejszy i niezależny od Chrystusa; przyjmuje rady ewangeliczne, aby dzielić styl życia Jezusa i uczestniczyć na sposób bardziej intymny i skuteczny w Jego posłannictwie¹⁶⁵;
- *wzrasta w uwadze na Ducha Świętego*, uznając i przyjmując Jego działanie uświęcające i odnowicielskie. Jest ciągle uważny na Jego obecność w swoim życiu. Żyje pod wpływem jego działania w postawie rozeznania i dyspozycyjności woli Bożej. Przyjmuje doświadczenie formacji jako doświadczenie otwarcia, posłuszeństwa i współpracy z Nim¹⁶⁶, „stałym źródłem łaski i wsparciem w codziennej pracy nad wzrostem doskonałej miłości Boga i ludzi”¹⁶⁷.

3.2.2 Zmysł eklezjalny

82. Posłannictwo Księdza Bosko jest *umiejscowione w samej tajemnicy Kościoła*, w Jego historycznym stawaniu się: w Nim i dla Niego został wezwany. Miłość do Kościoła jest dla Księdza Bosko jednym z charakterystycznych przejawów jego „życia i świętości”¹⁶⁸.

Doświadczenie duchowe salezjanina jest dlatego doświadczeniem eklezjalnym.

¹⁶⁰ Cfr K 1

¹⁶¹ MuR 11

¹⁶² Cfr K 3

¹⁶³ K 12

¹⁶⁴ Cfr K 34. 2

¹⁶⁵ Cfr VC 18

¹⁶⁶ Cfr K 99

¹⁶⁷ K 25

¹⁶⁸ Viganò E., *Rodzina Salezjańska*, ACG 304, str. 9

„Powołanie salezjańskie umiejscawia nas w sercu Kościoła”, mówią Konstytucje¹⁶⁹. Niesie ono z sobą mocne poczucie Kościoła, identyfikację z Nim, serdeczną i głęboką komunię z Ojcem Świętym i wszystkimi, którzy pracują dla Królestwa Bożego.

83. Aby wzrastać w poczuciu przynależności do Kościoła salezjanin:

- *troszczy się w samym sobie o wrażliwość duchową, która widzi w Kościele „centrum jedności i komunii”* wszystkich sił działających dla Królestwa Bożego¹⁷⁰ oraz angażuje się według swego specyficznego powołania, aby „objawiał się On światu jako powszechny sakrament zbawienia”¹⁷¹;
- *czuje się zaangażowanym w troski i problemy Kościoła Powszechnego*, w Jego zapal misyjny; umiejscawia się w duszpasterstwie Kościoła lokalnego; wychowuje młodzież chrześcijańską do autentycznego świadomości Kościoła¹⁷²;
- *wyraża swój zmysł eklezjalny* „w synowskiej wierności wobec Następcy Piotra i jego magisterium, w gotowości życia w zjednoczeniu i współpracy z biskupami, klerem diecezjalnym, zakonnikami i z laikatem”¹⁷³;
- *żyje „duchowością komunii”*, która staje się „znakiem dla świata i przyciągającą siłą, która prowadzi do wiary w Chrystusa”¹⁷⁴.

3.2.3 Obecność Maryi Niepokalanej Wspomożycielki

84. W bliskiej łączności z doświadczeniem duchowym jest szczególna obecność Maryi w powołaniu i posłannictwie salezjańskim. Maryja Niepokalana Wspomożycielka jawi się jako obraz duchowości salezjanina, który pobudza do miłości duszpasterskiej i wewnętrznego życia apostolskiego. W doświadczeniu charyzmatycznym Księdza Bosko, Założyciela, od pierwszego snu aż do szerokich horyzontów misyjnych, była Ona stale i zdecydowanie obecna.

W Niej, jako Niepokalanej, salezjanin widzi skuteczność działania Ducha Świętego, dyspozycyjność do realizacji planu Bożego, zerwanie ze złem i wszystkimi siłami, które je wspierają oraz całkowitość konsekracji. Maryja jest dla niego wzorem otwarcia się na nadprzyrodzoność, pedagogii łaski, delikatności sumienia i macierzyńskich aspektów w wychowawczym towarzyszeniu¹⁷⁵.

W Maryi Wspomożycielce salezjanin kontempluje macierzyństwo względem Chrystusa i Kościoła, oparcie dla Ludu Bożego w najbardziej trudnych momentach historii, współpracę w dziele zbawienia i wcielania Ewangelii wśród ludów oraz pośrednictwo łaski dla każdego chrześcijanina i wspólnoty. Ona podtrzymuje zmysł eklezjalny, entuzjazm dla posłannictwa, odwagę apostolską i zdolność gromadzenia sił na rzecz Królestwa Bożego¹⁷⁶.

85. Aby żyć obecnością Maryi w swoim powołaniu i wzrastać w „synowskim i głębokim nabożeństwie”¹⁷⁷ do Niej salezjanin:

- *troszczy się o relację osobową z Nią*, opierając ją na kontemplacji Jej miejsca w planie zbawienia i tajemnicy Chrystusa oraz doświadczając jej w synowskiej postawie poprzez różne praktyki pobożności maryjnej;
- *odczuwa Ją aktywnie bliską jako bodziec i podporę swej konsekracji apostolskiej*, jako Tę, która „wychowuje go do pełnego oddania się Panu”¹⁷⁸;

¹⁶⁹ K 6

¹⁷⁰ K 13

¹⁷¹ K 6

¹⁷² Cfr K 13

¹⁷³ K 13

¹⁷⁴ VC 46

¹⁷⁵ Cfr Vecchi J., *Wskazówki do wzrastania w duchowości salezjańskiej*, ACG 354 (1995), str. 47

¹⁷⁶ Tamże

¹⁷⁷ K 92

- *znajduje w Niej natchnienie i odwagę w swym zaangażowaniu wychowawczym: od Niej uczy się bycia blisko młodzieży i troski o służenie jej.*

3.2.4 Młodzież miejscem spotkania z Bogiem

86. „Wierzmy, że Bóg czeka w młodzieży, aby obdarować nas łaską spotkania z Nim i aby skłonić nas do służenia Mu w niej”¹⁷⁹.

To wyznanie wiary CG 23 wskazuje *skrzyżowanie dróg życia duchowego salezjanina. Bóg umawia się z nim i pozwala się znaleźć na spotkaniu wychowawczym z młodzieżą.*

Dlatego pierwsze Oratorium było doświadczeniem duchowym i wychowawczym oraz realistyczną pedagogią świętości dla wychowawcy i wychowanka. Powołanie salezjańskie prowadzi do przeżywania „dążenia do świętości w zaangażowaniu pedagogicznym”, do osiągnięcia „doskonałej miłości wychowującej”¹⁸⁰. Bezkolizyjne skrzyżowanie między wychowaniem a świętością jest aspektem charakterystycznym postaci Księdza Bosko. Realizuje on swoją osobistą świętość poprzez zaangażowanie wychowawcze, przeżywane z gorliwością i sercem apostołskim¹⁸¹.

Także dzisiaj salezjanin, na nowo przeżywając doświadczenie duchowe Księdza Bosko, w codziennej duchowości salezjańskiego podwórka, staje się człowiekiem duchowym, który posiada zmysł Boży.

87. *Posłannictwo salezjańskie* nie identyfikuje się po prostu z aktywnością lub działaniem zewnętrznym, *lecz jest prawdziwym doświadczeniem duchowym.* To nie salezjanin idzie do młodzieży, lecz Ojciec, który go konsekruje i wysyła jako swojego współpracownika i apostoła młodzieży, w której On już pracuje poprzez Ducha Świętego, oraz angażuje go w swoim programie, jaki ma w stosunku do niej.

Cel posłannictwa – niesienie miłości Boga do młodzieży – powoduje, że w całej jego osobie i działaniu, oderwanym od siebie samego, z pokorą służy koncentruje się on na dwóch biegunach odniesienia, żywym Chrystusie i młodzieży, aby mogły się spotkać¹⁸².

Właśnie dlatego, że chodzi tu o doświadczenie duchowe, które się rodzi, żyje i karmi działaniem apostołskim, salezjanin potrafi dokonać w sobie i w swoim działaniu wychowawczym prawdziwej *syntezy między wychowaniem a ewangelizacją*, między promocją ludzką a obowiązkiem ewangelicznym, między wiarą a kulturą, między pracą a modlitwą.

88. Stąd wynikają niektóre postawy, o które salezjanin nieustannie się troszczy:

- *pracuje wśród młodzieży z prawdziwymi motywacjami nadprzyrodzonymi, przewyższając poziom skłonności i preferencji naturalnych;*
- *ożywia doświadczenie teologiczne i duchowe posłannictwa: czuje się wysłanym przez Ojca, aby realizować jego projekt zbawienia; troszczy się o dyspozycyjność Syna, którego miłości jest znakiem i nosicielem; pozostaje otwartym na działanie Ducha Świętego, który wypełnia jego serce miłością duszpasterską i animuje cały jego wysiłek;*
- *Przeżywa z entuzjazmem doświadczenie posłannictwa Zgromadzenia w postawie Dobrego Pasterza; postrzega w potrzebach młodzieży nagłą potrzebę zbawienia i żądanie interwencji; przemierza z nimi szlak duchowy, pomagając im poprzez sakramenty, kierownictwo duchowe i rozpoznanie powołania;*

¹⁷⁸ K 92

¹⁷⁹ CG 23, 95

¹⁸⁰ VC 96

¹⁸¹ Cfr Jan Paweł II, *Juvenum Patris*, 5

¹⁸² Cfr *Program życia Salezjanów Księdza Bosko*, str. 92

- *Podporządkowuje swoją pracę prawom, które nazywamy „apostolskimi”*. Wie, że musi pracować z kompetencją, lecz głównie liczy na pomoc Boga. Modli się wiele i pozostaje umiarkowanym w sukcesach. Nie żąda oglądania rezultatów, powierzając się skuteczności, którą daje Bóg;
- *Przyjmuje wyrzeczenia*, które towarzyszą jego pracy i wierzy w tajemniczą wartość cierpienia. Ocenia pozytywnie pośrednictwo i struktury życia apostolskiego. Potrafi być posłusznym z całego serca. Jest zdolny do współpracy i współdzielenia pracy apostolskiej. Praktykuje umiarkowanie i unika wygód.

3.2.5 Doświadczenie Boga w życiu wspólnotowym

89. Salezjanin znajduje w swoim życiu i „pracy razem” zasadniczy wymóg i niezawodną drogę do wypełnienia swojego powołania¹⁸³. *Doświadczenie wspólnotowe jest dla niego doświadczeniem teologicznym i głęboko ludzkim*. Z braćmi i poprzez braci, młodzież i współpracowników spotyka on Pana i doświadcza jego obecności.

Uczestnicząc w posłannictwie ogólnym, salezjanin rozpatruje sytuacje w świetle Ewangelii i czuje się odpowiedzialnym za działania wychowawcze i duszpasterskie oraz ich rezultaty.

Pomaga wspólnocie stać się centrum komunii i uczestnictwa, zbierając i animując inne siły apostolskie.

Wobec świata, który tak bardzo potrzebuje komunii, „życie i praca razem” salezjanina pośród współbraci różnych po względem wieku, języka i kultury, staje się znakiem możliwości dialogu i proroctwa komunii, która potrafi zharmonizować różnice; proklamuje elokwencją faktów przemieniającą siłę Dobrej Nowiny¹⁸⁴. W ten sposób *komunia staje się posłannictwem*¹⁸⁵ i źródłem duchowości.

90. Aby żyć doświadczeniem Boga we wspólnocie, salezjanin kultywuje w sobie te oto postawy:

- *uważa wspólnotę jako „tajemnicę, którą należy kontemplować i przyjąć z wdzięcznym sercem w przejrzystym wymiarze wiary”*¹⁸⁶. Przyjmuje braci jako dar Boga, kocha ich tak, jak nauczył nas Chrystus i czyni ze współdzielenia się doświadczeniem wiary, wynikającym ze słuchania Słowa Bożego i celebrowania Eucharystii, podstawę życia wspólnotowego. Czyni tak, aby z życia codziennego wynikał radykalny wybór Jezusa a wspólnota stała się „znakiem”, „szkołą” i środowiskiem wiary¹⁸⁷;
- *świadomy swoich limitów, salezjanin kocha swoją wspólnotę taką, jaką ona jest*, z jej zapałami i miernotą, z jej poszukiwaniem autentyczności i jej ubóstwem;
- *żyje duchem rodzinnym*, który jest uczuciem odwzajemnianym, w stosunkach braterskich i przyjacielskich; współdzieli to, co posiada, żyje stylem braterskim sprawowania władzy i posłuszeństwa, dialogiem i współodpowiedzialnością za działanie; utrzymuje żywy stosunek z dyrektorem na wzór pierwszych salezjanów w odniesieniu do Księdza Bosko;
- *doskonali umiejętność interpersonalnej komunikacji*, posuniętej aż do współdzielenia uczuć, modlitwy oraz doświadczeń duchowych i apostolskich;

¹⁸³ Cfr K 49

¹⁸⁴ *Życie braterskie we wspólnocie*, 56

¹⁸⁵ Cfr VC 46

¹⁸⁶ *Życie braterskie we wspólnocie*, 12

¹⁸⁷ Cfr CG 23, 216-218

- *żyje według programu wspólnotowego i uczestniczy aktywnie w jej znaczących momentach takich, jak „dzień wspólnoty”, spotkania wspólnotowe, zebrania i posiedzenia rady;*
- *odczuwa i żyje konkretnie swoją przynależnością do wspólnoty inspektorialnej i światowej;*
- *pogłębia znaczenie posłannictwa jako doświadczenia bardziej pobudzającego komunię, która stale mu pomaga w przezwyciężaniu każdej formy egoizmu i indywidualizmu. Odczytuje i ocenia razem sytuację, współpracuje z zaangażowanymi w duszpasterstwie, żyje współodpowiedzialnie i zgodnie według programu wspólnotowego, przyjmując własną rolę i respektując inne;*
- *żyje umiejscowiony w Kościele lokalnym w poczuciu komunii i współpracy oraz jest dyspozycyjny do współpracy ze wszystkimi siłami, które na terytorium angażują się na rzecz młodzieży.*

3.2.6 Naśladowanie Chrystusa posłusznego, ubogiego i czystego

91. Życie duchowe salezjanina jest mocnym doświadczeniem Boga, które jest wspierane i ze swojej strony wspiera styl życia całkowicie oparty na wartościach Ewangelii¹⁸⁸.

Dlatego *salezjanin obiera formę życia posłusznego, ubogiego i czystego, którą wybrał sobie Jezus na ziemi. Jest to dla niego radykalny sposób życia Ewangelią i pewna droga całkowitego oddania się młodzieży z miłości do Boga. Jest to jego sposób szukania miłości doskonałej*¹⁸⁹.

*Wzrastając w radykalności ewangelicznej o intensywnym tonie apostołskim, czyni on ze swego życia orędzie wychowawcze, szczególnie dla młodzieży, proklamując swoim życiem, że „Bóg istnieje, a jego miłość może dać pełnię życia, i że potrzeba miłości, dążność do posiadania i wolność decydowania o własnym życiu uzyskują swój ostateczny cel w Chrystusie Zbawicielu”*¹⁹⁰.

3.2.6.1 Iść za Chrystusem posłusznym

92. Posłuszeństwo Ojcu jest dla Jezusa syntezą Jego życia, które wyraża się w misterium paschalnym. Objawia swoją tożsamość Syna i zarazem Sługi, ukazując Go zjednoczonego, w absolutnie niepowtarzalny sposób, z Ojcem i całkowicie Mu posłusznego. *Konsekracji ze strony Ojca odpowiada Jego całkowita dyspozycyjność do wypełnienia misji zbawienia.*

Dla salezjanina, jednej z zasadniczych racji priorytetu posłuszeństwa – Ksiądz Bosko mówił: „w Zgromadzeniu posłuszeństwo jest wszystkim”¹⁹¹ – trzeba szukać w szczególnej ważności, jaką ma „posłannictwo” w jego życiu¹⁹², a zasadniczo w jego formie wspólnotowej¹⁹³. *Posłuszeństwo czyni go całkowicie dyspozycyjnym do pełnienia służby na rzecz młodzieży.*

W obecnym kontekście kulturalnym, który podkreśla samorealizację i indywidualny protagonizm, uczeń Chrystusa posłusznego *doskonali własną wolność* osoby konsekrowanej, poświęcając całą swoją osobę na służbę wspólnemu posłannictwu w duchu inicjatywy, odpowiedzialności i posłuszeństwa oraz unikając jakiegokolwiek formy indywidualizmu.

¹⁸⁸ Cfr K 60

¹⁸⁹ Cfr PC 1

¹⁹⁰ K 62

¹⁹¹ MB X, str. 1059

¹⁹² Cfr K 3

¹⁹³ Cfr K 50

93. Aby żyć doświadczeniem posłuszeństwa salezjanin zwraca uwagę na niektóre postawy:

- próbuje wypracować w sobie samym *trudne przejście od tego, co mu się podoba do tego, co „podoba się Ojcu”*, utożsamiając się z uczuciami Chrystusa;
- *poszukuje woli Ojca*, poprzez modlitwę i poprawną medytację – dialog wspólnotowy, rozsądek duszpasterski, zwrócenie uwagi na konkretne sytuacje i znaki czasu, rozmowa braterska z przełożonym – *i ją pełni z całym poświęceniem*;
- *w pełnej wolności przyjmuje Konstytucje* jako swój program życia i świętości oraz *posłusznie przyjmuje wskazówki* Kościoła i Jego Pasterzy, ukierunkowania Zgromadzenia poprzez Kapituły Generalne, wypowiedzi Przełożonego Generalnego i innych przełożonych;
- *wykonuje swoje zadania* hojnie i twórczo, oddając wszystkie swoje dary na służbę posłannictwu;
- *w pierwszej osobie przyjmuje posłannictwo dzieła, do którego został skierowany*, jest otwarty na dialog i współodpowiedzialność we wspólnocie, działa harmonijnie z projektem wspólnym oraz służy mu według własnej roli i w poszanowaniu wkładu innych;
- *żyje posłuszeństwem w sprawowaniu ról władzy i rządzenia*, pełniąc je w stylu animacji, popierając współpracę i operatywną spójność, nakłaniając do zrozumienia sensu wspólnego posłannictwa oraz potrafiąc interweniować z dobrocią i odwagą;
- *kiedy posłuszeństwo wymaga trudnych prób miłości*, odnosi się do Chrystusa, Syna posłusznego Ojcu¹⁹⁴. Pamięta słowa Księdza Bosko: „Będzie jakaś reguła, która nam się nie podoba, jakiś urząd lub inna rzecz, która nas odpycha; nie pozwólmy się zniechęcić, zwyciężmy tę dyspozycję przeciwną naszemu duchowi z miłości do Naszego Pana Jezusa Chrystusa i nagrody, która jest nam przygotowana... Gdy będziemy czynić w ten sposób wyjdzie z tego potem prawdziwe posłuszeństwo”¹⁹⁵.

3.2.6.2 Iść za Chrystusem ubogim

94. *Jezus przyjął ubóstwo* jako formę życia, jako wyraz całkowitej przynależności do posłannictwa, solidarności z nami i wyrzeczenia się własnego interesu oraz jako spojrzenie duszpasterskie i priorytet dla ubogich. *W Jezusie salezjanin znajduje prawdziwe bogactwo*; w Nim chce kochać biedną młodzież i czuć się z nią solidarnym.

*Ubóstwo jest postawą serca*¹⁹⁶ i cechą charakterystyczną posłannictwa. Jest osobistym i wspólnotowym stylem życia, który czyni wolnymi, abyśmy hojnie poświęcili się służbie Ewangelii.

W ten sposób salezjanin i wspólnota stają się prorocstwem społeczności alternatywnej, która stawiałaby na dobro wspólne, respektowałaby wartość każdej osoby, budowałaby się w oparciu o kryteria sprawiedliwości i równości oraz solidaryzowałaby się z tymi, którzy są słabi i pokrzywdzeni¹⁹⁷.

95. W sposób progresywny i stały, salezjanin kultuwyje w sobie te oto postawy:

- *Przyjmuje Chrystusa biednego jako wzór życia* i znajduje w Nim prawdziwy skarb: „Wszystko uznaję za stratę ze względu na najwyższą wartość poznania Chrystusa... i to, aby poznać Chrystusa i moc Jego zmartwychwstania”¹⁹⁸;

¹⁹⁴ Cfr K 71

¹⁹⁵ MB VI, str. 933

¹⁹⁶ „Ubóstwo trzeba mieć w sercu, aby je praktykować”, zwykł mawiać Ksiądz Bosko. Cfr MB V, str. 670

¹⁹⁷ Cfr Vecchi J., *Posłani, aby głosi biednym Dobrą Nowinę*, ACG 367 (1999), str. 9

¹⁹⁸ Flp 3, 8-10

- *Stara się żyć w radości, prostocie i pracowitości*, kocha pracę apostolską i służbę na rzecz swojej wspólnoty, jest dyspozycyjny do pracy fizycznej¹⁹⁹, przyjmuje z prostotą nieuniknione niedogodności i konieczne wyrzeczenia;
- *pokłada zaufanie w programie, jaki Bóg ma w stosunku do jego życia*; czuje się odpowiedzialnym za dobra, których używa i jest wrażliwy na wspólnotowe świadectwo ubóstwa; stara się współdzielić po bratersku wszystko: dobra materialne, owoce pracy, otrzymane dary, energie, zdolności, doświadczenia; potrafi być zależnym od wspólnoty i przełożonego²⁰⁰;
- *manifestuje ubóstwo w wierności odbiorcom posłannictwa*, w ustawieniu działań wychowawczych i duszpasterskich różnych dzieł, w szczególnej perspektywie z jaką patrzy na rzeczywistość i wydarzenia, we wrażliwości na sytuacje społeczne i nowe formy ubóstwa, ponaglany także nauką społeczną Kościoła; z racji swego powołania czuje się ponaglony do zainteresowania się ubogimi i ich problemami, do „kochania ich w Chrystusie”²⁰¹ miłością solidarną i pełną inicjatywy oraz do uczestniczenia w ich warunkach życiowych. Cieszy się z tego, że pracuje wśród młodzieży biednej, młodzieży pracującej i w środowiskach ludowych. Rozwija w sobie i innych miłość do misji i zaangażowanie w animację misyjną;
- *żyje działaniami wychowawczymi i promocją jako najlepszą służbą ubogim*, dowartościowując środki i struktury najbardziej adekwatne, łącząc umiejętność administrowania z zaufaniem do Opatrzności, odwołując się do „dobrodziei” i pełnego poświęcenia osobistego.

3.2.6.3. Iść za Chrystusem Czystym

96. „Zjednoczenie z Bogiem”, „umiłowanie młodzieży”, „dobroć”, „duch rodzinny” są to cechy charakterystyczne ducha salezjańskiego, które mówią o salezjańskiej formie kochania.

Salezjanin codziennie *doświadcza miłości Boga, która wypełnia jego życie*²⁰² i żyje radośnie czystością jako znakiem, który wskazuje Chrystusa żywego, zmartwychwstałego i obecnego w Swoim Kościele, zdolnego podbić serca²⁰³.

Jest on przekonany, że *konsekwentna czystość wywiera oryginalny styl na jego zdolności kochania* i czyni go hojnym i radosnym w ofiarnym dawaniu siebie, wolnym sercem do kochania tylko i nade wszystko Boga oraz zdolnym do przeżywania dobra.

Uczy się stawać *świadkiem umiłowania młodzieży przez Boga*, wychowawcą zdolnym do wcielenia ojcostwa Boga w młodzież, w ten sposób aby „poznała ona, że jest kochana”.

Poprzez miłość, którą potrafi być kochanym, wychowuje ją do prawdziwej i czystej miłości.

W kontekście kultury, która podkreśla znaczenie ciała i wielokrotnie irytuje seksualność, zobowiązanie do czystości i świadectwo zrównoważonego i szczęśliwego humanizmu są *znakiem mocy łaski Bożej w słabości kondycji ludzkiej*. Mówi życiem, że z pomocą Pana jest możliwe ukierunkowanie serca, wychowanie uczuć i dominowanie nad sobą samym, które prowadzi do autentycznie ludzkiego doświadczenia miłości Boga i bliźniego.

97. Formacja do zachowania czystości wymaga niektórych koniecznych warunków:

- *wychowywać siebie i innych do dojrzałości uczuciowej*, poczynając od uznania, że miłość zajmuje centralne miejsce w życiu, nie ogranicza się do jednego tylko wymiaru, wymiaru fizycznego, lecz angażuje osobę we wszystkich jej aspektach,

¹⁹⁹ Cfr R 64

²⁰⁰ Cfr K 76

²⁰¹ K 79

²⁰² Cfr 62

²⁰³ Vecchi J., *Miłość bez granic do Boga i młodzieży*, ACG 366 (1999), str. 12

psychicznym i duchowym włącznie; dojrzewanie w przekonaniu, że prawdziwa miłość jest skierowana ku komuś innemu, jest ofiarna, czyni zdolnymi do wyrzeczenia²⁰⁴;

- *kochać Boga ze wszystkich sił*, a w Nim przede wszystkim młodzież, do której jest posłany: dlatego salezjanin przyjmuje formę życia i styl miłości wychowawczej i duszpasterskiej, które niosą ze sobą wyrzeczenie się życia małżeńskiego i tego wszystkiego, co jest mu właściwe;
- *integrować potrzebę kochania z potrzebą bycia kochanym* w umiejętności podtrzymywania przyjaźni i współdzielenia się braterskiego, w duchu rodzinnym, w dobroci Systemu Prewencyjnego, który jest umiejętnością kochania i bycia kochanym;
- *wychowywać się do miłości innych*, pełnej szacunku, szczerości, ludzkiego ciepła, wierności i zrozumienia, przezwyciężając bariery, które izolują i postawy, które prowadzą do instrumentalizacji osób;
- *mieć świadomość własnej słabości* i troszczyć się o ascezę i umiarkowanie, zachowując równowagę emocjonalną i opanowanie popędu seksualnego; być roztroptym w kontaktach międzyosobowych, w zwyczajnej mowie i użyciu środków społecznego przekazu;
- *wzywać pomocy Bożej i żyć w Jego obecności*; troszczyć się o przyjaźń z Chrystusem, dowartościowywać Sakrament Pojednania jako źródło oczyszczenia, z prostotą powierzać się przewodnikowi duchowemu; zwracać się z synowską ufnością do Maryi Niepokalanej, która pomaga miłować tak, jak miłował Ksiądz Bosko²⁰⁵.

3.2.7. W dialogu z Panem

98. W modlitwie salezjanin kultywuje, zasila i celebruje umiejętność *spotkania Boga w życiu i pracy wychowawczej z młodzieżą* i radość kontemplowania Jezusa Dobrego Pasterza, Boga Ojca jako ojca jego młodzieży i Ducha Świętego, który w nich działa.

Wie on, że modlitwa jest przede wszystkim posłuszeństwem Duchowi Świętemu oraz pokornym, ufnym i apostołskim doświadczeniem kogoś, kto spontanicznie łączy praktykę modlitwy z życiem²⁰⁶, osiągając „ową niestrudzoną pracowitość, uświęconą przez modlitwę i zjednoczenie z Bogiem, którą powinni się odznaczać synowie Księdza Bosko²⁰⁷”.

99. Naśladuje Księdza Bosko, który żył i wychowywał salezjanów do prostego, konkretnego i głębokiego odniesienia do Boga. Dał świadectwo stałej postawie modlitwy i umiejętności ukierunkowania każdej sprawy na chwałę Bożą, życiu i działaniu w Jego obecności, troszcząc się jedynie o Królestwo Boże. Idąc za jego przykładem, salezjanin „troszczy się o zjednoczenie z Bogiem i dostrzega potrzebę nieustannej modlitwy”²⁰⁸.

Odniesienie do Boga i duchowość apostołska stanowią serce jego doświadczenia i przenikają jego życie, wcześniej jeszcze niż zostaną przełożone w działalność i praktykę pobożności. Jego modlitwa jest modlitwą *Da mihi animas, cetera tolle*, która znajduje swe źródło w Eucharystii i wyraża się w pełnym poświęceniu działalności apostołskiej²⁰⁹.

100. Nie ma nic szczególnego i wyjątkowego w formie *modlitwy salezjanina*. Wzoruje on się na itinerarium modlitwy, które daje Kościół dobremu chrześcijaninowi. Utożsamia się z

²⁰⁴ cfr R 66. 68

²⁰⁵ Cfr K 84

²⁰⁶ Cfr K 86

²⁰⁷ K 95

²⁰⁸ K 12

²⁰⁹ Cfr Vecchi J., *To jest moje Ciało, ofiarowane za was*, ACG 371 (2000), str. 37-40

pedagogią Kościoła, która go prowadzi do ożywienia w sobie tajemnic odkupienia poprzez okresy roku liturgicznego i pozwala ewangelizować się Słowem Bożym.

Tak jak Ksiądz Bosko z intensywną wiarą przeżywa zwyczajne *praktyki pobożności*: są one dla niego „nie tylko środkami uświęcenia osobistego, lecz także chwilami ćwiczenia się we współpracy, zawsze bardziej intensywniej, w przemienianiu świata według planu Boga”²¹⁰.

Modli się *razem ze swoją wspólnotą*, która na modlitwie „ożywia świadomość swego najgłębszego i żywotnego związku z Bogiem i swego zbawczego posłannictwa”²¹¹ oraz współdzieli tę postawę modlitwy ze wspólnotą wychowawczą i Rodziną salezjańską, w sposób szczególny w celebrowaniu salezjańskich świąt rodzinnych.

Jego modlitwa nosi znamię apostoła i wychowawcy, poświęconego dobru młodzieży. *Łączy się z życiem*: poprzedza, towarzyszy i następuje po działaniu apostolskim, jest związana z młodzieżą, za którą i z którą się modli.

Dlatego właśnie modlitwa salezjanina *ma styl młodzieżowy*, pełen prostoty, żywości i szczerości²¹². Jest modlitwą „radosną i twórczą, prostą i głęboką, jest otwartą na uczestnictwo wspólnotowe i zespoloną z życiem, w którym znajduje swe przedłużenie”²¹³.

101. W dialogu osobistym i wspólnotowym salezjanina z Panem trzeba podkreślić niektóre wyrażenia i wydarzenia o szczególnym znaczeniu:

„**Słowo Boże** jest pierwszym źródłem każdej duchowości chrześcijańskiej. Zasila ono osobiste odniesienie do Boga żyjącego i Jego zbawczej i uświęcającej woli”²¹⁴.

„Jest dla nas źródłem życia duchowego, pokarmem dla modlitwy, światłem w rozpoznawaniu woli Bożej w wydarzeniach i mocą w dochowywaniu wierności naszemu powołaniu”²¹⁵. Dlatego też salezjanin słucha Go z wiarą i pokorą, przyjmuje Je w sercu jako przewodnika swego postępowania, czyni wszystko, aby owocowało w jego życiu i proklamuje Je z radością”²¹⁶.

„Słuchanie Słowa Bożego jest codzienną chwilą najbardziej skuteczną formacji ciągłej”²¹⁷. Dokonuje się ono w sposób szczególny w celebracji Eucharystycznej i praktyce rozmyślenia. Codzienne rozmyślanie jest uprzywilejowaną chwilą intymności z Panem oraz konkretną okazją do przyswojenia sobie Pisma Świętego i wcielenia Go w życie.

102. **Celebracja Eucharystii** jest centralnym aktem całego dnia salezjanina. Dziękuje Ojcu, wspomina plan zbawienia zrealizowany przez Syna, przyjmuje Ciało i Krew Chrystusa oraz otrzymuje Ducha Świętego, który uzdalnia go do komunii braterskiej i odnawia w swym zaangażowaniu apostolskim.

Obecność Eucharystii w domu salezjańskim jest dla syna Księdza Bosko motywem częstych spotkań z Chrystusem, ponieważ tylko z niego czerpiemy moc i wytrwałość w naszej pracy dla młodzieży²¹⁸.

Łaska Eucharystii rozciąga się na poszczególne godziny dnia w celebracji *Liturgii godzin*²¹⁹.

103. **Celebracja Sakramentu Pojednania** stanowi bardziej znaczący przejaw skuteczności codziennej drogi nawrócenia. Obdarza on radością Ojcowskiego przebaczenia, odbudowuje jedność wspólnoty braterskiej i oczyszcza apostolskie intencje²²⁰.

²¹⁰ CGS 535

²¹¹ K 85

²¹² Cfr 86; *Program życia Salezjanów Księdza Bosko*, str. 621-623

²¹³ K 86

²¹⁴ VC 94

²¹⁵ K 87

²¹⁶ Cfr tamże

²¹⁷ Vecchi J., *To jest moje Ciało, ofiarowane za was*, ACG 371, str. 21

²¹⁸ Cfr 88

²¹⁹ Cfr 89

²²⁰ Cfr 90

Ksiądz Bosko podkreślił doniosłość pedagogiczna Sakramentu Pojednania i przedstawił regularną i częstą celebrację tego sakramentu jako klucz do osobistego postępu duchowego i prowadzenia wychowawczego młodzieży.

Salezjanin kocha i czyni, aby kochano Sakrament Pojednania.

104. *Nabożeństwo do Maryi* stanowi dla salezjanina radosne i mocne wezwanie do uznania i wzywania Maryi jako „wzoru modlitwy i miłości duszpasterskiej, Mistrzyni mądrości i Przewodniczki naszej Rodziny”; wezwanie do kontemplacji i naśladowania „Jej wiary, Jej zatroskania o potrzebujących, wierności w godzinie krzyża i radości z przedziwnych dzieł dokonanych przez Ojca”. Za przykładem Księdza Bosko czuje się zobowiązanym do szerzenia „synowskiego i głębokiego nabożeństwa” do Niej, Niepokalanej i Wspomożycielki²²¹.

105. Pewne zwrócenie uwagi podtrzymuje i wyraża doświadczenie modlitwne salezjanina i stanowi *pedagogię życia*:

- ćwiczy się w *celebrowaniu* w czasie tajemnicy Chrystusa, przeżywając poszczególne okresy roku liturgicznego jako momenty, które wyznaczają etapy jego doświadczenia chrześcijańskiego i uwypuklając znaczenie duchowe niedzieli;
- *troszczy się o swoją wiarę*, pogłębia poznanie tajemnicy chrześcijaństwa, uaktualnia swoją wizję teologiczną i duchową jako motywację swego doświadczenia modlitwnego;
- ze swego uczestnictwa w liturgii tworzy *ciągłą szkołę modlitwy*, uczy się słuchać głosu Boga i przyjmuje Jego łaskę; nie ustaje w modlitwie nawet wtedy, gdy przechodzi momenty oschłości;
- *celebduje Liturgię Godzin* jako przedłużenie w dniu tajemnicy Eucharystycznej, współdzieląc ze wspólnotą – w przewidzianym czasie – chwałę Pana;
- *rozwija świadomość posłannictwa apostołskiego*: idzie do młodzieży jako wysłany przez Pana, aby działać w Jego imię, a nie tylko z osobistego wyboru; wie, że przed nim idzie Pan; jest przekonany, że praca, którą wykonuje jest dziełem odkupienia, rozumianym jako wyzwolenie z różnych form zła lub ewangelizacją różnych rzeczywistości ludzkich;
- *lubi modlić się ze swoją wspólnotą* i jest wierny spotkaniom modlitwным wspólnoty. Odkrywa piękno dzielenia się ze wspólnotą własnymi doświadczeniami wiary i troskami działania apostołskiego. Praktykowane spontanicznie i za wspólną zgodą, dzielenie to „karmi zarówno wiarę i nadzieję, jak też szacunek i wzajemne zaufanie, sprzyja pojednaniu i wzmacnia braterską solidarność w modlitwie”²²²;
- *odbiera korzyść z braterskiego spotkania i kierownictwa duchowego* dla swej drogi modlitwy;
- *dowartościowuje okazje i bodźce, które sprzyjałyby żywej i odnowionej modlitwie wspólnotowej i osobistej*, aby przezwyciężyć ryzyko formalizmu, przeżycia się i pasywności, które często zagrażają formom powszechnym i obowiązkowym modlitwy.

106. Doświadczenie duchowe salezjanina znajduje silne bodźce w działaniu apostołskim i wystawione jest równocześnie na pewne ryzyko. Salezjanin jest wezwany, aby żył łaską jedności, *unikając „jakiegokolwiek dychotomii między życiem wewnętrznym i zaangażowaniem duszpasterskim*, między duchem zakonnym i zadaniem wychowawczym lub jakiegokolwiek ucieczką w formę życia, która nie odpowiadałaby radzie Księdza Bosko: praca, modlitwa i umiarkowanie”²²³.

²²¹ Cfr K 92

²²² *Życie braterskie we wspólnocie*, 26

²²³ Vecchi J., *Ojciec konsekruje nas i wysyła*, ACG 365 (1998), str. 28

Salezjanin czuwa, aby jego dynamizm duchowy nie zwolnił lub nie zatrzymał się oraz aby jego życie duchowe nie było zagrożone powierzchownością lub rozproszeniem. W tym celu zobowiązuje się do życia w Duchu Świętym, do działania wynikającego z wewnętrznego życia apostołskiego i do troszczenia się o życie zunifikowane.

Ukierunkowania i normy praktyczne

Życie wspólnotowe

107. *Wspólnota niech zatroszczy się o styl braterskiej komunikacji i dzielenie się doświadczeniem powołaniowym, które pobudzałoby ducha rodzinnego, wzajemną pomoc i umiejętność braterskiego upomnienia*²²⁴. *Niech się nada jakość różnym sposobom spotkania i współdzielenia się: dialog na temat posłannictwa, rozpoznanie wspólnotowe, wspólna modlitwa, „dzień wspólnoty”*²²⁵, *opracowywanie projektu wychowawczo-duszpasterskiego, programowanie, rewizja życia, studiowanie ukierunkowań Kościoła i Zgromadzenia, momenty weryfikacji braterstwa, ubóstwa*²²⁶, *modlitwy*²²⁷ *i wartości duchowości salezjańskiej, itp.*

Życie według rad ewangelicznych

Posłuszeństwo salezjańskie

108. *Każdy współbrat niech uczestniczy w opracowaniu salezjańskiego projektu wychowawczo-duszpasterskiego lokalnego i inspektorialnego i przysposobi się do „pracy razem”*²²⁸.

109. *„Wierny zaleceniu Księdza Bosko, każdy współbrat spotyka się często z własnym przełożonym na braterskiej rozmowie”*²²⁹. *„W okresie formacji początkowej współbracia przeprowadzą z przełożonym raz w miesiącu rozmowę przewidzianą w art. 70 Konstytucji”*²³⁰.

Ubóstwo salezjańskie

110. *Wszyscy współbracia niech żyją w ubóstwie „jako w oderwaniu serca i w ofiarnej służbie braciom, w sposób surowy, zapobiegliwy i bogaty w inicjatywy”*²³¹; *kultywują solidarność z ubogimi*²³², *działając na rzecz sprawiedliwości i pokoju, szczególnie przez wychowanie biednych*²³³.

*„Wspólnota lokalna i inspektorialna niech weryfikuje tak często, jak to uzna za stosowne, własny stan ubóstwa w odniesieniu do świadectwa wspólnotowego oraz do pełnionych usług. Niech studiuje środki ciągłej odnowy”*²³⁴.

111. *Podczas formacji początkowej należy uczynić, aby współbrat:*

- *wypełniał odpowiedzialnie swoje obowiązki, poważnie angażował się w studia i był dyspozycyjny do szybkiego wykonywania prac fizycznych, żądanych przez wspólnotę;*
- *przyjmował postawę solidarną ze światem ludzi młodych i biednych, także w konkretnych doświadczeniach;*

²²⁴ Cfr CG 21, 59b; CGS 494.540

²²⁵ CG 23, 222

²²⁶ Cfr R 65

²²⁷ Cfr R 174

²²⁸ Cfr CG 24, 152

²²⁹ K 70

²³⁰ R 79

²³¹ K 73

²³² Cfr K 79

²³³ Cfr K 73

²³⁴ R 65

- *wzrastał w odpowiedzialności za używanie pieniędzy, niech się przyzwyczai do rozliczania swoich wydatków oraz niech stosownie uczestniczy w administracji wspólnoty*²³⁵;
- *niech będzie wprowadzony w aspekty ekonomiczne wspólnoty i przyzwyczajają się używać środki zarządzania administracyjnego konieczne dla realizowania posłannictwa.*

Czystość salezjańska

112. *Już od pierwszych lat formacji niech się zapewni, poprzez osobisty dialog i towarzyszenie całemu doświadczeniu formacyjnemu, personalizowane wychowanie do seksualności, które pomogłoby poznać jej prawdziwą istotę ludzką i chrześcijańską jak również jej cel w małżeństwie i życiu konsekrowanym*²³⁶; *które prowadziłyby do uszanowania i umiłowania konsekracji oraz „wzrastania w radosnej i dojrzałej postawie w odniesieniu do kobiecości”*²³⁷.

113. *Współbracia, stosownie wspierani, świadomie przyjmują ascezę, którą czystość niesie ze sobą*²³⁸. W sposób szczególny:

- *niech weryfikują czy postawa i sposób zachowania względem innych, kobiet i mężczyzn, jak również młodzieży jest zgodna z wyborem salezjańskiego życia zakonnego i świadectwem, które jest mu właściwe*²³⁹;
- *niech przyjmują ewentualne upomnienia braterskie*²⁴⁰;
- *niech potrafią właściwie korzystać z czasu wolnego, środków masowego przekazu i lektur*²⁴¹ *i zachowają roztropność w składaniu wizyt i oglądaniu widowisk*²⁴².

*Aby sprzyjać darowi czystości salezjańskiej, wspólnota niech troszczy się o braterską i rodzinną atmosferę wśród współbraci i w stosunkach z młodzieżą*²⁴³.

W dialogu z Panem

114. *Życie duchowe salezjanina wspierane jest pedagogią liturgiczną Kościoła, „pełnym, świadomym i aktywnym”*²⁴⁴ *uczestnictwem w celebracjach oraz ciągłym wspólnotowym wychowaniem liturgicznym. Każdy współbrat niech żywi w sercu godność kultu Bożego, szacunek do orientacji liturgicznych oraz wrażliwość na śpiew, gesty i symbole liturgiczne*²⁴⁵.

115. **Eucharystia** *zajmuje centralne miejsce w codziennym życiu salezjanina i wspólnoty*²⁴⁶. *Przez Nią wyraża się i umacnia znaczenie konsekracji apostołskiej w upodobnieniu do Chrystusa, zjednoczeniu braterskim i odnowionym zapale apostołskim.*

*„Wszyscy współbracie będą wierni codziennemu sprawowaniu Eucharystii”*²⁴⁷.

116. *Niech się troszczy o znajomość **Słowa Bożego**, prawdziwej szkoły formacji ciągłej, poprzez ciągły z Nim kontakt, czytanie duchowne, studium i wspólnotowe dzielenie się Nim.*

²³⁵ Cfr CGS 613; ACS 253, str. 55; ACS 276, str. 85

²³⁶ Cfr PDV 50

²³⁷ CG 24, 178

²³⁸ Cfr PO 16; CG 21, 39. 59

²³⁹ Cfr R 68; CGS 675

²⁴⁰ Cfr CG 21, 59

²⁴¹ Cfr R 44

²⁴² Cfr R 50. 66

²⁴³ Cfr CG 21, 39. 58; PC 12; C 15

²⁴⁴ Sacrosanctum Concilium Watykan II 1963 14

²⁴⁵ Vecchi J., *To jest moje Ciało, ofiarowane za was*, ACG 371 (2000), str. 48-49

²⁴⁶ Cfr 88

²⁴⁷ R 70

117. W życiu osobistym i wspólnotowym niech się podkreśla wartość wychowawczą i formacyjną Sakramentu **Pojednania** według naszej duchowości. Częstotliwość Jego celebracji „powinna być określona poprzez zgodę własnego spowiednika, zgodnie z tradycją mistrzów duchowości i prawami Kościoła”²⁴⁸. Zazwyczaj zakonnicy „zatroskani o własne zjednoczenie z Bogiem niech starają zbliżyć się często do Sakramentu Pojednania, tj. dwa razy w miesiącu”²⁴⁹. W okresie formacji początkowej, ze względu na wpływ, który może wywierać towarzyszenie spowiednika na rozeznanie powołania i na całe doświadczenie formacyjne, współbracia niech mają stałego spowiednika i zazwyczaj salezjanina.

118. Celebrowanie **Liturgii Godzin**, adekwatnie zadbane, wnoszą wkład w konsolidację postawy modlitwy i zjednoczenia z Bogiem²⁵⁰. „Współbracia odprawiają codziennie, możliwie wspólnie, Jutrznie i Nieszpory”²⁵¹. Współbracia diakoni i kapłani niech będą wierni „obowiązkom wynikającym z przyjętych święceń”²⁵², uczestnicząc poprzez celebrowanie Liturgii Godzin w nieprzerwanej chwale, którą Kościół wznosi do swego Pana.

119. Niech się zadba ze szczególną uwagą o wychowanie do **modlitwy osobistej i modlitwy myślniej**, uczestnictwa i animacji skupień i corocznych rekolekcji oraz zasadniczych momentów pedagogii duchowej salezjanina, które pobudzają postawę odnowy i konsolidują jedność życia²⁵³. „Wspólnota przeznaczy przynajmniej trzy godziny na skupienie miesięczne i cały dzień, odpowiednio przygotowany, na skupienie kwartalne. Corocznie współbracia odprawiają sześciodniowe rekolekcje, w sposób ustalony przez Kapitułę inspektorialną”²⁵⁴.

120. CIF Komisja Inspektorialna do spraw formacji i dyrektorzy pomogą współbraciom zatroszczyć się o jakość modlitwy osobistej, szczególnie o rozmyślanie, przeprowadzane wspólnie przynajmniej przez pół godziny²⁵⁵, sprzyjając poznawaniu i praktykom metod adekwatnych do cech charakterystycznych naszej duchowości.

121. W ciągu roku niech należycie zostaną uwypuklone święta maryjne zgodnie z duchem liturgii oraz dowartościuje się przejawy pobożności maryjnej, typowe dla Rodziny Salezjańskiej, szczególnie święty Różaniec²⁵⁶.

Nich się celebrować w radości święta i wspomnienia Świętych i Błogosławionych Rodziny Salezjańskiej, chwalcąc Pana za dar świętości rozpowszechniony w naszej Rodzinie duchowej i otrzymując motyw do Ich naśladowania.

122. Niech się zadba o momenty dzielenia się modlitwą z młodzieżą i osobami świeckimi.

123. Metody i style modlitwy, teksty i inne pomoce niech zachowują cechy charakterystyczne dla salezjańskiej modlitwy głęboko związanej z działaniem; niech otwierają na „zrównoważoną spontaniczność i kreatywność zarówno osobistą jak też wspólnotową”²⁵⁷ oraz wychowują do szczególnej wrażliwości na formy młodzieżowe, ludowe i świąteczne²⁵⁸. Niech przyczyniają się do ożywiania ducha różnych celebracji i unikania skutków rutyny.

²⁴⁸ Instrukcja CEC Formacja liturgiczna w seminariach, 1979 36; Dekret CRIS Dum canonicarum Legum, 1971

²⁴⁹ Dekret CRIS Dum canonicarum Legum, 1971 art. 3

²⁵⁰ Cfr K 89

²⁵¹ R 70

²⁵² K 89

²⁵³ Cfr K 91; R 72

²⁵⁴ R 72

²⁵⁵ Cfr 71

²⁵⁶ Cfr K 92; R 74

²⁵⁷ CG 21, 45

²⁵⁸ Cfr CG 21, 44

3.3 Wymiar intelektualny

3.3.1 Motywy i przynaglenia

124. Mocna formacja intelektualna i ciągle uaktualniana, oparta na poważnych studiach, która powodowałaby dojrzałą troskę o umiejętność refleksji, osądu i krytycznej konfrontacji z rzeczywistością jest *niezbędna, aby żyć w sposób adekwatny powołaniem salezjańskim*.

Spółeczność, która ciągle się zmienia, żąda osób o otwartej i krytycznej mentalności i postawie poszukiwania, skłonnych do uczenia się i stawienia czoła nowemu, zręcznych w odróżnieniu tego, co jest stałe od tego, co zmienne, skłonnych do dialogu i zdolnych do myślenia.

Tylko inteligentny kontakt z rzeczywistością i otwarta wizja kultury, zakorzeniona w Słowie Bożym, zmysłem eklesjalnym i ukierunkowaniach Zgromadzenia, prowadzi salezjanina do dokonania wyboru i *doświadczenia powołaniowego solidnie umotywowanego* oraz pomaga mu przeżywać świadomie i dojrzałe, bez redukcji i kompleksów, własną tożsamość oraz jej znaczenie ludzkie i zakonne. W przeciwnym razie istnieje niebezpieczeństwo zagubienia się w obliczu różnych nurtów myśli lub ucieczki we wzory zachowania i formy wyrazu, które już się przeżyły, czy też nie są zgodne z własnym powołaniem²⁵⁹.

125. We współczesnym społeczeństwie, *pod wpływem zapалу nowej ewangelizacji salezjanin* odczuwa potrzebę wniesienia wkładu, według swego charyzmatu, w dialog między kulturą a wiarą i zindywidualizowania najodpowiedniejszych metod głoszenia Słowa Bożego. Ta penetracja Ewangelii w kulturę i społeczność zakłada pogłębienie tajemnicy Boga, powołanie człowieka i obecne warunki, w których przebiega życie.

W sposób szczególny salezjanin, wezwany do działania na polu młodzieżowym, odczuwa potrzebę poznania go i przysposobienia się *działań wychowawczych i duszpasterskich adekwatnych i skutecznych*. Wymaga to uwagi i stałej refleksji oraz umiejętności przekładania w konkretne projekty posłannictwa wychowawczego. Niezbędna jest tu oświecona mentalność duszpasterska, kompetencje pedagogiczne i profesjonalność.

126. Poza tym w realizacji posłannictwa, wraz z kompetentnymi osobami świeckimi, salezjaninowi powierzona jest *rola osoby ustawiającej duszpasterstwo, pierwszego odpowiedzialnego za tożsamość inicjatyw i dzieł, animatora i formatora osób dorosłych współodpowiedzialnych za pracę wychowawczą*.

To zadanie, które może mieć różne przejawy według dzieł i ról, domaga się od niego lepszego poznania teoretycznego i praktycznego problematyki młodzieżowej oraz dróg wychowania, umiejętności wzajemnego działania z dorosłymi na rzecz problemów życia i wiary, komunikowania i ukierunkowywania, proponowania w sposób autorytatywny celów i itinerariów wychowawczych.

Zakłada również bardziej przekonujące przeżywanie ducha salezjańskiego, poznanie refleksyjne i całościowe Systemu Prewencyjnego oraz większą świadomość własnej tożsamości²⁶⁰.

127. W przejściu kulturalnym, w którym żyjemy, trzeba jak nigdy *połączyć świadectwo zakonne z wartościami ludzkimi* i z wyzwaniem, które pochodzą od świata kultury. „W obrębie życia konsekrowanego potrzeba odnowionej miłości na rzecz zaangażowania kulturalnego, poświęcenia się studiom jako środkowi do osiągnięcia integralnej formacji i jako nadzwyczajnie aktualnej drodze ascetycznej w obliczu różnorodności kultur”²⁶¹.

²⁵⁹ Cfr Vecchi J., *Dla was studiuję*, ACG 361 (1997), str. 36

²⁶⁰ Tamże, str. 17-18

²⁶¹ VC 98

3.3.2 Istota formacji intelektualnej

128. Wymiar intelektualny jest więc *zasadniczym komponentem* formacji zarówno początkowej, jak też ciągłej. Chodzi tu o formację intelektualną *ściśle połączoną z innymi wymiarami* formacji: formacja zakonna i zawodowa, miłość duszpasterska i kompetencje pedagogiczne nawzajem odwołują się do siebie; wysiłek włożony w kwalifikacje i profesjonalność integruje się w doświadczeniu powołaniowym²⁶².

Studiowanie i pobożność – napisał Ksiądz Bosko do pewnego współbrata – uczynią cię prawdziwym salezjaninem”²⁶³, co prawie znaczyłoby w innych słowach: „Kultura i duchowość zrobiją z ciebie autentycznego i kompetentnego wychowawcę i duszpasterza młodzieży”²⁶⁴.

129. Zdolności intelektualne, a w sposób szczególny zdolność refleksji, poznawania i osądu są uzdolnieniami, o których rozwój trzeba ciągle się troszczyć.

Trzeba podkreślić, że formacja intelektualna jest przede wszystkim *sposobem życia i pracy, którego uczy się od życia*, będąc otwartymi na wyzwania i bodźce, pochodzące z różnych sytuacji (kultura, Kościół, Zgromadzenie) i poświęcając czas na refleksję i studiowanie oraz dowartościowując środki i propozycje; jest działaniem w codzienności ze zdolnością uwagi i poznawania, przysposabiającym do kompetentnego wykonywania własnej pracy; jest troską o środowisko wspólnotowe, które pobudza konfrontację i pogłębienie oraz sprzyja działaniom przemyślanym, programowanym i weryfikowanym.

Ksiądz Bosko był przekonany kiedyś, a dzisiaj przekonane jest o tym Zgromadzenie, że poważne przygotowanie intelektualne pomaga w sposób niezastąpiony przeżywać zgodnie własny charakter powołania salezjańskiego i jego posłannictwo.

130. *Formacja intelektualna salezjanina obejmuje* formację podstawową, tj. studia, które stanowią część różnych faz formacji początkowej, specjalizację lub przyuczenie do zawodu i formację ciągłą.

Szczególne miejsce zajmuje *formacja intelektualna podczas formacji początkowej*, zwłaszcza w niektórych okresach. Zmierza ona do zapewnienia podstawowego przygotowania i podstawowych kwalifikacji, otwartej i krytycznej mentalności pedagogicznej i duszpasterskiej, inteligentnej i uzasadnionej wizji salezjańskiej oraz postawy ciągłej refleksji i studiowania.

Każdy salezjanin, koadiutor lub kapłan, zdobywa i troszczy się o solidne podstawy kulturalne. Z drugiej strony, *specyficzne powołanie wpływa na organizację studiów*, precyzując jej wybór, orientację i planowanie. Dla salezjanów kandydatów do kapłaństwa specyficzne curriculum jest określone przez Kościół według potrzeb własnego kontekstu kulturowego.

Formacja zasadnicza *bierze pod uwagę wyjściową sytuację kandydatów*, sytuację zróżnicowaną, niekiedy słabą w treściach, perspektywie i metodzie studiowania, kiedy indziej już profesjonalnie wykwalifikowaną.

3.3.3 Wybory, które kwalifikują formację intelektualną salezjanina

131. Formacja intelektualna salezjanina jest ukierunkowana niektórymi określonymi wyborami, które trzeba dokonać już w ustawieniu formacji początkowej (curriculum, programy, metoda, itp.).

²⁶² CG 23, 220-221

²⁶³ MB XV, str. 28

²⁶⁴ Cfr Vecchi J., *Dla was studiuję*, ACG 361 (1997), str. 11; *Formacja intelektualna w zakresie formacji salezjańskiej*, spotkanie zainicjowane przez Kongregację do spraw formacji we współpracy z Fakultetem Teologii Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego, Rzym 1981

3.3.3.1 Charakterystyka salezjańska

Regulaminy podkreślają w wyraźny sposób stosunek tożsamości do formacji intelektualnej salezjanina kiedy stwierdzają: „*Posłannictwo salezjańskie nadaje własny i oryginalny kierunek i charakter formacji intelektualnej współbraci na wszystkich poziomach. Dlatego też w organizacji studiów powinno się harmonijnie łączyć wymagania rzetelności naukowej z wymaganiami zakonno-apostolskimi naszego programu życia*”²⁶⁵. Dlatego nie jest czymś obojętnym wybór organizacji, curriculum i ośrodków studiów dla formacji współbraci, jeśli chce się zapewnić kwalifikacje pedagogiczno-duszpasterskie, wymagane od powołania salezjańskiego, jak również nie można delegować instancji nie salezjańskich do organizowania studiów.

3.3.3.2 Wzajemne oddziaływanie teorii i praktyki oraz zgodność z koniunkturą historyczną

132. *Formacja intelektualna przysposabia do konfrontacji z sytuacjami historycznymi, szczególnie z warunkami życia młodzieży, widzianymi w kluczu wychowawczym i duszpasterskim; przygotowuje ona do rozeznania duszpasterskiego i czyni zdolnymi do ukierunkowania osób, projektów i procesów zgodnie z celami posłannictwa.*

Ze swej istoty domaga się prawdziwego wprowadzenia do metodologii działań apostolskich. W sposób syntetyczny można ją określić wyrażeniem: „refleksja nad praktyką”, wzajemne oddziaływanie teorii i praktyki; studiowanie i refleksja są motywowane i pobudzane realnym życiem, a praktyka jest oświecona i kierowana refleksją i studiami.

3.3.3.3 Ustawienie całościowe i jednolite

133. Jednolitość i całościowość, które charakteryzują cały proces formacyjny określają także wymiar intelektualny w służbie zunifikowanego doświadczenia osobistego i adekwatnego zrozumienia posłannictwa.

W kontekście kulturowym, który nie wydaje się uprzywilejowywać odniesienia do niektórych zasadniczych kryteriów i wydaje się być znaczone pluralizmem i złożonością, *jest czymś niezbędnym propozycja zunifikowanego myślenia, która uczyniłaby możliwą wizję uzasadnioną, krytyczną i otwartą.* Takie zunifikowane i całościowe myślenie rodzi się z aktywnej syntezy własnych treści w różnych dyscyplinach i kontaktach oraz z metody nauczania i studiowania, która pobudza interioryzację i syntezę.

Formacja prowadzi salezjanina do poznania oryginalności swego powołania, które stale zakłada delikatne odniesienie natury do łaski, nauki do wiary oraz porządku doczesnego do Królestwa Bożego.

3.3.3.4 Ciągłość

134. *Także formacja intelektualna powinna być ustawiona w perspektywie formacji ciągłej, aby dojrzewała postawa refleksji i studiowania, otwarcia na konfrontację, uwagi na orientacje kościelne i salezjańskie oraz postawa obowiązku zdobywania kwalifikacji.*

Ciągłość formacji intelektualnej pomaga salezjaninowi poznawać i przeżywać z pewną naturalnością nowe rozwoje historii i apostolsko angażować się w nią. *Stala promocja inteligencji* przysposabia do uczenia się w formie progresywnej, czyni zdolnymi do dowartościowania momentów i okazji dokształcania bez ograniczania się do tego, co jest instytucjonalnie przewidziane oraz zdecydowanie uwarunkowuje posłannictwo salezjanina jako wychowawcy i duszpasterza młodzieży.

²⁶⁵ R 82

3.3.3.5 Inkulturacja²⁶⁶

135. Zwrócenie uwagi na inkulturację powinno być obecne we wszystkich wymiarach formacji. Inkulturacja rzeczywiście dotyka stosunku między osobą, jej korzeniami i charakterystyką kulturalną a powołaniem; interesuje się wcieleniem charyzmatu i realizacją posłannictwa wychowawczo-duszpasterskiego w różnych kontekstach. W tej perspektywie i wobec tego zadania powinna umiejscowić się także formacja intelektualna i programowanie studiów.

Oparta na zasadach wskazanych przez Kościół, które łączą się z tajemnicą Wcielenia i antropologią chrześcijańską oraz na solidnej platformie filozoficznej i teologicznej, formacja intelektualna inkulturowana i na służbie inkulturacji, nie ogranicza się do prostego przystosowania do kontekstów, lecz osiąga osobę w jej korzeniach i schemacie odniesienia, który nosi w sobie, przysposabia do inteligentnej i krytycznej konfrontacji z rzeczywistością, podczas gdy podkreśla szczególne treści refleksji i studiowania.

136. „Przy ustaleniu sposobu prowadzenia formacji według własnego kontekstu kulturowego”²⁶⁷ zadba się o to, aby w organizacji studiów była obecna perspektywa inkulturacji. Interesuje się ona w sposób szczególny formacją filozoficzną, ustawieniem teologii i duszpasterstwa, wymiarem ewangelizacji, działalnością misyjną i dialogiem ekumenicznym, stosunkami między religiami oraz metodą i duchowością salezjańską.

Podczas studiów w postnowicjacie, w których daje się szeroką przestrzeń naukom o człowieku, formacja filozoficzna, ustanowiwszy zasadniczy rdzeń twierdzeń, które wiążą się z objawieniem chrześcijańskim, jest otwarta na zdrowy pluralizm w relacjach z różnymi kulturami. Unikając zestawionych obok siebie i synkretycznych przedstawień, podaje oryginalną syntezę inkulturowaną.

Formacja teologiczna (teologiczno-duszpasterska, moralna, duchowa, liturgiczna, itp.), zwracająca uwagę na wyzwania, które prezentuje nowa ewangelizacja w różnych kontekstach i różnych formach wcielenia posługi duszpasterskiej, żąda przyjęcia inkulturacji jako kryterium i narzędzia jakiegokolwiek refleksji i metodologii duszpasterskiej, aby przygotować wychowawców i ewangelizatorów przysposobionych do bycia mediatorami stosunku Ewangelii do kultury w harmonii z Kościołem.

Refleksja i studiowanie powinny towarzyszyć także inkulturacji wartości charyzmatu i duchowości salezjańskiej, pomagając wcieleniu ich treści i cech charakterystycznych w różne kultury oraz wskazując na „różne sposoby przeżywania tego samego powołania salezjańskiego”²⁶⁸.

3.3.4 Zakresy kulturalne

137. Doświadczenie powołaniowe i posłannictwo salezjańskie, w swej jedności i elementach, które o nich stanowią, staje się *uprzywilejowanym kryterium także do wyboru zakresów kulturalnych*, ich wewnętrznej struktury i ich odniesień. Obok solidnej kultury zasadniczej, wymaga ono adekwatnego kontaktu teologicznego, filozoficznego i pedagogicznego, zwrócenia szczególnej uwagi na niektóre aspekty rzeczywistości oraz studiowania „salezjańskości”.

3.3.4.1 Solidna kultura zasadnicza

²⁶⁶ Cfr PDV 55; VC 79-80; *Inkulturacja i formacja salezjańska*, pod redakcją Kongregacji do spraw formacji i Fakultetu Teologii Salezjańskiego Uniwersytetu Salezjańskiego, Rzym 1984

²⁶⁷ K 101

²⁶⁸ K 100

138. Aby być w stanie konfrontować się i wchodzić w dialog z osobami o różnych doświadczeniach i kompetencjach, jest rzeczą konieczną, aby każdy salezjanin miał jako *minimalna bazę* ten poziom wykształcenia, który wymagany jest od kogokolwiek, kto przeszedł przez cykl normalnego nauczania w danym kraju i był zdolny do zorganizowania swego myślenia w znaczącą i komunikatywną syntezę.

„To właśnie sama współczesna sytuacja żąda coraz więcej nauczycieli, którzy byliby naprawdę na miarę skomplikowanych czasów i potrafiliby stawić czoła, kompetencją, jasnością i głębią argumentacji, stawianym przez współczesnych ludzi pytaniom o sens, na które tylko Ewangelia Jezusa Chrystusa daje pełną i ostateczną odpowiedź”²⁶⁹.

Trzeba więc, aby salezjanin miał pewną kulturę, tj. ogół wiadomości, znaczeń i wartości, kulturę szeroką, otwartą i równocześnie krytyczną oraz *aby był możliwie najlepiej wykształcony w tym, co odnosi się do posłannictwa salezjańskiego*. Jako od wychowawcy i duszpasterza młodzieży, wymaga się od niego, aby był w stanie skutecznie animować innych wychowawców i współpracowników świeckich.

Mając na uwadze powszechność Zgromadzenia, rejonizację, istnienie grup inspektorii oraz dążenia współczesnego świata, dostrzega się także stosowność włączenia w bagaż kulturalny *nauczania, oprócz własnego, jednego lub kilku języków*, aby przezwyciężyć bariery językowe i stworzyć przestrzeń większej komunikacji i współpracy.

3.3.4.2 Pogłębienie wiary przez teologię

139. Podstawowe wykształcenie w naukach teologicznych i stałe dokształcanie się w nich, prowadzi wiernego do *adekwatnego zrozumienia tajemnicy chrześcijaństwa*, świadomego przeżywania stosunku Ewangelii do kultury oraz przysposabia go do dania odpowiedzi na pytania, które pod jej adresem kierują zmienne sytuacje i ewolucja kulturowa.

Teologia jest na służbie wiary, jej wymiaru eklesjalnego i jej inkulturacji. Jest nierozłącznie powiązana z życiem i historią Ludu Bożego oraz z Magisterium Kościoła, które ukierunkowuje jego drogę; ma wyjątkowo żywotny charakter i znaczny wpływ na posłannictwo Kościoła, a szczególnie na Jego życie duchowe i na posługiwanie duszpasterskie Jego członków²⁷⁰.

Refleksja teologiczna konsekwentnie pomaga salezjaninowi rozwijać miłość do Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła, daje solidną podstawę życiu duchowemu i kwalifikacje dla posłannictwa wychowawczo-duszpasterskiego. Obecna sytuacja wymaga, aby już w fazach początkowych – lecz nie tylko w nich – było *dobrze zakorzenienie wiary*, rozumianej zarówno w terminach poznania intelektualnego prawdy jak też w terminach doświadczenia życiowego opartego na Ewangelii. Powinno się zwrócić szczególną uwagę także na teologię życia konsekrowanego.

3.3.4.3 Zgodna wizja człowieka, świata i Boga poprzez filozofię

140. Studiowanie filozofii jest niezbędne, aby dotrzeć do *solidnego zrozumienia i interpretacji osoby, jej wolności i jej relacji ze światem i Bogiem*²⁷¹, niezbędne aby posiadać adekwatną zdolność refleksji i krytycznej oceny rzeczywistości.

Pomaga rzeczywistości dojrzwemu *zgodnej wizji*, w której odnajdują kompozycję i harmonie liczne dane doświadczenia, uchwyceniu wymiaru prawdy i zagwarantowaniu jej pewności w kontekście, w którym często gloryfikuje się subiektywizm jako kryterium i miarę prawdy. Prezentuje się jako konieczna baza dla dialogu między naukami teologicznymi i

²⁶⁹ PDV 56

²⁷⁰ Cfr CEC *Formacja teologiczna przyszłych kapłanów*, 1976 passim

²⁷¹ Cfr Jan Paweł II, *Fides et Ratio*, 60

naukami o człowieku, dla krytycznego zrozumienia różnych kultur, dla zagwarantowania racjonalnych założeń tajemnicy chrześcijaństwa oraz pozwala na rozróżnienie form kulturowych, poprzez które proponuje się orędzie ewangeliczne.

3.3.4.4 Nauki o człowieku i nauki wychowawcze

141. Nauki o człowieku, takie jak socjologia, psychologia, pedagogika, nauki ekonomiczne i polityczne, nauki o środkach społecznego przekazu oferują *bardziej głębokie zrozumienie człowieka, zjawisk i linii ewolucyjnych społeczności*²⁷². Są niezbędne dla tego, kto jest wezwany z racji powołania do inkulturacji Ewangelii w rzeczywistości młodzieżowej.

Dla salezjanina, który podczas formacji asymiluje praktykę wychowawczą i mądrość pedagogiczną Zgromadzenia, nauki wychowawcze stanowią niezastąpiony element wykształcenia powołaniowego i zawodowego oraz mają uprzywilejowane miejsce z racji ich powiązania ze specyficznym polem i celami posłannictwa salezjańskiego. A *katecheza*, która głęboko integruje troskę duszpasterską i wrażliwość pedagogiczną, cieszy się centralnym miejscem, ponieważ głoszenie Chrystusa młodzieży jest naszą racją bycia salezjanami.

Coraz bardziej szeroki i głęboki wpływ *komunikacji społecznej* w prawie wszystkich aspektach życia, sektorach aktywności i odniesieniach społecznych czyni koniecznym formację salezjanina w dziedzinie komunikacji, która przysposabia go do poznawania jej środków, ich języków i korzystania z nich, poprzez nabywanie sensu krytycznego i umiejętności metodologicznych i wychowawczych do bardziej skutecznej komunikacji orędzia.

Dla zapewnienia skutecznych działań wychowawczych i duszpasterskich jest także ważnym, aby salezjanin posiadał pewną znajomość *rzeczywistości społecznej, politycznej i ekonomicznej*, w której żyje i działa oraz aby konfrontował się z aktualną i skomplikowaną problematyką świata pracy, problemami społecznymi, nowymi formami bóstwa i nauką społeczną Kościoła.

3.3.4.5 „Salezjańskość”

142. Zatróśkanie o tożsamość powołaniową, pogłębianie bogactwa charyzmatycznego Założyciela i harmonijne życie z sumieniem Zgromadzenia i orientacjami, które Ono sobie wytycza, aby być wierne projektowi powołaniowemu i wyrażeniu go w adekwatny sposób do czasu i okoliczności, niesie ze sobą *zrozumienie i dlatego uważne studiowanie, uaktualnione i stałe duchowości, pedagogii, duszpasterstwa i historii Zgromadzenia*.

Ciągłym obowiązkiem każdego salezjanina jest troska o zrozumienie własnego powołania i przyswojenie sobie mentalności Zgromadzenia, konsolidując własną tożsamość oraz czyniąc się zdolnym do komunikowania i proponowania wartości charyzmatu salezjańskiego.

3.3.5 Specjalizacja i profesjonalność

143. Oprócz solidnych kwalifikacji zasadniczych, nasze powołanie domaga się adekwatnych kompetencji zawodowych, co często pociąga za sobą specjalizację. Z drugiej strony, kontekst i miejsca, w których pracujemy oraz role, które pełniimy, często wymagają

²⁷² Cfr PDV 52

oficjalnego uznania kwalifikacji. Tak więc zabezpieczywszy formację podstawową, trzeba zdobywać dalsze kwalifikacje i specjalizacje²⁷³.

Jeśli jest prawdą, że można zdobyć kompetencje w określonym sektorze poprzez życie i pracę, dzisiaj szczególnie wymagana jest adekwatna znajomość rzeczy i specyficzne kwalifikacje, aby nadać jakość codziennej praktyce i uniknąć improwizacji i powierzchowności operatywnej.

Specjalizacja dowartościowuje dary osobiste ze względu na działalność apostołską i ma na celu *przysposobienie salezjanina do służby naznaczonej profesjonalnością i kompetencją*.

Każdy salezjanin doskonali swoje kwalifikacje stosownie do zadań wychowawczo-duszpasterskich i ról, które mu się powierza, szczególnie jeśli chodzi o odpowiedzialność za animację, zarządzanie i formację we wspólnocie lokalnej i inspektorialnej.

144. W wyborze specjalizacji trzeba mieć na względzie uzdolnienia i skłonności współbrata, lecz *zasadniczym i priorytetowym kryterium pozostaje konkretne posłannictwo Zgromadzenia*. W tym rozumieniu specjalizacja nie zostaje programowana, aby osiągnąć cele indywidualne, lecz aby odpowiedzieć na wymagania projektów apostołskich²⁷⁴.

To właśnie *Inspektoria* poprzez programowanie i bardziej precyzyjnie poprzez inspektorialny Plan kwalifikowania i specjalizacji współbraci, *planuje strefy i priorytety specjalizacji* i wskazuje sposoby ich wykonania.

Oferuje ona później wyspecjalizowanemu współbratu *ciągłość i stałość* zadań, do których został przygotowany oraz także możliwość doksztalcenia. Współbrat ze swej strony właściwie ocenia swoje przygotowanie do służby wspólnemu posłannictwu.

3.3.6 Ośrodki studiów dla formacji

145. Organizacja i cechy charakterystyczne studiów wymaganych przez formację intelektualną salezjanina znajdują swoją odpowiedź instytucjonalną w ośrodkach studiów. *Wybór ośrodków studiów* odpowiada kryteriom formacji salezjańskiej. Z tej też racji Regulaminy ogólne zachęcają inspektorie, które mogą to uczynić, aby miały własny ośrodek studiów²⁷⁵.

Faktycznie istnieje w Zgromadzeniu *różnorodność struktur* dla studiów postnowicjatu i teologii: ośrodek salezjański, integrowany ze wspólnotą formacyjną („studentat”), funkcjonujący niezależnie ośrodek nie salezjański lub ośrodek zarządzany współodpowiedzialnie z innymi.

Liczne ośrodki salezjańskie są otwarte dla studentów nie należących do Zgromadzenia.

Spośród różnych ośrodków studiów *daje się priorytet ośrodkowi salezjańskiemu*, który oferuje organizację studiów w perspektywie salezjańskiej, podkreślając charakter duszpasterski i pedagogiczny oraz sprzyja integracji ogólnego projektu formacyjnego z formacją intelektualną, a także relacjom między studentami i wykładowcami; trzeba zapewnić odniesienia ośrodka studiów do wspólnoty.

146. *Obowiązkiem Inspektorów jest troskliwe zajmowanie się ośrodkami studiów*, troszczenie się o ich celowość salezjańską i jakość służby akademickiej oraz o dostarczenie niezbędnych ku temu środków. Skład jakościowy i adekwatne funkcjonowanie ośrodka studiów wymaga przede wszystkim troski ciała nauczycielskiego, a więc niech się zaprogramuje schemat całościowy oraz przewidzi przygotowanie, stabilność, racjonalne zatrudnienie i konieczne zmiany personelu; niech się poskreśla salezjańskość jako punkt

²⁷³ Dla innych studiów, oprócz przewidzianych wspólnym curriculum, które odbywa się w czasie formacji początkowej z myślą o dalszych kwalifikacjach i specjalizacjach, trzeba mieć na względzie kryteria i normy wskazane przez *Ratio*.

²⁷⁴ Cfr MuR 26

²⁷⁵ Cfr R 84

spójności oraz kwalifikuje wykładowców do tych sektorów kulturalnych, które charakteryzują salezjańskość ośrodka; niech się sprzyja kontaktowi i zaangażowaniu wykładowców w działaniach i refleksji Zgromadzenia i Inspektorii.

Trzeba także uwzględnić, że *ośrodki salezjańskie mogą oferować Inspektorii i Kościołowi lokalnemu kwalifikowaną usługę animacji duchowej, duszpasterskiej i kulturalnej; inicjatywy na rzecz dokształcania współbraci, członków Rodziny Salezjańskiej i osób świeckich; usługi doradcze dla organizmów inspektorialnych i między-inspektorialnych; prace badawcze, publikacje, opracowywanie pomocy; różne inicjatywy we współpracy z organizmami kościelnymi i zakonnymi.*

Ośrodek studiów stanowi dla jednej Inspektorii zbyt ciężkie wymaganie. Poleca się więc, a często jest to konieczność, *współpracę pomiędzy różnymi Inspektoriami.*

Kiedy nie jest możliwe uczęszczanie do ośrodka salezjańskiego, ani na poziomie inspektorialnym ani na poziomie między-inspektorialnym, wybór ośrodka zostaje dokonany w oparciu o kryteria formacyjne, zapewniając warunki i procedurę wskazaną przez *Ratio*. W każdym razie, przy takim wyborze będzie trzeba rozważyć warunki Inspektorii, liczbę salezjanów studentów, odległość ośrodków salezjańskich i kontekst eklezjalny.

147. Wśród różnych salezjańskich ośrodków studiów, uprzywilejowane miejsce zajmuje *Papieski Uniwersytet Salezjański*, który ma szczególne posłannictwo kwalifikowania personelu w służbie Kościoła i Zgromadzenia. „Obecny rozwój Zgromadzenia i jego światowa ekspansja, wyzwania posłannictwa i wymaganie jakości w jej przejawie pedagogiczno-duszpasterskim, perspektywa nowej ewangelizacji i inkulturacji, troska o zjednoczenie i uwaga na różne przejawy naszego charyzmatu, nadają wielkiego znaczenia i aktualności funkcjonowaniu Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w ramach rzeczywistości salezjańskiej”²⁷⁶.

Papieski Uniwersytet Salezjański ma *szczególne powiązania z niektórymi ośrodkami studiów salezjańskich* w formie afiliacji i przyłączenia. Chodzi tu o konstruktywne i pożyteczne doświadczenie w służbie jakości akademickiej, konfrontacji i współpracy oraz roli wykładowców.

3.3.7 Niektóre wskazania dla promocji formacji intelektualnej

148. Zaangażowanie się na rzecz formacji intelektualnej powinno być stałą w życiu salezjanina. Takie zaangażowanie znajduje swój bodziec i konkretny wyraz w niektórych postawach, o które salezjanin powinien się troszczyć:

- dla salezjanina *entuzjizm dla swego powołania, zrodzony z miłości duszpasterskiej, staje się mocną motywacją* dla jego formacji intelektualnej. Żywi miłość do studiowania, poświęca mu czas i właściwie ocenia dane mu sposobności, widząc w nim skuteczny środek do realizacji posłannictwa;
- troszczy się o *syntetyczną wizję wiary, kultury i życia*, edukacji i ewangelizacji, wartości świeckich i duszpasterskich;
- przeżywa formację intelektualną jako *auto-formację, zwłaszcza w perspektywie formacji ciągłej*, tj. jako postawę i osobiste zobowiązanie, dowartościowując refleksję, współdzielenie się i konfrontację w grupie;
- świadomy wymagań posłannictwa, *zobowiązuje się rozwijać autentyczne zainteresowania kulturalne*; zachowywać salezjańską tożsamość powołaniową jako kryterium ukierunkowania własnych wysiłków ku dokształcaniu i dojrzewaniu intelektualnemu; nabywać mentalność refleksji i odczytywania znaków czasu i nowych zjawisk wyłaniających się z kultury młodzieżowej;

²⁷⁶ Relacja Wikariusza D Juan Vecchi z CG 24, 229

- *znajduje we wspólnocie, zarówno na poziomie inspektorialnym jak też lokalnym, bodziec i pomoc w formacji intelektualnej; rzeczywiście profiluje się ona jako środowisko bogate w wartości salezjańskie, otwarte na życie i kulturę. Szczególnie pomocna w tym względzie jest refleksja nad praktyką w zakresie Projektu Wychowawczo-Duszpasterskiego, dokonana we Wspólnocie Wychowawczo-Duszpasterskiej;*
- *w czasie formacji początkowej podejmuje się odpowiedzialności za własną formację intelektualną. Hojnie i w duchu apostoelskim podejmuje się ascezy, wymaganej powagą studiów, trudem prowadzenia pracy naukowej, pilnością i koncentracją. Uczestniczy aktywnie w zajęciach, w grupach i różnych inicjatywach akademickich i kulturalnych oraz dowartościowuje kontakt z wychowawcami. Interioryzuje motywacje i cele każdej dyscypliny i działalności scholastycznej, w którą jest zaangażowany;*
- *jest wprowadzony w metodologię działań apostoelskich i potrafi połączyć praktyki duszpasterskie z formacją intelektualną w służbie całościowego doświadczenia, które unika ryzyka abstrakcji i nieprzemyślanych działań.*

Ukierunkowania i normy praktyczne

Cele i ich charakterystyka

149. *„Posłannictwo salezjańskie nadaje własny i oryginalny kierunek i charakter formacji intelektualnej współbraci na wszystkich poziomach. Dlatego też w organizacji studiów powinno się harmonijnie łączyć wymagania rzetelności naukowej z wymaganiami zakonno-apostoelskimi naszego programu życia”²⁷⁷.*

Niech każdemu ze współbraci zapewni się solidną formację intelektualną teologiczną, pedagogiczną i zawodową, biorącą pod uwagę różne formy powołania i według ustalonych przez Kościół norm.

150. *Poprzez stałą refleksję nad praktyką, uzupełniający wkład różnych dyscyplin studiów i zdobycie niezbędnych kompetencji, salezjanin niech formuje w sobie mentalność pedagogiczną i duszpasterską oraz przysposabia się do adekwatnego stawienia czoła obowiązkom i wyzwaniom właściwym dla posłannictwa.*

151. *Przygotowanie intelektualne powinno formować u salezjanina mentalność „otwartą i krytyczną”²⁷⁸, która czyniłaby go zdolnym do rozumienia różnych sytuacji, szczególnie sytuacji młodzieży i ludzi ubogich; niech rozwija w sobie ducha inicjatywy²⁷⁹, niech skłania go „do śledzenia biegu historii i włączenia się weń z pomysłowością i umiarem Założyciela”²⁸⁰.*

Osobiste zaangażowanie na rzecz formacji intelektualnej

152. *Każdy salezjanin niech troszczy się o refleksję osobistą i wspólnotową nad praktyką i zwyczaj czytania; wykorzystaj okazje dokształcania, dane mu przez wspólnotę lokalną, Inspektorię i Kościół; dba o zdobywanie kwalifikacji kulturalnych, żądanych z racji pełnienia swego zadania wychowawcy młodzieży, swej roli animatora i wyzwań kontekstu, stając się coraz bardziej zdolnym do wypełniania wspólnego posłannictwa.*

²⁷⁷ R 82

²⁷⁸ R 99

²⁷⁹ Cfr tamże

²⁸⁰ K 19

„Każdy współbrat niech wspólnie z przełożonym znajdzie dziedzinę specjalizacji bardziej odpowiadającą jego uzdolnieniom osobistym i potrzebom inspektorii, dając pierwszeństwo temu, co odnosi się do naszego posłannictwa”²⁸¹.

Na poziomie Zgromadzenia

153. *Studia w Zgromadzeniu regulowane są:*

- *dokumentami Kościoła, dotyczącymi zarówno bezpośrednio jak też pośrednio formacji intelektualnej zakonników i studiów kościelnych;*
- *Konstytucjami i Regulaminami ogólnymi, Kapitułami Generalnymi, przez Przełożonego Generalnego z jego Radą, niniejszym Ratio i przez zatwierdzonych Dyrektorów inspektorialnych.*

154. *Formacja intelektualna w zgromadzeniu należy do bezpośredniej kompetencji Przełożonego Generalnego z jego Radą. W sposób szczególny troszczy się o nią Rada Generalna do spraw formacji²⁸², w którego gestii znajdują się następujące posługi:*

- *promowanie studiów wymaganych z istoty własnej Zgromadzenia;*
- *zwrócenie uwagi na przygotowanie personelu i weryfikacja Programu inspektorialnego kwalifikowania i przekwalifikowania współbraci;*
- *troska o ośrodki studiów dla formacji i personel w nich zatrudniony;*
- *ocena wyboru ośrodków studiów niesalezjańskich dla formacji oraz afiliacji ośrodków studiów salesjańskich z instytucjami salesjańskimi lub niesalezjańskimi.*

155. *Ośrodki wyższe studiów takie, jak akademie lub fakultety teologiczne, filozoficzne i pedagogiczne, zależne od naszego Zgromadzenia, powinny wzorować się, jeśli chodzi o studentów salesjanów, na kryteriach i dyrektywach tejże Ratio.*

Z odniesieniem do Papieskiego Uniwersytetu Salesjańskiego, jego struktury i programowania regulowane są normami Statutów i Organizacją zatwierdzoną przez Kongregację do spraw Nauczania Katolickiego.

156. *Niech się sprzyja studiowaniu języka włoskiego jako narzędzia poznania źródeł, lektury dokumentów i elementowi komunikacji w Zgromadzeniu, szczególnie w kontaktach lub spotkaniach na poziomie międzynarodowym.*

Niech się pobudza także do studiowania innych języków, które mogą służyć komunikacji duszpasterskiej i salesjańskiej²⁸³.

Na poziomie inspektorialnym

157. *W celach jedności formacji intelektualnej Dyrektorium inspektorialne – sekcja formacji nich zawiera ukierunkowania i zasadniczy wybór studiów, mając na względzie normy Zgromadzenia, wymogi posłannictwa i kontekst inspektorialny; niech zawiera także wskazania odnoszące się do ośrodków studiów uczęszczanych przez naszych współbraci w różnych fazach formacji i ich cechy charakterystyczne. Inspektorialny Projekt formacji niech ukazuje w najkonkretniejszy sposób to, co odnosi się do curriculum studiów.*

W formacji początkowej

159. *Przygotowanie intelektualne stanowi element integrujący formację początkową ze wszystkimi fazami formacji. Ma ono szczególne znaczenie w ogólnym programowaniu i przeznaczeniu czasu podczas bezpośrednio następującego postnowicjatu (przynajmniej dwa*

²⁸¹ R 100

²⁸² Cfr K 135

²⁸³ Cfr ACS 2766, str. 85; CG 21, 153d; Vecchi J., *Studiuję dla was*, ACG 361, str. 39

lata) oraz w formacji specyficznej salezjanów, zarówno dążących do kapłaństwa (cztery lata) jak też analogicznie w formacji specyficznej salezjanów koadiutorów (przynajmniej rok)²⁸⁴.

160. W okresie formacji początkowej trzeba podkreślić salezjańską organizację studiów oraz powinno się troszczyć o stopniowe i systematyczne studium dyscyplin specyficznie salezjańskich²⁸⁵.

W odniesieniu do salezjańskiej organizacji studiów niech się zatroszczy o:

- zasadniczą i unifikującą perspektywę formacji wychowawcy i duszpasterza salezjańskiego;
- skuteczną odpowiedź planów studiów na potrzeby życia i posłannictwa salezjańskiego;
- obecność współbraci adekwatnie przygotowanych, którzy poczynając od własnego zakresu kwalifikacji, pomagaliby współbraciom studentom uchwycić salezjańską miarę studiów oraz byłiby w stanie uwrażliwić odpowiedzialnych za ośrodki niesalezjańskie na tej linii.

W odniesieniu do studium materii specyficznie salezjańskich:

- niech się promuje stopniowe i systematyczne studium dyscyplin salezjańskich (historycznych, pedagogicznych, duchowych i zasadniczych linii Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego), realizując to, co zostało ustalone w Dyrektorium inspektorialnym – sektorze formacji i w inspektorialnym Projekcie formacji;
- kiedy uczęszcza się do ośrodka salezjańskiego zwyczajnie odpowiedzialność współdzielona jest między władzami akademickimi i władzami wspólnoty formacyjnej;
- kiedy uczęszcza się do ośrodka niesalezjańskiego, zadanie to przejmuje wspólnota formacyjna, jeśli nie jest ono wykonywane przez ten sam ośrodek.

Odpowiedzialni za formację intelektualną

161. Współbrat w okresie formacji powinien uważać siebie za pierwszego odpowiedzialnego za swe przygotowanie intelektualne. Dlatego:

- niech regularnie uczęszcza na wykłady i dokładnie przygotowuje się do kolokwium, prac pisemnych i egzaminów²⁸⁶;
- niech będzie otwarty na konfrontację, współdzielenie się w grupie oraz aktywnie uczestniczy w inicjatywach akademickich i kulturalnych własnego ośrodka studiów;
- niech się stara, z pomocą wykładowców, dojrzywać w refleksji i uczyć się metody studiowania według ducha formacji ciąglej.

162. Dyrektorzy i inni formatorzy niech się zaangażują w towarzyszenie formacji intelektualnej współbrata, niech posiadają niezbędne informacje i prowadzą dialog z odpowiedzialnymi za studia oraz dokonują okresowej weryfikacji.

Niech się zapewni wspólnocie formacyjnej obecność współbraci wykwalifikowanych, możliwie wykładowców, którzy pomogliby zunifikować studia z doświadczeniem formacyjnym.

163. Współbrat wykładowca, świadomy swej specyficznej funkcji formacyjnej, niech wykazuje zainteresowanie postępem intelektualnym studentów, promuje rozwój ich zdolności, uwzględniając cele i doświadczenia duszpasterskie i pedagogiczne działań salezjańskich.

Niech podporządkuje ewentualne posługi kulturalne i apostołskie na poziomie Inspektorii lub Kościoła lokalnego tym posługom względem współbraci studentów, do których pełnienia

²⁸⁴ Cfr Salezjanin koadiutor, str. 204-205

²⁸⁵ Cfr R 85; *Studia „Salezjańskości”* w czasie formacji początkowej, seminarium zorganizowane przez Kongregację do spraw formacji, Rzym 1993

²⁸⁶ Cfr RFIS 93

jest wezwany. Niech się zaangażuje w systematyczny wysiłek doskonalenia własnych kwalifikacji.

164. Wykładowcy niesalezjańscy, diecezjalni, zakonnicy lub osoby świeckie, wezwani do pełnienia swych zadań w ośrodkach salezjańskich, niech będą wybierani ze względu na ich odpowiednie kwalifikacje naukowe i pedagogiczne, kryteria i warunki wskazane przez Kościół i Zgromadzenie, a zwłaszcza ze względu na zgodność z orientacjami eklezjalnymi i świadectwo życia²⁸⁷.

Metodologia

165. Metodologia studiów i nauczania niech da przestrzeń silnemu ustawieniu antropologicznemu i instancjom interdyscyplinarnym, metodom, które sprzyjałyby umiejętności refleksji, dialogu i konfrontacji, krytycznej dojrzałości i ciągłej postawie formacji intelektualnej. Wykładowcy i studenci niech poważnie zajmują się pracą intelektualną i postępują według perspektyw syntezy w funkcji nabywania mentalności duszpasterskiej i pedagogicznej.

166. W ustawieniu pracy akademickiej:

- niech się przewidzi wystarczająca liczba godzin wykładów na ustanowionych kursach dla dokładnego przeprowadzenia materii programu oraz dla ogólnych wskazań dla osobistego studium;
- niech się ustanowi „seminaria” i ćwiczenia w celu pobudzenia aktywnego uczestnictwa alumnów;
- wykładowcy niech przekazują poważną metodę pracy naukowej²⁸⁸;
- niech się na różne sposoby sprzyja osobistemu studium.

Ośrodki studiów dla formacji

167. Rzeczywiście w Zgromadzeniu istnieje różnorodność struktur dla studiów w postnowicjacie (uczęszczane w niektórych przypadkach także przez kandydatów do nowicjatu) i teologii:

- salezjański ośrodek studiów, integrowany ze wspólnotą formacyjną („studentat”) lub funkcjonujący niezależnie od wspólnoty formacyjnej; w obydwu przypadkach do ośrodka mogą uczęszczać studenci salezjanie oraz inni zakonnicy, księża diecezjalni i osoby świeckie;
- ośrodek niesalezjański, kościelny lub państwowy, do którego uczęszczają współpracownicy członkowie wspólnoty formacyjnej; w niektórych przypadkach ośrodek jest prowadzony przez salezjanów we współpracy z innymi zgromadzeniami lub diecezją.

168. Spośród dwóch typów ośrodków wyżej wskazanych – ośrodek salezjański i ośrodek niesalezjański – **zazwyczaj niech się wybiera ośrodek salezjański**²⁸⁹. Wybór ten podkreśla wagę organizacji studiów, która sprzyjałaby integracji i spójności formacji intelektualnej z ogólną formacją w perspektywie salezjańskiej.

Taka spójność może weryfikować się zarówno w formie wspólnoty formacyjnej z własnym ośrodkiem studiów („studentatem”) jak też w formie rozdziału między wspólnotą formacyjną a salezjańskim ośrodkiem studiów, zawsze jednak niech istnieje ścisła współpraca pomiędzy dwoma instancjami w celu osiągnięcia wspólnego celu formacyjnego.

²⁸⁷ Cfr CIC, kan. 809. 810. 812; CG 24, 164

²⁸⁸ Cfr RFIS 91

²⁸⁹ Cfr CG 21, 282. 283. 441

Ośrodek salezjański oferuje także korzyści formacyjne współdzielenia się refleksją i doświadczeniem życiowym między wykładowcami a współbraćmi studentami oraz wykwalifikowaną posługę dla formacji ciągłej w Inspektorii.

169. Uprzywilejowany wybór na rzecz ośrodka salezjańskiego nie oznacza, że ośrodek ten zarezerwowany jest tylko dla salezjanów. Same Regulaminy zachęcają do otwarcia naszych ośrodków „w miarę możliwości także dla osób z zewnątrz, zakonników i świeckich, w służbie Kościoła lokalnego”²⁹⁰.

Otwarcie to, które powinno strzec tożsamości i jakości warunków ośrodka niesie ze sobą także korzyści formacyjne takie jak współdzielenie doświadczeń, współpraca i większa obecność studentów.

170. „Inspektorie, które mogą to uczynić, niech mają własny ośrodek studiów dla formacji współbraci i służenia fachową pomocą w animacji duchowej, duszpasterskiej i kulturalnej”²⁹¹.

Niech się wspiera ośrodki studiów, zapewni się im akademicką i formacyjną jakość i solidność ekip oraz wspólnotę o wykwalifikowanym personelu. Jeśli chodzi o zmiany współbraci, którzy tworzą stałe ciało wykładowcze salezjańskiego ośrodka studiów Inspektoriat niech postępuje w porozumieniu z Radcą do spraw formacji.

Niech się planuje, stosownie do konsystencji i struktury ośrodka, różne role i organizmy akademickie (dziekan, rada, kolegium wykładowców, zgromadzenie studentów...) i troszczy o ich prawidłowe funkcjonowanie. Każdy salezjański ośrodek studiów niech posiada własne statuty i regulaminy, wzorowane na Ratio.

171. Niech się zdecydowanie i poważnie współpracuje na poziomie między-inspektorialnym przy zakładaniu salezjańskich ośrodków studiów dla formacji oraz zapewni im warunki funkcjonowania, zwłaszcza jeśli nie jest to możliwe do wykonania na poziomie inspektorialnym.

172. Niech się sprzyja formom i inicjatywom komunikowania się między ośrodkiem studiów a wspólnotą salezjańską: spotkania władz akademickich z władzami zakonnymi, wykładowców ze studentami, itp.

W przypadku „studentatu”, mając na względzie konkretną sytuację, niech zawsze adekwatnie będą rozdzielone i harmonijnie połączone kompetencje ośrodka studiów (regulamin, organa akademickie, środowiska, finanse) z kompetencjami własnymi wspólnoty formacyjnej, stosownie do norm Konstytucji i Regulaminów Ogólnych.

Niech się zapewni także zinstytucjonalizowane połączenie między ośrodkiem studiów, wspólnotą formacyjną i Inspektorią, w obrębie której się on znajduje. To połączenie może być rozumiane w formie:

- „okresowych spotkań” między władzami ośrodka studiów i wspólnoty formacyjnej (Rektor i Dyrektor) a Inspektorem lub ewentualnie jego Radcą, aby stawić czoła problemom dotyczącym formacji intelektualnej, ciała pedagogicznego, programowania i realizowania planu studiów, biblioteki, sektora administracji oraz samego życia ośrodka studiów lub studentatu;
- ustanowienia „organizmu zarządzającego”, składającego się z odpowiedzialnych na poziomie inspektorialnym, wspólnoty formacyjnej i ośrodka studiów, mającego za zadanie rozwiązywać problemy o największym znaczeniu.

173. „Kiedy ośrodek studiów jest międzyinspektorialny, inspektorie niech współpracują współodpowiedzialnie, aby mógł on spełniać swe zadania”²⁹².

Współpraca międzyinspektorialna na rzecz studentatu zakłada stworzenie i adekwatne funkcjonowanie organizmu współodpowiedzialności (na przykład „kuratorium”), w skład

²⁹⁰ R 84

²⁹¹ Tamże

²⁹² Tamże

którego wchodzi Inspektorzy bezpośrednio zainteresowani, Dziekan, Dyrektor wspólnoty lub wspólnot formacyjnych i administrator oraz inni członkowie określani statutem. Należą do ich kompetencji:

- *sprecyzowanie praw i obowiązków uczestniczących Inspektorii oraz roli jaka przypada miejscowemu Inspektorowi i innym zainteresowanym Inspektorom;*
- *ustalenie w sposób konkretny zakresów i form współpracy między ośrodkiem studiów a Inspektoriami, które go wspierają;*
- *przestudiowanie i danie wskazówek dla kompetentnych przełożonych co do personelu nauczającego i studentów;*
- *troska o przestrzeganie ukierunkowań i norm Stolicy Apostolskiej co do kościelnych ośrodków studiów;*
- *utrzymywanie powiązań z Radą generalną do spraw formacji.*

174. *Przyjęcie ze strony Inspektorii obowiązku współpracy w kierowaniu i zarządzaniu ośrodkami studiów, prowadzonymi razem z innymi instytucjami kościelnymi lub państwowymi musi być zatwierdzone przez Przełożonego Generalnego. Niech się przysporzy starań, aby współbracia tam zaangażowani byli adekwatnie wykształceni i mogli służyć w sposób pozytywny i znaczący.*

175. *Żywo poleca się, aby ośrodki studiów teologicznych zarówno diecezjalnych jak też instytutów zakonnych, uczęszczane przez naszych współbraci były afiliowane do fakultetu teologii²⁹³.*

176. *Dla afiliacji ośrodka salezjańskiego do instytucji niesalezjańskiej wymagane jest zatwierdzenia Przełożonego Generalnego.*

177. *Należy popierać afiliacje lub inne formy połączeń salezjańskich ośrodków studiów z fakultetami Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego. Jeśli się troszczy o nie w sposób adekwatny ze strony samego ośrodka i Uniwersytetu, wykraczają one poza aspekt administracyjno-akademicki i przyczyniają się do konsolidacji jakości studiów, jakości personelu, dialogu między różnymi ośrodkami Zgromadzenia, zjednoczenia i współpracy zainteresowanych.*

Należy do kompetencji Przełożonego Generalnego, jako Wielkiego Kanclerza Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego, autoryzowanie rozpoczęcia praktyki afiliowania i wystąpienie z oficjalną prośbą do Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, po uprzednim dokonaniu koniecznych weryfikacji przez kompetentne władze akademickie i wyrażeniu ich zgody.

Dziekani Fakultetów Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego i odpowiedzialni za ośrodki afiliowane będą okresowo informować Radcę Generalnego do spraw formacji co do przebiegu afiliacji lub innych form połączenia.

178. *Kiedy nie jest możliwe uczęszczanie do ośrodka salezjańskiego nawet na poziomie międzyinspektorialnym, niech się wybierze ten ośrodek studiów niesalezjańskich, który odpowiada ukierunkowaniom kościelnym i bardziej uwzględnia wymagania i zaakcentowania²⁹⁴, które charakteryzują poszczególne fazy.*

Szczególnie dla bezpośredniego postnowicjatu niech się uprzywilejuje ten ośrodek studiów niesalezjańskich, który lepiej łączy filozofię z naukami o człowieku; a dla fazy formacji specyficznej do kapłaństwa ten ośrodek, który bardziej przyczyniłby się do formacji kapłana wychowawcy i duszpasterza. Niech okresowo sprawdza się warunki formacyjne tego doświadczenia.

Wybór ośrodka studiów niesalezjańskiego domaga się uprzedniego dialogu z Radcą Generalnym do spraw formacji i zatwierdzenia Przełożonego Generalnego.

²⁹³ Jan Paweł II, Konstytucja Apostolska na temat uniwersytetów i fakultetów kościelnych, *Sapientia christiana* 1979 art. 62, 2; będzie się cytować *Sapientia christiana*

²⁹⁴ Cfr KG 21, 262

179. Każda Inspektoria niech ustali w Dyrektorium gdzie znajduje się ośrodek studiów, wybrany dla formacji współbraci, motywując jego wybór w oparciu o własne położenie.

180. Kiedy współbracia uczęszczają do ośrodka studiów niesalezjańskiego, aby zapewnić osiągnięcie celów formacyjnych, trzeba, według możliwości i konkretnych warunków zatroszczyć się o to:

- aby współbracia studenci zaangażowali się indywidualnie i w grupach w przyjęcie, w syntetycznej wizji i według perspektywy powołania salezjańskiego, treści kulturalnych proponowanych przez dany ośrodek studiów;
- aby istniały odniesienia między odpowiedzialnymi za wspólnotę formacyjną a odpowiedzialnymi za sektor akademicki;
- aby kompetentny salezjanin towarzyszył formacji intelektualnej współbraci, którzy uczęszczają do ośrodka oraz, jeśli jest to możliwe, aby był obecny jakiś współbrat, który wykladałby w ośrodku studiów lub miałby w nim znaczącą pozycję;
- aby treści historyczne, pedagogiczne, duszpasterskie i duchowości salezjańskiej były przedmiotem kursów specyficznych i systematycznych, albo jako część curriculum ośrodka studiów lub jako wewnętrzna propozycja wspólnoty formacyjnej.

Uznanie zasadniczego curriculum i innych studiów

181. W latach formacji początkowej studia przewidziane przez curriculum „niech się tak organizuje, aby dawały możliwość, tam gdzie warunki na to pozwalają, zdobywania prawnie uznanych dyplomów odbytych studiów”²⁹⁵. Plan inspektorialny kwalifikacji będzie miał na względzie ten wymóg.

182. Co do możliwości zaangażowania się w latach formacji początkowej w inne studia, poza przewidzianymi przez wspólne curriculum, także mając na względzie zdobywanie dyplomów, trzeba uwzględnić obowiązek zapewnienia na pierwszym miejscu warunków wymaganych przez fazę formacyjną, którą się przeżywa i priorytet poświęcenia się zasadniczemu curriculum. W wypadku realnej niezgodności niech się daje absolutny priorytet doświadczeniu formacyjnemu.

Jeśli jest możliwym pogodzenie szacunku do wymagań formacyjnych z zaangażowaniem się na rzecz innych studiów, współbrat niech poświęca się im z odpowiedzialnością i ofiarą a Inspektor i Dyrektor niech zapewnią konieczną pomoc oraz okresową weryfikację.

183. Niech się ma na względzie normę Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, która zabrania jednoczesnego uczęszczania studentowi zwyczajnemu na więcej niż jeden uniwersytet lub do ośrodków studiów wyższych podczas studiów filozoficznych i teologicznych²⁹⁶. Tak więc w różnych fazach formacyjnych formowani niech będą zapisani jako studenci zwyczajni na jeden instytut o poziomie uniwersyteckim.

184. Inspektorie, które podczas formacji początkowej, przed lub po asystencji, ustanawiają szczególny okres kilku lat, nie zbiegających się z innymi fazami formacyjnymi, aby współbracia koadiutorzy lub klerycy ukończyli wykwalifikowane studia, niech uważnie oceniają sytuację formacyjną współbrata, roztropnie wybiorą ośrodek studiów, zapewnią współbratu odpowiednie środowisko wspólnotowe i niech nie zaniedbają opieki formacyjnej.

3.4 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

185. Salezjanin formuje się, aby realizować w Kościele program Księdza Bosko: być znakiem i nosicielem miłości Bożej do młodzieży, zwłaszcza najuboższej²⁹⁷.

²⁹⁵ R 83

²⁹⁶ CEC Normy do zastosowania Konstytucji Apostolskiej *Sapientia christiana* 1979 art. 25

²⁹⁷ Cfr K 2

Cała formacja jest ukierunkowana tym posłannictwem i uzdalnia do przeżywania go; dlatego wymiar wychowawczo-duszpasterski stanowi jego oryginalną cechę charakterystyczną. Jest on przeznaczeniem końcowym i punktem zbieżnym innych wymiarów formacyjnych; określa w żywej jedności ich treści, wybory i drogi, oraz nadaje każdemu z nich charakter wychowawczo-duszpasterski.

W ten sposób służba młodzieży, która jest częścią integralną konsekracji apostołskiej, koniecznie domaga się od salezjanina cech ludzkich, przygotowania kulturalnego, kompetencji zawodowych i głębi duchowej.

Posłannictwo salezjańskie wzoruje się na Systemie Prewencyjnym i realizuje się w Salezjańskim Duszpasterstwie Młodzieżowym. Na tych dwóch elementach – Systemie Prewencyjnym i Salezjańskim Duszpasterstwie Młodzieżowym zasadza się wymiar wychowawczo-duszpasterski formacji²⁹⁸

3.4.1 Formowanie do Systemu Prewencyjnego wcieleniem posłannictwa salezjańskiego

186. Salezjanin jako wychowawca i duszpasterz młodzieży przysposabia się do *życia stylem życia i działania Księdza Bosko i jego pierwszych uczniów*, duchem salezjańskim, który wciela się w duchowe i wychowawcze doświadczenie Księdza Bosko w Oratorium na Valdocco i które On nazwał Systemem Prewencyjnym. Należy on do samej istoty naszego posłannictwa; można uważać go za syntezę tego, kim Ksiądz Bosko chciał być dla młodzieży i jak chciał dla niej żyć. Z tej też racji stanowi zasadnicze odniesienie dla formacji salezjańskiej.

Formacja i realizacja posłannictwa według Systemu Prewencyjnego niesie ze sobą:

- przysposobienie się do *doświadczenia duchowego*, które znajduje swe źródło i centrum w miłości Bożej, dysponuje do przyjęcia Boga i służenia Mu w młodzieży oraz tworzy odniesienie wychowawcze do niej, aby skierować ją ku pełni życia;
- uzdolnienie do *zapropionowania ewangelizacji*, która dowartościowuje spuściznę naturalną i nadprzyrodzoną, którą każdy młody człowiek otrzymał od Boga, a w środowisku sprzyjającym i pełnym życia proponuje wychowawczą drogę, która prowadzi ku oryginalnej formie życia chrześcijańskiego i młodzieńczej świętości, Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej;
- przyjęcie *metodologii pedagogicznej* charakteryzującej się:
 - . dobrotą i solidarną *obecnością* wśród młodzieży;
 - . bezwarunkową *akceptacją* każdej osoby młodej i osobistym spotkaniem z nią;
 - . stosowaniem *kryterium prewencyjnego*, które stara się rozwijać naturalne możliwości osoby młodej poprzez pozytywne doświadczenie dobra;
 - . odwołaniem się do naturalnych możliwości *rozumu* jako zasadności propozycji i bogactwa humanizmu;
 - . *religią* jako propozycją troszczenia się o odczucie Boga wrodzonego w każdą osobę i wysiłkiem ewangelizacji chrześcijańskiej;
 - . *dobrocią* jako miłością wychowawczą, która powoduje wzrost i stwarza odpowiedź; pozytywnym *środowiskiem*, ożywionym animacją wychowawców, którzy działają we współodpowiedzialności i z protagonizmem samej młodzieży²⁹⁹;

²⁹⁸ Cfr Kongregacja do spraw Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*. Obraz zasadniczego odniesienia. Drugie wydanie, Rzym 2000; będzie się cytować, *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*

²⁹⁹ Cfr *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*, str. 18-19

- zdolność wyrażenia wzoru operatywnego w różnych dziełach i posługach oraz w „nowych formach obecności salezjańskiej wśród młodzieży”, zwłaszcza w Salezjańskim Ruchu Młodzieżowym, w każdej według jej cech szczególnych³⁰⁰.

3.4.2. Formowanie Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego jako realizacja Systemu Prewencyjnego

187. W wiernym i dynamicznym wypełnianiu posłannictwa, doświadczenie Zgromadzenia przyczyniło się do opracowania konkretnego sposobu realizacji działań wychowawczo-duszpasterskich wśród młodzieży według Systemu Prewencyjnego: to jest *Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego*.

Formacja i realizacja posłannictwa prowadzą do przyjęcia elementów, które określają i charakteryzują Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe:

- *zdecydowany wybór młodzieży*, szczególnie ubogiej, który przenika cały sposób myślenia i działania;
- *jednolity proces* wychowania i ewangelizacji młodzieżowej, który ma na celu integralne zbawienie młodzieży w rzeczywistości ludzkiej i powołaniu synów Boga („uczciwi obywatele i dobrzy chrześcijanie”) oraz który obejmuje *cztery* charakterystyczne wymiary: wymiar wychowawczo-kulturalny, wymiar ewangelizacji i katechezy, wymiar doświadczenia współuczestniczenia i wymiar powołaniowy³⁰¹;
- *specyficzny styl animacji i kryterium oratoriańskiego* stosowanego w różnych dziełach i posługach;
- proces przeżywany we *Wspólnocie Wychowawczo-Duszpasterskiej* (WWD), którego wspólnota salezjańska stanowi animacyjny zrąb, popierając współodpowiedzialność wszystkich w poszanowaniu i integracji różnych ról z zachowaniem własnej roli specyficznej;
- Duszpasterstwo Młodzieżowe prowadzone według *Planu* (Salezjański Plan Wychowawczo-Duszpasterski: SPWD), który jest konkretnym sposobem w jaki wspólnota wychowawcza zamierza żyć charyzmatem Księdza Bosko, wcielając go we własną rzeczywistość społeczną i eklezyjalną oraz wybierając właściwe priorytety, cele, strategie i działania, formy uczestnictwa i weryfikacji.

3.4.3 Wartości i postawy właściwe wymiaru wychowawczo-duszpasterskiego

188. Formacja salezjanina, wychowawcy-duszpasterza we wskazanej perspektywie domaga się dojrzewania i troski ze szczególną uwagą o niektóre elementy:

3.4.3.1 Upodobanie i obecność wśród młodzieży, zwłaszcza najuboższe

Być salezjaninem oznacza *mieć serce dla młodzieży*, zwłaszcza dla tej, która jest najbiedniejsza i w niebezpieczeństwie oraz znajduje się na marginesie Kościoła. Troszczyć się o dar upodobania młodzieży, który pobudza do:

- wyjścia jej naprzeciw w postawie przyjaźni i umiejętności współdzielenia;
- przyjęcia jej bez zamknięcia drogi i uprzedzeń, uznając i dowartościowując to, co ona nosi wewnątrz;
- pójścia wraz z nią, dostosowując się do jej kroku i rytmu życia;

³⁰⁰ Cfr *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*, Część II

³⁰¹ Cfr *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*, str. 31

- pomagania jej w uchwyceniu bogactwa życia i jego wartości, wyposażając ją do stawienia czoła rzeczywistości i czyniąc ją bardziej świadomą wartości stałych³⁰².

Upodobanie młodzieży skłania salezjanina do zainteresowania się środowiskami ludowymi, w których ona żyje, odczytywania rzeczywistości, chwytając ją z jej punktu widzenia oraz reagowania na nią znaczącymi dla Kościoła i terytorium odpowiedziami i programami.

3.4.3.2 Integracja między wychowaniem a ewangelizacją

189. Posługa jaką sprawujemy wobec młodzieży jest wychowanie i ewangelizacja „zgodne z programem integralnego rozwoju człowieka, ukierunkowanym na Chrystusa, Człowieka doskonałego”, jak mówią Konstytucje³⁰³. Dlatego działania wychowawcze i działania ewangelizacyjne nie są dwoma następującymi po sobie drogami, lecz *troską duszpasterską, która umiejscawia się zawsze wewnątrz procesu ucłowieczenia*, a ten ostatni jest otwarty i ukierunkowany na horyzont Ewangelii.

Oznacza to:

- wyruszenie od perspektywy wiary: życie jest darem, w którym obecny jest Bóg
- pozytywne ukierunkowanie całego procesu wychowawczego młodzieży na spotkanie z Chrystusem i Jego Ewangelią;
- popieranie rozwoju ludzkiego osoby i promocję społeczną środowiska;
- działanie w taki sposób, aby wartości ewangeliczne i dynamizmy chrześcijańskie animowały proces dojrzewania młodzieży (formacja do odpowiedzialnej wolności, formacja sumienia, formacja wymiaru społecznego);
- popieranie wiary czynnej, która przenikałaby wzrost osoby i jej kultury tak, aby mogła tworzyć w niej życiową syntezę wiary i kultury.

3.4.3.3 Znaczenie wspólnotowe duszpasterstwa salezjańskiego

190. Działanie salezjanina na rzecz młodzieży jest zawsze *działaniem wspólnotowym*, przeżywanym we współodpowiedzialności i dzielonym we wspólnocie zakonnej i WWD, w zakresie Rodziny Salezjańskiej i Ruchu Salezjańskiego.

Dlatego salezjanin medytuje nad znaczeniem „pracy razem” według różnorodności zadań i ról, nad świadomością bycia częścią grupy animacyjnej oraz nad odpowiedzialnością za wnoszony wkład „w utrzymanie jedności ducha oraz pobudzanie do dialogu i braterskiej współpracy w celu wzajemnego ubogacania się i większej skuteczności apostolskiej”³⁰⁴.

3.4.3.4 Styl animacji

191. Nasz styl działania jest stylem *animacji*, który domaga się:

- zaufania osobie i jej pokładom dobra, tak aby uczynić ją protagonistą i zasadniczym czynnikiem wszystkiego, co ją dotyczy;
- wyruszenia z punktu, w którym znajduje się osoba i otwarcia jej na nowe horyzonty poprzez adekwatne propozycje, z odniesieniem znaczoną dobrocią, które tworzy klimat wolności i ułatwia rozwój energii;
- utrzymywania głębokich odniesień międzyosobowych w środowisku radosnym i gościnnym, w którym osoba czuje się swobodnie, potrafi wyrazić się i przyjąć

³⁰² Cfr *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*, 17

³⁰³ K 31

³⁰⁴ K 5

- odpowiedzialność za własny wzrost, dokonując wyborów wolnych opartych na motywacjach i wartościach;
- budzenie zaangażowania, uczestnictwa i współodpowiedzialności.

3.4.3.5 Perspektywa duszpasterstwa całościowego i mentalność programowania

192. Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe jest *duszpasterstwem całościowym*, ponieważ różne działania i interwencje zmierzają w nim do integralnej promocji młodzieży oraz ponieważ we Wspólnocie Wychowawczo-Duszpasterskiej współdzielą się cele i linie operatywne oraz integruje się na zasadzie uzupełnienia wkładu wszystkich.

Żąda ono sposobu myślenia i działania, który sprzyjałby połączeniu i zbieżności wszystkich osób i wszystkich elementów, które mają swój udział w działaniu wychowawczo-duszpasterskim.

To wymaga:

- mentalności programowej, która się wyraża w SPWD;
- odpowiednich kwalifikacji do działania według różnych wymiarów SPWD;
- zdolności zorganizowania animacji duszpasterskiej, tak aby sprzyjała ona komunikacji, koordynacji i pracy ekipy³⁰⁵.

3.4.4 Niektóre linie formacji wychowawczo-duszpasterskiej

3.4.4.1 Kwalifikacje wychowawczo-duszpasterskie

3.4.4.1.1 *Słuchanie Pana w potrzebach młodzieży*

193. Wzorując się na przykładzie miłości i poświęcenia, z którym Bóg wyszedł naprzeciw potrzebom ludzi i naśladując Księdza Bosko, który przebiegał liczne drogi, aby osiągnąć młodzież w jej rzeczywistości, salezjanin *czuje w sercu wezwania, które pochodzą od młodzieży*, zwłaszcza od znajdującej się w warunkach ubóstwa i cierpienia.

Poprzez rozeznanie, dokonane z pomocą Ducha Świętego, wychwytyuje on znaczenie teologiczne wyzwań, które pochodzą od świata ludzi młodych. *W ich wezwaniach uczy się rozpoznawać głos Boga Zbawiciela*, który go interpeluje. Wchodzi w ten sposób w dialog z Panem, wprowadza wewnątrz tego dialogu młodzież i poświęca całe swe życie na jej służbę.

Świadomość, że jest się wezwanym i wysłanym przez Boga, aby spotkać Go w młodzieży i zaangażować się na rzecz jej wyzwolenia i ewangelizacji, pomaga mu formować w sobie mentalność apostoła, która nadaje jedności całemu jego życiu.

3.4.4.1.2 *Uwaga na świat wychowania*

194. W obliczu wyzwań nowej ewangelizacji, salezjanin *odczuwa konieczność zdobycia solidnych kwalifikacji* i mocnego zaangażowania kulturalnego. Często same instancje państwowe i prawne, wymagania świata wychowania i zjawiska wychowawcze na polu, w którym pracuje salezjanin wymagają od niego obowiązku doksztalcania się.

W ten sposób refleksja, studium i stałe doksztalcanie stanowią dla niego odpowiedzialność powołaniową i zawodową, zwłaszcza w zakresie najbliższym salezjańskiemu posłannictwu specyficznemu jak pedagogice i katechezie.

³⁰⁵ Cfr. *Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe*, str. 20-25

3.4.4.1.3 Refleksja teologiczno-duszpasterska i ukierunkowania Kościoła

195. *Cała formacja intelektualna salezjanina charakteryzuje się perspektywą duszpasterską.* W sposób szczególny studiuje on teologię pastoralną, a w studiowaniu innych dyscyplin znajduje odniesienia do działań duszpasterskich. Czerpie zachętę i oświecenie z ukierunkowań Kościoła powszechnego i lokalnego, zwłaszcza tych, które dotyczą pola jego posłannictwa młodzieżowego.

3.4.4.1.4 Przyjęcie salezjańskich ukierunkowań duszpasterskich

196. Trzeba, aby salezjanin *ugruntował się w charyzmacie*, pogłębiając System Prewencyjny i jego przełożenie w Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe, zwłaszcza w Salezjańską Duchowość Młodzieżową.

Jest sprawą ważną, aby posiadał dobrą znajomość ukierunkowań ostatnich Kapituł Generalnych i linii duszpasterskich, wskazanych przez Przełożonego Generalnego i jego Radę, Kongregację do spraw Duszpasterstwa Młodzieżowego oraz jego Inspektorię.

Konieczne i użyteczne stają się studia zawodowe i specjalizacje w różnych dziedzinach Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, jak również zdobycie kompetencji i przysposobienia w innych zakresach (animacja, przywództwo, dynamika grupy).

3.4.4.1.5 Formacja w codziennym doświadczeniu posłannictwa

197. Pomimo nadania właściwej wartości i niezbędnego miejsca formacji zasadniczej oraz inicjatywom nadzwyczajnym, trzeba podkreślić, że *to właśnie codzienne doświadczenie posłannictwa przeżywanego we wspólnocie lokalnej i inspektorialnej daje salezjaninowi środowisko i najskuteczniejszą drogę formacji* jako wychowawcy i apostołowi salezjańskiemu. W codzienności dokonuje doświadczenia wyborów duszpasterskich, programowania i weryfikacji, współodpowiedzialności i współpracy, modlitwy i duchowości posłannictwa³⁰⁶.

To właśnie we wspólnocie wychowawczo-duszpasterskiej uczy się i czuje się pobudzonym do dania radosnego świadectwa swemu życiu zakonnemu, wspólnotowemu i apostołskiemu; angażuje się w przeżywanie zasadniczych elementów swej salezjańskiej tożsamości; lojalnie współpracuje z różnymi organami współodpowiedzialności; aktywnie uczestniczy w procesach realizowanej formacji w WWD oraz troszczy się o rozwój powołania salezjańskiego u swej młodzieży i współpracownikach.

3.4.4.2 Działalność duszpasterska w okresie formacji początkowej

198. Zgodnie z tradycją salezjańską „w ciągu formacji początkowej – czytamy w Konstytucjach – należy kłaść nacisk zarówno na studia jak i na działalność duszpasterską właściwą naszemu posłannictwu”³⁰⁷, nawet jeśli, metodologicznie, w niektórych fazach przeważa działalność teoretyczna i przysposabiająca do służby specyficznym celom formacyjnym. Typowo salezjańskim i kwalifikowanym wyrazem duszpasterskiego doświadczenia formacyjnego jest asystencja.

Działalność duszpasterska ma na celu rozwój wymiaru wychowawczo-duszpasterskiego. Przez dobrze zaprogramowaną i dobraną działalność duszpasterską ukierunkowuje się i osiąga niektóre *specyficzne cele formacyjne*:

³⁰⁶ Cfr KG 24, 237

³⁰⁷ K 115

- wzrastanie *we wrażliwości na sytuacje młodzieży* i zdobywanie zdolności postrzegania jej rzeczywistości z punktu widzenia zbawienia;
- troska o *zdolności wychowawczo-duszpasterskie*, zwłaszcza takie jak asystencja salezjańska, animacja grupy, wierność obowiązkowi, poczucie odpowiedzialności;
- *dojrzewanie w powołaniu*, mierząc możliwości i trudności, które się spotyka na drodze identyfikacji z salezjańskimi ideałami apostołskimi. Żyjąc konkretnie posłannictwem uczy się weryfikacji postaw, motywacji i zdolności oraz stara się je zharmonizować z wymaganiami posłannictwa;
- *integracja we własnym życiu różnych aspektów* duchowych, intelektualnych, emocjonalnych i operacyjnych doświadczenia, zmierzając do zachowania równowagi między pracą a modlitwą, działaniem a kontemplacją, teorią a praktyką, uwagą na indywiduum a uwagą na całość, konsekracją a posłannictwem;
- *doświadczenie osobiste posłannictwa* w różnych dziełach i działalnościach, otwarcie się na horyzonty Rodziny Salezjańskiej i Ruchu Salezjańskiego oraz postępowanie w poczuciu współodpowiedzialności w pracy stosownie do wymagań „duszpasterstwa całościowego” i pracy w ekipie.

199. Wzajemne oddziaływanie teorii i praktyki jest stałym elementem metodologicznym przebiegu formacji. Z jednej strony jest ważnym, aby praktyka miała cele formacyjne, to znaczy aby była obmyślona, wykonana i oceniona według intencji formacyjnej jaką się proponuje; jednocześnie refleksja na temat ogółu zasad i idei musi wywrzeć wpływ na wizję i doświadczenie osoby, na jej mentalność i jej kryteria działania, na motywacje, które podtrzymują życiowy plan i kontakt z rzeczywistością.

Aby zapewnić jakość formacyjną działaniom duszpasterskim trzeba zatroszczyć się o *niektóre warunki*:

- aby działania stanowiły *część Programu inspektorialnego* formacji, który określa odpowiedzialność i działania wychowawczo-duszpasterskie dla różnych faz formacji zgodnie ze zróżnicowanym i stopniowym itinerarium. Odradza się więc działania indywidualne lub zbyt autonomiczne;
- aby były *związane z posłannictwem salezjańskim* i zazwyczaj przeprowadzane w dziełach salezjańskich i środowiskach młodzieżowych, gdzie można nauczyć się pracować z mentalnością programowania, żyć jednością organiczną Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, działać we wspólnocie i z osobami świeckimi oraz być animatorem;
- aby miały *charakter formacyjny* i były dostosowane do wieku, dojrzałości i potrzeb formacyjnych salezjanina oraz zróżnicowane stosownie do różnych form powołania. W programowaniu, dokonanym razem ze współbraćmi podlegającymi formacji, niech się zwróci uwagę na różne elementy: analizę sytuacji, cele, metody, strategie, terminy i weryfikacje;
- aby była zapewniona *obecność wykwalifikowanego przewodnika*, który miałby wystarczające kompetencje do oceny sytuacji oraz uznawany autorytet do pobudzania w tych, którym towarzyszy procesu wzrostu wartości;
- aby zadbano o systematyczną i *poważną weryfikację* zarówno ze strony współbraci podległych formacji jak też Formatorów.

Ukierunkowania i normy praktyczne

200. *Każda wspólnota niech skonfrontuje i pogłębi treści salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego oraz doksztalca się w aktualnych tematach ukierunkowań Kościoła i Zgromadzenia.*

201. *Każdy współbrat znajduje szczególne możliwości formacji ciągłej:*

- w odpowiedzialnym uczestniczeniu w animacji własnej wspólnoty wychowawczo-duszpasterskiej,
- w „pracy razem” ze współbraćmi i osobami świeckimi,
- w zaangażowaniu się na rzecz opracowania, realizacji i weryfikacji inspektorialnego i lokalnego programu wychowawczo-duszpasterskiego,
- w zwróceniu uwagi na wskazania duszpasterskie Inspektorii, Zgromadzenia i Kościoła.

202. Inspektoria niech przewidzi dla formacji początkowej itinerarium działań wychowawczo-duszpasterskich zgodnie z inspektorialnym Projektem wychowawczo-duszpasterskim i inspektorialnym Projektem formacji.

Itinerarium niech przedstawi stopniowe i progresywne propozycje z precyzyjnymi celami formacyjnymi dla różnych sektorów salezjańskiego duszpasterstwa młodzieżowego. Komisja inspektorialna do spraw formacji niech okresowo weryfikuje to itinerarium w dialogu z Komisją do spraw duszpasterstwa młodzieżowego.

203. Itinerarium może przewidzieć działania wychowawczo-duszpasterskie zwyczajne, które ogólnie prowadzone są z tygodniową częstotliwością oraz inne działania o charakterze nadzwyczajnym ze względu na czas jaki im się poświęca, kontekst i warunki, w których są prowadzone.

Niech się wskaże cele, metody, strategie i sposób towarzyszenia takim działaniom³⁰⁸. Niech się dokonuje systematycznych weryfikacji na poziomie indywidualnym i wspólnotowym.

204. Niech się uczyni tak, aby działania wychowawczo-duszpasterskie odpowiadały następującym warunkom:

- zwrócenie uwagi na specyficzne powołanie i sytuację formacyjną zainteresowanego oraz zgodność z fazą formacyjną, którą przeżywa i wymaganiami, które niesie ona ze sobą na gruncie życia wspólnotowego i studiów³⁰⁹;
- okazja bezpośredniego poznania sytuacji inspektorialnego duszpasterstwa młodzieżowego w różnych środowiskach i zgodnie z różnymi wymiarami SPWD oraz kontaktu z właściwymi odbiorcami posłannictwa;
- możliwość wypróbowania własnych motywacji i zalet w realizacji posłannictwa salezjańskiego;
- okazja do współdzielenia się duchem i działaniem wychowawczo-duszpasterskim z osobami świeckimi i członkami Rodziny Salezjańskiej;
- wspólnotowy styl programowania, realizowania i weryfikacji biorący pod uwagę SPWD;
- towarzyszenie wspólnoty, gdzie realizowane są działania wychowawczo-duszpasterskie oraz wykwalifikowanego przewodnika, który pomógłby w ustawieniu i ocenie doświadczeń oraz przeżywaniu wartości apostołskich, które są jej właściwe;
- weryfikacja formacyjna zgodnie z powyższymi kryteriami.

³⁰⁸ Cfr KG 21, 284. 289. 296; KG 21, 140

³⁰⁹ Cfr RFIS 98b

ROZDZIAŁ CZWARTY

ZASADY METODOLOGII FORMACYJNEJ

205. Identyfikacja powołania salezjańskiego (rozdz. 2) to w pierwszym rzędzie dar Ducha Świętego, ale zarazem to zadanie, które włącza każdego współbrata i każdą wspólnotę w proces jego rozpoznania i ciągłego dojrzewania.

Określenie powołania salezjańskiego (rozdz. 3) wyróżniło treści, jakie należy sobie przyswoić, przymioty, jakie należy posiadać i sposób, jak należy żyć. I chodzi o to, aby wymienione elementy przekształcać z fazy propozycji w określony program, z wartości rozpoznanych w wartości, którymi się żyje. Odpowiedzieć na wezwanie Chrystusa, który woła osobiście, znaczy sprawić, aby wartości powołaniowe stały się rzeczywistymi.

206. *Wskazania metodologii formacyjnej wynikają z salezjańskiego doświadczenia wychowawczego od czasów Księdza Bosko, z ukierunkowań Kościoła i Zgromadzenia. Chodzi w nich o przekonania, kryteria i uwarunkowania niezbędne, aby osiągnąć cele procesu formacyjnego i pielęgnować powołanie w sposób ciągły.*

Są to wskazania, które trzeba stosować w różnych sytuacjach i sprawić, aby w nich były wykonalne. Odmienne są bowiem sytuacje powołaniowe i formacyjne w Inspektoriat, różne także ich możliwości i wyzwania, i stąd też zróżnicowane – pod pewnymi względami – ustawienie formacji początkowej i animacji formacji ciągłej.

Są to wskazania, które angażują wszystkich salezjanów i pobudzają do odpowiedzialności Inspektoriat i współbraci bezpośrednio odpowiedzialnych za animację formacji.

Niektóre zasady metodologii powołaniowej odnoszą się w sposób szczególny do formacji początkowej, która ma swoje ustawienie specyficznie określone przez Konstytucję, odnośnie do celów, czasów, treści i przewidzianych odpowiedzialności.

207. Biorąc pod uwagę istnienie zróżnicowania sytuacji, *ważne są z punktu widzenia strategii działania następujące zasady i rzetelność metodologiczna*: formacja, która dociera głęboko do wnętrza osoby, poprzez doświadczenie przeżywane z organicznym programem i stopniowym postępowaniem; troska o środowisko formacyjne, aktywne i odpowiedzialne zaangażowanie wszystkich zainteresowanych; odpowiednia jakość formacyjna niektórych aspektów doświadczenia; zwrócenie uwagi na towarzyszenie i rozpoznawanie powołania.

4.1.1 DOCIERAĆ GŁĘBOKO DO WNĘTRZA OSOBY³¹⁰

208. Formacja, pojmowana jako zachowanie się osobowe i odpowiedzialność wspólnotowa, jako program wychowawczy i pedagogia życia, ma na celu *osobiste przyswojenie sobie tożsamości salezjańskiej*, aby ją wyrażać wiernie i w sposób twórczy w każdym momencie życia.

Stać się lub być salezjaninem nie oznacza zwykłego utożsamienia się w działaniu, czyli chcieć pracować dla młodzieży tak jak Ksiądz Bosko; jest jeszcze czymś więcej, jest *utożsamieniem się wewnętrznym, jest naśladowaniem Chrystusa zgodnie z łaską właściwą*

³¹⁰ Por. VC 65

charyzmatowi Księdza Bosko. Z upodobnienia się do Chrystusa wynika posłannictwo i w posłannictwie realizuje się upodobnienie z Chrystusem.

Utożsamienie się powołaniowe dokonuje się w sercu osoby, w najgłębszej sferze uczuć, świadomości, przekonań, motywacji i nie ogranicza się tylko do przejęcia treści i sposobów zachowań. Dlatego „formacja musi zatem docierać głęboko do wnętrza osoby, tak aby każda jej postawa i czyn, zarówno w doniosłych momentach życia, jak i w codziennych okolicznościach, ujawniała jej całkowitą i radosną przynależność do Boga”³¹¹. Nie chodzi zatem o jakieś tylko przystosowanie lub upodobnienie się, ale o interioryzację.

Tekst Konstytucji określa metodę formacji jako *doświadczenie wartości powołania*³¹² a Regulaminy ogólnie stwierdzają, że „nabywanie ducha salezjańskiego dokonuje się zasadniczo przez włączenie się w życie”³¹³.

209. Dotrzeć głęboko do wnętrza osoby znaczy najpierw *rozpocząć od rzeczywistego stanu osoby*, stanu jaki osoba przedstawia, stanu rozpoznanego i ocenionego pod aspektem powołania salezjańskiego. Jest sprawą nieodzowną prawdziwe i adekwatne poznanie osoby w oparciu o jej stan aktualny i o jej przeszłość, unikając uprzedzeń, naiwnych domysłów i złudzeń, dopomagając każdemu do wyrażenia pełnej prawdy o sobie i do ustalenia tego, co potrzebuje oczyszczenia i rozwinięcia.

Dotrzeć głęboko do wnętrza osoby w perspektywie formacji Salezjańskiej oznacza z kolei *skonfrontowanie jej z tożsamością powołania*, z jej integralnymi elementami i motywacjami, które je wspierają, z tożsamością zawartą w programie konstytucyjnym i wcieloną w rzeczywistość Zgromadzenia, oznacza stworzenie głębokiego poczucia przynależności.

Salezjanin, tylko wówczas, *kiedy w głębi serca odniesie się do Boga* i tak wewnętrznie oceni się w stosunku do kryteriów i wartości powołaniowych i potrafi oddalić nastawienie, które się im sprzeciwia, opiera swój program i oprze swoje życie na motywacjach prawdziwych i autentycznych, to formacja osiągnęła swój cel zasadniczy.

Ta wewnętrzna formacja jest bezsprzecznie darem Ducha Świętego, ale jest wspierana poprzez stosowną pedagogię. Jest to zadanie i ważne kryterium dla każdego salezjanina, który ma się troszczyć o istotną treść osobistego doświadczenia, bądź dla tych, którzy prowadzą lub towarzyszą doświadczeniu powołaniowemu.

4.2. ANIMACJA JEDNOLITEGO DOŚWIADCZENIA FORMACYJNEGO ZGODNIE Z PROGRAMEM ORGANICZNYM

210. Konstytucje wzywają salezjanina do nadawania skuteczności formacyjnej zwyczajnym działaniom i „aby z zaangażowaniem formacyjnym przeżywać jakąkolwiek sytuację”³¹⁴ i równocześnie wskazują *drogę, która wiedzie od pierwszego ukierunkowania do salezjańskiego życia aż po definitywne zobowiązanie*, by żyć dynamizmem wierności i wytrwałości.

Formacja wychodzi od rzeczywistości osoby salezjanina, jako od rzeczywistości w nieustannym rozwoju i ma jako cel jej identyfikację z powołaniem salezjańskim, tak by mógł

³¹¹ VC 65

³¹² Por. Konst. 98

³¹³ Reg. 85

³¹⁴ Konst. 119

on nią żyć w radości i całej pełni. *Proces, poprzez który dokonuje się to doświadczenie formacyjne jest wieloraki i zróżnicowany ze względu na podmioty, na prowadzących go, na czasy, na oddziaływania, na treści i na ekspresję. W szczególności formacja początkowa dzieli się na różne fazy, przeżywana jest we wspólnocie i prowadzona jest przez różnych odpowiedzialnych; przewiduje się różne doświadczenia, sprawdziany i kolejne zadania.*

Aby formacja była skuteczna wymagane jest, by jej różne aspekty i momenty, sytuacje, zadania, relacje, oceny, które cechują całe doświadczenie formacyjne były widziane i przeżywane jako elementy **jednego procesu**, jednej propozycji, jednego skoordynowanego i zbieżnego działania. Aby uniknąć ryzyka uczynienia z formacji jakiejś sumy oddziaływań niejednorodnych i rwanych, nie powierzać jej działalności indywidualnych osób lub grup.

211. Wynika zatem ważność **programu**, czyli *jakiejś wizji całościowej, jakiejś zbieżności punktów odniesienia*, tego wszystkiego co się składa na integralną formację salezjanina. Obejmuje on harmonijnie: odpowiedzialność osoby, sposoby zachowania się jakie ma sobie przyswoić, wielorakość środowisk, różnorodność oddziaływań, zgodne działanie osób odpowiedzialnych. Szczególnie na poziomie inspektorialnym niech istnieje projekt, jako generalny plan działania.

Wszyscy członkowie wspólnoty inspektorialnej, a zwłaszcza animatorzy i formatorzy biorą udział w tym procesie refleksji i współodpowiedzialności za formację, opierając się na wskazaniach kościelnych i salezjańskich i biorąc pod uwagę wyzwania swojej sytuacji społeczno-kulturalnej i uwarunkowania osób. Wcielenie tożsamości salezjańskiej w dany kontekst wymaga dobrej znajomości wartości, jakie należy wcielać i nieustanne oraz ciągle aktualizowane odczytywanie sytuacji, by móc dotrzeć do jakiegoś roztropnego rozpoznania.

212. Program nie ogranicza się jedynie do nakreślenia tylko jakichś wielkich celów i generalnych kierunków formacji. *Zawiera tylko opracowania właściwe dla każdej fazy, w określeniu celów, sposobów działania, programowania działań i procesu weryfikacji.*

Zawartość, zebranie doświadczenia, zachowania, działalność, ważne przeżycia, wszystko należy przemyśleć, zaprogramować i dostosować do zadań poszczególnych z faz i do całej formacji poprzez także pedagogię, która wykluczy niebezpieczeństwo rozczłonkowania i improwizowania lub działania niecelowego i niespokojnego.

Takie ustawienie formacji sprawi, że przejście od jednej fazy do drugiej następuje w wyniku osiągnięcia zamierzonych celów, a nie na skutek upływu określonego czasu lub cyklu studiów i kiedy jedna faza przygotowuje następną, a tę zaś buduje się na bazie ją poprzedzającej. *Rytm wzrastania w powołaniu jest utrzymywany bez popadania w napięcia i podtrzymywany jest przez wzrastanie ilości zadań i przez przeprowadzone w pore weryfikacje.*

Zwracanie uwagi na osobę i na jej dojrzewanie wymaga, aby procesowi formacji zapewnić koniecznie potrzebny czas. „Należy zachować właściwą równowagę pomiędzy formacją grupy i formacją poszczególnych osób, pomiędzy przestrzeganiem czasu przewidzianego dla każdej fazy formacji a dostosowaniem się każdego do jej rytmu”³¹⁵.

231. Jest zadaniem salezjanina przybrać od początku jasną postawę formacyjną, rozumieć cele całego procesu i poszczególne jego momenty, przechodzić z jednej fazy do drugiej, podejmując w sposób odpowiedzialny zadania nowego procesu formacyjnego, wytyczać cele i konkretne etapy, weryfikować i wspólnie uczestniczyć w wypełnianiu osobistego programu formacyjnego.

³¹⁵ PI 29

Jest obowiązkiem *Formatorów* podjąć i tłumaczyć wskazania programu inspekcyjnego i czynić tak, aby propozycja formacyjna stała się dla kandydata jego własną, którą on żyje z poczuciem odpowiedzialności we wspólnocie.

I w ten sposób, w jaki różne aspekty i różne momenty, sytuacje, obowiązki, relacje, oceny, które kształtują proces formacyjny w ciągu lat, widziane i przeżywane jako elementy *jednego doświadczenia integralnego personalistycznego*, jako jednej propozycji przyjętej i zaakceptowanej wewnętrznie, jako jedno wyzwanie podzielane przez wszystkich działających, jako pewne itinerarium pedagogiczne animowane z miłości do powołania i przez uległość Duchowi Świętemu.

Bardziej niż jakiś formularz do wypełnienia *program ten stanowi wyraz i jest narzędziem wspólnoty, która chce działać razem w służbie procesu formacyjnego każdego współbrata.*

4.3. ZAPEWNIĆ ŚRODOWISKO FORMACYJNE I WŁĄCZENIE WSZYSTKICH WSPÓŁODPOWIEDZIALNYCH

214. Doświadczenie powołaniowe i formacyjne jest *doświadczeniem prowadzonym w dialogu*, doświadczeniem, którym się kieruje i towarzyszy, które osobiście angażuje kandydata i włącza wspólnotę.

Doświadczenie to rozpoczyna się od podstawowego założenia, a mianowicie od woli, aby wspólnie przeprowadzić proces rozpoznania, wyboru i dochowania wierności powołaniu, w postawie otwartego komunikowania i prawdziwej współodpowiedzialności, uważni na natchnienie Ducha Świętego oraz na konkretne pośredniczenie. Potrzeba zatem, aby trwał nieustanny dialog powołaniowy między współbratem i wspólnotą na różnych poziomach i aby wspólnie podejmowano właściwą wszystkim odpowiedzialność, wprowadzając w czyn konieczne poczynania.

4.3.1. Osoba salezjanina

215. *Każdy współbrat uznaje, że został osobiście powołany przez Boga do salezjańskiego życia konsekrowanego. Jest to powołanie do miłowania Boga całym sercem i do miłowania młodzieży miłością duszpasterską, troszcząc się o jej zbawienie*

Miłość duszpasterska jest zatem motywacją, która uzasadnia obowiązek formacji i nadaje znaczenie wyrzeczeniom, wysiłkom i dyscyplinie, jakich formacja wymaga³¹⁶. A nie jest to jedynie punkt wyjścia; jest to także cel formacji. Ta miłość nie jest nigdy rozwinięta do swej pełni: w formacji jest się nieustannie!

216. *Pobudzany przez tę miłość, każdy staje się protagonistą niezbędnym i niezastąpionym swej formacji, która zawsze jest formacją samego siebie (autoformacją). Nikt bowiem nie może zastąpić osoby w jej wolności i odpowiedzialności³¹⁷.*

Salezjanin przyjmuje ten obowiązek, biorąc jako punkt odniesienia Regułę życia, włączając się w codzienne doświadczenie i proces formacyjny wspólnoty. Nabywa coraz głębszego poznania samego siebie, rozwija różne przymioty swej osoby i dąży do tego, aby być powolnym narzędziem w rękach Boga do pełnienia misji. Podejmuje ascezę i zmagania, jakich wymaga różność powołania.

³¹⁶ Por. Konst. 98

³¹⁷ PDV 69

Jeden z konkretnych sposobów wyrażania własnej odpowiedzialności w formacji jest, aby mieć *osobisty program życia*. W programie tym każdy współbrat określa sobie wzór salezjanina, do jakiego czuje się być powołany i proces, jak go osiągnąć, zawsze w zgodności z ideałami salezjańskimi; okresowe weryfikowanie – dialogu z Dyrektorem – postęp w dochodzeniu do swego celu.

217. Salezjanin nie pozostaje sam w tej odpowiedzialności formacyjnej. Przede wszystkim żyje w postawie *dialogu z Bogiem*. Uznaje, że inicjatywa jego konsekracji apostolskiej tkwi w wezwaniu Bożym. Pozwala prowadzić się przez Ducha Chrystusa, który jest pierwszym i głównym sprawcą jego formacji³¹⁸ i kształtuje w jego sercu uczucie Syna³¹⁹. „Uległy Duchowi Świętemu rozwija swoje uzdolnienia i dary łaski w ustawicznym wysiłku nawracania się i odnowy, żyjąc i pracując dla wspólnego posłannictwa”³²⁰.

218. *Patrzy na Księdza Bosko założyciela*, jako na ojca nauczyciela i przewodnika swego doświadczenia formacyjnego, owszem, jako na swój wzór. Odkrywa w nim autentyczny rdzeń salezjańskiego charyzmatu i żywi do niego „sympatię”, „powszechne odczucie”, jakąś wewnętrzną zgodność wartości i ideałów.

Idzie z miłością i wiernie za wskazaniem Kościoła „rodzicielki i wychowawczyni powołań”³²¹, i znajduje pewną drogę w wierności dla następcy Piotra i jego nauki.

Przyjmuje wskazówki i zachęty Zgromadzenia, tej wspólnoty charyzmatycznej, która dochowuje wytrwale wierności Chrystusowi, Kościołowi i autentycznej misji Księdza Bosko.

Utrzymuje nieustanny dialog ze wspólnotą lokalną i inspektorialną, a także i te wspólnoty utrzymują go poprzez działanie formacyjne samego Boga i odpowiedzialnych za salezjański program formacyjny na danym terenie, uczestnicząc czynnie w procesie wspólnotowym, rozumianym jako stawanie się wspólnie uczniami, przyjmuje zadanie tych, którzy pełnią wobec niego misję towarzyszenia, kierowania i prowadzenia.

I równocześnie, stosownie do miary swego obowiązku formacji, jest on czynnikiem wzrostu dla swoich braci i swej wspólnoty.

4.3.2 Wspólnota środowiskiem formacji

219. „Nabywanie ducha salezjańskiego – czytamy w Regulaminach – dokonuje się zasadniczo przez włączenie się w życie”³²² i to włączenie się ma jako naturalny swój kontekst – wspólnotę: lokalną i inspektorialną. Ksiądz Bosko jako wychowawca dbał o kontakt osobowy, ale wyróżnia się przede wszystkim jako twórca środowiska bogatego w relacje i postaci wychowawcze, propozycje i bodźce (różne momenty, wystąpienia, czasokresy, celebracje), jako stwórca swego stylu i pedagogii życia, jako propagator projektu wspólnego życia, jako animator wspólnoty o wyraźnej fizjonomii i stałych punktach odniesienia. Wspólnota z Valdocco oparta na systemie prewencyjnym, przedstawia właśnie takie środowisko, które przygarnia, ukierunkowuje, towarzyszy, pobudza i wymaga.

Spoistość wspólnotowa i wartość wspólnoty jako środowiska formacji salezjańskiej, stanowią wymóg metodologiczny, określający wpływ personalistyczny formacji. Nie chodzi oczywiście o formację pojmowaną jako przystosowanie lub dopasowanie tylko do jakiegoś

³¹⁸ Por. CRIS Gli elementi essenziali deli impegno della chiesa sugli Istituti dediti all' apostolato, 1983, 47.

³¹⁹ VC 66

³²⁰ Konst. 99

³²¹ PDV 35

³²² Reg. 85

miejsca, ale do środowiska, które posiada warunki, by mogło znacząco wpływać na proces formacyjny osoby.

4.3.2.1. WSPÓLNOTA LOKALNA

220. *Wspólnota lokalna jest „naturalnym środowiskiem wzrostu powołania...”, w które współbrat ufnie się włącza i współpracuje odpowiedzialnie. Już samo życie wspólnoty, złączone w Chrystusie i otwarte na wymogi czasów, jest czynnikiem formującym...³²³.*

Jako środowisko i zbiorowy podmiot formacji, wspólnota:

- promuje sieć autentycznych relacji osobowych i układów pracy oraz tworzy klimat, który sprzyja wzrostowi każdego;
- oferuje pedagogię życia, które tworzy braterskie współdzielenie, odpowiedzialny zapal apostolski, wspólna modlitwa i autentyczny styl życia ewangelicznego, które staje się pobudką powołaniową;
- zwraca szczególną uwagę na wzrastanie w powołaniu każdego współbrata;
- sprzyja zgodności życia Kościoła i Zgromadzenia i otwiera się na włącznie się do Rodziny Salezjańskiej i na ludzi świeckich;
- formułuje własny program formacyjny stosownie do programu inspektorialnego.

221. Wspólnota lokalna jest środowiskiem animacji środowiska znacznie obszerniejszego i zróżnicowanego życia salezjańskiego oraz formacji na poziomie lokalnym a taką jest wspólnota wychowawczo – duszpasterska, perspektywa współdzielenia posłannictwa i ducha salezjańskiego pośród współbraci, ludzi świeckich i młodzieży.

Ta właśnie wspólnota wychowawczo – duszpasterska jest wspólnotą formacyjną wtedy:

- gdy we wzajemnej wymianie między wspólnotami, salezjanin otworzy się na całe bogactwo przeżywanego doświadczenia, a zwłaszcza na kontekst i kulturę młodzieżową;
- gdy w samym akcie przekazywania swego doświadczenia jako osoba konsekrowana i przyjmowania bogatego świadectwa życia i wiary ludzi świeckich, on sam staje się bardziej świadom swego powołania i wezwania, aby żyć z większą jeszcze wiernością, dojrzałością i radością.

Oprócz programów formacji wzajemnej i wspólnej, wspólnota ma świadomość, że *codzienny obowiązek we wspólnocie wychowawczo – duszpasterskiej*, wraz z siecią relacji między osobami i współdziałaniem w wypracowywaniu, realizacji i w weryfikacji PWDS jest uprzywilejowanym miejscem prawdziwego wzrastania i intensywnej formacji permanentnej. Oczywiście, że taka formacja wzajemna wymaga od salezjanina postawy otwartej, pełnej szacunku i zdolności zaufania.

4.3.2.2. WSPÓLNOTA FORMACYJNA

222. Każda wspólnota salezjańska jest środowiskiem formacyjnym, ale są wspólnoty specjalnie nastawione na formację początkową: są to wspólnoty zwane wyraźnie „formacyjnymi”.

³²³ Konst. 99

Idąc za wskazaniami kościelnymi, kandydaci w ciągu okresu formacji przebywają „we wspólnotach, w których *nie może zabraknąć niezbędnych warunków wymaganych dla kompletnej formacji*: duchowej, intelektualnej, kulturalnej, liturgicznej, wspólnotowej i pastoralnej”³²⁶.

Wspólnota formacyjna, „bardziej niż samym miejscem, siedzibą materialną, jest wymiarem duchowym, wędrówką życiową, klimatem, który sprzyja i zabezpiecza proces formacyjny”³²⁷. To jakby złączona rodzina, w której formatorzy i formowani złączeni w wierze w Chrystusie i w umiłowaniu Księdza Bosko, w miłości, we wzajemnym szacunku i w zgodności wysiłków³²⁸, pragną przeżyć na nowo, „doświadczenie grona Dwunastu złączonych z Jezusem”³²⁹.

Jako „wspólnota wychowawcza będąca w drodze”³³⁰, wyróżnia się ona programem, który sprowadza wszystko ku jednemu celowi: do formacji salezjanina, w klimacie odpowiedzialności wszyscy się angażują, aby wspólnie żyć wartościami, celami doświadczeniami i metodami formacyjnymi, planując weryfikując i dostosowując okresowo własne życie, swoją pracę i doświadczenie apostołskie do wymogów powołania.

Niezbędnym warunkiem i strategicznym punktem decydującym o stworzeniu atmosfery formacyjnej, aby przełożyć na praktyczny język program wspólnotowy i aby działać zgodnie z dostosowaną pedagogią i z pomocą *solidnych elit formacyjnych* złożonych z przygotowanych wychowawców, którzy dają swój wkład, stosownie do swych kwalifikacji, doświadczenia i kompetencji. Formatorzy, zatem zajmują kluczową pozycję, która określa ducha i całą skuteczność działania formacyjnego³³¹.

223. Wspólnota formacyjna *zabezpiecza warunki dla przeżywania po ludzku formacji, troszczy się o różnorodność i wielość przekazu*, o integrowanie i konfrontowanie wrażliwości i wartości zwłaszcza, gdy jest wspólnotą międzyinspektorialną lub międzynarodową. Aby pobudzać do udziału wszystkich, wspólnota ta popiera włączanie do wypracowywania programu wspólnotowego i do programowania, prace w grupach, rewizję życia i inne wyraźne formy spotkań i przygotowań. Każdy z członków wspólnoty podejmuje jakieś zajęcie przydatne dla życia wspólnoty i dla wzrostu komunii.

We wspólnotcie formacyjnej członkowie *nawzajem się wspomagają* przez przyjaźń, świadectwo, radę i posługę. Z przykładu dawanego przez Formatorów, formowani pojmują, że do komunii ducha dochodzi się jedynie poprzez cierpliwy wysiłek wyrzeczeń wobec samych siebie i otwarcie się na drugich.

Życie wspólnotowe układa się *zgodnie z rozsądną elastycznością* rozkładu dnia i podziałem codziennych czynności w tym celu, aby wychowywać do wykorzystywania osobistego czasu, szanowania go i do rozwijania ducha inicjatywy.

Mając na uwadze kryterium wyznaczające perspektywę powołaniową i formacyjną wspólnota formacyjna utrzymuje *cenne kontakty z rodzinami* formowanych, pielęgnuje postawę otwartości w stosunku do członków Rodziny Salezjańskiej, włącza się *w kontekst kościelny i społeczny*.

³²⁶ PI 27

³²⁷ PDV 42

³²⁸ Por. Konst. 103

³²⁹ PDV 60

³³⁰ Ibid

³³¹ Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari*, 1993 1

224. Aby odpowiednio wypełnić swoje posłannictwo, wspólnota formacyjna wymaga *spoistości ilościowej i jakościowej*. Wspólnoty zbyt małe i zbyt liczne stanowią pewne wyzwanie dla pedagogii formacyjnej. Aspekt liczebny wspólnoty może sprzyjać współżyciu członków i wzajemnej konfrontacji, pomnażaniu kontaktów i wielości oddziaływań w różnych dziedzinach życia wspólnoty. Z drugiej strony zbyt wielka liczba placówek, jeśli nie zapewni się warunków wymaganych w formacji, może utrudnić uczestniczenie i podejmowanie odpowiedzialności przez członków, osobisty kontakt formacyjny, poznanie i towarzyszenie procesowi formacji i może powodować przystosowanie się bardziej zewnętrzne niż wewnętrzne, swego rodzaju umasowienie. Aspekt jakościowy wskazuje na potrzebę osób rozumiejących konieczność obecności, animacji, towarzyszenia i ukierunkowania formacyjnego, o rozległych horyzontach.

Odpowiedzialność za to, by zapewnić odpowiednie środowisko formacyjne, nie tylko pod względem liczby członków, ale także na spójność ekip, radzi się w niektórych wypadkach i nawet wymaga, aby *łączyć siły pomiędzy Inspektoriami* i tworzyć wspólnoty o charakterze między inspektorialnym.

Dla wspólnot, które służą wielu Inspektoriom, musi być zapewniona współodpowiedzialność formacyjna w sposób stały, poprzez tzw. „kuratorium” lub jakąś inną instancję oraz przez udział Formatorów z różnych Inspektorii. Należy także podtrzymywać poczucie przynależności formowanych do własnych Inspektorii poprzez częste odwiedziny Inspektora lub innych współbraci, poprzez wymianę informacji i w jakikolwiek inny sposób komunikowania poprzez dostępne formy kontaktu.

4.3.2.3. OŚRODEK STUDIÓW

225 Ośrodek studiów stanowi integralną część środowiska formacyjnego. W nim wszyscy są włączeni w *jeden program, który ma jako cel formację*, chociaż zadanie jakie pełni ma charakter głównie intelektualny.

Relacje pomiędzy różnymi członkami ośrodka opierają się na dialogu, zrozumieniu, przyjaźni i współodpowiedzialności.

Jest sprawą ważną trzymać się kryteriów wskazanych w FSDB³³² w wyborze ośrodka studiów i zapewnić warunki, które określają jakość i charakter formacji.

4.3.2.4. WSPÓLNOTA INSPEKTORIALNA³³³

226. Zobowiązana, aby „promować życie i posłannictwo Zgromadzenia” w określonym terytorium³³⁴, Inspektoria jest *wspólnotą formacyjną ale zarazem wspólnotą będącą w formacji*.

Tworzą ją współbracia, którzy przeżywają różne momenty i sytuacje formacyjne; składa się ona ze wspólnot, które mają odmienną historię i nie żyją identycznym doświadczeniem i spotykają się z ewolucją sytuacji i wyzwaniami czasu.

Dlatego więc *Inspektoria angażuje się w ciągły proces refleksji nad sytuacją współbraci i wspólnot i ich formację*, i staje się środowiskiem – animatorem pobudzającym i wymagającym odnośnie wierności powołaniowej.

To zadanie formacyjne nie jest czystym stanem ducha, ani faktem dobrej woli; jest zasadą, która organizuje życie Inspektorii i wciąga w nią całą rzeczywistość; wychodząc od

³³² Por. poprzednie n. 145-146. 167-180

³³³ Por. ISM rozdz.10, „Animazione e governo dell’Inspettoria, comunita in formazione e formatrice”

³³⁴ Por. Konst. 157

wymagań świadomości powołaniowej i od odpowiedzialności wszystkich za posłannictwo, wyraża się w *inspektorialnym organicznym programie formacyjnym*.

227. Wspólnota Inspektorialna jest w pierwszym rzędzie odpowiedzialna w zakresie formacji prowadzić rozpoznanie i ocenę pod względem powołania salezjańskiego szczególnie tych współbraci będących w okresie formacji początkowej. I nie będzie obojętny fakt, jeśli wspólnota ta będzie bogata w silne motywacje bądź ich pozbawiona, gorliwa w działaniu lub zmęczona.

Atmosfera modlitwy i dawania świadectwa, poczucie wspólnej odpowiedzialności i otwarcie się na znaki czasu, przeżywanie z zapałem ducha i z kompetencją różnych zadań posłannictwa salezjańskiego, wkład środowiska, które codziennie dostarcza kryteriów i pobudek dla dochowania wierności, więź serdecznych relacji i współdziałanie pomiędzy wspólnotami i poszczególnymi współbraćmi, pomiędzy grupami Rodziny Salezjańskiej i ludźmi świeckimi zatrudnionymi we wspólnocie – wszystkie te elementy tworzą inspektorialne środowisko służące formacji współbraci.

Ten klimat umożliwi współbraciom będącym w okresie formacji przejść żywe doświadczenie salezjańskiej tożsamości i czuć się podtrzymywani na drodze powołania. Jest to także cenne dla innych współbraci, którzy dzięki temu czują się pobudzeni w procesie wzrastania w wierności.

228. *Kapituła Inspektorialna* w szczególności jako „braterskie zebranie, w którym wspólnoty lokalne umacniają poczucie swej przynależności do wspólnoty inspektorialnej poprzez wspólną troskę o sprawy ogólne”³³⁵, ma szczególną odpowiedzialność za rozwój powołań w Inspektorii. Dzięki swemu trzechletniemu cyklowi odbywania kapituł, dzięki przygotowaniom, które je poprzedzają i poruszeniu idei i projektów, jakie po zakończeniu kapituł się dzieje, praktycznie Inspektoria pozostaje w stanie ciągłej refleksji, poszukiwania i czujności w dziedzinie aktualizowania tożsamości salezjańskiej.

Konkretnym wyrazem tej odpowiedzialności Kapituły inspektorialnej w zakresie formacyjnym jest wypracowanie i zrewidowanie Dyrektorium inspektorialnego³³⁶.

4.3.2.5. WSPÓLNOTA ŚWIATOWA

229. *Wspólnota światowa* czyni salezjanina uczestnikiem zjednoczenia ducha, świadectwa i służby, jakim żyje ona w Kościele powszechnym. Żywotność Zgromadzenia, aktualność jego działalności, wymogi i wyzwania, jakie stwarza mu historia, oddziałują mocno na współbraci i stanowią opatrnościowy bodziec dla ich formacji.

Poczucie komunii w powołaniu ma swój najwyższy wyraz w *Kapitulie Generalnej*. Kapituła ta ukazuje zaangażowanie całego Zgromadzenia, aby żyć w wierności Ewangelii, charyzmatowi Założyciela i wrażliwością na potrzeby czasów i miejsc i aby odpowiadać na wyzwania i na pilne wymogi, jakie wynikają z sytuacji młodzieży, Kościoła i społeczeństwa. Poprzez ukierunkowania jakie daje i drogi jakie wytycza, utrzymuje Zgromadzenie w formacyjnej czujności i w stanie permanentnej odnowy.

4.3.3. Współodpowiedzialni za formację

³³⁵ Konst. 170

³³⁶ Por. Konst. 171

230. Wśród wielu elementów jakie Inspektoriat musi zapewnić dla formacji (programy, treści, instytucje, metodologie), sprawa Formatorów jawi się niewątpliwie jako najbardziej decydująca i konieczna.

Kiedy się mówi o odpowiedzialnych za formację, to nie odnosi się to w pierwszym rzędzie do poszczególnych osób czy do Formatorów odosobnionych, lecz do Formatorów, którzy pracują w obrębie wspólnoty formacyjnej, jako członkowie jakiejś ekipy formacyjnej, czy to na płaszczyźnie inspektorialnej czy lokalnej.

Fachowa solidność wspólnoty formacyjnej opiera się przede wszystkim na solidności efektywnej ekipy i na realnych możliwościach zagwarantowania działalności odpowiedzialnym za inspektorialny proces formacyjny. I to jest jedno z kryteriów, od którego zależy ustanowienie wspólnoty formacyjnej. Aby uniknąć zaistnienia sytuacji nieodpowiedzialnej, koniecznym będzie w niektórych wypadkach podjąć decyzje odważne i stanowcze współpracy międzyinspektorialnej.

4.3.3.1. ODPOWIEDZIALNI NA POZIOMIE LOKALNYM

4.3.3.1.1. Dyrektor³³⁸

231. Dyrektor jest ośrodkiem życia wspólnoty, i ma „jako istotny obowiązek animatora duchowego wspólnoty, formatora i przewodzącego w miłości”³³⁹. Jego posługa władzy *zmierza do wzrostu duchowego swoich współpracowników*.

Przekonany o znaczeniu formacyjnym środowiska, czyni wszystko, aby *stwarzać klimat* bogaty w treści salezjańskie. Strzeże złączoną wspólnotę w duchu rodzinnym i współdzielenia, i szerzy w niej ducha ożywionej aktywności i gorliwości duszpasterskiej.

Utrzymuje wspólnotę w *postawie gotowości odpowiedzi na Boże wołanie* i w zgodności z Kościołem i Zgromadzeniem.

Towarzyszy rozwojowi wspólnoty, sprawując *posługę władzy* w duchu ojcowskim, doceniając znaczenie programowania i weryfikacji, spotkań, konferencji, modlitwy i codziennych okazji.

Wprzęgą także *inne czynniki animacji wspólnotowej*, zlecając odpowiedzialność za nią zwłaszcza Radzie lokalnej.

232. Pobudza i ukierunkowuje każdego ze współpracowników w jego doświadczeniu powołaniowym.

Uprzywilejowanym momentem dialogu jest *rozmowa ze współpracownikami*³⁴⁰. W niej to w sposób szczególny realizuje się jego być „ojcem, nauczycielem i kierownikiem duchowym”³⁴¹. Jest on świadomy tego, że skuteczność tego dialogu zależy przede wszystkim od jego postawy ludzkiej i duchowej, od jego dyspozycyjności i dobroci, od jego kompetencji³⁴².

Dyrektor często także bywa proszony przez współpracowników o *kierownictwo duchowe*. Jest to zadanie delikatne i cenna pomoc na drodze powołaniowej dla sumienia. Dyrektor jest serdecznie oddany takiej posłudze.

³³⁸ Por. Dyrektor Salezjański. Posługa animacji i kierowania wspólnotą lokalną, Rzym 1986

³³⁹ Por. KG 21, 53

³⁴⁰ Por. Konst. 70

³⁴¹ Konst. 55

³⁴² por. *Il Progetto di vita dei Salesiani di Don Bosco*, ss. 528-530

Jako Dyrektor wspólnoty salezjańskiej, będącej animatorką wspólnoty lokalnej, Dyrektor wspólnoty wychowawczo – duszpasterskiej, ma on *określoną odpowiedzialność w tworzeniu wewnątrz WWD klimatu* ludzkiego i apostołskiego, który sprzyja rozwojowi ducha salezjanów, młodzieży i świeckich współpracowników³⁴³.

233. Oprócz obowiązków wyznaczonych każdemu Dyrektorowi wspólnoty lokalnej, Dyrektor wspólnoty formacyjnej ma rolę jeszcze bardziej zobowiązującą na polu formacyjnym. Animuje tę wspólnotę, tworząc ekipę złączoną z formatorami i czyniąc zbieżne wysiłki wszystkich w jednym wspólnym programie będącym w harmonii z programem inspektorialnym.

Jest on *odpowiedzialny za osobisty proces formacyjny każdego współbrata*. Bywa też proponowany, ale nie ustanawiany jak kierownik duchowy dla współbraci będących w formacji. Jego specyficznym zadaniem jest towarzyszyć każdemu współbratu, pomagać mu zrozumieć i podjąć etap formacji, którą właśnie żyje³⁴⁴. Prowadzi z nim częsty i serdeczny dialog, próbuje poznać jego zalety, potrafi stawiać mu propozycje jasne i wymagające oraz wskazywać właściwe cele, podtrzymuje i radzi w chwilach trudności, wspólnie z formowanym weryfikuje drogę formacji.

Do tego zadania, jakie Inspektoria powierza Dyrektorowi, w nim jako współbracie musi odpowiadać świadomość i obowiązek nawiązania osobistej relacji otwarcia się, zaufania i współdzielenia formacyjnego.

Wraz z Radą wspólnoty Dyrektor spełnia przysługujące mu zadanie rozpoznania powołania, szczególnie przy okazji dopuszczeń i okresowych sprawdzianów.

4.3.3.1.2. Ekipa Formatorów³⁴⁵

234. Ekipę formacyjną tworzą i są *odpowiedzialni za środowisko i program formacyjny* ci wszyscy, którzy współdziałają w zadaniach, funkcjach i różnych dodatkowych formach pomocy, gwarantując razem integralne i jednolite ustawienie posługi i wspólne doświadczenie formacyjne. Zajmują się animacją modlitwy, środowiskiem studiów i duszpasterstwa, sprawami materialnymi i administracją lub towarzyszeniem duchowym.

Wśród nich ważne miejsce zajmuje spowiednik, ze względu na znaczenie jakie ma jego posługa w ukierunkowaniu powołaniowym współbraci.

We wspólnocie formacyjnej znaczący jest także udział współbraci koadiutorów z możliwością prowadzenia przez nich animacji wspólnotowej lub nauczania.

235. Wezwani po to, aby towarzyszyć swoim współbraciom w rozwijaniu ich powołania, formatorzy *działają zgodnie z „duchem” i praktyką Zgromadzenia i Inspektorii*, co jest ujęte w niniejszej *Ratio* i w programie inspektorialnym. Tworzą oni jakąś własną wspólną wizję całej formacji pojętej jako proces stopniowy, ciągły, organiczny i jednolity, prowadzony w stylu salezjańskim.

Ich praca jest *rzeczywiście pracą prowadzoną wspólnie*, która zakłada komunikowanie, spójność, lojalność w pełnieniu różnych obowiązków i zadań. Tworzą oni wraz z Dyrektorem i przez niego animowaną ekipę, świadomą własnej wspólnej odpowiedzialności³⁴⁶. Starają się o to, by łączyć kryteria formacji i oceny i wspólnie planują

³⁴³ Konst. 55

³⁴⁴ Por. DSM 234

³⁴⁵ Por. Congregazione per l'Educazione Cattolica, *Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari*, 1993

³⁴⁶ Por. Konst. 104

życie wspólnoty. Zwyczajnie utrzymują łączność ze wszystkimi, co z różnego tytułu i przy różnych okazjach bywają włączani w proces formacyjny.

236 W pełnieniu tej ich misji formatorzy są świadomi tego, że są pośrednikami działania Boga i odpowiedzialności wobec Inspektorii, starają się żyć tą swoją szczególną posługą w duchu *Da mihi animas* i zgodnie z Systemem Prewencyjnym.

Mając oparcie w solidnej duchowości salezjańskiej i w odpowiednim doświadczeniu w pracy wychowawczej i duszpasterskiej, formatorzy przekazują w sposób witalny miłość i entuzjazm do Księdza Bosko i powołania salezjańskiego.

Są ludźmi modlitwy i mądrości duchowej, którzy umieją pomagać swoim współbraciom w rozpoznawaniu działania i znaków woli Bożej. *Wiodą ich po drogach Pańskich* słowem i zgodnym świadectwem swego życia konsekrowanego.

*Interesują się w sposób pozytywny i krytyczny kulturą i problemami społecznymi, mając na celu odpowiednie osadzenie procesu formacyjnego w kontekście*³⁴⁷.

237. Potrafią stosować pedagogię „dynamiczną, aktywną, otwartą na rzeczywistość życia i uważną na procesy rozwojowe osoby”³⁴⁸ i na postępy grupy.

Szczególną uwagę zwracają na osobę formowanego, dla którego przygotowują elementy duchowe, doktrynalne i pastoralne niezbędne do przyswojenia sobie propozycji formacyjnej. Towarzyszą mu, doradzają, poprawiają i dodają bodźca stosownie do wymogów sytuacji osobistej współbrata będącego w formacji.

Śledzą postępy każdego, oceniając w imieniu Kościoła i Zgromadzenia odpowiedniość powołaniową i służą informacjami o rozeznaniu powołania także z okazji dopuszczeń.

Aby móc spełniać to zadanie od Formatorów wymaga się, aby mieli rozeznanie baczne i wyrobione na dobrej znajomości wiedzy o człowieku, by mogli dostrzegać ponad pozorami zewnętrznymi motywacje i zachowania i pomagać kandydatowi w głębszym poznawaniu się i zaakceptowaniu z pogodą samego siebie, w poprawianiu się i dojrzewaniu do pełni, wychodząc od prawdziwych korzeni, a nie od pozorów i od samego „serca” swej osoby³⁴⁹.

238. Formatorzy są *animatori procesu formacyjnego* i prowadzą go wskazując cele, dokonując niezbędnych sprawdzianów i podejmując stosowne decyzje.

Posiadają „umiejętność i wolę wpływania na osobę, nawiązywania dialogu z kandydatami, reagowaniu w sposób autentycznie ewangeliczny, a na wyzwania, jakie ukazują, bez zamykania się i odmowy. W końcu nie są formatorami ci co ‘niezdolnych’ uznają za kandydatów, ci wyrażają tylko własne opinie i nastawienia. Nie stanowią ‘przykładu’ milczący i bezstronni, ale wychowawcy świadomi celu i przekonani”³⁵⁰.

239. Do pełnienia tego obowiązku potrzeba mieć *dary osobiste, związane z solidnym przygotowaniem doktrynalnym, duchowym, pastoralnym i pedagogicznym, niekiedy także jakąś specjalność szczególną.*

Formacja na co dzień, umiejętność pracy współdzielonej, planowanej i weryfikowanej, gotowość na okresowe spotkania, aby zastanowić się nad postępem procesu formacyjnego, aby wymienić doświadczenia i dokonać aktualizacji, okresowe sposobności odnowy duchowej, stanowią dla Formatorów Inspektorii prawdziwą szkołę *formacji permanentnej*. W

³⁴⁷ Tamże

³⁴⁸ *Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari*, 1993 10

³⁴⁹ Tamże 57

³⁵⁰ VECCI J., *I protagonisti della formazione sacerdotale*, in DAL COVOLO-TRIACCA, *Sacerdoti per la nuova evangelizzazione*. Studi sull’Esortazione apostolica ‘Pastores dabo vobis’ di Giovanni Paolo II, Roma 1993 pag. 321

tym celu bardzo ważna jest pewna *stabilność* w pracy formacyjnej i nieodzowna działalność animacyjna Delegata i Komisji inspektorialnej dla spraw formacji.

4.3.3.1.3. Wykładowcy i eksperci

240. Wykładowcy – a przede wszystkim wykładowcy salezjanie – są *prawdziwymi formatorami*, nawet gdy bywają angażowani w charakterze akademickim. Współpracują ściśle z innymi formatorami i działają zgodnie z perspektywą integralnego doświadczenia i programu formacyjnego. Ich zadanie przekracza aspekt czysto intelektualny, a ich nauczaniu towarzyszy świadectwo wiary z przekonania. Oni są formatorami poprzez swą obecność przyjacielską i wychowawczą wśród salezjańskich kandydatów, uczestnicząc razem z nimi, jeśli to możliwe, także w momentach modlitwy, rekreacji i działalności apostolskiej.

Świadomi spełnienia zadania kościelnego i salezjańskiego na mocy posłuszeństwa, stają się oni *przekazicielami doświadczenia i doktryny Kościoła i Zgromadzenia*. Udzielają hojnie i zgodnie z nauką dziedziną swego wkładu oryginalnego i fachowego w zakresie różnych dyscyplin po to, aby studenci przyswoili sobie głęboko misterium chrześcijańskie. Prowadzą studium osobiste, tak aby alumni mogli poznać metodę pracy naukowej, przyswoić sobie treści kulturowe, pogłębić je i aktualizować.

241. By mogli spełnić swoje zadanie, wykładowcy mają *dobre przygotowanie fachowe* z zakresie humanistyczno – filozoficznym i teologicznym i posiadają potrzebne kwalifikacje w swoim sektorze nauczania.

Ubogaceni w *zdolności pedagogiczne* i w tym celu otrzymują odpowiednie przygotowanie³⁵¹, aby pomagać alumnom wyrabiać sobie pogląd krytyczny i mentalność formacji permanentnej. Są również kształceni w dziedzinie metod dydaktycznych czynnych w tym celu, aby pobudzać uczestnictwo alumnów i są informowani na bieżąco ze świata nauki i metodologii.

242. Kultuwują *doświadczenie życia salezjańskiego*, śledząc z zainteresowaniem i uczestnicząc w życiu Zgromadzenia i Inspektorii, zachowując żywą wrażliwość na sprawy młodzieży i ludowe, aby móc łączyć skutecznie tematykę nauczania z treściami i wymogami salezjańskiej działalności apostolskiej.

Prowadzą posługę wychowawczą – duszpasterską, która może im dostarczać okazji i stanowić bodziec do konfrontacji. Czynią to, nie zaniedbując obowiązków akademickich³⁵².

243. Jakiś inny szczególny wkład, w formie systematycznej bądź okazjonalnej i w różnych środowiskach, salezjanie lub też inni, posiadający specyficzną kompetencję (eksperci), są wzywani, aby go dać. Ten ich wkład w doświadczenie formacyjne i wprowadzenie kandydatów i współbraci może mieścić się w zakresie prewencyjnym, pedagogicznym i intelektualnym. W sytuacji kiedy ci eksperci nie są salezjanami, jest ważne, aby świadczona przez nich posługa fachowa uwzględniała cechy właściwe powołaniu i mieściła się w globalnej perspektywie formacji salezjańskiej. W przypadku kiedy interwencja eksperta miałaby cel terapeutyczny, wymaga się, aby była traktowana jako propozycja odpowiednio umotywowana, nigdy jednak jako narzucona.

³⁵¹ Por. RFIS 35

³⁵² Por. RFIS 37

4.3.3.1.4. Wkład ludzi świeckich

244 Eklezjologia komunii wniosła docenienie *ludzi świeckich*, biorąc pod uwagę ich udział nie tylko w posłannictwie salezjańskim, ale także na specyficznym polu doświadczenia formacyjnego³⁵³.

Z perspektywy ich specyficznego powołania, świeccy mogą być pomocą dla salezjanina w zrozumieniu bardziej dogłębnym jego tożsamości i w bardziej dojrzałym przeżywaniu tajemnicy Kościoła w uzupełniających się wzajemnie różnych powołaniach.

I w tej perspektywie mieści się wrażliwość i postawa przygarniająca kobiety z właściwą jej zdolnością humanizacji i personalizacji relacji i środowisk i docenienie jej wkładu w dziedzinę wychowania i formacji salezjańskiej w sposób zgodny z walorami konsekracji i uważny na kontekst kulturowy³⁵⁴.

Uznając „użyteczność zdrowego wpływu duchowości świeckiej i charyzmatu kobiecości w każdym cyklu wychowawczym”³⁵⁵ KG 24 proponuje wspólne programy formacji dla salezjanów i świeckich, mężczyzn czy kobiet³⁵⁶, do której każdy wnosi własną specyfikę.

245. Jeśli chodzi o *włączanie ludzi świeckich, mężczyzn czy kobiet w formację początkową* salezjanów, byłoby dobrze, aby mogli oni pełnić rolę bezpośredniego oddziaływania formacyjnego. KG 24 stwierdza, że współbracia będący w formacji „otrzymują bardziej skuteczną pomoc, gdy już od formacji początkowej są kierowani do doświadczenia współpracy ze świeckimi, czy to na poziomie praktycznym, czy też w wypracowywaniu PWDS”³⁵⁷. I dlatego prosi, że „biorąc pod uwagę różnicę natury powołania SDB i świeckich oraz okresy dojrzewania ludzkiego, uczuciowego i apostolskiego, to etapy formacji początkowej przewidują treści i doświadczenia formacji obopólnej i komplementarnej dla wspólnego rozwoju”³⁵⁸.

Istnieją nadto *sektory, w których świeccy mają wnieść swój wkład specyficzny* w oparciu o ich szczególne kompetencje i ich doświadczenie, jak np. duchowość rodzinna, niektóre dziedziny duszpasterstwa, problemy polityczne, ekonomiczne i społeczne oraz przekaz społeczny³⁵⁹. W tych przypadkach „można ich wybrać starannie, w ramach pracy Kościoła i zgodnie z ich szczególnymi charyzmatami i sprawdzoną fachowością”³⁶⁰, a ich współpraca musi być w porę koordynowana i zintegrowana z naczelną odpowiedzialnością wychowawczą Formatorów.

4.3.3.2. WSPÓŁODPOWIEDZIALNI NA POZIOMIE INSPEKTORIALNYM

4.3.3.2.1. Inspektor ze swoją Radą³⁶¹

³⁵³ Por. PDV 66; DES 20

³⁵⁴ Por. VECCHI J., *Un amore senza limiti a Dio e ai giovani*, ACG 366 (1999), np. s. 26-28;

Por. PDV 66; KG 24 *Indice analitico Donna*

³⁵⁵ PDV 66

³⁵⁶ Por. KG 24 138-141

³⁵⁷ KG 24 53

³⁵⁸ KG 24 142

³⁵⁹ Por. *Direttive sulla preparazione degli educatori nei seminari* 10-11

³⁶⁰ Por. PDV 66

³⁶¹ Por. *L'Ispettore salesiano*. Un ministero per l'animazione e il governo della comunità ispettoriale, Roma 1987, specialmente cap. 10: „Animazione e governo dell'Ispektoriat, comunità in formazione e formatrice”

246. We wspólnocie inspektorialnej pierwszym odpowiedzialnym za formację początkową i permanentną jest Inspektor ze swoją Radą.

Jego posługa wyraża się w różnych formach:

- jest w pierwszym rzędzie *odpowiedzialny za formację*, zapewniając osiągnięcie przez nią jej celów i troszcząc się o tożsamość salezjańską w kontekście kulturowym, pobudza do współdziałania wszystkich w kręgu formacyjnym i przewodzi Inspektorii w wypracowaniu programu formacyjnego;
- działa jako *animator duchowy Inspektorii*, uwrażliwiając współbraci na poznawanie i uległość Magisterium Kościelnemu i przekazując im duchowe dziedzictwo charyzmatu Księdza Bosko w zgodności ze wskazaniami Zgromadzenia;
- *wspiera odpowiedzialność Rady inspektorialnej i Komisji inspektorialnej* do spraw formacji koordynowaną przez Delegata inspektorialnego;
- *towarzyszy i podtrzymuje wspólnoty lokalne*, jako środowiska i podmioty formacji; dba o to, aby były one animowane w taki sposób, aby mogły być powołaniowo twórcze, bogate w wartości salezjańskie; zwraca szczególną uwagę na przygotowanie dyrektorów i na towarzyszenie im, oddając się temu zadaniu osobiście i popierając okresowe i systematyczne inicjatywy (spotkania i kursy);
- *zapewnia struktutom formacyjnym wszystkie warunki*, które pozwalają realizować autentyczną działalność formacyjną w jej różnych wymiarach, osiągać cel poszczególnych jej faz i całego procesu formacyjnego;
- *zapewnia wspólnotom formacyjnym Dyrektorów i ekipy Formatorów* odpowiednio przygotowanych, aby prowadzić skuteczną działalność formacyjną; troszczy się o dokonywanie na czas i roztropnie wyboru kwalifikacyjnego i potwierdzającego Formatorów; wizytuje często wspólnoty formacyjne i współbraci będących w formacji początkowej; informuje się na temat ich zalet i skłonności i zachęca ich do doskonalenia się w perspektywie wymogów dobra wspólnego;
- *dba o postęp wszystkich w powołaniu salezjańskim*, dodając w różny sposób odwagi współbraciom, aby żyli nim w pracy apostołskiej w duchu zawołania „*daj mi dusze*” i dążyli do pełnej dojrzałości poprzez rzetelne relacje i wyrażając je w jakimś szczególnym stylu życia ewangelicznego i opierając je na nieustającym i aktywnym dialogu z Bogiem i na ciągle odnawianej wierności Księdzu Bosko³⁶²;
- zabiega o to, aby temu, kto przejawia wolę do życia salezjańskiego, zapewnić środowisko i odpowiednie warunki dla pierwszego *rozpoznania powołania*, towarzyszy mu w jego delikatnym okresie formacji początkowej i bierze sam odpowiedzialność rozpoznania i za dopuszczenia;
- traktuje jako swój pierwszoplanowy obowiązek *podnoszenie kwalifikacji współbraci*, wybiera dziedziny, w zakresie których przygotowanie kulturalne i kompetencja zawodowa jawią się jako bardziej pilne w perspektywie teraźniejszości i przyszłości dla lepszej realizacji posłannictwa, opracowuje i wprowadza w życie inspektorialny Plan podnoszenia kwalifikacji personelu i weryfikuje go okresowo; angażuje współbraci wykwalifikowanych do funkcji specyficznych w służbie na rzecz Inspektorii i Zgromadzenia i czyni wszystko, by trwali we własnej zdobytej kwalifikacji;
- popiera inicjatywy zwyczajne i nadzwyczajne, które pomagają procesom *formacji permanentnej*;
- służy *współpracą otwartą i wspólną formacji na poziomie międzyinspektorialnym* i Zgromadzenia oraz w obrębie Rodziny Salezjańskiej; ceni

³⁶² Por. ISM 305-307

także propozycje i różne okazje proponowane na płaszczyźnie kościelnej i życia konsekrowanego.

4.3.3.2.2. Delegat i Komisja inspektorialna ds. formacji

247. Do Delegata inspektorialnego ds. formacji i do Komisji inspektorialnej ds. formacji (KIF) przez niego koordynowanej, należy zadanie prowadzenia refleksji, programowania, przygotowywania projektów, uzgadniania, aktualizowanie i weryfikacja, ustalone w Dyrektorium.

Delegat dla formacji jest delegatem Inspektora i działa w zależności i w porozumieniu z nim i jego Radą. Jego pozycja faktycznie może być różna w zależności od przydzielonych mu uprawnień, od czasu jakim dysponuje i od innych powierzonych mu obowiązków.

Wypada, by był członkiem Rady inspektorialnej, aby mógł zwyczajnie przedstawiać perspektywy i kłopoty związane z formacją.

W zadaniu animacji, jakie pełni, we współpracy z członkami Komisji, ma na uwadze współbraci i wspólnoty, a w szczególności wspólnoty formacyjne, stara się o wymianę informacji i o współpracę w środowisku formacyjnym z innymi grupami Rodziny Salezjańskiej i na płaszczyźnie międzyinspektorialnej.

Sytuacji Inspektorii i jej przedsięwzięcia, mogą wpływać na różne powiązania i na różne formy tworzenia *Komisji*. Animacja różnych środowisk może wskazywać lub wymagać tworzenia różnych grup: dla formacji początkowej, permanentnej, dla formacji salezjanów i świeckich, dla łączenia z Rodziną Salezjańską. Ważną sprawą jest zapewnić ustawienie zbieżne działań i unikanie postępowania równoległego lub w sektorach.

Skład Komisji jest warunkowany przez jej naturę i przez jej zadania i dlatego wymaga się, aby jej członkowie, oprócz możliwości dawania swego cennego wkładu i dopełniającego z racji ich kompetencji i pełnionej przez nich roli, mogli dysponować także czasem potrzebnym na spotkania, refleksję i wymianę zdań, na śledzenie ukierunkowań dotyczących formacji i na współpracę w konkretnych usługach.

Wśród zadań *Delegata – we współpracy z KIF* – wymienia się następujące:

- *zastanawiać się* – wspólnie z Inspektorem i jego Radą – *nad sytuacją formacji w Inspektorii*;
- pomagać Inspektorowi w wypracowaniu i weryfikacji *Inspektorialnego Programu Formacji*³⁶³;
- współdziałać w wypracowaniu i w weryfikacji *inspektorialnego Planu kwalifikowania i specjalizacji współbraci*³⁶⁴;
- przeprowadzić w drodze zwyczajnej *weryfikację urzeczywistniania inspektorialnego Dyrektorium*, w zakresie formacji³⁶⁵;
- zadbać, aby były znane: *Ratio i broszurka Kryteria i normy rozpoznania powołania salezjańskiego* i aby były one trwałym punktem odniesienia²⁶⁶
- zapewnić prowadzenie *działania organicznego, zaprogramowanego i skoordynowanego* na polu formacyjnym³⁶⁷, w taki sposób, aby różne dziedziny formacji: działania, inicjatywy, praca odpowiedzialnych zdążyły do realizacji

³⁶³ Por. poprzedni nr 24

³⁶⁴ Por. poprzedni nr 158

³⁶⁵ Por. poprzedni nr 23

²⁶⁶ Por. poprzedni nr 21

³⁶⁷ Por. poprzedni nr 22

- salezjańskiej formacji i przyczyniały się do tego, by czynić z Inspektorii wspólnotę formacyjną;
- troszczyć się o jedność i ciągłość *procesu formacji początkowej*, zwracając szczególną uwagę na rozpoznawanie powołań i na pedagogię formacyjną³⁶⁸;
 - towarzyszyć *wspólnotom formacyjnym*, i tam, gdzie trzeba, również formacyjnym ośrodkom studiów, w ustanowieniu i weryfikowaniu działalności formacyjnej;
 - sprawdzać okresowo *postępy na drodze działalności wychowawczo – duszpasterskiej* w porozumieniu z Komisją inspektorialną dla Duszpasterstwa Młodzieżowego³⁶⁹;
 - zapewnić podejmowanie inicjatyw animacji i towarzyszenia *asystentom* i wsparcie dla ich wspólnot³⁷⁰;
 - współpracować z Inspektorem i jego Radą w realizacji *organicznego planu formacji permanentnej*, w animacji procesu formacji permanentnej wspólnot i współpraci i w programie formacji wspólnie ze świeckimi³⁷¹;
 - zaplanować *roczny program formacji permanentnej* po linii inspektorialnego Projektu formacji, któryby odpowiadał zróżnicowanym sytuacjom współpraci (wiek, specyficzne powołanie, pełniona rola)³⁷², i któryby zakładał zorganizowanie określonych usług, wypracowanie treści i pomocy;
 - zapewnić warunki i popierać inicjatywy służące współpracom do *zapoznania się ze wskazaniem* Zgromadzenia, pogłębieniu ducha salezjańskiego i zapoznanie się rzetelne i na bieżąco z historią, duchowością i dziedzictwem pedagogicznym właściwym dla naszego charyzmatu³⁷³;
 - przewidzieć *systematyczne spotkania z możliwością dialogu i wymiany opinii między delegatami i inspektorialnymi ekipami* Duszpasterstwa Młodzieżowego, Rodziny Salezjańskiej i innych sektorów, aby bardziej dostosować formację do rzeczywistości inspektorialnej i lepiej skoordynować animację;
 - dbać i doceniać kontakty i inicjatywy na poziomie międzyinspektorialnym lub regionalnym i z Rodziną Salezjańską na polu formacji;
 - utrzymywać łączność z Radcą generalnym dla formacji.

4.3.3.3. ŁĄCZNOŚĆ I WSPÓŁPRACA NA POZIOMIE MIĘDZYINSPEKTORIALNYM

248. Działalność formacyjna Inspektorii znajduje wsparcie i podjętę dzięki różnym sposobom komunikowania, łączności i współpracy międzyinspektorialnej na polu formacji początkowej i permanentnej.

Zrobiono już odniesienie do wspólnot formacji początkowej i do ośrodków studiów międzyinspektorialnych, podkreślając ważność łącznia sił do podnoszenia poziomu formacji i wskazując konkretne formy.

Inne inicjatywy odnoszą się do Delegatów inspektorialnych, do Formatorów, do współpraci będących w formacji, lub dotyczą całego zakresu formacji permanentnej.

³⁶⁸ Por. poprzedni nr 29; poprzedni nr 278

³⁶⁹ Por. poprzedni nr 202

³⁷⁰ Por. następny nr 437

³⁷¹ Por. następny nr 556

³⁷² Por. tamże

³⁷³ Por. poprzedni nr 50

Formy i struktury łączności, typy i poziom usług i odbiorcy są różne, zależą również od stosunków istniejących pomiędzy Inspektoriami. Zaczyna się od uzgadniania doraźnego, do „delegacji” (lub delegatów) i do stałych ekip międzyinspektorialnych lub do Konferencji, do ośrodków narodowych lub regionalnych; od spotkań sporadycznych do inicjatyw okresowych, do programowań organicznych; od podzielenia doświadczenia do refleksji i do studiów realizowanych wspólnie, do organizowania spotkań, doświadczeń formacyjnych, do przygotowania punktów wspólnych odniesienia i do subsydiów oparcia; od jakiegoś zasadniczego zainteresowania wobec delegatów inspektorialnych i Formatorów do posługi świadczonej różnym grupom współpraci (dyrektorom, kapłanom i koadiutorom, „kwinkwenistom”, współpracom przygotowującym się do profesji wieczystej, doświadczeniom formacji permanentnej, itp.).

W różnorodności sytuacji i kontekstów utrzymywanie łączności między delegatami ds. formacji, komisjami inspektorialnymi i formatorami pomaga Inspektoriom:

- zastanawiać się wspólnie nad formacją salezjańską i nad wyzwaniem, jakie ona wzbudza w kręgu międzyinspektorialnym;
- promować wzajemną wymianę doświadczeń i tego wszystkiego, co ocenia salezjański proces formacyjny w poszczególnych Inspektoriat;
- wypracowywać kryteria, płaszczyzny odniesienia, pomoce służące do pracy formacyjnej;
- odpowiadać na potrzeby formacji, ukazując wizję otwartą i podzielaną, wraz z realną możliwością współpracy;
- wspierać działalność formacyjną w poszczególnych Inspektoriat poprzez wspólne inicjatywy;
- mobilizować i doceniać wkład Salezjanów, ośrodków studiów i ośrodków formacji permanentnej.

Wpływ różnego rodzaju form uzgadniania i współpracy, jakie się prowadzi w zależności i w ścisłej relacji z Inspektorami i z odpowiedzialnymi na poziomie Konferencji lub Regionu, zależy w znacznej mierze od poświęcenia koordynatorów, od programowania systematycznego i wrażliwego na rzeczywiste potrzeby, od zaangażowania Delegatów inspektorialnych i od współodpowiedzialności Inspektorów.

4.3.3.4. ODPOWIEDZIALNI NA POZIOMIE ŚWIATOWYM

249. *Zarząd na poziomie światowym* zapewnia utrzymanie jedności życia i działania w różnorodności środowisk i sytuacji, podtrzymując stałą wierność członków dla charyzmatu salezjańskiego.

Przełożony Generalny, jako ojciec i centrum jedności życia i działania, podtrzymuje z pomocą swej Rady, stałą i odnawianą wierność powołaniu salezjańskiemu, animuje współpracę w zwyczajnym zarządzaniu poprzez swoje autorytatywne wskazania doktrynalne, utrzymywanie kontaktu, wizyty i spotkania.

250. *Wszyscy członkowie Rady Generalnej*, czy to Rady odpowiedzialni za specjalne sektory, czy Rady regionalni, odpowiedzialni za grupy Inspektorii, pełniąc swoją posługę, poświęcają szczególną uwagę sprawie formacji.

W szczególności *Radca Generalny do spraw formacji* „ma obowiązek dbać o formację integralną i permanentną współpraci. Czuwa ze szczególną troskliwością nad formacją

początkową w jej różnych fazach, aby treści, programy studiów, metody formacyjne i struktury zapewniały warunki wzrostu powołania salezjańskiego³⁷⁴”.

W porozumieniu z Radcami regionalnymi żąda od Inspektorii programowania i realizacji inicjatyw w ukierunkowaniu formacji permanentnej, ma szczególną pieczę nad funkcjonowaniem ośrodków, które ją prowadzą.

4.4. PODNOSIĆ JAKOŚĆ FORMACYJNĄ CODZIENNEGO DOŚWIADCZENIA

251. Nadać jakość formacyjną codziennym obowiązkom to strategiczna linia metodologii salezjańskiej. Ksiądz Bosko przypisywał wychowawcze znaczenie codziennym obowiązkom, na podwórku i w szkole, we wspólnocie i w kościele³¹⁰, sposobowi widzenia i odczytywania wydarzeń, odpowiadania na sytuację młodzieży, Kościoła i społeczeństwa.

Tak robić, aby codzienne doświadczenie było formacyjne dla osoby ludzkiej a nie obojętne lub deformujące, aby prowadziło do zapewnienia pewnych warunków (postaw, mentalności, ustawień, weryfikacji) i by pomagało każdemu je przyjąć, nim żyć i docenić jako konkretną drogę, która objawia, wciąga i sprzyja doświadczeniu samego siebie, kryteriom działania, sposobowi odnoszenia się do innych i do rzeczywistości, do żywotnego utożsamiania się z wartościami powołania.

Codzienne doświadczenie przeżywane w kluczu formacyjnym, przybliża do prawdy nas samych i daje nam okazje i bodźce aby uczynić autentycznym nasz program życia.

Salezjanin, który „przypisuje skuteczność formacyjną swej zwyczajnej działalności”³¹¹, jest powołany by przeżywać jako czas formacji spotkanie z młodzieżą, „pracę razem”, przekaz i relacje międzyosobowe, otwarcie i konfrontowanie się ze środowiskiem duszpasterskim, kulturowym i społecznym.

4.4.1. Obecność wśród młodzieży

252. Spotkanie z młodzieżą jest dla salezjanina drogą i szkołą formacji.

Stając się towarzyszem podróży młodzieży salezjanin „doświadcza bezpośrednio ich świata” *„słucha ich pytań i doświadczeń”*, wchodzi w „ich kulturę i w język”. Uczy się ich akceptować i kochać takimi jakimi są i przeżywać z nimi System Prewencyjny.

Kontakt ze światem młodzieży będącym w stałej ewolucji uświadamia mu konieczność kompetencji wychowawczej i zawodowej, przygotowania duszpasterskiego i stałego dokształcania.

Znając decydującą rolę przekaz w życiu młodzieży, *„podejmuje każdy wysiłek, by stać się dobrym przekazicielem, zdolnym przekazać im ważne wiadomości.*

A ponieważ „świadeństwo jest jedynym językiem zdolnym przekonać młodzież, że ‘Bóg istnieje i Jego miłość może wypełnić życie’”³¹², czuje wyzwanie by żyć i uczynić przejrzystą swoją wiarę w Jezusa Chrystusa.

4.4.2. Pracować razem

³⁷⁴ Konst. 135

³¹⁰ Por. Konst. 40.

³¹¹ KG23 219.

³¹² KG12 219.

253. Realizacja posłannictwa młodzieżowego wymaga operatywnego zjednoczenia i zdolności do *zbieżności w działaniu*.

„Pracując razem”, salezjanin uczy się działać z poczuciem współodpowiedzialności integrującej różne zadania, poprzez pedagogię życia, która mu pomaga przezwyciężyć indywidualizm, aktywizm i działanie bez zastanowienia (*immediatismo*).

Praca razem staje się prawdziwie formacyjną wtedy gdy jej towarzyszy refleksja a jeszcze bardziej gdy jest przepojona postawą modlitewną.

Dlatego wspólnota ustala chwile i przestrzenie, które sprzyjają uważniejszemu spojrzeniu w siebie, głębszej lekturze, radosnemu dzieleniu się z innymi. A salezjanin jest powołany do skontrolowania siebie z własnymi zasadniczymi motywacjami. z własnym poczuciem duszpasterskim, ze świadomością własnej tożsamości.

Refleksja prowadzi do „uczenia się od życia”³¹³ (wydarzenia, sytuacje, doświadczenia) i sprawia, że dojrzewa mentalność i zdolność wspólnotowego i osobistego odkrycia; jest to podstawa formacji ciągłej.

4.4.3 Przekaz

254. Wzajemny przekaz jest formacyjny jeżeli jest prawdziwą wymianą *darów i doświadczeń dla wzajemnego ubogacania osób i wspólnoty*. Wymaga on inteligencji, otwartości ducha i praktycznej zdolności do dialogu a od niej otrzymuje oświecenie, bodziec zachęty do osobistego wzrostu.

Co więcej, *przekazu uczymy się*; do niego się uzdalniamy, Ze strony tego, który przekazuje, potrzeba przezwyciężenia pewnego strachu lub nieśmiałości w wyrażaniu swoich myśli i uczuć i nabrania odwagi zaufania drugiemu. Ze strony tego, który otrzymuje potrzeba zdolności przyjęcia jej z szacunkiem dla osoby, bez osądzania jej i wyrażania różnicy poglądów³¹⁴. Z obu stron musi być gotowość zmodyfikowania opinii i pozycji i szukania zbieżności.

4.4.4. Relacje międzyosobowe

255. Relacje międzyosobowe *sprzyjają i ukazują poziom dojrzałości* osoby, wskazując do jakiego punktu miłość zawładnęła jego życiem i do jakiego punktu nauczył się ją wyrażać. Przeciwnie „relacje niewygodne, sytuacje konfliktowe nie uzdrowione odpowiednio przez pojednanie działają wewnątrz osoby, blokując proces dojrzewania stwarzając trudności samemu pogodnemu i radosnemu oddawaniu się posłannictwu i Bogu”³¹⁵.

Relacje międzyosobowe *tworzy się na podstawie cech „wymaganych we wszelkich relacjach ludzkich*: jak wychowanie, uprzejmość, szczerłość, kontrola siebie, delikatność, poczucie humoru i duch dzielenia się”³¹⁶. Są „inspirowane ofiarnością i zdolnością obdarowywania a nie koncentrowaniem się na własnej osobie lub na własnych celach”³¹⁷; tam gdzie żyje się przebaczeniem i miłością, jest możliwe budowanie dobrych relacji międzyosobowych.

³¹³ Por. C 119.

³¹⁴ Por. Vecchi J. Esperti, testimoni e artefici di comunione, ACG 363 (1998), pag. 32-34; CG24, Indice analitico Comunicazione.

³¹⁵ VECCHI J., Esperti, testimoni e artefici di comunione. La comunità salesiana - nucleo animatore”, ACG 363 (1998), pag. 31.

³¹⁶ La vita fraterna in comunità, 27.

³¹⁷ VECCHI J. tamże.

4.4.5. Kontekst społeczno-kulturowy

256. *Również styczność z własnym środowiskiem społeczno-kulturowym jest elementem który codziennie wywiera wpływ na osobisty sposób bycia, odczuwania i oceniania; ono domaga się własnej tożsamości.*

Pierwszy krok polega na poznaniu sytuacji i na wyrobieniu sobie obrazu o środowisku społeczno-kulturowym, które go otacza, o bodźcach i uwarunkowaniach jakie od niego dochodzą.

Ale, jeszcze ważniejszą rzeczą od poznania jest *interpretacja sytuacji*, zadanie trudne z powodu ambiwalencji obecności różnych elementów. „Nie chodzi tu jedynie o zwyczajne przyjęcie elementów pozytywnych i całkowite odrzucenie negatywnych. Chodzi o to by poddać uważnemu rozpoznaniu same elementy pozytywne, by nie odizolować jeden od drugiego by nie było sprzeczności między nimi, by któryś nie próbowały dominować zwalczając się wzajemnie. To samo należy powiedzieć o elementach negatywnych: nie należy je odrzucać w całości i bez rozróżnienia, ponieważ w każdym z nich może tkwić ukryta jakaś wartość, która czeka na wyzwolenie i doprowadzenie do jej pełnej prawdy”³¹⁸.

257. Taka interpretacja wypracowana w świetle Ewangelii i z pomocą Ducha Świętego, pozwala wyłonić z sytuacji jedynie „dane” faktyczne, które nie wciągają, ale „głos” Boga, który rzuca wyzwanie przez dostrzeżenie „zadania” do wykonania. Jest to prawdziwe rozeznanie duchowe, „sztuka szukania znaków Boga w rzeczywistościach świata”³¹⁹.

Z rozważą i mądrością *szuka się odpowiednich odpowiedzi i nowych kontaktów*, stwarza się nowe formy życia i pedagogii w miarę jak się selekcjonuje, modyfikuje i przyjmuje wartości kulturowe, które mogą być harmonijnie złączone z Ewangelią i z wymaganiami własnej konsekracji ducha i posłannictwa salezjańskiego.

Zdolność „widzenia” Boga w świecie i podjęcie jego wezwania przez przynaglenia chwil i miejsc jest podstawowym prawem drogi salezjańskiego wzrastania. Jak mówi artykuł 119 Konstytucji „*Żyjąc pośród młodzieży w stałym kontakcie ze środowiskiem ludowym salezjanin stara się rozpoznawać w zdarzeniach, głos Ducha Świętego, zdobywać w ten sposób umiejętność czerpania nauki z życia*”. To znaczy: staje się inteligentnym uczniem życia, dochodzi do mądrości przez doświadczenie.

4.5. OKREŚLIĆ TOWARZYSZENIE FORMACYJNE

258. Doświadczenie formacyjne jest doświadczeniem osobistym, w towarzystwie i kierowanym. Towarzystwo jest koniecznym warunkiem personalnego doświadczenia formacyjnego i dla rozpoznania powołania.

Towarzystwo wspólnotowe i personalne jest podstawową charakterystyką salezjańskiej pedagogii. Ksiądz Bosko był mistrzem we wdrażaniu i towarzyszeniu młodzieży przez kierownictwo wspólnotowe lub środowiska, przez kierownictwo okazjonalne i kierownictwo sumienia, zwykle w spowiedzi.

Nadać jakość *towarzyszeniu* znaczy zapewnić współbratu bliskość, konfrontację, ukierunkowanie i odpowiednią podporę w każdej chwili drogi formacyjnej i sprawić by on był dyspozycyjny i w sposób czynny odpowiedzialny w szukaniu, przyjmowaniu i

³¹⁸ PDV 10.

³¹⁹ VC 68.

wyciąganiu korzyści z tej posługi, pamiętając, że ono może przybierać wiele form i różne stopnie nasilenia. Nie ogranicza się do indywidualnego dialogu ale jest zarazem zespołem relacji, środowiskiem i pedagogią właściwą Systemowi prewencyjnemu: wychodzi od obecności bliskiej i braterskiej która budzi zaufanie i zażyłość do drogi na poziomie grupy, do doświadczenia wspólnotowego; od spotkań krótkich i okazjonalnych do dialogu osobistego, często i systematycznego; od konfrontacji o aspektach zewnętrznych do kierownictwa duchowego i do spowiedzi sakramentalnej.

Aktualna sytuacja kandydatów i fakt, że doświadczenie formacyjne przeżywają sukcesywnie w różnych wspólnotach, wywiera jeszcze bardziej determinujący wpływ na towarzyszenie formacyjne. Z drugiej strony doświadczenie uczy, że brak towarzyszenia lub towarzyszenie, które nie idzie w głąb lub nie jest ciągle, może uczynić hipotetyczną całą działalność formacyjną.

4.5.1. Towarzyszenie wspólnotowe.

259. O wspólnocie jako środowisku formacyjnym i o warunkach jakie należy zapewnić, aby ono było rzeczywiście takim, jak również o roli jaką w niej pełni dyrektor, już była mowa.

W stylu salezjańskim towarzyszenie osobom dokonuje się przede wszystkim w *środowisku wychowawczym*, przez to czego się we wspólnocie słucha i co się jej przekazuje, przez sugestię, która porusza wszystko i wszystkich, kieruje pracą i proponuje to przeżywane doświadczenie, które staje się stałym kryterium identyfikacji i ukierunkowania.

Środowisko, klimat, relacje międzyosobowe, grupowe i z wychowawcami, ukierunkowanie odpowiedzialnych w stylu salezjańskim w którym się uczestniczy, działanie według wspólnego programu i określonych celów, wszystko to ukierunkowuje i towarzyszy każdemu z członków wspólnoty w jego osobistej drodze w takim stopniu w jakim podkreśla się zainteresowanie osobą i perspektywą powołania, proponuje cele, sugeruje kryteria, wyznacza drogę postępowania (itinerarium), ustala momenty konfrontacji i weryfikacji. Wspólnoty o niskim profilu formacyjnym, o słabej zdolności przedstawiania propozycji i znikomym ukierunkowaniu, o małej interakcji i ograniczonym uczestnictwie we wspólnym programie, są małą podporą dla poszczególnych współbraci.

Troszczyć się o wspólnotowe towarzyszenie współbraciom w formacyjnej posłudze, znaczy zapewnić jakość pedagogiczną i duchową doświadczenia wspólnotowego, jakość animacji i ukierunkowania wspólnoty. To właśnie nazywa się „wspólnotowym kierownictwem duchowym”; zmierza ono do zbudowania wspólnoty z wyrażeniem ukierunkowaną tożsamością animowaną według zasad pedagogii i z doświadczeniem wspólnotowym, które przez liczne codzienne objawy stylu salezjańskiego ukierunkowuje, pobudza i podtrzymuje.

Ustanawia zobowiązanie dla każdego środowiska formacyjnego, zwłaszcza dla wspólnot zbyt małych lub zbyt dużych³²⁰.

4.5.2. Towarzyszenie osobiste

260. Jak doświadczenie wspólnotowe jest czynnikiem decydującym dla formacji salezjańskiej, tak samo konieczne jest towarzyszenie osobiste, które pozwala każdemu przyjąć i przyswoić sobie treści tożsamości powołania.

Są różne formy jakie przyjmuje to towarzyszenie i osoby które biorą w nim udział: dyrektor wspólnoty, kierownik duchowy, którym może być sam dyrektor, spowiednik,

³²⁰ Por. następny numer 280.

formatorzy którym zostały powierzone różne aspekty doświadczenia formacyjnego, najbliżsi współpracownicy, którzy potrafią pomóc w imię prawdziwej przyjaźni duchowej, inspektor. Ratio wyjaśnia różne wkłady, odpowiedzialności i formy udziału w tym wspólnym dziele.

Określić towarzyszenie osobiste znaczy zapewnić obecność, kompetencję, całkowite poświęcenie, jedność kryteriów i zbieżność udziału osób powołanych do tej posługi z różnym ich wkładem.

261. W tradycji salezjańskiej szczególną rolę pełni Dyrektor, który ma bezpośrednią odpowiedzialność za każdego współbrata i pomaga mu realizować jego osobiste powołanie³²¹. Podczas formacji początkowej dyrektor jest odpowiedzialny za osobisty proces formacyjny. „Jego szczególnym zadaniem jest towarzyszyć każdemu współbratu, pomagać mu w zrozumieniu i przyjęciu okresu formacyjnego, który przeżywa. Utrzymuje z nim częsty i serdeczny dialog, stara się poznać uzdolnienia, umie przedstawić jasne i wymagające propozycje i wskazać odpowiednie cele, podtrzymuje i ukierunkowuje w chwilach trudności, weryfikuje razem drogę formacyjną”³²².

Typowe wyrażenie tej posługi dyrektora to *rozmowa*, integralny element salezjańskiej praktyki formacyjnej, konkretny znak zainteresowania i troski o osobę i jego doświadczenie, braterskiego dzielenia się i konfrontowania. Ksiądz Bosko widział w rozmowie z Dyrektorem uprzywilejowany moment dialogu dla dobra współbrata³²³. Tym zwróceniem uwagi na drogę każdego współbrata i na jego wzrost, Konstytucje ustalają, że każdy współbrat wierny poleceniu Księdza Bosko, spotyka się często z własnym przełożonym na braterskiej rozmowie”³²⁴.

W formacji początkowej rozmowa, przeżywana w duchu Konstytucji, ma być autentycznym momentem towarzyszenia formacyjnego. „Spotkaniem, które wzywa w sprawie wartości życia salezjańskiego, osobistą historię współbrata; cnoty, uzdolnienia i ograniczenia, sukcesy i porażki, radości i nadzieje, głębokie potrzeby**//”³²⁵. Jest to jedna z form ukierunkowania duchowego, która pomaga dostosować do danej osoby przebieg formacji i przyswoić sobie przez nią treści.

Dla współbraci będących w formacji, idąc za naszą tradycją, częstość rozmów została ustalona „raz w miesiącu”³²⁶. Jeżeli współbrat tego pragnie, może przedstawić stan swego sumienia³²⁷.

Forma towarzyszenia wyraźnie przewidziana przez salezjańską pedagogię formacyjną to ustanowiona *okresowa osobista weryfikacja* („skrutynia”), przez którą Rada wspólnoty pomaga współbratu ocenić jego osobistą sytuację formacyjną, ukierunkowuje go i konkretnie pobudzić jego proces dojrzewania³²⁸.

262. Określić towarzyszenie znaczy zapewnić jakość posługi *kierownictwa duchowego* pełnionej przez dyrektora lub przez innych współbraci dyspozycyjnych i przygotowanych.

Duchowe kierownictwo sumienia to *pomoc* oferowana temu kto szuka pełni swego powołania chrześcijańskiego i zakonnego. Jest to *posługa oświecania, wspomagania i kierowania* w rozeznawaniu woli Bożej w celu osiągnięcia świętości; motywuje i wywołuje zobowiązanie osoby, pobudza ją do poważnych wyborów w zgodności z Ewangelią i porównuje je z salezjańskim programem powołania.

³²¹ Por. Konst. 55.

³²² Poprzedni n. 233, porównaj również następny n. 290..

³²³ Por. Konst. 70.

³²⁴ Konst. 70.

³²⁵ DSM 252.

³²⁶ Reg. 79.

³²⁷ Por. Konst. 70.

³²⁸ Por. poprzedni n. 294.

Kierownictwo duchowe jest fachową posługą kościelną, które domaga się od *kierownika duchowego* ludzkiej równowagi i mądrości, prawdziwego ojcostwa, zdolności do bezinteresownej miłości, wielkiej dyspozycyjności i łatwości w nawiązywaniu kontaktów, które budzą zaufanie i optymizm. Kierownik duchowy korzysta z autorytetu, jaki mu przynosi doświadczenie życiowe – nam szczególnie doświadczenie salezjańskim, pomaga pewna kompetencja z zakresu nauk psychologiczno-pedagogicznych, zdolność odczytywania działań Ducha Świętego w osobie ludzkiej, przekazywanie, słuchanie i empatia (czyli zdolność rozumienia, odczuwania i wczuwania się w stan emocjonalny innych). On sam ryzykuje wiarygodność jako osoba ludzka, jako wierzący, jako osoba konsekrowana i salezjanin. Oprócz przymiotów osobistych i doświadczenia, konieczne jest odpowiednie przygotowanie i stałe doszkalcenie.

Według tradycji salezjańskiej Dyrektor wspólnoty formacyjnej, „nauczyciel i kierownik duchowy”³²⁹, „przewodnik wspólnoty i mistrz duchowy”³³⁰, jest proponowany współbraciom, jako kierownik duchowy, pozostawiając im jednak wolność wyboru innego kierownika duchowego.

263. W towarzyszeniu formacyjnym bardzo ważną jest rola Spowiednika, którego udział mieści się w zakresie sakramentalnym. Ksiądz Bosko podkreślał jego doniosłe znaczenie pedagogiczne i skuteczność na drodze wzrostu młodzieży. Nie należy zapominać, że w sakramencie Pojednania jest zaofiarowane każdemu współbratu kierownictwo duchowe bardzo praktyczne i osobiste, wzbogacone skutecznością właściwą sakramentowi. Spowiednik nie tylko rozgrzesza, ale jednając penitenta, zachęca go i pobudza na drodze wierności Bogu a więc także w szczególnej perspektywie powołania. Właśnie z tej racji jest dobrze, aby podczas formacji początkowej współbracia mieli stałego spowiednika, zwykle salezjanina³³¹

Należy troszczyć się i o inne formy *osobistego towarzyszenia*, które pomagają współbratu zintegrować jego doświadczenie formacyjne z pełnieniem funkcji wychowawczo duszpasterskiej z jego zaangażowaniem w studia.

Określać towarzyszenie znaczy zapewnić udzielanej posłudze wrażliwość formacyjną przez tego, który *towarzyszy w specyficznych kręgach doświadczenia formacyjnego*, na przykład na polu duszpasterskim³³² i w sektorze studiów³³³.

264. Towarzyszenie formacyjne na różnych poziomach wymaga od tych, którzy *pełnią tę* posługę, na pierwszym miejscu, dyspozycyjności i całkowitego oddania; świadomości, że są pośrednikami Boga, posługi Kościoła i działania po myśli Zgromadzenia. Ponadto są konieczne pewne przekonania, postawy i warunki: postawa duchowa i perspektywa wiary, optyka powołania salezjańskiego a więc znajomość kryteriów by je rozpoznać i warunków by nim żyć, wrażliwość pedagogiczna, która sprzyja klimatowi wolności i zainteresowania osobą i jej rytmem dojrzewania, pewne kompetencje specyficzne dotyczące czy to wymiaru ludzkiego jak też pedagogii duchowej, Każdy jest powołany by widział swój wkład uzupełniający z udział innych i do trzymania się kryteriów roztropności i sprawiedliwości, które zależnie od przypadków, wymagają dyskrecji lub absolutnego respektowania powierzonego sekretu i sakramentalnej tajemnicy.

By nadać jakoś towarzyszeniu formacyjnemu jest rzeczą nieodzowną by *odpowiedzialni inspektorialni troszczyli się o przygotowanie i doszkalcenie dyrektorów*,

³²⁹ Konst. 55.

³³⁰ Konst. 104.

³³¹ Por. poprzedni n. 117.

³³² Por. poprzednie numery 199, 204.

³³³ Por. poprzedni n. 162

spowiedników, Formatorów i o ich rzeczywiste oddanie się temu zadaniu. Niech się starają o zbieżność kryteriów i o ciągłość procesu towarzyszenia podczas formacji i w czasie przechodzenia z jednej wspólnoty do drugiej.

265. Warunkiem kluczowym dla towarzyszenia jest *postawa formacyjna współbrata będącego w formacji początkowej*³³⁴. Już od prenowicjatu jest on świadomy, że droga powołania jest na pierwszym miejscu dziełem Boga, który „posługuje się pośrednictwem człowieka”³³⁵; że formacja salezjańska to szczerzy i współodpowiedzialny dialog ze wspólnotą nosicielką charyzmatu; że autorformacja nie oznacza samowystarczalności lub drogi indywidualnej.

Dlatego podejmuje inicjatywę i czuje się odpowiedzialny by mieć kierownika duchowego³³⁶ i spowiednika, by utrzymywać z nimi i z własnym dyrektorem relację nacechowaną zaufaniem, otwartością i chłonnością, by doceniać stałą formę ich posługi i innych, którzy mogą mu towarzyszyć w jego drodze, by przyjmować jako skierowane do siebie wyrażenia mówiące o towarzyszeniu wspólnotowym.

266. Towarzyszenie formacyjne w swoich różnych wyrażeniach jest ulokowane w *kręgu animacji*. Wystrzega się dwóch skrajnych postaw: zmuszania tego, który wzrasta, do przyjęcia jakby z zewnątrz pewnego sposobu postępowania innych, które uwalnia od odpowiedzialności i postawy obojętności, która zostawia wszystko spontaniczności i subiektywizmowi, rezygnując z doradztwa, przedstawiania propozycji i poprawiania. Podkreśla zdolność przyjmowania i zwraca uwagę na osobę, pobudza do komunikowania się, angażuje osobistą odpowiedzialność.

Ma na uwadze metę, to znaczy cel formacji salezjańskiej (w różnych momentach) mając w pamięci rzeczywistość osoby i jej rytm wzrostu, towarzyszenie formacyjne wprowadza salezjanina w poznanie siebie, w percepcję jego rzeczywistości i jego wartości; pomaga mu zaakceptować siebie i być panem siebie; pobudza go do „oderwania się od siebie” w tym co oddala go od Boga i od wartości powołania; stale go ukierunkowuje do szukania woli Bożej w konkretnych okolicznościach i widzenia swego życia w tej perspektywie; pobudza go do organizowania stopniowo swojej egzystencji według programu powołania.

267. Salezjanin dorosły który postępuje według Reguły życia i w sposób witalny przyswaja sobie to, co mu ofiaruje animacja wspólnotowa, czuje się podparty w doświadczeniu powołaniowym i pobudzany do ciągłej wierności. Chociaż mogą być chwile i sytuacje, które wymagają osobistego skonfrontowania i uważniejszego rozpoznania, zwykle w wieku dorosłym nie jest konieczne metodyczne kierownictwo, którego wymaga pierwszy okres formacji. Takie było zamierzenie Księdza Bosko, potwierdzone jego stałą praktyką i przez tradycję salezjańską³³⁷.

4.6. ZWRÓCIĆ UWAGĘ NA ROZEZNANIE POWOŁANIOWE

4.6.1. Rozpoznanie stałym wymiarem doświadczenia salezjańskiego.

³³⁴ Por,... poprzedni n. 213.

³³⁵ VC 66.

³³⁷ Por. DSM 288-267.

268. Postawa rozpoznania duchowego i duszpasterskiego jest nieodzowna każdemu salezjaninowi, żeby przeżywać powołanie z twórczą wiernością i jako ciągłą odpowiedź.

Rozpoznanie wspólnotowe, przeżywane jako doświadczenie wiary i miłości, wzmacnia zbieżność wspólnoty, podtrzymuje jedność duchową, pogłębia świadomość powołania, pobudza do poszukiwania autentycznej odnowy. Dlatego każda wspólnota uważa na znaki Ducha, otwarta na zachęty Kościoła i Zgromadzenia, kultywuje ewangeliczne spojrzenie na rzeczywistość i poszukuje woli Bożej w braterskim i cierpliwym dialogu i z żywym poczuciem odpowiedzialności³³⁸. Czyni to w klimacie prawdy i wzajemnego zaufania, w świetle Słowa Bożego, w modlitwie i przez refleksję i dzielenie się z innymi.

4.6.2. Rozpoznanie podczas formacji początkowej.³³⁹

269. Rozpoznanie powołania, jako posługa dla kandydata i dla charyzmatu, nabiera *decydującego znaczenia w formacji początkowej*, która pedagogicznie jest ustawiona do tego celu. Różne okresy formacyjne „są konieczne tak dla kandydata jak i dla wspólnoty, aby rozpoznać, we wzajemnej współpracy, wolę Bożą i żeby jej odpowiedzieć. Kandydat stopniowo poznaje Towarzystwo a ono, ze swej strony, może ocenić zdolności do życia salezjańskiego”³⁴⁰. Dopuszczenia są momentami syntezy w ciągu tego procesu.

Rozpoznanie dokonuje się w ścisłej *współpracy* kandydata ze wspólnotą lokalną i inspektorialną. Doświadczenie formacyjne wychodzi z podstawowego założenia: z woli dokonania razem procesu rozpoznania przyjmując postawę otwartego przekazywania, szczerzej współodpowiedzialności, uważni na głosy Ducha Świętego i na konkretne mediacje.

Przedmiotem rozeznania powołania są wartości i postawy wymagane żeby przeżywać powołanie salezjańskie z dojrzałością, radością i wiernością: warunki zdadności, motywacje i dobra intencja.

270. Rozpoznanie stanowi *punkt kluczowy* metodologii formacyjnej. Jest więc rzeczą konieczną troszczyć się o warunki na poziomie inspektorialnym i lokalnym tych wszystkich, którzy w nim biorą udział, zapewniając poznanie jego natury i cech charakterystycznych, użycie sugerowanych środków i wrócenia uwagi na szczególne momenty a zwłaszcza stałe i fachowe zaangażowanie. wszystkich.

- Zwrócić uwagę na rozeznanie znaczy na pierwszym miejscu uczynić efektywnym *zaangażowanie i współpracę odpowiedzialnych*.

- Należy przygotować kandydata już od początku procesu formacyjnego do przyjęcia *aktywnej odpowiedzialności* za osobiste rozpoznanie i podzielenia się z innymi, jako konieczna część składowa postawy formacyjnej. Kandydat jako pierwszy jest zainteresowany by odkryć Boży plan względem siebie, dlatego jest stałe otwarty na głos Boży i na działanie Formatorów, ukierunkowuje swoje życie w perspektywie wiary, porównuje siebie z salezjańskimi kryteriami powołania. Stara się poznać siebie w prawdzie, dać się poznać i akceptować siebie, posługuje się każdym pośrednictwem i środkami jakie doświadczenie formacyjne mu ofiaruje, w szczególności towarzyszeniem formacyjnym i braterską konfrontacją, rozmową z Dyrektorem, z kierownikiem duchowym, sakramentem Pokuty, weryfikacjami i rozpoznaniem wspólnotowym.

³³⁸ Por. Konst. 66.

³³⁹ Szersze i bardziej konkretne przedstawienie salezjańskiego rozpoznania powołania podczas formacji początkowej a w szczególności rozpoznania w celu dopuszczenia znajduje się w broszurce *Criteri e norme di discernimento vocazionale salesiano. Le ammissioni*, che è un cimplemento della Ratio.

³⁴⁰ Konst. 107.

Odpowiedzialność wspólnoty inspektorialnej i lokalnej w rozpoznaniu objawia się w różny sposób. *Inspektor* troszczy się o jedność kryteriów rozpoznania i popiera odpowiednie poznanie kandydatów czy to przez członków Rady inspektorialnej jak i przez odpowiedzialnych za różne okresy „sprzyjając podczas procesu formacyjnego postawie rozpoznania i przekazywania odpowiednich informacji sposobami najstosowniejszymi”³⁴¹. Członkowie Rady inspektorialnej, ze swej strony, są osobiście odpowiedzialni za wyrobienie sobie, na ile tylko to jest możliwe, rzetelnego zdania o kandydacie.

Na poziomie lokalnym należy zapewnić rolę Dyrektorowi i Radzie; oni dokonują okresowego rozpoznania o współbraciach będących w formacji za pośrednictwem kwartalnej weryfikacji; oceniają postęp dokonany przez kandydata na drodze jego powołania i podają mu sugestie i odpowiednie wskazówki i wyrażają swoje zdanie z okazji podania o dopuszczenie. Rzeczą zasadniczą dla kandydata jest wciągnięcie w rozpoznanie kierownika duchowego i spowiednika.

Przy okazji dopuszczania *wspólnota* jest zaproszona do wyrażenia swego zdania w formie najbardziej odpowiedniej.

271. Ten, kto bierze udział w rozpoznaniu musi przyjąć *perspektywę powołania* i *postawę wiary*, posiadać wrażliwość pedagogiczną i zatroszczyć się o pewne *szczególne kompetencje*. Rozpoznanie powołania jest w rzeczywistości odkryciem daru Bożego, rozpoznanego przez codzienne znaki w samej rzeczywistości osoby ludzkiej, przez roztropną i oświeconą interpretację; jest współpracą z Duchem Świętym. To pociąga za sobą świadomość pośrednictwa duchowego i tę wrażliwość ludzką, która czyni zdolnym do głębokiego poznania prawdziwego człowieka i zachodzących w nim procesów, i postawy która potrafi łączyć zaufanie z wymaganiami, zwrócić uwagę na indywidualne rytmy i na zalety których domaga się powołanie.

272. Dla rozeznania punktem *odniesienia jest tożsamość salezjańska*, jej elementy składowe, wymagania i warunki by nim żyć; nie jest to rozeznanie ogólne. Wymaga więc znajomości i zgodności z kryteriami wskazanymi przez Zgromadzenie. na pierwszym miejscu z kryteria o charakterze charyzmatycznym, które zmierza do położenia podstaw pod doświadczenie powołaniowe autentyczne i trwałe, przezwyciężając troskę o ilość lub wykonywane zajęcia, nieuzasadniony entuzjazm lub zobowiązania budowanych na zdolnościach kruchych i nie wypróbowanych. Kto bierze udział w rozeznaniu czyni to w imieniu Zgromadzenia, odpowiedzialnego za charyzmat.

273. Czas trwania drogi rozeznania, sukcesywność i odmienność wspólnot w których się ono dokonuje, wielka liczba odpowiedzialnych, którzy biorą w nim udział, wymaga *jedności kryteriów i zbieżności wystąpień*, świadomości stopniowości procesu i specyfiki momentów. Rozpoznanie należy dokonać w perspektywie jedności i rozwoju osoby, w ciągłym jej poznawaniu i ocenianiu przebiegu jej drogi.

Z drugiej strony stopniowość procesu, pociąga za sobą, w pewnym sensie, aby były kryteria dla początkowej oceny (zasadnicza zdatność), dla ocen pośrednich (kryteria wzrostu), dla zobowiązań ostatecznych. Zwrócenie uwagi na stopniowość implikuje że jest czas by poznać i ocenić i na wziąć udział i dla podjęcia decyzję w odpowiedniej chwili, unikając „przeciągania sytuacji budzących wątpliwości lub niepewnych, które nie dają poważnych perspektyw polepszenia”³⁴².

Ten, kto bierze udział w rozpoznaniu musi mieć świadomość, że współpracuje w pracy razem i włącza się w proces koherentny i otwarty.

³⁴¹ FSDB 298.

³⁴² FSDB 321.

274. *Dopuszczenia* do różnych zadań na drodze powołania są ważnymi momentami rozpoznania dla kandydata, który prośbę przedstawia i dla tego, który jest powołany do jego oceny; zbierają owoc ciągłej postawy i wyrażają ją w opinii lub zgodzie na którą składają się poznanie, porównanie i ocena. Powaga procesu dopuszczania ze strony kandydata, wspólnoty i bezpośrednio odpowiedzialnych, na poziomie lokalnym i inspektorialnym, to dowód jakości rozeznania. Specjalny wpływ na doświadczenie formacyjne i na wytrwanie w powołaniu ma dopuszczenie, a bardziej rozeznanie na początku procesu formacyjnego i dopuszczeniu do profesji wieczystej.

275. Rozpoznanie opiera się na *znajomości koniecznych elementów* dla wymaganej oceny, elementów, które się odnoszą do osoby, do jej doświadczenia, jej uzdolnień, jej motywacji. Rozpoznanie uzyskane i uzasadnione wymaga, aby każdy, w zależności od swojej sytuacji i swojej roli, ocenił środki i konieczne postępowanie do jego osiągnięcia: dzielenie się z innymi w codziennym życiu w stylu Systemu prewencyjnego, różne formy osobistych relacji, skonfrontowanie formacyjne z kandydatem pobudzonym do auto-observacji, weryfikacje, systematyczne zbieranie i ocena zebranych informacji zrobiona z roztropnością i z szacunkiem, zwrócenie się do wkładu ekspertów różnych dziedzin.

4.6.3. Rozeznanie w pewnych szczególnych okolicznościach

276. Mogą być w życiu saleezjanina chwile w których czuje potrzebę głębszego spojrzenia, uważniejszej weryfikacji własnej drogi, rewizji własnych wyborów w celu ponownego ich potwierdzenia lub nowej opcji powołania. Mogą zaistnieć sytuacje nowe lub nowe wyzwania, chwile trudności lub wątpliwości, sytuacje braku silnych motywacji lub niebezpiecznych kompromisów.

Trzeba koniecznie jak najszybciej, aby współbrat zajął postawę prawdziwego rozeznania duchowego, wolny od nacisków wewnętrznych i zewnętrznych, otwarty na skonfrontowanie, unikając izolacji lub podejmowania decyzji w samotności, dając sobie konieczny czas, przyjmując okazje i środki, jakie mu są ofiarowane. Do wspólnoty, poprzez odpowiedzialnych, należy poznać, zrozumieć i towarzyszyć współbratu z szacunkiem, po bratersku odpowiednio go podtrzymać przez zwykły i nadzwyczajny udział³⁴³.

Konkretną okazję weryfikacji jakości rozeznania, jaka się dokonuje podczas formacji początkowej, daje ocena wytrwania współbraci i analiza przypadków odejścia w czasie formacji początkowej i w pierwszych latach definitywnego zobowiązania. Odczytanie drogi powołania pozwoli zrozumieć czy różne momenty rozeznania i dopuszczania, zastosowane kryteria i metodologia, którą się posłużono, udział odpowiedzialnych, postawa kandydata lub współbrata, sposób postrzegania i towarzyszenia ewentualnym kryzysom, były adekwatne lub uwypuklają aspekty którym, w sposób odpowiedzialny, trzeba poświęcić więcej uwagi.

UKIERUNKOWANIA I NORMY PRAKTYCZNEGO POSTĘPOWANIA

277. *Każdy salezjanin bierze odpowiedzialność za własną formację w ustawicznym wysiłku nawracania się i odnowy*³⁴⁴. *Wypracowuje osobisty program życia oparty na własnym*

³⁴³ Dla towarzyszenia współbraciom w szczególnych sytuacjach por. ISM 268-395. DSM 268.

³⁴⁴ Por. Konst. 99.

doświadczeniu i na programie powołania Salezjanów Księdza Bosko; weryfikuje go w momentach intensywnego rozeznania.

278. *Dzianie formacyjne zamierza dotrzeć do głębi salezjanina pomagając mu doświadczyć wartości powołania na drodze jaką on osobiście podejmuje i wciąga wszystkich protagonistów.*

279. Każda wspólnota salezjańska jest dla współbraci naturalnym środowiskiem wzrostu powołania³⁴⁵.

280. Inspektoria niech zapewni warunki dla autentycznego doświadczenia formacyjnego a w szczególności: klimat formacyjny we wszystkich wspólnotach, styl życia i działalności duszpasterskiej, posługę animacyjną Dyrektorów i innych odpowiedzialnych, stan jakościowy i liczebny wspólnot formacyjnych, zwłaszcza przez solidne i wystarczająco stabilne zespoły formacyjne, program formacyjny i ciągłość procesu formacyjnego.

281. *Komisja inspektorialna do spraw formacji niech się zatroszczy o jedność procesu formacyjnego, postawę rozeznania, zbieżność kryteriów i ciągłość metodologiczną.*

Wspólnoty formacyjne i formatorzy

282. *"Formacja początkowa zwyczajnie odbywa się we wspólnotach specjalnie w tym celu zorganizowanych"³⁴⁶. Jedynie w szczególnych przypadkach Przełożony Generalny może pozwolić aby nowicjusze byli zintegrowani z innymi wspólnotami. Odpowiedzialni niech zapewnią stan jakościowy wspólnoty formacyjnej i troszczą się o warunki jakich domaga się ten proces.*

283. *Wspólnota formacyjna niech będzie utworzona z wystarczającą liczbą członków dla rozwoju doświadczenia formacyjnego, unikając liczby zbyt szczupłej, która nie zapewnia minimalnych warunków dla pewnych aspektów formacyjnych, jak również liczby nadmiernej, która nie sprzyja osobnemu traktowaniu każdej osoby i towarzyszeniu temu procesowi.*

284. *Formatorzy niech będą ludźmi wiary, zdolni do dialogu, z wystarczającym doświadczeniem duszpasterskim, umiejący w sposób żywotny przekazywać ideał salezjański. Inspektor niech wybierze Dyrektora i zespół specjalnie przygotowany, zwłaszcza dla wspólnotowego i osobistego kierownictwa duchowego³⁴⁷.*

Formatorzy, świadomi swego zadania, stanowią razem z dyrektorem grupę przekonaną o wspólnej odpowiedzialności i niech zapewnią współbraciom będącym w formacji warunki cennego doświadczenia, towarzyszenia i rozpoznania³⁴⁸.

Tak zrobić, aby w zespołach formacyjnych byli salezjanie koadiutorzy. Zatroszczyć się o ich specyficzne przygotowanie do tego zadania.

285. W inspektorialnym planie zdobywania kwalifikacji i specjalizacji przez współbraci, niech będzie zawarte programowanie i zdobywanie kwalifikacji z pedagogii i metodologii formacyjnej i duchowości salezjańskiej współbraci, którzy zostają wybrani do zadań

³⁴⁵ Tamże.

³⁴⁶ Konst. 103.

³⁴⁷ Por. Reg. 78.

³⁴⁸ Por. Konst. 104.

formacyjnych: Dyrektorzy, mistrzowie nowicjatu, formatorzy³⁴⁹. Inspektoria niech przewidzi dla Dyrektorów wspólnot formacyjnych okres specjalistycznego doskonalenia, któryby był dla nich pomocą w rozwiązywaniu zadania formacyjnego towarzyszenia, kierownictwa duchowego wspólnotowego i osobistego³⁵⁰.

W analogiczny sposób należy dać możliwość doskonalenia i rekwalifikacji innym.

286. Odpowiedzialni za formację na różnych poziomach (Inspektorzy, Radcy regionalni, Radcy do spraw formacji) niech popierają inicjatywy i formy współpracy dla zdobycia kwalifikacji Formatorów.

287. Wspólnota formacyjna, prawdziwe laboratorium osobistego dojrzewania, odznacza się klimatem rodzinnym i braterskim dzieleniem się, zbieżnością celów i świadomością realizowania ideałów salezjańskich, uczestniczeniem wszystkich w chwilach wypracowywania i weryfikacji wspólnotowego programu i w programowaniu.

288. Należy zatroszczyć się o warunki środowiskowe wspólnoty: lokale, przestrzenie i narzędzia, które sprzyjają życiu wspólnotowemu i religijnemu (kaplica, biblioteka, sala audiowizualna, przestrzeń na rekreację...)³⁵¹.

289. *Wspólnota formacyjna niech będzie wspólnotą otwartą, według wychowawczego stylu księdza Bosko i włączona w kontekst społeczny i kościelny, którego jest częścią*³⁵².

Niech zasięga informacji o sytuacji i ukierunkowaniach duszpasterskich Kościoła partykularnego³⁵³ i niech rozwija konkretne formy uczestnictwa³⁵⁴; niech utrzymuje wzajemną wymianę i momenty spotkań³⁵⁵ ze wspólnotami formacyjnymi innych Instytutów zakonnych; niech zwraca uwagę na rzeczywistość młodzieżową i kulturalną.

290. Podczas formacji początkowej należy podtrzymywać poczucie przynależności do własnej Inspektorii. Dla współbraci wysyłanych do wspólnot formacyjnych należących do innych Inspektorii, są korzystne dla tego celu – oprócz obecności w zespole formacyjnym Formatorów własnej Inspektorii - częste wizyty Inspektora, wymiana wiadomości, spotkania informacyjne i zjednoczenie ze współbraćmi własnej Inspektorii, programowanie okresu wakacji akademickich uzgodnione między Dyrektorem własnej wspólnoty a Inspektoriatem pochodzenia i inne formy komunikowania się.

291. We wspólnocie formacyjnej animacja duchowa i towarzyszenie osobiste to pierwsze zadanie Dyrektora³⁵⁶.

Jego obowiązkiem jest realizowanie animacji formacyjnej i duszpasterskiej, kierownictwo duchowe przez ojcowskie sprawowanie władzy, spotkania Rady i Zebrania współbraci³⁵⁷, konferencje i spotkania³⁵⁸, wypracowanie lokalnego programu formacyjnego³⁵⁹, programowanie roczne³⁶⁰, dzień wspólnoty, egzorty publiczne i prywatne,

³⁴⁹ Por. KG21 276.

³⁵⁰ Por. KG21 252.

³⁵¹ Por. AKGS 276.

³⁵² Por. KGS 6679a; Reg. 89.

³⁵³ Por. Mutuae Relationes 47.

³⁵⁴ Por. Mut. Rel. 30a; Konst. 48.

³⁵⁵ Por. Mut. Rel. 48.

³⁵⁶ Por. KGS 678b; Konst. 104.

³⁵⁷ Por. Konst.178-186.

³⁵⁸ Por. R. 175.

³⁵⁹ Por. Konst.44b; Reg. 4b, 5.

³⁶⁰ Por. Konst. 181,1; Reg. 184,3/

codzienne słówka wieczorne³⁶¹, miesięczne rozmowy³⁶², osobiste kierownictwo duchowe³⁶³, właściwa ocena celowości ofert na danym terytorium i na poziomie inspektorialnym.

292. Dyrektor wspólnoty jest zawsze również kierownikiem duchowym dla poszczególnych współbraci, proponowanym nie narzuconym. Współbracia będący w formacji mogą się zwracać, prócz dyrektora, także do spowiedników i do innych współbraci zdolnych i przygotowanych³⁶⁴.

Nawet, gdyby Dyrektor wspólnoty nie był kierownikiem duchowym współbraci, on pozostaje odpowiedzialny za osobisty proces formacyjny; to domaga się, by być względem niego otwartym i mieć zaufanie, które mu zapewniają konieczne poznanie, w celu zorientowania się, rozpoznania i decydowania.

Gdyby któryś ze współbraci poprosił o specjalnego spowiednika lub kierownika duchowego, przełożony niech mu na to pozwoli³⁶⁵, ale przypominając o największej stosowności, ażeby w czasie formacji początkowej był nim salezjanin i to stały. W nowicjacie kierownikiem duchowym jest mistrz nowicjusów³⁶⁶.

293. Na prośbę współbrata będącego w formacji także Dyrektor i mistrz mogą ofiarować swoją posługę w sakramencie Pojednania, ale jedynie w formie nadzwyczajnej i by w chwili dopuszczania czuli się zdolni do spokojnego odróżnienia strony wewnętrznej poznania w zakresie sakramentalnym, od strony zewnętrznej – jedynej, jaką mogą się posłużyć w tym miejscu³⁶⁷.

Weryfikacje

294. „Formatorzy i współbracia będący w formacji niech przeprowadzą w duchu współodpowiedzialności okresowe programowanie i weryfikację”³⁶⁸.

295. Dyrektor i jego Rada niech okresowo weryfikują przymioty osób prowadzących animację i towarzyszenie wspólnotowe czy osobiste.

296. W okresie formacji początkowej dla oceny i pobudzenia osobistego procesu formacyjnego przeprowadzi się skrutynia co trzy miesiące. Porówna się osiągnięcia tego okresu i postęp współbrata weryfikując dojrzałość powołania w zestawieniu z ocenami poprzednimi. Współbrata należy włączyć w weryfikację różnymi sposobami³⁶⁹.

297. Wewnątrz wspólnoty (Dyrektor, Rada, formatorzy, spowiednicy) a we wspólnotach formacyjnych (prenowicjat, nowicjat, postnowicjat, asystencja, formacja specyficzna) należy popierać **jedność kryteriów rozeznania powołania i przypuszczania**, stosując to co zostało wskazane w „Kryteria i normy dla rozpoznania powołania. Dopuszczania”.

³⁶¹ Por. Reg. 48.

³⁶² Por. Reg. 79.

³⁶³ Por. Reg. 78.

³⁶⁴ Por. KGS 678c.

³⁶⁵ Por. ACS 244 p. 97.

³⁶⁶ Por. Konst. 112.

³⁶⁷ „Mistrz nowicjusów i jego pomocnik, rektor seminarium lub innego instytutu wychowawczego, niech nie słuchają spowiedzi sakramentalnej własnych alumnów, którzy przebywają w TT samym domu, chyba że alumni w szczególnych przypadkach proszą go o to spontanicznie” (KOK kan. 985)

³⁶⁸ Por. Reg. 78.

³⁶⁹ Por. OT 11; Acs 293 p. 3-12.

W tym celu należy odbywać spotkania odpowiedzialnych lokalnych z Radą inspektorialną.

298. Niech Inspektor inicjuje, przede wszystkim na początku okresu formacyjnego, poznanie osób formowanych przez odpowiedzialnych za ten okres formacji i niech w ciągu tego procesu formacyjnego popiera przekazywanie odpowiednich informacji w sposób najbardziej odpowiedni.

299. „Należy wykorzystać w sposób stały i systematycznie (a nie tylko w pewnych trudnych przypadkach) środki nauk psychologicznych i pedagogicznych”³⁷⁰ bądź to dla doraźnego rozpoznania jak i dla zwyczajnego towarzyszenia formacyjnego.

Należy zapewnić aby profesjonalny udział w rozeznaniu początkowym i w sukcesywnym towarzyszeniu były koherentne z powołaniem salezjańskim. Dlatego wypada wybierać ekspertów których ukierunkowanie było by skierowane na powołanie zakonne a jeśli to możliwe, aby posiadali wystarczającą znajomość życia salezjańskiego.

Końcowa decyzja co do przydatności kandydata jest zadaniem odpowiedzialnych salezjanów.

Współpraca międzyinspektorialna

300. Wiele jest sytuacji w których wskazane warunki dotyczące stanu jakościowego i ilościowego ośrodków formacyjnych nie mogą być łatwo zapewnione przez poszczególne Inspektorie. Jest rzeczą stosowną w takich przypadkach, ażeby więcej inspektorii, zwłaszcza o takim samym kontekście kulturowym, współpracowało w celu powołania do życia struktury formacyjnej międzyinspektorialnej.

Współpraca międzyinspektorialna musi się przejawiać w rzeczywistej współodpowiedzialności a także przez wypracowanie sprawnego systemu i weryfikację i funkcjonowania pośredniczących organizmów (na przykład: „curatorium”, komisje, itd.), któryby usprawnił uczestnictwo inspektorii w ustalaniu kierunku formacji (program formacyjny), w zapewnieniu warunków i środków dla jego realizacji (personel, struktury, ekonomia, itd.) i w przeprowadzaniu odpowiedniej weryfikacji³⁷¹.

Rozpoznanie powołania

301. W sposobach dopuszczania do profesji, do posług i święceń należy postępować według następujących etapów uwzględniając różne sytuacje:

- rozmowa zainteresowanego z Dyrektorem i przedstawienie prośby;
- opinia wspólnoty³⁷² i ewentualnie tych członków CEP co są w stanie dać znaczący wkład, respektując zasady roztropności;
- opinia inspektorialnej Rady pochodzenia (gdy współbrat jest poza własną inspektorią);
- głos Rady lokalnej;
- głos Rady inspektorialnej i decyzja inspektora.

302. ”Wspólnotę lokalną, jako współodpowiedzialną za proces dojrzewania każdego współbrata, poprosi się o wyrażenie swej opinii, kiedy któryś z jej członków zwróci się z prośbą o dopuszczenie go do profesji lub do święceń; wspólnota niech to uczyni w sposób

³⁷⁰ LGS 673a; por. RFIS 39; SAC 163; OT 11.

³⁷¹ Por. G21 277, 250b.

³⁷² Por. Reg. 81.

najbardziej zgodny z duchem miłości”³⁷³. Należy pamiętać, że na Dyrektorze z jego Radą ciąży prawna odpowiedzialność przekazania opinii Inspektorowi ³⁷⁴.

303. Należy zrobić wszystko, aby członkowie Rady inspektorialnej, których zadaniem jest wyrazić swoją zgodę na dopuszczenie do profesji, posług i do święceń³⁷⁵, poznali kandydatów, śledzili ich przygotowanie, realizując te formy kontaktów i ustaleń, które im pozwolą świadomie oddać umotywowany głos.

304. Kiedy współbrat lub nowicjusz napotkają trudności na drodze swego powołania, przełożeni i formatorzy ze szczególną troską niech się starają towarzyszyć mu w jego rozpoznaniu, aby mu pomóc wyjaśniając jego motywacje i odkryć jaki jest plan Boży względem jego życia. Ta droga rozpoznania niech ma również miejsce w ewentualnej prośbie o zmianie opcji własnego powołania.

Inspektor lub Dyrektor wspólnoty formacyjnej, korzystając z odpowiedniej współpracy, niech z roztropnością i dyskrecją, tym którzy opuszczają Zgromadzenie, pomoże włączyć się w ich środowisko czy to zawodowe jak i apostolskie.

305. W tym celu, aby z formacyjnego punktu widzenia móc ocenić wystąpienia współbraci ze ślubami czasowymi, inspektor niech domaga się od tego co opuszcza Zgromadzenie aby do czasu wygaśnięcia ślubów, sformułował na piśmie motyw swego decyzji. Tę informację należy przekazać z konieczną roztropnością, do Sekretariatu Generalnego.

306. Inspektoria niech dokonuje okresowej oceny wytrwania w powołaniu dla lepszego zrozumienia sytuacji i by dostosować pedagogię formacyjną. Niech rezultaty przekaże Radzie Generalnej do spraw formacji, która wskaże kryteria dla takiej oceny.

³⁷³ Reg. 81.

³⁷⁴ PPor. Konst. 108.

³⁷⁵ Por. Tamże

ROZDZIAŁ PIĄTY

PROCES FORMACJI SALEZJAŃSKIEJ

5.1. FORMACJA SALEZJAŃSKA TRWAJĄCA PRZEZ CAŁE ŻYCIE³⁷⁶

307. Życie w powołaniu oznacza wejście w okres, gdzie następuje wzajemne splatanie się natchnienia Bożego z zamysłem ludzkim.³⁷⁷ Oznacza ono również podjęcie życiowego dialogu w którym powołanie i pójście za jego głosem, nie są chwilowym epizodem, ale są doświadczeniem stałego kroczenia za Chrystusem.

Problemy poruszane we wcześniejszych rozdziałach odnośnie formacji salezjańskiej i warunków osobistego jej zaakceptowania, realizują się poprzez formację pojętą jako proces obejmujący okres całego życia.

Doświadczenie wymiaru powołania ze strony Księdza Bosko – w swoim aspekcie charyzmatycznym i założycielskim, świadczy o tym jak w sposób nieprzerwany nasz założyciel był uważny na twórcze działanie Ducha Św. i jak nieustannie w sposób odnowicielski i pełen odwagi odpowiadał na owe powołanie. Ks. Bosko za własnym przyzwoleniem został uformowany przez Ducha Św. i z całą pokorą wypełniał wszystkie Jego natchnienia. Czuł się powołanym przez Boga i jednocześnie tym, który miał stawić czoło rzeczywistości, szczególnie tej w której była obecna młodzież, ofiarowując w każdej chwili w sposób twórczy całego siebie.

Nasze Konstytucje ukazują doświadczenie salezjanina jako odpowiedź, która podlega ciągłej odnowie:³⁷⁸ “natchniony przez osobę Chrystusa i Jego Ewangelię, przeżywaną w duchu Księdza Bosko, salezjanin angażuje się w proces formacyjny, który trwa przez całe życie, i uwzględnia rytmiczność dojrzewania”.³⁷⁹

308. Życie w powołaniu zawarte jest w jednym procesie formacyjnym, w którym można rozróżnić dwa momenty o odmiennych charakterystykach: formacja początkowa e formacja ciągła.

Formacja początkowa, przeżywana w perspektywie formacji ciągłej, zapoczątkowana jest pierwszymi ukierunkowaniami zmierzającymi do poświęcenia życia w duchu salezjańskim, i dalej zmierza ku pogłębianiu motywacji, ku utożsamianiu się ze stylem życia salezjańskiego we własnej inspektorii, aby w końcu składając śluby wieczyste i przyjmując święcenia kapłańskie dla tych którzy zostali powołani do prezbiteratu, stać się pełnym członkiem i przynależeć w sposób definitywny do Zgromadzenia salezjańskiego.

“Formacja początkowa rozwija się poprzez okresy w których są jasno określone cele formacyjne; bardziej niż oczekiwaniem jest ona czasem pracy i uświęcenia. Jest też czasem dialogu między inicjatywą Boga, który powołuje i prowadzi a wolnością salezjanina, który stopniowo przejmuje zadania własnej formacji.”³⁸⁰ Jest to czas podjęcia coraz to bardziej wymagających decyzji, czas dialogu i wzajemnego oddziaływania we wspólnocie, na który składają się momenty sprawdzenia, syntezy i odnowionych zobowiązań, czyli duchowy wysiłek ukierunkowany na cel.

³⁷⁶ Konstytucje 98

³⁷⁷ Por. Konstytucje 1

³⁷⁸ Konstytucje 195

³⁷⁹ Konstytucje 98

³⁸⁰ Konstytucje 105

309. Poprzez profesję wieczystą - a w przypadku kapłanów przez święcenia kapłańskie – salezjanin włącza się w pełni w doświadczenie życia salezjańskiego by przeżywać je wiernie wspierany pomocą formacji stałej.

Istotnie, ponieważ chodzi o przemianę całej osoby, proces formacyjny nie może ograniczyć się do fazy początkowej. „Osoba konsekrowana nie może nigdy sądzić, że zrealizowała przygotowanie nowego człowieka, którego doświadcza w sobie, w każdej okoliczności życia, i tej samej wrażliwości jaka cechowała Jezusa Chrystusa. Formacja początkowa powinna więc złączyć się ze stałą, kształtując w osobie gotowość do poddania się formacji każdego dnia w życiu”³⁸¹.

Formacja ciągła polega „na stałym wysiłku nawracania się i odnowy”³⁸²: jest wzrostem dojrzałości ludzkiej, jest upodobnieniem się do Chrystusa, jest wiernością Księdzu Bosko, by odpowiadać ciągle na nowe wymogi świata młodzieży i warstw ludowych.³⁸³ Jest drogą, która realizuje się zgodnie z warunkami życia każdego.

310. W tym całym procesie salezjańskie doświadczenie formacyjne domaga się jednocześnie *równości podstawowej i zróżnicowania, które szanuje i popiera specyfikę powołaniową*: „Formacja początkowa salezjanów laików, przyszłych kapłanów i diakonów stałych – jak mówią Konstytucje – zwyczajnie przebiega na równorzędnym poziomie, ma te same fazy oraz podobne cele i treści. Zróżnicowania są uwarunkowane przez specyfikę powołania każdego, osobiste przymioty i zadania naszego apostołatu”³⁸⁴.

311. Konstytucje opisują proces powołaniowy i formacyjny salezjanina jako realizowany w *fazach* lub *momentach sukcesywnych*:

- prenowicjat – faza pogłębienia wyboru powołania początkowego i przygotowania się do nowicjatu;
- nowicjat jako pierwsze doświadczenie życia zakonnego;
- okres ślubów czasowych w swych różnych fazach: bezpośredni postnowicjat, który pomaga wzrastać w integracji wiary, kultury i życia; asystencja, która ma na celu wypracowanie własnej syntezy w intensywnej i rzetelnej konfrontacji z działalnością salezjańską; formacja specyficzna, która dopełnia formację początkową, i która w przypadku seminarzystów trwa aż do przyjęcia święceń kapłańskich;
- okres przygotowania do profesji wieczystej, który poprzez weryfikację dojrzałości duchowej, wymaganej przez ten akt, prowadzi do ostatecznego zobowiązania;
- formacja ciągła, w której proces wzrastania jest kontynuowany aż do końca życia.

5.2 CECHY CHARAKTERYSTYCZNE PROCES FORMACYJNEGO³⁸⁵

312. *Proces formacyjny* dokonuje się poprzez życiowe doświadczenie zdeterminowane salezjańskim piętnem, integruje różne aspekty i okazuje szczególne cechy charakterystyczne.

W formacji łączy się zaangażowanie wspólnoty, która okazuje tym zainteresowanie wzrostem każdego ze swoich członków, z osobistą odpowiedzialnością każdego współbrata.

³⁸¹ VC 69

³⁸² Konstytucje 99

³⁸³ Por. Konstytucje 118

³⁸⁴ Konst. 106, zacytowano częściowo FSDB 49.

³⁸⁵ W mówieniu o procesie formacyjnym, odnosimy się tutaj przede wszystkim do formacji początkowej. W dalszej części omawiana będzie specyficznie formacja ciągła.

5.2.1 Proces personalny

Proces formacyjny koncentruje się na kandydacie czy współbracie pojmowanym w jego konkretnej rzeczywistości według wieku, charakteru, darów umysłu i serca, pochodzenia rodzinnego, otrzymanego wychowania, dotychczasowego przeżycia wiary i przebytej drogi powołania, doświadczenia życiowego.

Każdy kandydat czy współbrat posiada swój własny sposób stawienia się przed jedynym salezjańskim projektem i drogą do przebycia; posiada własny rytm i sposób dojścia do niego. Kto towarzyszy procesowi formacyjnemu bierze pod uwagę te czynniki i pomaga osobie, której towarzyszy w ich harmonicznej integracji, prowadząc ją aby mogła przeżywać bycie salezjaninem w sposób radosny, wierny i oryginalny.

W procesie zawraca się uwagę na cechy charakterystyczne psychologii i sytuacji socjalno - kulturalnych, które w jakiś sposób wpływają na podatność na formację i na jej rytm.

Ten kto prowadzi proces, uważny na te cechy, pomaga kandydatowi i współbratu w progresywnym dojrzewaniu wyborów i podejmowaniu decyzji w odpowiednim momencie, zgodnie z oczekiwanym stopniem dojrzałości, bez pośpiechu, ale także bez nieusprawiedliwionych i szkodliwych opóźnień. Bardzo pomaga w tym względzie postępowanie według *projektu osobistego* odpowiadającemu specyficznym celom formacyjnym.

5.2.2. Proces wspólnotowy

313. Poprzez wielorakie pośrednictwa, *wspólnota przyjmuje i towarzyszy kandydatowi i współbratu w formacji*, wspiera go swoją pomocą, daje mu możliwość poważnej konfrontacji w poszukiwaniu woli Bożej i dokonuje niezbędnego rozeznania. Zapewnia mu wspólnotowe życie formacyjne oferując środowisko i środki, które promują wzrost.

Następnie, wspólnota inspektorialna wprowadza go w swój projekt formacyjny i stanowi centrum animacji, które mu towarzyszy i faworyzuje zbieżność we wszystkim i wszystkich w kierunku celów do osiągnięcia.

Ze swojej strony salezjanin, postępując swoją drogą, staje się dla wspólnoty nosicielem bogactwa swoich darów natury i łaski we wspólnocie z Kościołem, Mistycznym Ciałem Chrystusa.

5.2.3. Proces jednorodny i różnorodny

314. Proces formacyjny rozwija się poprzez *fazy i doświadczenia różnorodne, które powodują wzrost w jedynym harmonijnym ruchu wszystkich wymiarów formacji* – ludzkiej, duchowej, intelektualnej i wychowawczo-duszpasterskiej. W tym samym czasie w różnych momentach, zgodnie z właściwym celem każdej fazy, zostaje zaakcentowany specyficzny wymiar, który ubogaca inne fazy w nowe treści, uwrażliwienia i motywacje.

Inspektoria, jako podmiot odpowiedzialny za formację w określonym kontekście, zapewnia jedność doświadczenia formacyjnego w całym procesie, w którym on się dokonuje w jego różnych fazach, w różnych wspólnotach formacyjnych i inicjatywach formacji permanentnej.

5.2.4. Proces ciągły i stopniowy

315. Kandydat i współbrat pogłębia utożsamienie się z projektem salezjańskim, dojrzewa zdolności i umacnia motywację, poprzez *akcję progresywną i ciągłą*: każda faza jest kontynuacją poprzedniej i przygotowuje do następnej. Przejście z jednej fazy do drugiej jest czymś delikatnym i zasługuje na uważne towarzyszenie.

Zasada stopniowości zakłada, że w tym samym czasie zwraca się uwagę na jakość jako cel, jako pedagogię i jako kryterium rozeznawania, które ustawiają proces z realizmem i z elastycznością formacyjną.

Taki proces ciągły i stopniowy nigdy się nie kończy. Przemiana w Chrystusie, naśladując księdza Bosko, jest zadaniem stałym na całe życie.

5.2.5. Proces inkulturacji

316. Konstytucje zobowiązują Inspektorów do urzeczywistnienia procesu formacyjnego według *wymagań własnego kontekstu kulturalnego*⁴⁵²: wymagania, które pochodzą od kandydata i jego kultury i te, które wynikają z kontekstu w którym charyzmat ma się wyrażać.

Charyzmat jest fundamentalnie faktem wewnętrznym - naśladownictwem Jezusa Chrystusa z bliska, tak jak to zrobił ks. Bosko - i musi przetłumaczyć się na doświadczenie życia, przenikając całe jestestwo Salezjanina, we wszystkich jego przejawach indywidualnych i wspólnotowych. Cała jego osoba musi być wzięta i przemieniona przez charyzmat.

Powoduje to, że wartości charyzmatyczne nabierają i przemieniają każdy aspekt jego kultury, wcielając się w nią w konkretnym kontekście, w którym on żyje. Z tego wynika, że proces formacyjny, uważny na sytuację kandydata, będzie musiał nieść dogłębną asymilację charyzmatu oraz przemianę mentalności osoby, która go przyjmuje. Progresywne utożsamianie z powołaniem przemienia osobiste przyzwyczajenia i stosunki z innymi, z Bogiem a także samo życie wspólnoty salezjańskiej, aż w końcu salezjański zaczyna nadać całemu człowieczeństwu jego oryginalne oblicze⁴⁵³.

Ten proces, który wymaga dialogu i rozeznania, ma się dokonać we wspólnocie i ze wspólnotą - tą lokalną, inspektorialną i światową.

ORIENTACJE I NORMY WYKONAWCZE

317. *Aby zapewnić jedność i ciągłość doświadczenia formacji początkowej, która się dokonuje w kolejnych okresach, w różnych wspólnotach i czasami w różnych inspektoriatach, jest konieczne aby dokonała się ona według jednorodnego projektu i żeby umożliwiono się połączenie między poszczególnymi fazami oraz zbieżność w działaniach.*

318. *Fazy formacyjne, które przygotowują do pełnego wcielenia w Kongregację, poprzez profesję wieczystą, są konieczne zarówno dla kandydata jak i dla wspólnoty, aby rozeznąć, przy wzajemnej współpracy, wolę Bożą i aby na nią odpowiedzieć. Cele formacyjne w tych okresach muszą być osiągnięte także przez tego, który przychodzi do Zgromadzenia ukończywszy już studia przewidziane w przebiegu formacyjnym*⁴⁵⁴.

⁴⁵² Por. Konstytucje 101.

⁴⁵³ Por. VECCHI J., *Levate i vostri occhi e guardate i campi che già biondeggiano per la mietitura*. Il nostro impegno missionario in vista del 2000, ACG 362 (1988), str.19.

⁴⁵⁴ Por. Konstytucje 107.

319. Podczas formacji początkowej, formowani niechaj będą wspierani w pogłębieniu tożsamości ich konsekracji, w dojrzewaniu w solidnych przekonaniach co do jej wartości edukacyjnej i do nabrania postaw formacji permanentnej⁴⁵⁵.

320. Dopuszczanie do poszczególnych faz formacyjnych, do ślubów, do posług, do święceń oraz ocena wykonania celów poszczególnych okresów formacyjnych, bazuje się na rzeczywistym stwierdzeniu pozytywnych elementów zapewniających o zdolności i o dojrzałości potrzebnych w zadaniu, które się bierze na siebie, oraz zdolności do podjęcia w odpowiedni sposób kolejnej fazy formacyjnej. Nie wystarczy brak przeciwskażeń i nie jest dostateczne osiągnięcie celów akademickich⁴⁵⁶.

321. Zwróci się szczególną uwagę na momenty przejścia z jednej fazy do drugiej, zachowując pedagogię, która pomoże współbratu w przyjęciu z pełną świadomością i odpowiedzialnością nowej sytuacji formacyjnej.

Nie zezwoli się na rozpoczęcie fazy formacyjnej lub nałożeniu zadań (śluby, posługi, święcenia), co do których zainteresowany nie jest zdolny⁴⁵⁷.

W tym przypadku umieści się formowanego współbrata w sytuacji, która lepiej pozwoli mu na osiągnięcie wymaganej zdolności.

Pomimo że zachowuje się świadomość stopniowości doświadczenia formacyjnego, niechaj się unika przeciągania sytuacji problematycznych i niezdecydowanych, które nie posiadają poważnych perspektyw na poprawę.

322. Ustawienie procesu formacyjnego niechaj zachowuje różne formy tego samego powołania salezjańskiego:

- salezianie klerycy i koadiutorzy, niechaj będą świadomi charakterystyk ich specyficznych form powołania i niechaj wrastają we wzajemnej integracji, unikając generalizowania i zamykania się na współzupelnianie;

- formatorzy niechaj znają, przedstawiają i sprawiają, że będzie dowartościowana tożsamość salezjańska w jej właściwych formach: laickiej, prezbiterialnej i diakońskiej.

323. We wszystkich fazach formacji w sposób konkretny uwzględni się taką samą podstawę i zróżnicowanie związane ze specyfiką powołania każdego formowanego. A w szczególności:

- w prenowicjacie niech będzie przedstawione salezjańskie powołanie konsekrowane w jego dwóch formach, kapłańskiej i laickiej, także poprzez spotkania ze znaczącymi osobami; w ten sposób prenowicjusz może bardziej poznać i zdobyć pierwsze wskazówki odnośnie do obu form powołania salezjańskiego, jeszcze nie podejmując decyzji w tym względzie;
- w nowicjacie każdy nowicjusz, pod kierunkiem magistra, dokona rozeznania odnośnie do obu form powołania salezjańskiego, aby wybrać opcję salezjanina koadiutora lub salezjanina kapłana/diakona stałego; tego rodzaju rozpoznanie i opcja poprzedzają złożenie podania dotyczącego przystąpienia do pierwszych ślubów, w którym trzeba wyrazić swoją decyzję odnośnie do obranej formy powołania; w ten proces niech będzie włączony także Inspektor;
- w postnowicjacie salezianie koadiutorzy niech dokonają, z pomocą Dyrektora i Inspektora, rozpoznania pola zawodowego, do którego czują się wezwani, aby

⁴⁵⁵ Por. CG 24, 167.

⁴⁵⁶ Por. Konstytucje 108.

⁴⁵⁷ Por. Il progetto di vita dei Salesiani di Don Bosco, str.768.

rozwijać własne talenty i umiejętności, odpowiadając na potrzeby Inspektorii; w tej fazie będą mieć miejsce dwu- lub trzyletnie studia filozoficzne i pedagogiczne;

- *po odbyciu przynajmniej dwóch lat studiów filozoficznych i pedagogicznych, salezianie koadiutorzy podejmą lub będą kontynuować okres „formacji techniczno-naukowej lub zawodowej” w celu uzyskania „specjalistycznych kwalifikacji”, łącznie z tytułem uznanym przez państwo³⁸⁶, co powinno mieć miejsce najlepiej przed asystencją;*
- *gdy chodzi o asystencję, salezianie koadiutorzy niech zostaną skierowani przede wszystkim do tych środowisk, w których będą mogli praktykować zdobyte kwalifikacje zawodowe i zweryfikować rozpoznanie, jakiego dokonali w czasie postnowicjatu, dotyczące przyszłego środowiska zawodowego³⁸⁷;*
- *specyficzna formacja salezjanów koadiutorów, podobnie jak salezjanów kleryków, niech ma miejsce bezpośrednio po asystencji³⁸⁸, trwa dwa lata i zostanie odbyta w jednym z ośrodków regionalnych lub międzyregionalnych, zatwierdzonych przez Przełożonego Generalnego i Radę Generalną;*
- *przygotowanie do ślubów wieczystych dla salezjanów koadiutorów i salezjanów kleryków niech będzie się odbywać, w miarę możliwości, wspólnie, przed lub w czasie formacji specyficznej;*
- *„kwinkwenum” niech obejmie zarówno salezjanów księży/diakonów stałych w pięcioletnim okresie od ich święceń, jak i salezjanów koadiutorów w pierwszych pięciu latach po ich formacji specyficznej;*
- *po okresie formacji specyficznej, w odpowiednim czasie, jeśli zachodzi taka potrzeba, każdy salezjanin koadiutor będzie miał możliwość dopełnienia specjalizacji związanej z jego specyficznym polem zawodowym i kompetencjami niezbędnymi do wypełniania różnych obowiązków czy zadań, jakie im zostaną powierzone, uzupełniając w ten sposób kwalifikacje zawodowe, jakie zdobył w czasie trwania ślubów czasowych.*

Niech wskazania dotyczące „curriculum” formacyjnego salezjanina koadiutora zostaną umieszczone w dziale formacyjnym Dyrektorium inspektorialnego.

324. *“Istnieją różnorodne możliwości przeżywania w Zgromadzeniu powołania do życia jako koadiutorzy. Ta różnorodność wymaga, aby dyrektorzy inspektorialni przewidzieli kurikulum formacyjne poważne a jednocześnie z możliwością dostosowania tak do różnorodności zadań jak i do konkretnych możliwości kandydatów”³⁸⁹.*

325. *Podczas formacji początkowej musi się rozwijać sens przynależności do Rodziny Salezjańskiej i do Ruchu Salezjańskiego, w których to świeccy i osoby poświecone, przeżywając różnorodne drogi powołania, dzielą ducha i misję³⁹⁰. I w sposób szczególny: należy zaznaczyć z aspektami charakterystycznymi i tożsamością Rodziny salezjańskiej i różnych grup;*

„należy poznać i uczynić swoimi wartości powołania do życia świeckiego; należy kwalifikować współbraci do dorastania i dojrzewania, zdobywania zdolności bycia formatorami i animatorami świeckich, aby popierać powołania świeckie”³⁹¹.

³⁸⁶ Por. Formacja Salezjanów Księdza Bosko, 442.

³⁸⁷ Por. Formacja Salezjanów Księdza Bosko, 442.

³⁸⁸ Por. Konstytucje, 116; Formacja Salezjanów Księdza Bosko, 479.

³⁸⁹ CG21 301

³⁹⁰ Cfr. CG24 142

³⁹¹ CG24 147

należy podkreślić u salezjanów zdolność do działania z mentalnością projekcyjną w zakresie wspólnoty edukacyjno-duszpasterskiej.

Projekt formacyjny inspektori powinien przewidzieć różnorodne i stopniowe treści i doświadczenia we wzajemnej i uzupełniającej się formacji między Salezjanami i świeckimi o okresie formacji początkowej i czasowej; projekt musi uwzględnić różnorodność ich powołania i czasu dojrzewania ludzkiego, uczuciowego i apostołskiego³⁹².

326. W czasie formacji początkowej należy zwrócić szczególną uwagę na obrządek z którego kandydat pochodzi oraz na odpowiednie przygotowanie do pracy w różnych obrządkach³⁹³.

327. Kryteria e normy odnoszące się do kandydatów, odnośnie zasad, przeszkód, wymagań prawnych do dopuszczania do przednowizjatu, nowizjatu, pierwszych ślubów, odnowienia ślubów czasowych, ślubów wieczystych czy do posług i święceń zostały obszerniej wyjaśnione i skomentowane w "Kryteriach i normach....Dopuszczanie".

³⁹² Cfr CG24 142

³⁹³ Dla kandydatów z różnych rytów wschodnich, należy przypomnieć aby otrzymali Nulla Osta z Kongregacji Kościołów Wschodnich – z pozwoleniem na podwójny rytualizm (biritualizm) – według normy kan. 517 § 2 CCEO.

Podanie kandydata z dołączoną opinią Inspektora należy przekazać do Segretariatu Generalnego (????).

ROZDZIAŁ SZÓSTY

PRENOWICJAT

6.1 CHARAKTER I CEL

328. Jak mówią nasze Konstytucje „bezpośrednio przed nowicjatem wymagane jest specjalne przygotowanie w celu pogłębienia wyboru powołania i sprawdzenia zdolności niezbędnej do rozpoczęcia nowicjatu. Takie przygotowanie dokonuje się poprzez praktykę salezjańskiego życia wspólnotowego i apostołskiego”³⁹⁴, która nazywana jest prenowicjatem. Traktuje się jako pierwszy etap formacji salezjańskiej. Wraz z prenowicjatem rzeczywiście rozpoczyna się formacja początkowa kandydata, który prosi o przyjęcie do Zgromadzenia Salezjańskiego, aby poświęcić swe życie Bogu w służbie młodzieży, naśladować Księdza Bosko.

329. Ten pierwszy etap formacji zakłada, że prenowicjusz już wcześniej doświadczył i przeżył odpowiedni okres wzrostu w powołaniu, w dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej, doświadczył indywidualnego towarzyszenia, życia wspólnotowego oraz był zaangażowany w salezjańskie działania duszpasterskie. Są to wymagania konieczne do tego, aby móc zrobić kolejny krok do przodu. „Temu, kto obiera życie salezjańskie” - mówią nasze Konstytucje - Inspektor proponuje „środowisko i warunki odpowiednie do poznania własnego powołania i osiągnięcia dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej. Dzięki temu może on, z pomocą kierownika duchowego, dokonać wyboru w sposób bardziej świadomy i wolny od nacisków zewnętrznych i wewnętrznych”³⁹⁵.

Takie doświadczenie nazywane jest ogólnie „aspirantatem”³⁹⁶, nawet jeżeli jego czas trwania może być zróżnicowany w odniesieniu do różnych miejsc, kultur i wrażliwości. Jego celem jest poznanie powołania zakonnego salezjanina, ze zwróceniem szczególnej uwagi na poznanie samego siebie i woli Bożej, dokonanie rozeznania powołania i odbywa się w sposób i w czasie dostosowanym do sytuacji i potrzeb kandydata. Mówi się o praktyce, która jest konieczna, tym bardziej im kandydaci pochodzą z bardziej zróżnicowanych środowisk, gdzie wiek, rodzina, dojrzałość osobista, doświadczenia życiowe, życie w wierze, kultura, żywy kontakt z Księdzem Bosko i rzeczywistością salezjańską są odmienne.

330. „Tylko wtedy, gdy kandydat dokonał wyboru życia salezjańskiego”³⁹⁷ i spełnia, według osądu odpowiedzialnych, określone warunki zdolności ludzkiej, chrześcijańskiej i salezjańskiej³⁹⁸, może zostać dopuszczony do prenowicjatu.³⁹⁹ Nawet, jeśli na początku prenowicjatu „nie wymaga się, aby kandydat był w stanie podjąć natychmiast wszystkie obowiązki zakonników, to jednak powinien być uznany za zdolnego do stopniowego ich podjęcia. Aby móc dokonać oceny tej zdolności, potrzeba czasu i niezbędnych do tego środków. Taki jest cel etapu przygotowawczego do nowicjatu...”⁴⁰⁰.

³⁹⁴ K 109

³⁹⁵ K 109

³⁹⁶ Por. R 17; KGS 662; ASC 273, p. 40-48; KG21 118; KG26 54, 58, 69-73.

³⁹⁷ 2 KG21, 267.

³⁹⁸ Por. ACS 276, 71-72.

³⁹⁹ Por. KG21 267.

⁴⁰⁰ PI 42.

Inspektoria, zapewniwszy solidną drogę formacji powołaniowej i w harmonii z nią, zdecydowanie *zaangażuje się w organizację prenowicjatu jako specyficznego etapu*. Podejmuje ona wysiłki w trosce o personalizację i inkulturację formacji, tworząc określony i jasny program oraz zachowując konieczną elastyczność i twórczość w strukturze i programowaniu.

Podkreślając wagę prenowicjatu, który często ma znaczący wpływ na prawidłowy przebieg kolejnych etapów formacji a w sposób szczególny na nowicjat, wymaga się, aby „*zwyczajnie trwał on jeden rok i nie był krótszy niż sześć miesięcy*”⁴⁰¹. Rozpoczęcie go odpowiednią celebracją pomaga wpoić kandydatom powagę i wagę podjętej przez nich decyzji.

331. Prenowicjat ma następujące specyficzne cele, które wymaga się, aby były znane kandydatom i przez nich przyswojone w czasie określonej drogi formacji:

- dojrzeć jako człowiek i jako chrześcijanin;
- poznać swoje powołanie i pogłębić motywacje własnego wyboru;
- doświadczyć życia wspólnotowego i apostolskiego oraz poważnie zastanowić się nad życiem i posłannictwem salezjańskim;
- zweryfikować cechy niezbędne, aby rozpocząć nowicjat;
- podjąć decyzję w sposób świadomy i wolny od zewnętrznych i wewnętrznych nacisków;
- przyjąć w sposób wyraźny i konkretny postawę formacji.

Jednocześnie czas prenowicjatu pozwala Zgromadzeniu dokonać oceny zdolności i dojrzałości chrześcijańskiej kandydata, aby mógł wstąpić do nowicjatu.

6.2. DOŚWIADCZENIE FORMACYJNE

332. Charakter prenowicjatu wymaga *indywidualnej formacji* kandydata ze *szczególnym uwzględnieniem postaw ludzkich i chrześcijańskich*, tak aby zagwarantować wystarczającą dojrzałość potrzebną do rozpoczęcia formacji w nowicjacie.

6.2.1. Wymiar ludzki

Pierwszym zadaniem formacji jest umiejętność dostrzeżenia i rozwój w kandydacie *solidnej podstawy ludzkiej*. Dojrzałość ludzka musi położyć fundament pod autentyczny wzrost w powołaniu w perspektywie życia wspólnotowego, w zdolności do wchodzenia w relację wychowawczą i apostolską, w przyjęciu odpowiedzialności wpływających z rad ewangelicznych.

Dla spełnienia tego zadania w prenowicjacie, bardziej niż na kolejnych poziomach formacji, zwrócenie się o pomoc do *psychologa* specjalisty może być wielką pomocą. Usilnie zachęca się do tego, nie tylko dla zweryfikowania w prenowicjuszu wstępnych przymiotów kwalifikacji ludzkich do kontynuowania drogi formacji, lecz także i przede wszystkim jako pomoc w poznaniu siebie, własnej samooceny, równowagi emocjonalnej, dojrzałości uczuciowej i seksualnej, wzrostu relacyjnego.

Również poznanie *rodziny* jest dużą pomocą w zrozumieniu postaw ludzkich prenowicjusza, jego skłonności, jego historia życia, jego braki w wykształceniu i posiadane trudności, jego mocne strony. Niektóre sytuacje rodzinne wymagają również, aby być zbadane z punktu widzenia zdolności kandydata do życia konsekrowanego lub zintegrowania ich z doświadczeniami pozytywnymi.

⁴⁰¹ KG21 270 i R 88.

6.2.1.1. Warunki fizyczne i zdrowie

333. Życie i posłannictwo salezjańskie wymaga zwyczajnie sprawności fizycznej i dobrego zdrowia, aby być zdolnym do poświęcenia i życia wymagającego. Dlatego prenowicjusz jest formowany do tego, aby być zdolnym do rozumnego dbania o własne zdrowie, normując swój sposób odżywiania i długość snu, praktykując gimnastykę i uprawiając sport, przyzwyczajając się do pracy fizycznej.

Podczas prenowicjatu muszą zostać zweryfikowane *warunki fizyczne i dobry stan zdrowia*, konieczne, aby móc zachować Konstytucje Zgromadzenia⁴⁰². Stosowne badania lekarskie wykonuje się nawet przed dopuszczeniem do tego etapu.

6.2.1.2. Poznać siebie i pozwolić się poznać

334. Wspierany przez wspólnotę i przewodnika duchowego, prenowicjusz *poznaje siebie w swych różnych aspektach i świadomie bierze w ręce bieg własnego życia*. Kładąc nacisk na to, co jest w nim pozytywne, uczy się stawiać czoła problemom i trudnościom. Nabywa świadomości swych cnót i ograniczeń, staje się pogodny i wdzięczny za to, kim jest. Otwarcie i odważnie konfrontuje się ze swoją przeszłością i nie boi się mówić o sobie i o swojej rodzinie. Uczy się zastanawiać nad własnym postępowaniem, doświadczeniami, pobudkami swych wyborów i sposobem myślenia. Pomaga mu się odkryć podświadome motywacje i rozróżniać pomiędzy pragnieniami a prawdziwymi motywacjami. To szczere i głębokie podejście do własnej osoby stanowi podstawę do rozpoznania powołania.

6.2.1.3. Pogodna uczuciowość

335. Prenowicjusz uświadamia sobie ludzką wartość seksualności i odkrywa moc własnej uczuciowości. Utożsamia się z własnym stanem męskości i dojrzewa w „akceptacji drugiego, mężczyzny lub kobiety, w poszanowaniu jego odmienności”⁴⁰³. Uczy się oceniać szczerze własne uczucia, impulsy i motywacje i *przeżywać je w harmonii z wartościami powołania do celibatu*. Pomaga mu się w osiągnięciu pewności, że jest kochany i zdolny kochać. Utrzymuje więzy z rodziną poprzez relację wdzięczności i szczerego przywiązania, a jednocześnie dojrzewa w poczuciu przynależności do wspólnoty. Uczy się odrywać od tych więzów, które ograniczają jego autonomię i przeszkadzają w realizacji własnego programu powołaniowego lub też osłabiają ją.

6.2.1.4. Zdolność do nawiązywania relacji

336. Zrozumiałwszy, że pogodna więź międzyosobowa jest zasadniczą relacją dla powołania salezjańskiego, prenowicjusz stara się rozwijać *dobre relacje* z własnymi kolegami i formatorami wspólnoty, z osobami świeckimi we wspólnocie wychowawczej i z innymi osobami, które spotyka w swych doświadczeniach duszpasterskich. Potrafi przyjmować i słuchać; praktykuje dobre maniery i dobroduszość; traktuje wszystkich z sympatią, przyjaźnią i z dużą otwartością.

Prenowicjat oferuje mu doświadczenie życia wspólnotowego z innymi prenowicjuszami i współbraćmi. Bierze w nim aktywny udział i wnosi swój osobisty wkład w tworzenie środowiska bogatego w wartości formacyjne. W nim dojrzewa jego sposób wyrażania się, porozumiewania, współodpowiedzialność za realizację podjętych decyzji, zmysł wspólnotowej pracy.

⁴⁰² Por. RO 90.

⁴⁰³ PI 43.

Również zabawy i sport pomagają wzrastać w dojrzałości relacyjnej, ponadto wpływają na stan zdrowia i sprzyjają działaniom wychowawczym wśród młodzieży. Poważna nauka muzyki i nabywanie umiejętności gry na instrumencie muzycznym, ćwiczenia teatralne i troska o młodzieżowy sposób wyrażania, wpływają na rozwój zdolności porozumiewania się i jakość posługi apostołskiej prenowicjusza.

6.2.1.5. Poczucie odpowiedzialności

337. Prenowicjusz jest *wierny swym codziennym obowiązkom* i uczy się pracować z poświęceniem. Kocha pracę, jest sumienny i pilny w nauce; ochoczo, z poświęceniem i zawsze wypełnia posługi wspólnotowe, widząc w nich konkretne okazje do wyrażenia swej miłości do powołania. Uczy się dobrze wykorzystywać czas, w sposób odpowiedzialny oceniać przydatność *mass mediów* i *osobistych środków komunikacji*, używać zalet otrzymanych od Boga i każdego dnia dokonywać umotywowanych wyborów z intencją bezinteresownego daru z siebie.

6.2.1.6. Prawość sumienia i otwartość w stosunku do rzeczywistości

338. *Jest wychowywany do autentyczności i prawości sumienia*, nabywa zdolności do rozpoznawania działania Ducha Świętego w stworzeniu i wydarzeniach historycznych, wzmacniając swoje przekonania moralne i tworząc postawę inteligentną i krytyczną wobec wzorców kulturowych proponowanych przez społeczeństwo. Jest otwarty na rzeczywistość społeczną i kulturową środowiska oraz na świat komunikacji społecznej, *jest szczególnie uwrażliwiony na problemy ubogiej młodzieży* i ludzi odsuwanych na margines oraz na sytuacje biedy, niesprawiedliwości i wykluczenia, czuje się wezwany przez kulturę i potrzeby ludów nie znających jeszcze Ewangelii. Wzrasta w poczuciu współczucia i solidarności oraz okazuje to prostym życiem. Czyni z tych doświadczeń konkretne okazje, aby dojrzewać w realizmie życia.

6.2.2. Wymiar duchowy

Życie chrześcijańskie musi od samego początku procesu formacyjnego prowadzić do *żywego doświadczenia wiary i do głębokiej relacji z Panem Jezusem*; taka relacja jest konieczna w przypadku każdego wyboru powołania; bez osobistego doświadczenia życia chrześcijańskiego umotywowanego i przeżywanego z przekonania, jest niemożliwa realizacja powołania do życia konsekrowanego. Kruchość dzisiejszego doświadczenia wiary u młodych ludzi i ich rodzin wymaga prawdziwej drogi katechumenatu, która bazuje na silnym doświadczeniu życia chrześcijańskiego i następnie prowadzi do wyboru życia konsekrowanego.

339. Wezwany do podjęcia życia radykalnie skoncentrowanego na Chrystusie, prenowicjusz jest prowadzony do *przeżywania osobistej relacji z Nim i do zbudowania solidnego fundamentu swego życia chrześcijańskiego*, koncentrując się na niektórych aspektach i doświadczeniach typowych dla tego życia, z akcentami właściwymi Młodzieżowej Duchowości Salezjańskiej. Troszczy się więc o:

- *solidną katechezę*, która zawiera w sobie podstawy formacji biblijnej, duchowej i liturgicznej, konieczną do pogłębiania wiary i odkrywania osoby Jezusa Chrystusa, misji Kościoła i Bożego planu zbawienia i która kładzie nacisk na formację sumienia także poprzez pogłębienie i studium zasad moralnych życia chrześcijańskiego;

- *inicjację do życia sakramentalnego i pobożności maryjnej*: dlatego przyjmuje postawę słuchania i odpowiedzi na Słowo Boże, posila się u Stołu Eucharystycznego, regularnie przystępuje do sakramentu Pojednania i odkrywa matczyną obecność Maryi w swoim życiu i w historii swego powołania, powierza się jej i wzywa jej wstawiennictwa w modlitwie Różańcowej; we wzroście w powołaniu salezjańskim pomaga również nabożeństwo do ks. Bosko;

- *inicjację do życia modlitwy*: modli się w grupie i we wspólnocie, ćwiczy się w modlitwie osobistej i uczy się dzielenia swoimi doświadczeniami wiary; stopniowo zdobywa zdolność odczytywania swego życia w świetle Ewangelii i wsłuchiwanie się w wewnętrzny głos Ducha Świętego; jest wprowadzany w modlitwę Liturgią Godzin i w „lectio divina” jako elementy podstawowe życia chrześcijańskiego i eklesjalnego;

- *wprowadzenie w praktykę towarzyszenia duchowego* i sprawozdania z dyrektorem, które są środkami koniecznymi do wzrostu w życiu duchowym.

340. Kandydat, konfrontując się z programem życia SDB, pojmując, że posłannictwo salezjańskie pociąga za sobą powołanie do wspólnoty. Dlatego *ćwiczy się w życiu wspólnotowym*, zdobywając wystarczające zdolności do interpersonalnej komunikacji, akceptując innych i integrując własną działalność z programem wspólnotowym, przebacząc i pokonując antypatie i uprzedzenia. Troszczy się o uczucia przyjaźni, przyswaja sobie cechy ducha rodzinnego i przyczynia się do jego budowania, okazuje postawę chętnego służenia innym. Przeżywa doświadczenie Kościoła na miarę tego, jak się umiejscawia w swojej wspólnocie i wspólnocie wychowawczej oraz otwiera się na większe wspólnoty - Inspektorii, Zgromadzenia i Rodziny Salezjańskiej.

341. Prenowicjusz troszczy się o coraz lepszą znajomość salezjańskiego życia konsekrowanego i przeżywa je opierając na *wymogach rad ewangelicznych*. Szuka sposobności do kształtowania w sobie konkretnych postaw, takich jak: prostota, która nie szuka przepychu i wygody, bezinteresowność w relacjach i motywacjach, oderwanie się od uczuciowych kompromisów, panowanie nad sobą i wierność powierzonym obowiązkom.

6.2.3. Wymiar intelektualny

342. Powołanie salezjańskie i posłannictwo młodzieżowe wymagają solidnego przygotowania intelektualnego. Wcześniej, przed rozpoczęciem tego etapu formacji, prenowicjusz musi posiadać już „*podstawową kulturę ogólną*”, jakiej oczekuje się od młodego człowieka, który ukończył normalne przygotowanie szkolne w swym kraju”⁴⁰⁴.

W prenowicjacie formacja intelektualna zmierza, w sposób indywidualny, do osiągnięcia celów specyficznych tej fazy. Wiedząc, że wymiary ludzki i duchowy są podstawowymi wymiarami w formacji prenowicjackiej, jest rzeczą konieczną, aby oprócz zajęć praktycznych w formie ćwiczeń, kolokwii, pracy grupowej, treningów, były prowadzone także lekcje, dyskusje, wyjaśnienia, studium osobiste, które pomogą dokonać zmiany własnej mentalności w aspekcie ludzkim i duchowym.

Trzeba więc przedstawić w sposób systematyczny formy porozumiewania się w procesie komunikacji międzyludzkiej wraz z innymi aspektami, takimi jak poznanie siebie samego, dojrzałość emocjonalna, uczuciowa i seksualna, celibat. Jest konieczne również zapewnienie wzrostu w wierze, tak w wymiarze uczuciowym jak i poznawczym oraz w dziedzinie działań zgodnych z moralnością chrześcijańską poprzez pogłębione studium doktryny chrześcijańskiej i wprowadzenie do lektury Pisma Świętego, modlitwy i liturgii.

Prenowicjusz zostaje wprowadzony w posłannictwo Kościoła, przedstawione mu zostają różnorodne powołania, a w sposób szczególny poznaje życie zakonne salezjanina w

⁴⁰⁴ Tamże, 43.

jego dwóch formach: salezjanin kapłan i salezjanin koadiutor. Oprócz tego poznaje i zgłębia Ks. Bosko, odkrywając w nim wzór wartości ludzkich i chrześcijańskich; zaczyna poznawać i podziwiać jego misję, którą kontynuuje dziś Zgromadzenie rozproszone po całym świecie; poprzez lekturę i studium niektórych wielkich postaci salezjanów z przeszłości i żyjących obecnie otrzymuje wsparcie na drodze wzrostu w powołaniu.

Na tym etapie formacji ma również miejsce ogólne studium w dziedzinie komunikacji społecznej⁴⁰⁵ w celu lepszego zrozumienia wyzwań dzisiejszej kultury. Trzeba dowartościować również pogłębione studium w dziedzinie muzyki i kwalifikacji teatralnych, tak aby można było owocnie kontynuować je później. Prenowicjat powinien pomóc również osiąść odpowiednią metodę studiowania, a przede wszystkim przyzwyczaić do studiowania i refleksji; umiejętności potrzebne do dalszego studiowania; gdzie jest to konieczne, opanowanie języka używanego w nowicjacie⁴⁰⁶ i jeśli jest to możliwe, nauczanie się innych języków.

Dlatego taka formacja intelektualna wymaga stworzenia *odrębnego i specyficznego programu studiów*, opracowanego dokładnie dla osiągnięcia podstawowych celów tego etapu; zostawia ona również miejsce dla innych wymagających wysiłku studiów. W sposób szczególny trzeba pamiętać, że *na tym etapie nie rozpoczyna się studiów filozoficznych właściwych dla postnowicjatu*; jeśli jednak uwarunkowania własne danej Inspektorii tego wymagają, trzeba zapytać o pozwolenie Księdza Generała.

6.2.4. Wymiar wychowawczo-duszpasterski

343. Prenowicjusz, ubogacając w różny sposób znajomość i umiłowanie posłannictwa salezjańskiego w najprzeróżniejszych jego przejawach, jest również angażowany w doświadczenia proporcjonalne do swego przygotowania, które odwołują się do celu ewangelizacyjnego aktywności salezjańskiej.

Są to *doświadczenia wychowawcze i duszpasterskie znaczące*, typowo salezjańskie, takie jak pomocna obecność wśród młodzieży, szczególnie tej najuboższej, współpraca w animacji grup młodzieżowych, działalność katechetyczna, misyjna i wolontariat.

Poprzez te doświadczenia, przy pomocy przewodnika, prenowicjusz poznaje System Prewencyjny oraz specyfikę i sposoby współpracy z osobami świeckimi i innymi członkami Rodziny Salezjańskiej.

Takie praktyki, aby być formacyjnymi, muszą zawierać elementy refleksji i dzielenia się tymi działaniami; trzeba aby były one zaplanowane i zweryfikowane razem z prenowicjuszem, zwracając uwagę na cele i metody.

6.3. ZAPEWNIENIE KONIECZNYCH WARUNKÓW

6.3.1. Wspólnota formacyjna i doświadczenie wspólnotowe

344. Zwyczajnie w każdej Inspektorii jest jeden prenowicjat, podczas gdy może być więcej aspirantów; jest jednak możliwe, że dwie lub więcej Inspektorii będą miały wspólny prenowicjat w ramach współpracy międzyinspektorialnej, przede wszystkim wtedy, gdy później mają również wspólny nowicjat.

⁴⁰⁵ Por. DICASTERI PER LA FORMAZIONE E PER LA COMUNICAZIONE SOCIALE, *Orientamenti per la formazione dei salesiani in comunicazione sociale. Contenuti e metodologie per le varie fasi formative [Ukierunkowania w odniesieniu do formacji salezjańskiej w dziedzinie komunikacji społecznej. Treści i metody działania na różnych poziomach formacji]*, Rzym 2006, 5.

⁴⁰⁶ Por. tamże.

Jest wskazane, aby prenowicjat *znajdował się we wspólnotcie salezjańskiej*, która posiada zaangażowanie apostołskie; w ten sposób prenowicjuszowi daje się możliwość uczestniczenia w życiu i misji salezjańskiej. Prenowicjusz ma wtedy możliwość doświadczenia dwojakiego wymiaru wspólnoty: tego, które dokonuje się w grupie prenowicjuszy i ich formaterów oraz przeżywanego wspólnie z całą wspólnotą salezjańską. Także wtedy, gdy liczba prenowicjuszy jest niewielka, trzeba stworzyć warunki sprzyjające doświadczeniu życia wspólnotowego.

Prenowicjat nie może znajdować się w tej samej wspólnotcie co nowicjat i postnowicjat. Może jednak być w tej samej wspólnotcie co *aspirantat*, co więcej, jest to wskazane, ponieważ wpływa pozytywnie na ciągłość formacji między dwoma etapami i przyczynia się do spójności w grupie formaterów. W przypadku dużej liczby prenowicjuszy jest dopuszczalne, że prenowicjat będzie stanowił *autonomiczną wspólnotę*, lecz wtedy konieczne trzeba zadbać o możliwość doświadczenia apostołatu salezjańskiego; byłoby czymś pięknym, gdyby animowany był on przez wspólnotę salezjańską, do której należą lub znajdował się przy innej znajdującej się w bliskiej odległości.

W każdym z tych przypadków prenowicjat musi zaoferować *rzeczywiste doświadczenie wspólnoty salezjańskiej, intensywnie żyjącej wartościami charyzmatu*. We wspólnotcie niech będzie klimat otwartości i serdeczności, który buduje ducha rodzinnego i zaufanie. W tym samym czasie trzeba przyzwyczajać prenowicjuszy do stylu życia *niezbyt wymagającego*, dbając o to, aby pomieszczenia były proste i ubogie, troszcząc się o wspaniałość, pracowitość i ofiarność, gdzie doświadcza się znaczenia radości i czerpie się satysfakcję z posiadania niczego więcej ponad to, co konieczne. To wszystko wymaga od samej wspólnoty salezjańskiej świadectwa takiego stylu życia.

6.3.2. Grupa formaterów oraz towarzyszenie formacyjne i duchowe

345. W tej fazie determinujące jest *wykwalfikowane i systematyczne towarzyszenie formacyjne osobiste i wspólnotowe, a w szczególności towarzyszenie duchowe*.

Kiedy prenowicjat stanowi część salezjańskiej wspólnoty apostołskiej i dyrektor nie jest w stanie towarzyszyć z bliska formacji prenowicjuszy z powodu wielości zajęć, Inspektor wyznaczy jednego salezjanina jako bezpośrednio odpowiedzialnego za prenowicjuszy, którego nazywa się *mistrzem prenowicjuszy*, który może być wikariuszem wspólnoty, poświęca się on całkowicie sprawie ich formacji, realizując konkretny program formacyjny. Jest on kierownikiem duchowym dla prenowicjuszy, w sposób analogiczny do magistra nowicjuszy, który jest ich duchowym przewodnikiem. W dialogu ze swoim kierownikiem duchowym prenowicjusz uczy się mówić o sobie w zaufaniu, prowadzić osobisty program życia i wchodzić na drogę wzrostu.

Doświadczenie uczy, że odpowiedzialny za prenowicjuszy musi być *odpowiednio przygotowany*, przede wszystkim w dziedzinie psychologii rozwojowej i dynamiki rozwoju ludzkiego, oraz wiedzieć, jak powinna przebiegać formacja w życiu duchowym.

Mistrz prenowicjuszy współpracuje z *grupą formaterów*, którzy mogliby jeszcze mieć inne obowiązki we wspólnotcie lub w dziele salezjańskim. Jest rzeczą ważną, aby wśród nich był przynajmniej jeden salezjanin koadiutor, co umożliwi prenowicjuszom bezpośrednio poznanie obydwu form powołania salezjańskiego. Już w aspirantacie rozpoczyna się prezentacja obydwu powołań do życia salezjańskiego; kontynuowana jest ona w prenowicjacie; decyzja o wyborze jednej z dwóch form powołania salezjańskiego dokonuje się później w nowicjacie. W grupie formaterów niech będzie również wyznaczony *spowiednik*, którym nie powinien być sam mistrz prenowicjuszy. „Formatorzy mogą

współpracować z ekspertami nauk psychologicznych, którzy jednak nie mogą być częścią grupy formatorów”⁴⁰⁷.

Jak tylko jest to możliwe, formatorzy podążają za prenowicjuszami, rozmawiają z nimi, przeżywając wraz z nimi ten sam porządek dnia i różne jego doświadczenia oraz pomagając im w osiągnięciu odpowiedniej dojrzałości potrzebnej do podjęcia właściwej decyzji. Dąży się do tego, aby prenowicjusze przyjęli postawę aktywnej formacji, to znaczy, że staną się otwarci i komunikatywni oraz wezmą odpowiedzialność za własny proces formacyjny. Z tego też powodu, na początku prenowicjatu formatorzy porozmawiają z prenowicjuszami na temat znaczenia tego etapu formacji i treści zawartych w „Ratio”, które do niego się odnoszą, aby pomóc prenowicjuszom zaangażować się w sposób wolny i z przekonaniem we własną formację. Dlatego jest rzeczą konieczną przekazanie prenowicjuszom tego tekstu, który będzie towarzyszył im przez cały okres formacji.

Formatorzy mają utrzymywać kontakt i działać w porozumieniu z *magistrem nowicjuszy* i z *odpowiedzialnym za aspirantów*, aby zapewnić niezbędną ciągłość formacji. Poglębiają oni znajomość „Kryteriów i norm” rozeznania powołania salezjańskiego, aby właściwie ocenić zdatność prenowicjuszy.

6.4. ROZPOZNANIE POWOŁANIA I DOPUSZCZENIE DO NOWICJATU

346. Prenowicjat nie jest jedynie czasem formacji, lecz także rozeznania.

Prenowicjusz:

- jest wspierany w lepszym poznaniu siebie, w dokonaniu osobistego wyboru powołania, w indywidualnym przeżywaniu własnej formacji poprzez regularne spotkania i towarzyszenie duchowe z dyrektorem lub mistrzem prenowicjuszy;
- otrzymuje pomoc od spowiednika w Sakramencie Pojednania;
- zapoznaje się i pogłębia zrozumienie „Kryteriów i norm” rozeznania powołania salezjańskiego i przyswaja je wraz z kierownikiem duchowym, jako kryteria weryfikujące jego powołanie;
- pisze autobiografię, podczas której kierownik duchowy pomaga mu w lepszym zrozumieniu własnej historii życia i odczytaniu znaków Bożych jego powołania;
- dzieli się z kierownikiem duchowym swoim osobistym programem życia i wraz z nim go weryfikuje;
- bierze udział w rekolekcjach i miesięcznych dniach skupienia, które pomagają mu w pogłębieniu własnych motywacji powołaniowych;
- co trzy miesiące otrzymuje wyniki „scrutinium”, poprzez które formatorzy pomagają mu w zrozumieniu aspektów pozytywnych, w których widoczny jest jego wzrost oraz udzielają wskazówek w odniesieniu do obszarów, którym powinien poświęcić więcej wysiłku;
- **pogłębia znajomość praktyczną obydwu form powołania salezjańskiego;**

Formatorzy ze swojej strony prowadzą w prenowicjacie działania uzupełniające w stosunku do prenowicjusza; w szczególności:

- utrzymują kontakt z salezjanami, którzy towarzyszyli mu wcześniej;
- poznają środowisko rodzinne i społeczne, z którego wywodzi się prenowicjusz;

⁴⁰⁷ CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Orientamenti per l'utilizzo delle competenze psicologiche nell'ammissione e nella formazione dei candidati al sacerdozio [Ukierunkowania w związku z używaniem kompetencji psychologicznych przy dopuszczaniach i w czasie formacji kandydatów do kapłaństwa]*, Rzym 29 czerwca 2008, n. 6.

- pomagają rodzinie w zaakceptowaniu i pozytywnym przyjęciu wyboru powołania dokonanego przez syna oraz włączają ich w jego dojrzewanie powołaniowe, ucząc uszanowania jego wolności⁴⁰⁸;
- pomagają w pogłębieniu znajomości kryteriów rozeznania między dwoma formami powołania zakonnego salezjanina;

Okres formacyjny prenowicjatu osiąga swe cele rozeznaniowe, gdy:

- *prenowicjusz zakończy swe poszukiwania powołaniowe* i z pomocą formatorów czuje się utwierdzony w przekonaniu, że Pan powołuje go do życia salezjańskiego, myśli że jest do niego zdolny, jest gotów podjąć je i prosi o przyjęcie do nowicjatu, albo - alternatywnie - stwierdza, że nie jest powołany do życia salezjańskiego;
- *Zgromadzenie Salezjańskie*, poprzez wspólnotę lokalną i inspektorialną, akceptuje jego proces rozpoznawania, weryfikuje jego zdatność według „Kryteriów i norm” rozeznania powołania salezjańskiego i *dochodzi do uzasadnionej pewności*, że prenowicjusz przejawia autentyczne znaki powołania salezjańskiego i przedstawia zasadnicze rekwizyty, aby rozpocząć nowicjat.

347. Dopuszczenia do nowicjatu dokonuje Inspektor na podstawie *pozytywnych znaków*, które potwierdzają zdatność prenowicjusza do życia salezjańskiego⁴⁰⁹:

- wystarczającego zdrowia;
- posiadanie podstawowej kultury ogólnej i zdolności intelektualnych pozwalających do bycia wychowawcą;
- pozytywnego doświadczenia dotychczasowego życia chrześcijańskiego i apostołskiego;
- przyjęcia przez prenowicjusza prawdziwej postawy formacji;
- umiejętności dokonywania wyborów na podstawie autentycznych motywacji oraz poczucia obowiązku i odpowiedzialności;
- prawa intencji;
- zdolności do życia we wspólnocie, w posłuszeństwie i wspaniałomyślnie, w duchu wiary;
- upodobanie w życiu prostym, pracowitość i chęć zaangażowania;
- pogodna i zrównoważona uczuciowość oraz odpowiedni rozwój zdolności do nawiązywania relacji;
- miłości do Księdza Bosko i do posłannictwa salezjańskiego, dobrych relacji z młodzieżą oraz szczególnej sympatii do młodzieży ubogiej.

6.5. WSKAZANIA I NORMY PRAKTYCZNE

348. *Prenowicjat niech będzie usytuowany we wspólnocie odpowiednio do tego przygotowanej lub wspólnocie autonomicznej, nie może to być jednak wspólnota nowicjacka lub postnowicjacka. Tak samo jak inne działalności i dzieła w Inspektorii⁴¹⁰, podobnie i lokalizacja lub przeniesienie okresu Pprenowicjatu jest zatwierdzane przez Księdza Generała wraz ze swoją Radą, w odpowiedzi na prośbę Inspektora i Rady Inspektorialnej.*

⁴⁰⁸ Cf. KGS 674.

⁴⁰⁹ Por. RO 90.

⁴¹⁰ K 132 §2, K 165 § 5.

349. „Przygotowanie bezpośrednie do nowicjatu zwyczajnie trwa jeden rok i niech nie będzie krótszy niż sześć miesięcy”⁴¹¹. Niech on będzie poprzedzony dobrze przeżyтым aspirantatem.

350. Zwyczajnie w każdej Inspektorii niech będzie jeden prenowicjat; w przypadku konieczności posiadania więcej niż jednego prenowicjatu pozwolenia udziela Ksiądz General wraz ze swoją Radą;

351. Dopuszczenia do prenowicjatu dokonuje Inspektor, do którego kandydat kieruje swe podanie. On zbiera, we współpracy z odpowiedzialnymi za towarzyszenie powołaniowe, we współpracy z samym kandydatem te dane i informacje, które pozwalają dostrzec znaki prawdziwego powołania salezjańskiego lub ewentualne przeciwwskazania.

Aby zostać dopuszczonym do Prenowicjatu są oceniane zarówno wybór, jak i zdolność do salezjańskiego życia konsekrowanego w odniesieniu do „Kryteriów i norm”⁴¹² i z uwzględnieniem poziomu dojrzałości osoby i jej możliwości rozwoju.

Rozpoczęcie prenowicjatu niech się ustala biorąc pod uwagę fakt, że Kodeks określa jako minimalny wiek dopuszczenia do nowicjatu ukończenie 17 lat⁴¹³.

352. Przed lub podczas prenowicjatu jest konieczne przeprowadzenie kontroli medycznej i egzaminu psychologicznego, który zweryfikowałby istnienie podstawy ludzkiej i spełnienie wymogów dotyczących zdolności zawartych w dokumencie „Kryteria i normy”, aby móc rozpocząć salezjańską drogę formacji, przy zachowaniu rozporządzenia kan. 220.

Rezultaty kontroli medycznej i badań psychologicznych mogą być przekazane przez lekarza i psychologa Dyrektorowi Prenowicjatu i Inspektorowi, jeśli jeszcze przed kontrolą lekarską i badaniami psychologicznymi prenowicjusz dał im na piśmie pozwolenie „w celu rozeznania i w duchu koniecznej współpracy z odpowiedzialnymi za proces formacji” (CN 36). Taka zgoda musi być „uprzednia, wyraźna, przemyślana i wolna”.⁴¹⁴

353. Na tym etapie formacji nie rozpoczyna się studiów filozoficznych właściwych postnowicjatowi; jeśli jednak okoliczności jakiejś Inspektorii wymagają inaczej, trzeba poprosić o zgodę Księdza Generala.

Dopuszczenia do nowicjatu

354. „Kiedy kandydat czuje się wystarczająco przygotowany i dyspozycyjny, składa podanie o rozpoczęcie nowicjatu. Aby zostać dopuszczony, musi być wolny od przeszkód przewidzianych przez kanony 643-645 § 1, musi wykazać zdolności i dojrzałość konieczne, aby przedsięwziąć drogę salezjańską oraz mieć wystarczające zdrowie, aby móc zachowywać Konstytucje Zgromadzenia”⁴¹⁵.

⁴¹¹ KG21 270 i RO 88.

⁴¹² Por. Criteri e norme di discernimento vocazionale salesiano. Le ammissioni [Kryteria i normy rozpoznania powołania salezjańskiego. Dopuszczenia], Rzym 2000.

⁴¹³ Por KPK, k. 643 § 1.1; 656.1; RO 90.

⁴¹⁴ CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Orientamenti per l'utilizzo delle competenze psicologiche nell'ammissione e nella formazione dei candidati al sacerdozio* [Ukierunkowania w związku z używaniem kompetencji psychologicznych przy dopuszczaniach i w czasie formacji kandydatów do kapłaństwa], Rzym 29 czerwiec 2008, n. 12.

⁴¹⁵ RO 90.

Ocena zdolności jest czyniona w odniesieniu do kryteriów i wskazówek udzielonych przez Zgromadzenie w Ratio i w dokumencie „Kryteria i normy”, biorąc pod uwagę przedstawione uwarunkowania, przeszkody i wymogi prawne.⁴¹⁶

355. Dopuszczenia do nowicjatu dokonuje Inspektor za zgodą swej Rady, po zasięgnięciu opinii Dyrektora wspólnoty prenowicjackiej z jego Radą⁴¹⁷. Przełożeni, jeżeli uznają to za stosowne, mogą zażądać informacji, nawet pod przysięgą⁴¹⁸. Mistrz prenowicjuszy niech pozna warunki rodzinne prenowicjuszy, aby zaprezentować je Inspektorowi.

356. Do ewentualnego przyjęcia kandydatów, którzy z własnej woli odeszli lub zostali usunięci z seminarium albo z Instytutu Zakonnego⁴¹⁹, obowiązkowe jest poproszenie o odpowiednią wcześniejszą opinię na piśmie. Szczególnie, oprócz dokumentów wymienionych w kan. 241 § 2⁴²⁰, należy żądać „pod poważnym obowiązkiem”⁴²¹, również „deklaracji odpowiedniego przełożonego, przede wszystkim odnośnie do przyczyny wydalenia lub odejścia”⁴²².

Z naszej strony mamy obowiązek udostępniania analogicznych informacji innym Instytutom lub seminarium. Takie informacje muszą respektować sprawy dotyczące sumienia, prawo podmiotów do dobrego imienia i ochrony własnej intymności⁴²³, ale równocześnie nie mogące względu na dobro osób i Kościoła ukrywać lub fałszować prawdziwego stanu rzeczy.

⁴¹⁶ Por. Criteri e norme di discernimento vocazionale salesiano. Le ammissioni [Kryteria i normy rozpoznania powitania salezjańskiego. Dopuszczenia], dok. cyt., 114-116.

⁴¹⁷ K 108.

⁴¹⁸ por. KPK, k. 645 § 4

⁴¹⁹ por. CEC, L'ammissione al seminario di candidati provenienti da altri seminari o famiglie religiose [Przyjmowanie do seminarium kandydatów pochodzących z innych seminariów lub rodzin zakonnych], Rzym 1996.

⁴²⁰ Chodzi o zaświadczenia chrztu i bierzmowania, i inne wymagane dokumenty według rozporządzeń Ratio formacyjnego kapłańskiego (KPK, k. 241 § 2).

⁴²¹ Por. RFIS 39.

⁴²² KPK, k. 241 § 3

⁴²³ Por. KPK, k. 220.

ROZDZIAŁ SIÓDMY

NOWICJAT

7.1 NATURA I CEL

357. Nowicjat jest *początkiem salezjańskiej praktyki życia zakonnego* jako naśladowanie Chrystusa⁴²⁴.

“Nowicjat zmierza ku temu, żeby nowicjusze dokładniej rozpoznali Boże powołanie i to właściwe danemu instytutowi, by doświadczyli sposobu życia instytutu, uformowali umysł i serce jego duchem, a także by można było potwierdzić ich zamiar i zdatność”⁴²⁵.

W tym okresie, z pomocą mistrza i wspólnoty, nowicjusz:

- *uczy się przeżywać salezjański wymiar życia konsekrowanego apostolskiego* bardziej bezpośrednio w aspekcie doświadczenia religijnego: pogłębia motywacje swojego wyboru, zdobywa mentalność wiary i interioryzuje wartości salezjańskie;

- *weryfikuje swoją zdatność do życia salezjańskiego* w taki sposób aby dać samemu sobie i wspólnocie możliwość osiągnięcia pewności moralnej pozytywnie potwierdzonej;

- *ukierunkowuje nieustannie swoje życie jako dar samego siebie* Bogu w służbie młodzieży, według ducha ks. Bosko i stara się o tę łaskę jedności, która łączy kontemplacje i działanie apostolskie;

- *przygotowuje się do całkowitego ofiarowania się Bogu w sposób świadomy i wolny w pierwszej profesji*, wchodząc na drogę formacji, która trwa całe życie.

7.2 DOŚWIADCZENIE FORMACYJNE

358. Formacja realizowana w nowicjacie jednoczy w sposób stopniowy wiedzę z praktyką i propozycje wspólnotową z towarzyszeniem indywidualnym, tak, że *przekazane treści stają się “doświadczeniem”* i będą zasymilowane w sposób personalistyczny. W ten sposób nowicjusz identyfikuje się stopniowo z powołaniem salezjańskim.

Propozycja formacyjna nowicjatu obejmuje różne wymiary formacji salezjańskiej, ale szczególne miejsce daje formacji duchowej i pogłębieniu charyzmatu.

7.2.1 Wymiar ludzki

359. Nowicjusz *pogłębia znajomość i akceptację samego siebie*, dba o panowanie nad sobą i umiarkowanie, wzmacnia zdolność umotywowanych wyborów i jest dyspozycyjny do pracy.

Dbą o swój udział w życiu wspólnotowym, doskonaląc zdolność przystosowania i relacji między osobowych naznaczonych serdecznością i darmowością.

⁴²⁴ Cfr C 110. Vedi proposta di celebrazione per l’inizio del noviziato nel *Rituale della professione religiosa*, Società di San Francesco di Sales, Roma 1989, capitolo I, *L’ammissione alla vita religiosa*.

⁴²⁵ Can. 646

Dbą o dobre wychowanie, zdolność dialogu, akceptacji różnic, życia z optymizmem i umiejętności dania swoich talentów w służbie wspólnoty.

Jest rzeczą ważną, aby mistrz i ekipa formacyjna dawały możliwość „przestrzeni” odpowiedzialności i wolności, aby nowicjusz skonfrontował samego siebie, swoją autonomię osobistą, swoją zdolność współpracy i miał możliwość przeprowadzenia refleksji nad dokonanymi wyborami.

7.2.2 Wymiar duchowy

7.2.2.1 KONFIGURACJA DO CHRYSTUSA W PERSPEKTYWIE „DA MIHI ANIMAS”

360. Jest to wymiar, który charakteryzuje nowicjat.

Towarzyszy się nowicjuszowi na drodze konfiguracji do Chrystusa, apostoła Ojca i Dobrego Pasterza, którego odkrywa w ks. Bosko, który ofiarował swoje życie dla młodzieży⁴²⁶. Chodzi na *drogę naśladowania Chrystusa posłusznego, ubogiego i czystego w jedności i harmonii z charyzmatem salezjańskim*.

Dzięki łasce Ducha Świętego poszukuje prawdziwej i własnej identyfikacji z Chrystusem: „Nie zapominajcie, że to wy właśnie w bardzo szczególny sposób możecie i powinniście głosić, iż nie tylko należycie do Chrystusa, ale staliście się Chrystusem”⁴²⁷. To oznacza, że osoba nowicjusza w całości zostaje zaangażowana w proces nawrócenia i przemiany ewangelicznej.

W wysiłku ascetycznym, który podejmuje nowicjusz doświadcza radości, że Chrystus jest centrum jego życia i że może dzielić Jego uczucia. Chodzi tu o auto-transcendencję, poprzez którą osiąga on swoją prawdziwą realizację osobistą w Chrystusie⁴²⁸.

To pogłębienie Chrztu i konfiguracja do Chrystusa w perspektywie „*da mihi animas*” wyraża się w pełni w profesji zakonnej i w życiu konsekrowanym.

7.2.2.2 ASYMILACJA CHARYZMATU SALEZJAŃSKIEGO I IDENTYFIKACJA Z ZAŁOŻYCIELEM

361. Formacja zmierza do oczyszczenia i umocnienia początkowego zachwyty ks. Bosko i życiem salezjańskim i urzeczywistnienia go poprzez *proces asymilacji charyzmatu salezjańskiego* wyrażonego w Konstytucjach.

Nowicjusz jest prowadzony do doświadczenia duchowego, które skupia się na oryginalnym sposobie bycia i działania i wyraża się w charakterystycznych postawach: silne przeświadczenie o misji salezjańskiej wśród ubogiej młodzieży, szczególnie styl modlitwy i życia braterskiego we wspólnocie, jednym słowem specyficzny sposób przeżywania konsekracji.

362. *Nowicjusz pogłębia szczególne doświadczenie Boga uczynione przez ks. Bosko*, weryfikuje motywacje, które skłaniają go do podjęcia życia konsekrowanego salezjańskiego i uczy się zachowania równowagi pomiędzy dążeniem do ideału a konkretną sytuacją wspólnoty. Ma głęboki i poważny kontakt ze źródłami doświadczenia charyzmatycznego.

Przygotowuje się do bycia częścią Zgromadzenia, kultywuje jedność ze swoją Inspektorią i otwiera się na rzeczywistość Rodziny Salezjańskiej. Poprzez znajomość ich historii i informacje o bardziej znaczących wydarzeniach, uświadamia sobie różnorodność powołań w Rodzinie Salezjańskiej i w ten sposób wzrasta przynależność do niej.

⁴²⁶ Cfr C 196

⁴²⁷ VC 109

⁴²⁸ Cfr C 22

7.2.2.3 DOŚWIADCZENIE ŻYCIA BRATERSKIEGO

363. To we wspólnocie nowicjusz zdobywa ducha salezjańskiego, który jest rzeczywistością komunikowaną przez życie⁴²⁹.

Przyjmuje swoich braci w duchu wiary⁴³⁰ i otwiera się na komunikację i służbę. Życie codzienne ofiaruje liczne okazje do wzrastania w miłości braterskiej, cierpliwości i przezwyciężania trudności w relacjach międzyosobowych. *Wzrasta w konkretnej miłości do wspólnoty* i wie, że po mimo różnorodności i uchybień braci istnieje ona z inicjatywy Boga. Włącza się w nią z prawdziwą postawą uczestnictwa, radości rodzinnej, odkrywając w niej obecność Pana⁴³¹.

7.2.2.4 WPROWADZENIE DO MODLITWY KTÓRA OBEJMUJE CAŁE ŻYCIE

364. Nowicjat stwarza klimat i środowisko skupienia, które sprzyja dialogowi z Bogiem. Zapewnia również odpowiednie ukierunkowania, regularność czasu i znajomość różnych sposobów modlitwy. Przedstawia się więc jako *prawdziwa szkoła modlitwy*.

Nowicjusz znajduje dużą pomoc jeśli wspólnota nowicjacka ma dobry program modlitwy prostej, dynamicznej radosnej i kiedy daje możliwość różnej modlitwy w małych grupach, z młodzieżą i osobami świeckimi.

Podczas nowicjatu nowicjusz zostaje wychowany:

- do pokochania *Słowa Bożego* i do postawy słuchania go;
- do zrozumienia i pokochania *liturgii* jako modlitwy Chrystusa i Kościoła i jako drogi życia duchowego;
- do przeżywania *Eucharystii* jako codzienny akt swojego życia i wspólnoty salezjańskiej, “przeżywany jako święto liturgii życia”,⁴³² do celebracji regularnej i głębokiej Sakramentu Pojednania, do odkrycia bogactwa Liturgii Godzin i do modlitwy psalmami Kościoła;
- do praktyki *modlitwy osobistej* i do jej potrzeby jako autentycznego oddechu duszy; jest rzeczą ważną aby nowicjusz zdobył umiejętność medytacji, która będzie towarzyszyła mu przez całe życie;
- do umiejętności osobistego kroczenia w *życiu duchowym*.

Ta droga modlitwy pomoże mu żyć w “jedności z Bogiem” i uświęcenia działalności każdego dnia. Nowicjusz przechodzi w ten sposób od rytmu modlitwy do ducha modlitwy, który łączy całą egzystencję i czyni z niego życie w Duchu.

7.2.3 Wymiar intelektualny

365. “Naukę w czasie nowicjatu należy prowadzić poważnie, zgodnie z programem określonym w ogólnej strukturze studiów; *jej głównym zadaniem jest wprowadzenie w misterium Chrystusa*, aby nowicjusz, poprzez kontakt ze Słowem Bożym, rozwinął głębsze

⁴²⁹ Cfr R 85

⁴³⁰ Cfr C 50

⁴³¹ Cfr C 52

⁴³² C 88

życie wiary i przeniknięte miłością poznanie Boga. Należy również pogłębić teologię życia zakonnego i studiować Konstytucje, życie Księdza Bosko i naszą tradycję.”⁴³³. Należy przedstawić znaczące aspekty historii Zgromadzenia, wizję Rodziny Salezjańskiej i Ruchu Salezjańskiego.

Nauka pomoże nowicjuszowi oświecić własną wiarę, zrozumieć powołanie salezjańskie, umocnić przekonania, wzrastać do całkowitego daru z siebie⁴³⁴ i wziąć odpowiedzialność za postawy i opcje. Przewidziany program studiów zmierza do umocnienia drogi dojrzałości duchowej i ma w centrum poznanie Konstytucji.

Podczas nowicjatu należy zachęcać do lektury dzieł duchowości i *jest zalecana nauka języków*, w szczególności tych wymaganych poprzez sytuacje w Inspektorii i języka włoskiego. Pozostaje on elementem komunikacji dla Zgromadzenia, znajomości źródeł, lekturą dokumentów, łącznością z przełożonymi i kontaktem podczas międzynarodowych sympozji.

7.2.4 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

366. Cały nowicjat jest przeżywany w perspektywie powołania apostolskiego, w żarliwości *“da mihi animas”*, w dyspozycyjności służeniu młodzieży, w przyjęciu posłannictwa Zgromadzenia. Praca na rzecz Królestwa, świadectwo Ewangelii, poczucie Kościoła, zapal misyjny charakteryzują doświadczenie nowicjatu. Nie może zabraknąć informacji i refleksji o sytuacji młodzieży, szczególnie tej ubogiej, o duszpasterstwie w Inspektorii i o doświadczeniu i ukierunkowaniu Zgromadzenia na polu posłannictwa i misji.

Wrażliwość na potrzeby świata, szczególnie młodzieży jest bodźcem powołaniowym, podtrzymuje modlitwę, staje się współuczestnictwem. I właśnie w perspektywie posłannictwa nowicjusz dba o swoje talenty i rozwija swoje możliwości.

367. *“Osadzona w rzeczywistości społecznej i apostolskiej”*⁴³⁵, wspólnota nowicjacka wyraża swoją miłość duszpasterską w służbie Królestwu poprzez *różne doświadczenia wychowawcze i duszpasterskie* które dają nowicjuszowi możliwość:

- wzrostu jako osoba, znajomości własnych talentów dla życia i posłannictwa salezjańskiego;
- nauczania się praktyki Systemu Prewencyjnego;
- zdobycia umiejętności działania i kontemplacji w *“łasce jedności”*;
- poznania i doświadczenia rzeczywistości świata młodzieży, szczególnie tej ubogiej.

Poprzez działalność wychowawczą i duszpasterską nowicjusz uczy się czynienia wszystkiego z miłości do Chrystusa, będąc obecnym wśród młodzieży, współuczestnicząc z osobami świeckimi, odkrywając radość z poświęcenia się dla innych.

Te doświadczenia charakteryzują się swoją prostotą i jakością, dobrą programacją i przygotowaniem, stylem wspólnotowym, obecnością przewodnika, który towarzyszy i refleksją nad podjętym działaniem.

⁴³³ R 91

⁴³⁴ Cfr C 110

⁴³⁵ R 89

7.3 NIEKTÓRE WARUNKI FORMACYJNE

7.3.1 Wspólnota i środowisko

368. *Wspólnota nowicjacka ułatwia jedność wartości religijnych i salezjańskich* wtedy gdy jest *“wzorem życia opartego na wierze i zasilanego modlitwą, gdzie ewangeliczna prostota, radość, przyjaźń i wzajemne poszanowanie tworzą klimat zaufania i uległości”*⁴³⁶. W niej relacje między nowicjuszami a profesami są przeżywane w klimacie naturalności, i ich formacja jest wynikiem wspólnej pracy wspólnoty formacyjnej zdolnej do komunikowania wartości charyzmatu poprzez życie.

Inspektoria, świadoma swojej odpowiedzialności, zatroszczy się o personel i odpowiednie środki potrzebne do realizacji celów formacyjnych nowicjatu.

Organizacja nowicjatu jest kierowana jedynym fundamentalnym kryterium: *środowisko i jego struktury muszą być zdolne przekazać autentyczną formację salezjańską*, i doprowadzić nowicjuszy do przyjęcia celów nowicjatu i do interioryzacji treści.

Mając na uwadze cele nowicjatu jest pożądane *żeby jego umiejscowienie było w rzeczywistości duszpastersko znaczące*⁴³⁷.

Są pożyteczne również *wszystkie okazje kontaktu, dzielenia duchowości i współpracy* między Instytutami zakonnymi *respektując specyfikę życia wspólnotowego i proces formacyjny* każdego z Instytutów.

7.3.2 Mistrz nowicjuszy i formatorzy

369. *“Mistrz nowicjuszów jest kierownikiem duchowym, który koordynuje i ożywia całą działalność formacyjną nowicjatu”*⁴³⁸. Nowicjusz od początku nowicjatu *“powierza się kierownictwu mistrza”*⁴³⁹, otwiera mu swoje serce z ufnością i szczerością, przyjmuje jasną postawę formacyjną i współpracuje z odpowiedzialnością.

Głównym zadaniem mistrza nowicjuszy, któremu towarzyszą inni formatorzy, jest *uczynienie z nowicjatu prawdziwej wspólnoty wychowującej*, która towarzyszy każdemu nowicjuszowi w osobistym doświadczeniu formacyjnym i salezjańskiej tożsamości oraz żyje w stylu i duchu Systemu Prewencyjnego, otwarta na salezjańską rzeczywistość inspektorialną.

Systematycznie prowadzone konferencje, słowa wieczorne, osobiste i regularne rozmowy, spotkania poświęcone programacji, weryfikacji i dzieleniu to niektóre środki do jego dyspozycji.

370. *Mistrz posiada zdolność dialogu i dobroci w kontaktach* aby wzbudzać ufność; okazuje przyłgnięcie do ks. Bosko i Zgromadzenia, zapał apostolski, umiejętność pracy w ekipie i tworzenia klimatu rodzinnego.

Pobudza współodpowiedzialność między formatorami, którzy wnoszą swój szczególny wkład według ich funkcji i są włączeni w rozeznanie powołania i decyzje. Troszczy się o relacje z odpowiedzialnymi za prenowicjat i postnowicjat.

⁴³⁶ C 110

⁴³⁷ Cfr R 89

⁴³⁸ C 112

⁴³⁹ C 111

Dostosowuje się do sytuacji każdego nowicjusza, starając się poznać jego środowisko, otrzymane wychowanie w rodzinie i doświadczenie wcześniejszego życia. Pozostawia wystarczającą przestrzeń aby nowicjusze mogli wyrazić się w sposób spontaniczny i jest zdolny do głębszego rozeznania.

7.4 ROZEZNANIE I DOPUSZCZENIE DO PIERWSZEJ PROFESJI

7.4.1 Czas rozeznania

371. Rok nowicjatu jest *czasem intensywnego rozpoznania powołania*, realizowanego w klimacie wiary, szczerzej otwartości i systematycznego towarzyszenia. Wchodząc stopniowo w doświadczenie salezjańskiego życia konsekrowanego, nowicjusz ocenia swoją sytuację wobec Boga: miejsce, jakie Jezus zajmuje w jego życiu, asymilację wartości powołaniowych, motywacje, proces formacji; w towarzystwie magistra i z pomocą wspólnoty osiąga stopień spokoju duchowego i jasności odnośnie do woli Bożej względem swojej osoby.

Znaczącymi momentami tego procesu są także *okresowe weryfikacje, a przede wszystkim końcowe rozpoznanie*, które angażują przede wszystkim nowicjusza. Są to momenty konfrontacji pomiędzy osobą nowicjusza i jego konkretnym doświadczeniem każdego dnia – z jednej strony, z tożsamością salezjańską, rekwizytami i motywacjami, aby nią żyć – z drugiej strony.

Szczególnie ważne jest, aby magister pomógł każdemu nowicjuszowi w rozpoznaniu obu form salezjańskiego powołania konsekrowanego, aby przed złożeniem prośby o dopuszczenie do ślubów mógł wybrać opcję salezjanina koadiutora lub salezjanina kapłana/diakona stałego. Zwłaszcza chodzi tu o rozpoznanie, przy uwzględnieniu innych kryteriów, czy w pracy wychowawczo-duszpasterskiej wśród młodzieży nowicjusz skłania się bardziej ku „wartościom właściwym mu jako laikowi, co czyni go w szczególny sposób świadkiem Królestwa Bożego w świecie, bliskim młodzieży i rzeczywistości świata pracy”⁴⁴⁰ czy też w kierunku „posługi, która go czyni znakiem Chrystusa Pasterza, zwłaszcza przez głoszenie Ewangelii i sprawowanie sakramentów”⁴⁴¹.

7.4.2 Profesja czasowa

372. Nowicjusz zostaje dopuszczony do pierwszej profesji przez Inspektora za zgodą swej Rady, wysłuchawszy zdania dyrektora wspólnoty i jego Rady⁴⁴².

Profesja zakonna potwierdza publicznie początek przymierza, które Bóg, Kościół i wspólnota zawierają z nowo konsekrowanym.

To Bóg *konsekuje* a nowicjusz odpowiada ofiarując całego siebie Bogu w życiu salezjańskim. Wspólnota uznaje go za zdolnego do realizacji tego powołania i przyjmuje go jako brata.

Kościół, w swoim doświadczeniu, ustanowił okres profesji czasowej podczas którego zakonnik wzrasta w dojrzałości i weryfikuje swoje konkretne umiejętności na podstawie przeżytego charyzmatu aby móc dokonać wolnego, odpowiedzialnego i definitywnego wyboru.

⁴⁴⁰ Konst. 45.

⁴⁴¹ Konst. 45.

⁴⁴² Cfr C 108

Kandydat przyjmując całym sercem dyspozycje Kościoła składa profesję czasową ale z pragnieniem ofiarowania się całkowitego na całe życie, ponieważ wie że “nie daje się własnego życia Chrystusowi “na próbę””⁴⁴³.

UKIERUNKOWANIA I NORMY PRAKTYCZNE

373. *“Do ważności nowicjatu wymaga się, by był odbywany w domu prawnie do tego przeznaczonym”⁴⁴⁴. W kompetencji Przełożonego Generalnego za zgodą swojej Rady leży erygowanie lub zamknięcie domu nowicjatu, zatwierdzenie jego przeniesienia albo umiejscowienie go przy innej odpowiedniej wspólnotce⁴⁴⁵. Te działania muszą być przeprowadzone zgodnie z prawem kanonicznym to znaczy dokonane pisemnym dekretem.*

374. *“Dom przeznaczony na nowicjat powinien być osadzony w rzeczywistość społeczną i apostolską. Jeśli okoliczności za tym przemawiają, nowicjat można umieścić przy innej odpowiedniej wspólnotce”⁴⁴⁶. Osadzenie w rzeczywistości, mając na uwadze cele formacyjne tego okresu, może ubogacić doświadczenie, utrzymuje formację w kontakcie z rzeczywistością i daje przestrzeń do realizacji wymaganej praktyki duszpasterskiej⁴⁴⁷.*

375. *Inspektor pod którego jurysdykcją jest dom nowicjatu “może zezwolić, aby zespół nowicjuszy przebywał przez pewien okres czasu w innym domu instytutu, przez niego oznaczonym”⁴⁴⁸. Gdyby wybrany dom był na terenie innej Inspektorii musi być zgoda tamtejszego Inspektora. Określa się:*

- że oznaczenie domu następuje dekretem pisemnym;
- że razem z nowicjuszami musi być mistrz i formatorzy;
- że czas pobytu musi być jasno określony w dekreście;
- że dom zakonny musi być salezjański i kanonicznie erygowany⁴⁴⁹.

376. *Kandydat może odbywać nowicjat w innym domu zachowując następujące warunki:*

- w szczególnych przypadkach i jako wyjątek tylko za zezwoleniem Przełożonego Wyższego i za zgodą jego Rady;
- pod opieką doświadzonego salezjanina, który działa w zastępstwie mistrza, który jest mianowany przez Inspektora za zgodą swojej Rady i zatwierdzony następnie przez Przełożonego Wyższego⁴⁵⁰;
- w domy salezjańskim kanonicznie erygowanym.

377. *Mistrz nowicjuszy “jest profesem wieczystym, mianuje go inspektor za zgodą swej Rady i po zatwierdzeniu przez Przełożonego Generalnego”⁴⁵¹. “Pozostaje na stanowisku trzy*

⁴⁴³ PI 55

⁴⁴⁴ Can. 647 § 1; cfr C 111

⁴⁴⁵ Cfr C 132 § 1.3; can. 647 § 1

⁴⁴⁶ R 89

⁴⁴⁷ Cfr R 86; can. 652 § 5

⁴⁴⁸ Can. 647 § 3

⁴⁴⁹ Cfr ibid

⁴⁵⁰ Cfr C 111.165 § 3; can. 647 § 2

⁴⁵¹ C 112; cfr can. 651 § 1

*lata i może być ponownie potwierdzony*⁴⁵². *Potwierdzenie Przełożonego Wyższego jest konieczne na pierwsze trzechlecie jak i na następne*⁴⁵³.

378. *W domach nowicjackich przeznaczonych wyłącznie do formacji jest wskazane aby mistrz nowicjuszy był również Dyrektorem. W innych przypadkach Inspektor zapewni warunki w których mistrz i dzieło – jeśli on jest Dyrektorem lub nie– były najbardziej odpowiednie do realizacji celów nowicjatu*⁴⁵⁴.

Ekipa formacyjna niech będzie liczna i o odpowiednich kwalifikacjach. Należy zadbać o różnorodność zadań i osób, w szczególności, o obecność koadiutorów wśród współpraci Formatorów.

379. *“Nowicjat, zgodnie z przepisami prawa, trwa dwanaście miesięcy. Rozpoczyna się, gdy kandydat, przyjęty przez inspektora, wstępuje do domu nowicjackiego, kanonicznie erygowanego i powierza się kierownictwu mistrza. Nieobecność przekraczająca trzy miesiące, czy to ciągła, czy przerywana, powoduje nieważność nowicjatu. Nieobecność przekraczająca piętnaście dni, powinna być uzupełniona*⁴⁵⁵. *Dla obliczenia czasu należy odnieść się do prawa ustanowionego w KPK*⁴⁵⁶.

380. *“W szczególnych przypadkach Inspektor może przedłużyć nowicjat jednak nie powyżej sześciu miesięcy według kanonu 653*⁴⁵⁷.

381. *“Nowicjusze niech odprawiają rekolekcje na początku nowicjatu w czasie, jaki uzna się za bardziej odpowiedni oraz przed złożeniem ślubów*⁴⁵⁸.

382. *“Doświadczenia duszpasterskie” niech kierują się wyżej wskazanymi zasadami*⁴⁵⁹. *Niech będą realizowane z kryterium stopniowości i według charakteru początkowego nowicjatu; niech będą przygotowane i we właściwy sposób poddane weryfikacji we wspólnocie nowicjackiej*⁴⁶⁰. *Mistrz jest pierwszym odpowiedzialnym za doświadczenia duszpasterskie.*

383. *Podczas nowicjatu należy przerwać studia (również filozoficzne czy teologiczne), nawet jeśli przygotowują do osiągnięcia tytułów akademickich albo są bezpośrednim przygotowaniem do zawodu lub apostołatu*⁴⁶¹.

*“Naukę w czasie nowicjatu należy prowadzić poważnie, zgodnie z programem określonym w ogólnej strukturze studiów; jej głównym zadaniem jest wprowadzenie w misterium Chrystusa [...]; należy również pogłębić teologię życia zakonnego i studiować Konstytucje, życie Księdza Bosko i naszą tradycję*⁴⁶².

⁴⁵² C 112

⁴⁵³ Cfr ACS 276 pag. 76

⁴⁵⁴ Ibid

⁴⁵⁵ C 111; cfr *Elementi giuridici e prassi amministrativa nel governo dell'Ispettorato*, Roma 1987 55-56; si citerà *Elementi giuridici*

⁴⁵⁶ Cfr can. 201 § 1; 202 § 2; 203 § 1.2

⁴⁵⁷ R 93

⁴⁵⁸ R 92

⁴⁵⁹ Cfr precedenti n. 198-199. 202-204

⁴⁶⁰ Cfr R 86; ACS 276, pag. 81

⁴⁶¹ Cfr ACS 276, pag. 77

⁴⁶² R 91

384. *Co trzy miesiące magister razem z Radą Domu niech przeprowadza uważną weryfikację dojrzałości powołaniowej każdego z nowicjuszy. Nowicjusze niech będą wychowywani do dokonywania ciągłego rozpoznania w celu zrozumienia woli Bożej i oczyszczenia własnych motywacji.*

Poza tym, niech każdy z nowicjuszy przeprowadzi wraz z magistrem rozpoznanie dotyczące obu form salezjańskiego powołania konsekrowanego, wykorzystując zwłaszcza „Kryteria i normy” (artykuły 84-87). Przed złożeniem prośby o dopuszczenie do pierwszych ślubów niech każdy z nowicjuszy wyjaśni swoje własne ukierunkowanie powołaniowe dotyczące salezjanina koadiutora lub salezjanina kapłana/diakona stałego. Ten wybór powołaniowy musi być definitywny, dla wszystkich, przed formacją specyficzną po asystencji lub przed profesją wieczystą, gdyby ta poprzedziła formację specyficzną⁴⁶³.

Aby ułatwić konkretne rozpoznanie i nadać odpowiednie znaczenie salezjańskiemu powołaniu konsekrowanemu, jeśli jest w zwyczaju nakładanie sutanny w czasie nowicjatu, niech to zostanie przeniesione na jego zakończenie.

385. *“W czasie nowicjatu, nowicjusz może swobodnie opuścić Instytut”⁴⁶⁴.*

Ewentualne wydalenie nowicjusza, podczas trwania nowicjatu lub przed zakończeniem, należy do Inspektora tej Inspektorii na terenie, której znajduje się nowicjat⁴⁶⁵; jeśli nowicjusz przynależy do innej Inspektorii jest wskazane wcześniejsze poinformowanie Inspektora.

Profesja

386. *Prośba o dopuszczenie do pierwszej profesji, respektując formę osobistą, powinna zawierać następujące wspólne elementy:*

- znajomość aktu publicznego, który pragnie się uczynić;*
- intencja zaangażowania się na całe życie;*
- wolność w wykonaniu tego aktu⁴⁶⁶;*
- wzmianka o uczynionym rozeznaniu i o opinii uczynionej przez kierownika duchowego lub spowiednika;*
- wskazanie ukierunkowani powołania salezjańskiego jako salezjanin kapłan lub salezjanin koadiutor.*

387. *Kandydat zostanie dopuszczony do złożenia profesji czasowej po złożeniu podania i uznaniu go za zdatnego.⁴⁶⁷*

“Przełożeni opierają swój sąd na danych pozytywnych, potwierdzających zdolność kandydata, mając na uwadze przede wszystkim wymogi prawa kanonicznego”⁴⁶⁸. Nie wystarczy tylko nieobecność elementów negatywnych albo problematycznych. Należy rozróżnić wyraźnie proces dojrzewania od nieprzydatności do salezjańskiego życia zakonnego. Ci którzy nie dają nadziei, aby w przyszłości byli dopuszczeni do ślubów wieczystych niech nie będą dopuszczeni do ślubów czasowych⁴⁶⁹.

388. *Warunki co do ważności nowicjatu są wymienione w kanonie 656:*

⁴⁶³ W “Kryteriach i normach” w artykule 7 czytamy: “Byłoby dobrze, aby wybór powołania był jasny już przy pierwszej profesji, a w każdym razie przed rozpoczęciem formacji specyficznej i profesją wieczystą”.

⁴⁶⁴ R 93; can. 653 § 1

⁴⁶⁵ Cfr R 90; can. 653 § 1.2

⁴⁶⁶ Cfr C 108

⁴⁶⁷ Cfr R 93; can. 653 § 2

⁴⁶⁸ C 108; cfr can. 657 § 1

⁴⁶⁹ Cfr CGS 697b

- ukończony osiemnasty rok życia⁴⁷⁰;
- nowicjat został odbyty ważnie;
- dopuszczenie dokonane w sposób wolny;
- profesja złożona publicznie w całkowitej wolności; charakter publiczny wymaga obecności prawowitego przełożonego albo jego delegata, który przyjmuje profesję w imieniu Kościoła według kanonu 1192 § 1, i dwóch świadków jako dowód prawny jej złożenia;
- przyjęcie osobiste ze strony prawowitego przełożonego lub jego delegata.

“Należy ściśle przestrzegać wszystkich zaleceń prawa kanonicznego dotyczących warunków ważności i trwania profesji”⁴⁷¹.

389. Okres ślubów czasowych jest przeznaczony na osiągnięcie dojrzałości salesjańskiej duchowości wymaganej przez śluby wieczyste. Normalnie okres ten trwa sześć lat.⁴⁷²

Inspektor, mając na uwadze dojrzałość ludzką i inne kryteria formacyjne może ten czas przedłużyć ale nie powyżej dziewięciu lat⁴⁷³.

390. “W pierwszym trzyleciu składa się profesję na trzy lata lub na jeden rok, w drugim zwyczajnie na trzy lata”⁴⁷⁴. Nie ma przeciwwskazań aby była składana co dwa lata. Wybór między różnymi możliwościami musi opierać się na motywach formacyjnych, mając na uwadze stopniowość i powagę zaangażowania. Decyzja zależy od prośby nowicjusza albo profesa czasowego i Inspektora, który go dopuszcza.

391. Celebracja pierwszej profesji podporządkowanej uroczystości z jaką się celebrowała profesję wieczystą, niech zachowuje ton umiarkowany⁴⁷⁵.

392. Odnowienie profesji czasowej będzie miało miejsce po upływie czasu, na jaki profesja została złożona.⁴⁷⁶ Dokładną datą upływu czasu jest następny dzień, w którym profesja była złożona

Odnowienie powinno być celebrowane “bez uroczystych ram”⁴⁷⁷, jednak w świadomości zaangażowania jakie wynikają.

393. Strój zakonny jaki noszą przyszli kapłani jest stosowne do przepisów kościołów lokalnych krajów w których żyją. Te dyspozycje są ważne również w okresie w jakim zacząć go nosić.

Salezianie koadiutorzy i kandydaci do święceń kapłańskich, kiedy nie przyjęli jeszcze stroju zakonnego, niech mają troskę o strój skromny i godny tak jak polecał ks. Bosco⁴⁷⁸.

⁴⁷⁰ Cfr can. 656 § 1

⁴⁷¹ PI 57; cfr can. 655-657

⁴⁷² Cfr *Il progetto di vita dei Salesiani di Don Bosco*, pag. 766-768

⁴⁷³ Cfr C 117

⁴⁷⁴ C 113

⁴⁷⁵ PI 56; cfr Congregazione per il Culto Divino, *Ordo professionis religiosae* 5, nota 24. Per la celebrazione salesiana della professione temporanea e perpetua vedi *Rituale della professione religiosa*, Società di San Francesco di Sales, Roma 1989

⁴⁷⁶ Cfr can. 657 § 1; *Elementi giuridici e prassi amministrativa nel governo dell'Ispezione*, Roma 1987; ISM,

App. 64

⁴⁷⁷ PI 56

⁴⁷⁸ Cfr C 62

394. *Powtórne przyjęci do Zgromadzenia kto wcześniej opuścił go zgodnie z prawem na koniec nowicjatu albo po profesji czasowej jest w gestii Inspektora i jego Rady. Kto jest powtórnie przyjęty musi powtórzyć nowicjat i skończyć okres ślubów czasowych.*

Według kanonu 690, Przełożony Wyższy za zgodą swojej Rady może dyspensować od obowiązku powtórzenia nowicjatu, dając w tym samym czasie Inspektorowi z jego Radą władzę powtórnego przyjęcia.

*Do Przełożonego Wyższego – w tych przypadkach – należy określić czas odpowiedniej próby przed profesją czasową i okres na jaki mają być złożone śluby poprzedzające profesję czasową.*⁴⁷⁹

*Inspektor, po ocenieniu, wraz ze swoją Radą, motywacji próśby o powtórne przyjęcie przedstawi prośbę Przełożonemu Wyższemu, wraz ze szczegółową relacją przypadku (dokładne curriculum życia, motywy dla których nie złożył profesji albo motywy decyzji wystąpienia po profesji i motywy dla których pragnie być teraz przyjęty, itp.)*⁴⁸⁰.

395. *Zwyczajowo nie przyznaje się nieobecności poza domem zakonnym (“absentia a domo”) z powodu ewentualnych kryzysów powołaniowych dla współbraci w okresie formacji początkowej i dla współbraci koadiutorów. Te sytuacje niech będą rozwiązywane poprzez poważne rozeznanie w dialogu szczerym i w klimacie zaufania z Inspektorem, Dyrektorem i formatorami zostawiając jednak profesja w życiu wspólnotowym.*⁴⁸¹.

ROZDZIAŁ ÓSMY

POSTNOWICJAT

8.1 NATURA I CEL

396. *“Pierwsza profesja otwiera okres życia konsekrowanego, w którym współbrat, wspomagany przez wspólnotę i kierownika duchowego, dopełnia procesu dojrzewania w perspektywie profesji wieczystej i rozwija jako salezjanin laik lub kandydat do kapłaństwa różne aspekty swego powołania”*⁴⁸².

Jako pierwszy element okresu profesji czasowej, **postnowicjat** jest to “faza pogłębienia dojrzałości zakonnej, która jest kontynuacją formacji nowicjackiej”, unikając gwałtownej zmiany stylu życia i upadku ukierunkowania na wzrost w powołaniu “i przygotowuje do asystencji”⁴⁸³.

Jest to moment delikatny i bardzo ważny. Współbrat, przeżywając z radością i wiernością zaangażowania wynikające z pierwszej profesji, umacnia się w tożsamości salezjańskiej poprzez interioryzację i pogłębienie różnych jej aspektów.

Konstytucje określają aby w tym czasie znalazł on pomoc w “pogłębieniu życia wiary i ducha Księdza Bosko oraz odpowiednie przygotowanie filozoficzne, pedagogiczne i katechetyczne w dialogu z kulturą”⁴⁸⁴.

⁴⁷⁹ Cfr can. 690 § 1

⁴⁸⁰ Cfr *Elementi giuridici*, 70-71; ISM App. 70-71

⁴⁸¹ Cfr Lettera del Vicario del Rettor Maggiore D. G. Scrivo agli Ispettori, 20.1.1985, Prot. 85/64; cfr *Elementi giuridici* 91

⁴⁸² C 113

⁴⁸³ Cfr C 114

⁴⁸⁴ C 114

397. W tym okresie *współbrat jest wezwany do dojrzewania*:
- w *tożsamości osobistej*, integrując wzrost ludzki z naśladowaniem Chrystusa;
 - w *wierze*, poprzez jej stopniowe zrozumienie, szczególnie poprzez refleksję i naukę;
 - w *powołaniu salezjańskim*, poprzez odpowiednie przygotowanie pedagogiczne i katechetyczne, teoretyczne i praktyczne, skoncentrowane na ks. Bosko wychowawcy i Systemi Prewencyjnym;
 - w *kompetencji intelektualno-kulturalno-zawodowej*, otrzymując wstęp fundamentalny w zakresie znajomości człowieka, świata i Boga, poprzez nauki filozoficzne i nauki pedagogiczne;
 - w *stopniowym uczestnictwie w posłannictwie salezjańskim*, uczestnicząc w niektórych znaczących doświadczeniach apostołskich i wchodząc w kontakt z rzeczywistością młodzieży i społeczeństwa.

8.2 DOŚWIADCZENI FORMACYJNE

398. Zaangażowanie przyjęte wraz z profesją zakonną przekształca się w autentyczne przeżywanie wartości powołania, w codziennym przyłgnięciu do niego, w pogłębieniu zrozumienia go i odkrywając jego jedność i harmonię.

Wymiary formacji zostają zintegrowane i zharmonizowane w syntezę inspirowaną zasadą jedności charyzmatu salezjańskiego.

Ponieważ salezianie klerycy i koadiutorzy uczestniczą w jednym powołaniu, formacja w postnowicjacie przewiduje *“curriculum na równorzędnym poziomie”*⁴⁸⁵, chociaż może być różny program studiów mając na uwadze to, że klerycy muszą dostosować się do dyspozycji Kościoła w perspektywie przygotowania się do kapłaństwa.

8.2.1 Wymiar ludzki

399. Postnowicjat jest okresem w czasie którego *współbrat troszczy się konkretnie o integrację swojej osobowości z elementami salezjańskiego życia konsekrowanego*.

Umieszcza on proces swojej dojrzałości osobistej w rzeczywistości codziennego życia wspólnoty, integrując poczucie wolności i odpowiedzialności z poczuciem przynależności do wspólnoty i do wspólnego projektu. Troszczy się więc o spokój ducha, jest chętny do prac domowych, akceptuje innych w sposób bezwarunkowy, troszczy się o chorych i starszych, i daje swój udział w animacji.

W życiu wspólnotowym regularnie wypełnia swoje obowiązki i zaangażowanie w naukę, troszcząc się o poczucie dyscypliny, komunikacji, dialogu i konfrontacji, programację własnego czasu i roztropne używanie środków społecznego przekazu.

8.2.2 Wymiar duchowy

400. Postnowicjusz, wsparty kierownictwem duchowym, częstym i systematycznym, zmierza do pogłębienia własnego powołania poprzez doświadczenie życia, refleksję i asymilację wartości salezjańskich.

⁴⁸⁵ C 106

W tym samym czasie wzrasta w zrozumieniu różnych wymiarów powołania salezjańskiego i powołania świeckiego.

Angażuje się w *praktykę osobistej i pogłębionej modlitwy*, zgłębiając i interioryzując metodologię wypracowaną w nowicjacie. Uczestniczy aktywnie w celebracjach i modlitwach wspólnoty. Troszczy się o uprzywilejowane okresy odnowy wewnętrznej: Adwent i Boże Narodzenie, Wielki Post i Wielkanoc, miesięczne dni skupienia i rekolekcje.

Podtrzymuje obecność Boga w życiu i doświadczeniu każdego dnia, rozwijając ducha pracowitości i siły poprzez ascezę pracy intelektualnej poważnej i ciągłej, parcy ręcznej wykonywanej z poświęceniem i ofiarnością, poprzez pokorne realizowanie posłannictwa i bez poszukiwania wygód i przez stałą służbę we wspólnocie.

Uczy się integrować wiarę i kulturę, duchowość i spojrzenie krytyczne, doświadczając konkretnie, że praktyka radosna wiary i rad ewangelicznych pomaga rozwinąć do głębi swoje człowieczeństwo.

8.2.3 Wymiar intelektualny

401. Formacja intelektualna, widziana w optyce jedności procesu formacyjnego, jest *aspektem, który charakteryzuje ten okres*, stawiając sobie za cel integrację kulturalną i religijną, która odpowiada na fundamentalne wymagania tożsamości salezjańskiej.

Z tego względu, wobec wyzwań stawianych przez kulturę i posłannictwo salezjańskie, postnowicjat oferuje oryginalny program, który *harmonizuje dyscypliny filozoficzne z naukami o człowieku i wychowaniu* w syntezę otwartą na propozycje wiary.

W układzie studiów należy zadbać o *inkulturację* w perspektywie i treściach, zwracając szczególną uwagę na studium pism, tradycji, antropologii, historii narodów odkrywając w nich autentyczne wartości kultury jak religijność, wyczucie Boga, gościnność, miłość do życia i solidarność.

Poprzez ten rozwój intelektualny współbrat *zdobywa wiedzę jasną i zgodną ze swoimi wyborami*, która pozwala mu mieć wizję życia osobistego, trwałego i otwartego. Zdobywa umiejętności odpowiedzialnego relacjonowania się z kulturą, światem młodzieżowym, z problemami wychowawczymi, w perspektywie chrześcijańskiej. Nabywa zapału dla pracy intelektualnej, konsoliduje metodę nauki i zdobywa zdolność refleksji, obiektywności w wydawaniu osądów i sensu krytycznego.

8.2.3.1 STUDIA

402. *Plan studiów* w postnowicjacie – według naszego prawa – przewiduje “odpowiednie przygotowanie filozoficzne, pedagogiczne i katechetyczne w dialogu z kulturą”⁴⁸⁶ i “wprowadzenie do teologii”⁴⁸⁷. “Można też rozpocząć lub kontynuować formację techniczno-naukową lub zawodową, mając na uwadze kwalifikacje specjalistyczne”⁴⁸⁸.

⁴⁸⁶ C 114

⁴⁸⁷ R 95

⁴⁸⁸ Ibid

8.2.3.1.1. Nauki filozoficzne

403. Nauka filozofii powinna doprowadzić salezjanina do *solidnej i spójnej wiedzy o człowieku, świecie i Bogu*⁴⁸⁹.

Jest ona konieczna do wychowania zdolności osądu w konfrontacji z problemami najbardziej trudnymi, bądź teoretycznymi bądź egzystencjalnymi, osoby ludzkiej, aby zrozumieć aktualną kulturę i aby wejść w dialog ze współczesnym człowiekiem mając w perspektywie skuteczne głoszenie Ewangelii.

Znając wagę poważnego i specyficznego nawiązania kontaktu z filozofią, nie wydaje się stosowne wybierać ukierunkowania studiów, które uprzywilejuje integrację dyscyplin filozoficznych i teologicznych.

Wielką pomocą w zrozumieniu kultury jest także pogłębienie znajomości myśli literatury współczesnej i lokalnej.

8.2.3.1.2. Nauki o człowieku i wychowaniu

404. Ściśle połączone z filozofią są nauki o człowieku i wychowaniu (antropologia kultury, psychologia, pedagogia, socjologia, komunikacja społeczna, itd.) które sprzyjają *lepszemu zrozumieniu człowieka i ewolucji społeczeństwa*. W swoich specyficznych funkcjach dają one wkład konieczny i charakterystyczne perspektywy.

8.2.3.1.3. Misterium chrześcijańskie i wychowanie wiary

405. Wiara, która jest bazą życiowej syntezy, i do której pragnie się wychowywać w tym okresie, wymaga aby była wzmocniona poprzez *pogłębienie misterium chrześcijańskiego i jego przekazu w katechezie*.

Takie studia nie mogą być jednak identyfikowane z oficjalnym curriculum teologicznym, właściwym dla specyficznej formacji do kapłaństwa. Ukierunkowanie jest raczej widziane jako inicjacja syntetyczna i mądrościowa, połączona z pozytywną wizją historii zbawienia, skierowana do zdobycia umiejętności katechetycznych i zatroskana bezpośrednio o wzmocnienie i oświecenie wzrostu osobistego w doświadczeniu wiary.

8.2.3.1.4 Studia salezjańskie

406. W perspektywie bardziej dojrzałej znajomości i asymilacji charyzmatu, podczas postnowicjatu, zatroszczy się przede wszystkim o specyficzny aspekt *salezjańskiego duszpasterstwa i pedagogii*, mając na uwadze jedność wizji wychowawczej i wartości salezjańskiej asystencji.

Z tego względu przewiduje się wykłady o ks. Bosko wychowawcy, używając odpowiednich metod krytycznych o historii Zgromadzenia, systematyczne studium o Systemie Prewencyjnym i główne linie Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego. Należy również poznać główne gałęzie Rodziny Salezjańskiej obecne we własnej Inspektorii.

Obok nauki jest konieczna także refleksja nad doświadczeniem salezjańskim osobistym, inspektorialnym i Zgromadzenia.

8.2.3.2 INNE STUDIA

⁴⁸⁹ Cfr RFIS 71

407. “W latach formacji początkowej studia niech się tak organizuje, aby dawały możliwość, tam gdzie warunki na to pozwalają, *zdobywania prawnie uznanych dyplomów odbytych studiów*”⁴⁹⁰, czytamy w naszych Regulaminach.

W wielu Inspektoriat program studiów w postnowicjacie, odpowiednio zintegrowany i przedłużony, jest oficjalnie uznawany i doprowadza do uzyskania tytułów akademickich oficjalnie uznanych. Jest fakt pozytywny, kiedy można połączyć wierność celom formacyjnym i i ukierunkowaniu salezjańskiej formacji intelektualnej z przygotowaniem zawodowym prawnie uznanym.

Trzeba jednak zachować oryginalność salezjańska tego okresu studiów. Połączenie nawet częściowe wspólnego programu studiów w postnowicjacie z zaangażowaniem w inne studia wymaga uważnego ocenienia i respektu wymogów formacyjnych.

8.2.3.3 CURRICULUM SALEZJANÓW KOADIUTORÓW

408. Studia w postnowicjacie mają na uwadze charakterystyki własne powołania salezjanina koadiutora.⁴⁹¹

Widząc wagę filozofii dla formacji życia zakonnego i dla przygotowania wychowawcy młodzieży, również salezjanin koadiutor podejmuje studia w formie i zakresie najbardziej odpowiednim dla jego specyficznego powołania.

Program studiów zawiera również przygotowanie pedagogiczne, elementy duszpasterstwa i katechezy oraz wychowanie społeczno-polityczne, które ma na uwadze szczególnie nauczanie społeczne Kościoła i przygotowuje do specyficznej działalności wychowawczej w świecie.

Dlatego potrzeba aby było na poziomie inspektorialnym lub między inspektorialnym osobne dla koadiutorów, “*odpowiednie, dobrze przygotowane curriculum formacyjne, możliwe do realizacji przy wypełnianiu różnych zadań, z uwzględnieniem konkretnych możliwości kandydatów*”⁴⁹².

409. Bez wystawienia na ryzyko zasadniczej wartości formacji filozoficznej, pedagogicznej, duszpasterskiej i społecznej, podczas postnowicjatu salezjanin koadiutor może rozpocząć albo kontynuować inne studia, o charakterze naukowym lub zawodowym, przed asystencją; nie jest właściwe, aby czas trwania studiów filozoficznych i pedagogicznych dla postnowicjuszy koadiutorów przekroczył zwyczajnie dwa, trzy lata.

Kwalifikacje zawodowe dotyczą nabycia koniecznych kompetencji do wypełniania różnych zadań i funkcji, jakie zostaną im powierzone, takie jak np. rozległe pole szkoły i kształcenia zawodowego, komunikacja społeczna, praca społeczna i różne aspekty administracji i zarządzania. Trzeba następnie zagwarantować, aby studia te zapewniły kompetencje przynajmniej równe tym, jakie posiadają ludzie świeccy, którzy wykonują w społeczeństwie obywatelskim ten sam zawód.

8.2.4 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

410. Salezjanin zdobywa postawy wymagane przez swoje powołanie wychowawcy-duszpasterza, przede wszystkim poprzez *stopniowy wysiłek integracji między wiarą i życiem oraz wiarą i kulturą*.

⁴⁹⁰ R 83

⁴⁹¹ Cfr *Il Salesiano Coadiutore*, pag. 197-202

⁴⁹² CG21 301

Nauka, refleksja wspólnotowa e kierownictwo duchowe czynią go zdolnym do chrześcijańskiego spojrzenia na historię i kulturę, do odczytywania wydarzeń w Kościele i świecie, zrozumienia języka młodzieżowego i komunikacji społecznej.

W ten sposób wychowuje się do “zmysłu apostoelskiego” jako dusza działalności codziennej, dbając o znajomość i zrozumienie świata młodzieżowego.

Przeżywa swoje zaangażowanie w nauce jako miłość do młodzieży, której służba wymaga kompetencji i profesjonalizmu.

411. Angażuje się również w *działalność wychowawczo-duszpasterską* odpowiednio zaprogramowaną i weryfikowaną, możliwie żeby była realizowana w grupie w dziełach salezjańskich albo także w pracy misyjnej, w celu:

- zdobycia wyczulenia wychowawczego i mentalności duszpasterskiej, poprzez refleksję, kontakty osobiste i znajomość nauczania Zgromadzenia;
- doświadczenia posłannictwa salezjańskiego, poprzez konkretne doświadczenia posługi wychowawczo-duszpasterskiej realizowanej wewnątrz SPWP i uczestniczą we wspólnocie wychowawczej;
- ćwiczyć się w animacji młodzieżowej i przede wszystkim w asystencji salezjańskiej;
- nauczyć się pracować w ekipie, uznając różne zadania i respektując je z poczuciem współodpowiedzialności;
- przywyknąć do towarzyszenia i weryfikacji duszpasterskiej;
- pogłębić znajomość i kontakt z życiem duszpasterskim we własnej Inspektorii.

8.3 NIEKTÓRE KONIECZNE WARUNKI

8.3.1 Środowisko

412. Postnowicjat potrzebuje *środowiska wyrażnie formacyjnego i odznaczającego się salezjańskością*, zdolnego do odzwierciedlenia wartości i postaw jakie współbracia w okresie formacji są powołani do asymilacji.

8.3.1.1 WSPÓLNOTA FORMACYJNA

Wspólnota formacyjna posnowicjatu przyjmuje współbrata i włącza go w sieć relacji braterskich, odznaczających się respektem i zaufaniem. Jest zawsze *wspólnotą jednolitą i specyficzną*, zwyczajnie oddzielona od wspólnot współbraci znajdujących się w innym okresie formacji.

Jest rzeczą wskazaną aby salezjanie przygotowujący się do kapłaństwa i salezjanie koadiutorzy byli razem w tej samej wspólnocie formacyjnej, gdzie widzą dowartościowane obie formy jedyne powołania salezjańskiego⁴⁹³, dbając o specyficzne podkreślenia.

413. Wspólnota postnowicjatu ofiaruje *właściwy klimat* do rozwoju odpowiedzialnej wolności, środowisko i styl pedagogiczny, które pomagają w przyjęciu dyscypliny. Duch, którym się oddycha nacechowany jest gorliwością i entuzjazmem dla posłannictwa salezjańskiego i opiera się bardziej na motywacjach wiary i miłości do Chrystusa niż na czynnikach zewnętrznych.

⁴⁹³ Cfr CG21 303

Czas modlitwy i refleksji wspólnotowej pozwalają widzieć rzeczywistość w sposób krytyczny i w świetle Boga oraz zaangażować się w jego transformację.

Budowanie wspólnoty zostaje powierzone uczestnictwu i współodpowiedzialności wszystkich członków i rozciąga się na wszystkie aspekty jej życia i działania.

“Formatorzy i współpracownicy w okresie formacji, niezależnie od różnicy zdań, tworzą *klimat współodpowiedzialności* i w sposób wyraźny realizują cele formacji”⁴⁹⁴.

414. Wspólnota formacyjna może mieć własne centrum studiów, tak jak w przypadku studentatu, albo można uczęszczać centrum studiów na zewnątrz, salezjańskie lub nie.

Delikatny proces syntezy wartości kultury i religii w tym okresie wymaga odpowiedniej **organizacji albo wyboru ośrodka studiów** które zaprogramuje treści pomocne do rozwoju powołania. Dlatego należy *preferować salezjańskie ośrodki studiów*, często na poziomie między inspektorialnym,⁴⁹⁵ które lepiej stawiają sobie za cel podkreślenie relacji między filozofią i naukami o wychowaniu i integrują te treści z typowo salezjańskimi w perspektywie jedności powołania salezjańskiego⁴⁹⁶.

Różne racje, jak wymagania szczególnej sytuacji kościelnej, niska liczba współpracowników, niewystarczający formatorzy i inne trudności – jak odległość ośrodka salezjańskiego – mogą sprzyjać *opcji na rzecz ośrodka studiów nie salezjańskiego*.

Pozostaje jednak wysiłek zapewnienia czasu, programów, wykładowców i Formatorów, którzy *będą się troszczyli o aspekty istotne i oryginalne tego okresu formacji*, jak na przykład, integracja i uzupełnienie studiów z punktu widzenia salezjańskiego: nauki o wychowaniu, pedagogia, katechetyka, nauki salezjańskie.

8.3.1.2 ŁĄCZNOŚĆ Z INNYMI WSPÓLNOTAMI

415. Mając na uwadze jedność całego procesu formacyjnego inspektorialnego, formatorzy niech dbają o łączność pomiędzy postnowicjatem, nowicjatem i asystencją. Współpracują oni *współodpowiedzialnie, zapewniając ciągłość doświadczenia*, zachowując specyficzność różnych okresów formacji.

Lokalna wspólnota formacyjna sprzyja aktywnej integracji współpracowników “ze wspólnotą inspektorialną, która również jest formującą”⁴⁹⁷.

Łączność z Kościołem lokalnym i włączenie się w kontekst kulturalny podtrzymują formację w kontakcie z żywą rzeczywistością i jej różnymi wymiarami.

8.3.2 Formatorzy

416. Formatorzy mają charakteryzować się mocną duchowością, głębokim zmysłem salezjańskim, zdolnością do dialogu ponieważ są kompetentni i poinformowani o problemach jakie studiuje współpracownicy.

Delikatność i ważność tego okresu wymagają od Inspektorii *ciągłego wysiłku dla integracji ekipy współpracowników kulturalnie otwartych i przygotowanych*, w sposób szczególny do

⁴⁹⁴ C 103

⁴⁹⁵ Cfr CG21 283

⁴⁹⁶ Cfr CG21 247

⁴⁹⁷ CG21 245b

kierownictwa duchowego, nauczania, organizacji życia wspólnotowego, pracy duszpasterskiej, animacji liturgicznej i muzycznej modlitwy.

Szczególnie należy zadbać o *obecność salezjanów koadiutorów w ekipie* postnowicjatu, „nie tylko spełniając zadania natury kulturalnej i technicznej, ale przede wszystkim spełniając rolę wychowawcy formującego innych do życia zakonnego i salezjańskiego”⁴⁹⁸.

417. *Dyrektor kontynuuje działanie magistra nowicjatu. Z mądrością i roztropnością animuje środowisko i rozwój wspólnoty, towarzyszy i pomaga postnowicjuszom szczególnie poprzez towarzyszenie osobiste i rozmowę, kierownictwo duchowe sumienia i okresowe konferencje. Pobudza każdego do świadomości powołaniowej, uczestnictwa i odpowiedzialności za formację.*

Poza tym, pod nadzorem Inspektora, towarzyszy każdemu nowicjuszowi koadiutorowi w wyborze odpowiedniego zawodu, do którego ten czuje się wezwany, pomagając mu rozwinąć dary i umiejętności w odpowiedzi na potrzeby Inspektorii, tak by mógł zaliczyć, oprócz studiów filozoficznych i pedagogicznych, odpowiedni okres „studiów o charakterze techniczno-naukowym lub zawodowym”⁴⁹⁹, czyniąc to w perspektywie zdobycia kwalifikacji zawodowych.

Przez okresowe skrutynia, wspólnotowe i osobiste, *formatorzy oceniają, pobudzają i ukierunkowują proces formacji.*

Wykładowcy mają duży wpływ na tę fazę. Są oni wezwani do zaoferowania solidnych i przekonywujących ram odniesienia i do przekazywania wiedzy „mądrościowej”, kształtowania zdolności do syntezy i ducha krytycznego w odczytaniu rzeczywistości.

Jest rzeczą ważną włączenie osób świeckich i członków Rodziny Salezjańskiej w formację postnowicjuszy. Należy dołożyć starań, aby ich wkład był kwalifikowany.

8.3.3 WSPÓŁPRACA MIĘDZY INSPEKTORIALNA

418. Delikatność i ważność tego okresu i jego oryginalność wymagają warunków, które nie zawsze mogą być zapewnione przez pojedynczą Inspektorię, jeśli chodzi o wspólnotę lub ośrodek studiów.

W niektórych sytuacjach jest konieczne, aby Inspektorie szczególnie te z tego samego kontekstu kulturalnego, *współpracowały w utworzeniu formacyjnych i akademickich między inspektorialnych*⁵⁰⁰.

UKIERUNKOWANIA I NORMY PRAKTYCZNE

419. *“Bezpośrednio po nowicjacie wszyscy współbracia powinni kontynuować swoją formację, przynajmniej przez dwa lata, we wspólnotach formacyjnych”*⁵⁰¹.

⁴⁹⁸ Cfr CG21 305

⁴⁹⁹ Por. FSDB 409.

⁵⁰⁰ Cfr ACS 276, pag. 83-84

⁵⁰¹ R 95; cfr can. 659 § 1

420. *Postnowicjusze niech będą włączeni do wspólnoty jednorodnej i specyficznej, oddzielnej od wspólnot współbraci, którzy znajdują w innych okresach formacji. Niech posiadają kierownika duchowego⁵⁰², którym zwyczajnie jest sam Dyrektor⁵⁰³.*

421. *Jest zalecane, aby podczas postnowicjatu współbracia, którzy przygotowują się do kapłaństwa i współbracia koadiutorzy przebywali w tej samej wspólnocie formacyjnej, gdzie widzą dowartościowane obie formy jedyne go powołania salezjańskiego.*

422. *Podczas tego okresu nie należy powierzać współbraciom zadań, które odciągają od zaangażowaniu i przeszkadzają w osiągnięciu celów⁵⁰⁴.*

423. *Elementem, ważnym, oryginalnym i zasadniczym tego okresu w perspektywie zdolności pedagogicznych i intelektualnych są dyscypliny humanistyczno-filozoficzne połączone z naukami o wychowaniu.*

Mając zapewnione przeprowadzenie i asymilację tych przedmiotów i innych warunków formacyjnych “ można też rozpocząć lub kontynuować formację techniczno-naukową lub zawodową, mając na uwadze kwalifikacje specjalistyczne ”⁵⁰⁵.

424. *Inspektor ze swoją Radą, poprzez inspektorialną Komisję do spraw formacji niech zaprogramuje ze szczególną troską różne elementy curriculum formacyjnego dla salezjanów koadiutorów, włączając je do Inspektorialnego Projektu formacji.*

425. *Czas trwania studiów filozoficznych i pedagogicznych w przypadku salezjanina koadiutora w czasie postnowicjatu musi trwać co najmniej dwa lata. Aby móc zapewnić potem odpowiedni czas na zdobycie kwalifikacji zawodowych, normalnie nie jest wskazane, aby odbywał studia filozoficzne i pedagogiczne w czasie postnowicjatu przez okres większy niż trzy lata.*

426. *Szczególna programacja formacji intelektualnej i delikatny proces “syntezy kultury i wiary” w tym okresie wymagają dokładnego wyboru ośrodka studiów z programacją odpowiednią do rozwoju powołania. Należy preferować ośrodki salezjańskie, również na poziomie między inspektorialnym⁵⁰⁶.*

Jeśli należałoby wybrać ośrodek studiów nie salezjański, należy preferować ten, który lepiej łączy filozofię z naukami o człowieku a wspólnota formacyjna niech zapewni inne wymagane warunki.

427. *Studia niech będą ułożone w ten sposób aby móc uzyskać ich oficjalne uznanie i dalsze zdobywanie tytułów prawnie uznanych⁵⁰⁷, “gdzie warunki na to pozwalają ”⁵⁰⁸ i jest to zgodne z wymaganiami formacyjnymi tego okresu. W przypadku rzeczywistej niemożliwości, nawet jeśli chodziłoby o lepsze przygotowanie współbraci mając na uwadze ich zaangażowanie podczas asystencji, należy dać absolutne pierwszeństwo własnym studiom postnowicjatu i wymaganiom doświadczenia formacyjnego⁵⁰⁹.*

⁵⁰² Cfr C 113

⁵⁰³ Cfr R 78

⁵⁰⁴ Cfr can. 660 § 2

⁵⁰⁵ R 95

⁵⁰⁶ Cfr CG21 283; cfr precedenti n. 168, 170, 178

⁵⁰⁷ Cfr PC 18; CG21 440

⁵⁰⁸ R 83

⁵⁰⁹ Cfr CG21 440. Riguardo ad altri studi durante questa fase, cfr precedenti n. 182-183

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY

ASYSTENCJA

9.1 NATURA I CEL

428. “W ciągu całej formacji początkowej należy kłaść nacisk zarówno na studia jak i na działalność duszpasterską właściwą naszemu posłannictwu.

Asystencja jest *etapem życiowej i intensywnej konfrontacji z działalnością salezjańską* w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej. W tym czasie młody współbrat wdraża się w stosowaniu Systemu prewencyjnego, a szczególnie w asystencji salezjańskiej.

Wspomagany przez dyrektora i wspólnotę, dokonuje osobistej syntezy swej działalności i wartości powołania”⁵¹⁰.

Z punktu widzenia salezjańskiego jest to ten okres najbardziej charakterystyczny formacji początkowej gdzie jako model służy doświadczenie jakie ks. Bosko przeżył z młodzieżą w pierwszym Oratorium.

429. Intencja i perspektywa formacyjna są szczególne podczas asystencji, która ma za cel formację współbrata. Dwa są cele asystencji:

– *dojrzałość w powołaniu salezjańskim*: współbrat, ćwicząc się w posłannictwie i w duchu Systemu Prewencyjnego, rozwija swoje zdolności i swoją odpowiedzialność⁵¹¹ i zmierza do realizacji “osobistej syntezy swej działalności i wartości powołania”⁵¹²;

– *weryfikuje swoje powołanie* poprzez osobiste i wspólnotowe doświadczenie posłannictwa salezjańskiego w perspektywie ślubów wieczystych.

9.2 DOŚWIADCZENIE FORMACYJNE

430. Podczas asystencji zostaje podkreślony wymiar wychowawczo-duszpasterski, który z kolei pobudza i ubogaca nowymi treściami inne wymiary.

9.2.1 Wymiar ludzki

Asystent *wzrasta w osobistej dojrzałości*, doświadczając bezpośrednio posłannictwa salezjańskiego wychowawczo-duszpasterskiego:

– poprzez relacje wspólnotowe i wychowawcze (asystencja) i w we współpracy z osobami świeckimi zdobywa świadomość swoich postaw osobistych, swoich bogactw i braków, trudności i aspektów do poprawy i rozwoju;

– uczy się autonomii, podejmowania decyzji, i przyjmowania odpowiedzialności;

⁵¹⁰ C 115

⁵¹¹ Cfr CG21 285

⁵¹² C 115

- doświadcza radości ze służenia innym w ofiarności pracy i komunikacji z dobrocią typową dla systemu prewencyjnego;
- uczy się dyscypliny życia, ducha inicjatywy i cierpliwości;
- troszczy się o dobre relacje ze wszystkimi współbraćmi w różnym wieku, różnej kultury i formacji; umie wysłuchać ich dialogować z nimi respektując i doceniając ich doświadczenie;
- angażuje się we wspólnotę w duchu współpracy i współodpowiedzialności; uczy się refleksji, planowania, organizowania i weryfikacji, także razem ze świeckimi, zdobywając mentalność programacji; wnosi do wspólnoty specyficzny dar swojego dynamizmu młodzieżowego.

9.2.2 Wymiar duchowy

431. W sposób szczególny podczas asystencji współbrat *doświadcza salezjańskiej duchowości apostołskiej: praktykuje i wzmacnia swoją jedność z Jezusem Chrystusem*, którego umie spotkać w pracy i w młodzieży.

Ćwiczy się w byciu kontemplacyjnym w działaniu, poszukując charakterystycznej salezjańskiej syntezy działalnością a modlitwą, między wychowanie a duchowością.

Czerpie miłość duszpasterską z serca Chrystusa, Dobrego Pasterza, troszcząc się o częstotliwość i jakość modlitwy, bądź to wspólnotowej bądź to osobistej, nie pozwalając zniszczyć się codzienną pracą.

Jest wierny codziennej medytacji i częstej celebracji sakramentu Pojednania.

432. *Wzrasta w mentalności osoby konsekrowanej*, pogłębiając motywacje posłannictwa i dając świadectwo własnego powołania wśród młodzieży.

Żyje posłuszeństwem w pełnej dyspozycyjności woli Bożej i w akceptacji mediacji ludzkich, poprzez które Bóg kieruje jego życiem. Jest gotowy do realizacji posłannictwa w różnych dziełach, wzrastając w optyce wspólnego projektu i uzupełnieniu się zadań. Kocha życie proste i ofiarne, nie szuka wygod i wypala się w posłannictwie jemu powierzonym. Wraża swoją uczuciowość w relacjach spokojnych i zrównoważonych, przeżywanych z roztropnością i ascezą, szczególnie w relacji wychowawczej z młodzieżą, ze świeckimi współpracownikami i ze światem kobiecym.

W swojej relacji z Chrystusem i w swojej miłości do młodzieży asystent znajduje siłę i wsparcie, podczas gdy życie braterskie we wspólnocie i towarzyszenie w kierownictwie duchowym ofiarują mu światło i ukierunkowanie.

I jeśli, w konfrontacji z rzeczywistością wspólnotową i duszpasterską, spotyka trudności albo zmierza się z niepowodzeniami, nie poddaje się, nie izoluje się, ale czuje się wezwany do wzrostu motywacji, które podtrzymują jego powołanie.

9.2.3 Wymiar intelektualny

433. Refleksja w praktyce i nad doświadczeniem jest pierwszym krokiem na drodze dojrzałości intelektualnej dla asystenta.

Nie chodzi tu o curriculum naukowe, ale o *ciągłą postawę w pracy wychowawczo-duszpasterskiej wzmocnioną momentami zwyczajnej refleksji i konfrontacji* i szczególnymi inicjatywami.

Asystent uczestniczy aktywnie w procesie refleksji i programacji wspólnoty i WWD i w ten sposób rozwija mentalność wychowawczo-duszpasterską, stając się zdolnym do analizy rzeczywistości świata młodzieżowego i kontekstu.

Korzysta również z możliwości ofiarowanych mu przez krótkie programy o charakterze pedagogicznym, metodologicznym, katechetycznym albo salezjańskim (lektura, spotkania, momenty dzielenia się na poziomie lokalnym i inspektorialnym).

Inne zaangażowania naukowe są możliwe o ile są zgodne z właściwymi celami tego okresu.

9.2.4 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

434. Asystent, posłany do wspólnoty, *przyjmuje jej posłannictwo i projekt specyficznej rzeczywistości dzieła*, i włącza się w życie wspólnoty według roli i zadań jemu przydzielonych.

Uczy się pracować jako członek wspólnoty, mając integralną wizję Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, w zgodzie z projektem inspektorialnym.

W różnych środowiskach, w których się znajduje, rozwija swoje zdolności asystencji, animacji, wychowania, i kształci się w komunikacji i nauczaniu.

435. Poruszony umiłowaniem młodzieży, w sposób szczególny tej najuboższej, *czuje się zadowolony z przebywania wśród nich i z animacji indywidualnej czy grupowej*. Stwarza środowisko radości, spontaniczności i przyjaźni łącząc stałość i dobroć. Będąc blisko nowemu pokoleniu umie ożywić je i wnieść entuzjazm⁵¹³ świadcząc o wartościach swojego powołania konsekrowanego i ciesząc się z tego doświadczenia.

Mając zawsze świadomość, że jest klerykiem czy koadiutorem, żyje zapałem apostołskim w duchu “*da mihi animas*”. Troszczy się o wzrost integralny młodzieży, dając dynamizm wychowawczy i ewangelizacyjny swojej obecności wśród nich. Staje się wychowawcą do wiary⁵¹⁴ we wszystkich środowiskach: szkoła, podwórko, pracownia.

Współpracuje w animacji modlitwy wspólnoty i młodzieży.

Dowartościowuje kontakty z członkami Rodziny Salezjańskiej i świeckimi współpracownikami. Z nimi pracuje w ekipie w duchu służby i animacji. Wzrasta w poczuciu przynależności do Zgromadzenia i Rodziny Salezjańskiej. Docenia różne formy uczestnictwa w charyzmacie salezjańskim i zdobywa większą świadomość odnośnie własnego powołania salezjanina konsekrowanego.

⁵¹³ Cfr C 46

⁵¹⁴ Cfr C 34

9.3 NIEKTÓRE KONIECZNE WARUNKI

9.3.1 Wspólnota

436. Przede wszystkim jest rzeczą ważną, aby asystent został posłany do wspólnoty, która jest w stanie *ofiarować mu odpowiednie warunki do doświadczenia znaczącego i owocnego*.

Ona przyjmuje go serdecznie, angażuje go w swoje życie i posłannictwo i czuje się współodpowiedzialna za zaangażowanie formacyjne w tym okresie.

W szczególności wspólnota powierza asystentowi “pracę duszpasterską proporcjonalną do jego przygotowania i do jego sił”⁵¹⁵ wewnątrz projektu wspólnotowego. Jednocześnie stara się o to, aby praca asystenta była ograniczona tylko do jednego typu działalności, dając mu możliwość poznania różnych wymiarów posłannictwa. Zostawi mu się rzeczywistą przestrzeń decyzji.

Towarzyszy mu po bratersku, ze zrozumieniem i wsparciem, szczególnie wtedy gdy czas asystencji zbiega się ze ślubami wieczystymi.

Pomaga mu w ocenieniu własnego doświadczenia i w realizacji “osobistej syntezy między działalnością a wartościami powołania”⁵¹⁶, zawsze uważna na rytm jego wzrostu. Ofiaruje mu rady i uwagi kiedy są potrzebne i poprzez Radę wyraża swoją opinię, szczególnie podczas skrutyniów co trzymiesięcznych i ewentualnych dopuszczeniach.

9.3.2 Osoba prowadząca i osobiste zaangażowanie asystenta

437. Doświadczenie asystencji, ze względu na zmianę sytuacji, rzeczywistość wspólnotową i włączenie do pracy wychowawczo-duszpasterskiej, wymaga szczególnej troski, aby zagwarantować znaczące towarzyszenie.

Jest rzeczą konieczną, aby asystent posiadał *osobę prowadzącą mądrą i kompetentną*, jaką Zgromadzenie oferuje mu w osobie Dyrektora.

Kto mu towarzyszy jest świadomy, że asystent po raz pierwszy doświadcza pełnego włączenia się w posłannictwo wspólnoty i że środowisko wspólnoty apostolskiej jest odmienne w swoim składzie, rytmie życia i zaangażowań od wspólnoty formacyjnej z której on pochodzi.

438. *Dyrektor spotyka się często i osobiście z asystentem.*

Zbiera regularnie asystentów domu na spotkanie formacyjne i wymianę doświadczeń. Jest on przekonany, że jest to bardzo ważny moment w formacji powierzonej jego odpowiedzialności. Upewnia się czy asystenci mogą uczestniczyć w modlitwach wspólnotowych i mają możliwość celebracji sakramentu Pojednania.

Poprzez comiesięczne sprawozdanie i kierownictwo duchowe, do którego asystent asystent jest zawsze dyspozycyjny, Dyrektor pobudza i wzmacnia zaangażowanie formacyjne, rozeznanie i wzrost powołania.

Ze swojej strony *asystent* jest otwarty na dzielenie się, okazuje z zaufaniem stan swojego powołania Dyrektorowi, i wyznacza razem z nim cele do osiągnięcia i środki do realizacji.

Dowartościowuje możliwości dialogu jakie ofiaruje mu wspólnota, relacje z Dyrektorem i z kierownikiem duchowym i dostosowuje swój projekt osobisty weryfikując go

⁵¹⁵ CG21 287

⁵¹⁶ C 115

okresowo dodając swój osobisty rytm i pedagogikę, które pozwalają mu dać jakość doświadczeniu i przeżywaniu go w sposób jednoczący.

9.3.3 Inspektor

439. Inspektor jest świadomy swojej odpowiedzialności, przede wszystkim w wyborze wspólnoty dla asystenta, wspólnoty, która jest w stanie zagwarantować warunki do odpowiedniej formacji w tej fazie. Wskazuje Dyrektorowi aspekty, o które powinien się troszczyć podczas towarzyszenia formacyjnego.

Ma obowiązek nawiązywać częsty kontakt osobisty z asystentem i towarzyszyć mu z zainteresowaniem. W tym swoim zadaniu może być wspomagany przez odpowiednio przygotowanego współbrata.

Śledzi, ze swoją Radą, okresowe opinie o asystencji.

Z pomocą Inspektorialnej Komisji do spraw Formacji zapewnia odpowiednie inicjatywy animacji i towarzyszenia dla asystentów oraz pomocy dla wspólnoty, według odpowiednio przygotowanego programu. Te inicjatywy są okazją do bezpośredniej konfrontacji między współbraćmi, którzy przeżywają te same procesy formacji, komunikacji doświadczeń, dzielenia się refleksją i wzajemnego umacniania. Pomagają w ulepszeniu indywidualnego procesu formacji.

Jest wskazane, aby pod koniec asystencji została uczyniona weryfikacja całego doświadczenia i przebytej drogi powołania, tak ze strony Inspektora, jak i samego zainteresowanego.

UKIERUNKOWANIA I NORMY PRAKTYCZNE

440. *“Asystencja zwyczajnie trwa dwa lata i odbywa się ją przed profesją wieczystą we wspólnocie, która stwarza warunki gwarantujące przydatność tej praktyki”⁵¹⁷. Przysłówek “zwyczajnie” wskazuje, że czas trwania krótszy lub dłuższy niż dwa lata jest uważany za nadzwyczajny i w szczególnych przypadkach.*

Aby zapewnić właściwy cele formacyjny asystencji najpierw należy dokonać wyboru wspólnoty z głównym kryterium; musi ona zapewnić wymagane warunki formacyjne, w szczególności, odpowiednie towarzyszenie, za które Dyrektor jest w pierwszej osobie odpowiedzialny.

441. *Żeby zapewnić lepsze warunki formacyjne, doświadczenie asystencji, jeśli jest o możliwe, niech będzie z kilkoma asystentami w tej samej wspólnocie⁵¹⁸.*

442. *Przy wyborze i praktyce działalności wychowawczo-duszpasterskiej:*

- należy brać pod uwagę sytuację powołaniową i formacyjną współbrata i jego zdolności;*
- należy zadbać o zróżnicowany program działalności, mając na uwadze przede wszystkim wymagania codziennej pracy wychowawczo-duszpasterskiej;*
- należy postarać się, aby asystent nie miał bezpośredniej odpowiedzialności i działał pod opieką współbrata doświadczonego i miał rzeczywistą przestrzeń w podejmowaniu decyzji.*

⁵¹⁷ R 96

⁵¹⁸ Cfr CGS 696; CG21 285

443. *Inspektor niech zadba o częsty kontakt z asystentami. W tym zadaniu może być wsparty przez przygotowanego współbrata.*

444. *Kwartalne skrutynia niech będą czynione przez Radę domu⁵¹⁹. Są one pomocą dla asystenta i wyrażają odpowiedzialność Rady za formację, niech zawierają ocenę doświadczenia wychowawczo-duszpasterskiego stopniowego rozwoju współbrata. Opinia skrutynium musi być wyrażona pisemnie, z roztropnością i jasnością w celu pomocy w kontynuacji rozeznania powołania i towarzyszenia formacyjnego.*

Pod koniec asystencji należy uczynić weryfikację całego doświadczenia ze strony Inspektora, wspólnoty i współbrata.

445. *Podczas należy zadbać również o formację intelektualną:*

– należy pomóc współbratu w refleksji nad doświadczeniem, angażując do w codzienne refleksje wspólnoty salezjańskiej i w momenty programacji, weryfikacji i formacji wspólnoty wychowawczo-duszpasterskiej;

– należy organizować “okresowe spotkania formacyjne na poziomie lokalnym i inspektorialnym”⁵²⁰;

– należy wypracować propozycje nauki i lektur zgodnych z naturą tego okresu;

– zaangażowanie asystenta w studia uniwersyteckie albo innego rodzaju jest dozwolone jeśli da się to pogodzić z głównymi celami tego okresu.

Rozdział dziesiąty

Formacja specyficzna

446. „Po asystencji salezjanin uzupełnia formację początkową”⁵²¹ - mówią Konstytucje - poprzez formację specyficzną.

Powołanie salezjańskie jest zawsze specyficzne, a różne formy jedyne go powołania - świeckie, kapłańskie i diakońskie - ustawiają perspektywę permanentną formacji. W tym sensie, w żadnym przypadku nie istnieje salezjanin ogólny, a stąd żadna formacja ogólna.

Niemniej daje się okres odpowiednim na „formację specyficzną”, umiejscowiona wokół ślubów wieczystych, które *uzupełniają formację podstawową wychowawcy-pasterza salezjanina* osiągnięta w czasie asystencji. Nie może ona jednak być utożsamiana ze zdobywaniem kwalifikacji zawodowych.

Dla salezjanów powołanych do kapłaństwa lub diakonatu, formacja specyficzna jest określona przez wskazania wytyczone przez Kościół⁵²².

Biorąc pod uwagę konkretną sytuację diakonów stałych w Zgromadzeniu, których liczba nie jest wielka, i zważywszy na podobieństwo ich formacji do formacji kapłanów oraz poprzez fakt jej zależności od Kościoła (w tym opracowaniu) nie będzie oddzielnej dla nich prezentacji.

⁵¹⁹ Cfr CG21 289

⁵²⁰ CG21 289

⁵⁸⁸ K 116

⁵²² por. RFIS

Formacja specyficzna salezjanina koadiutora

10.1. Natura i cel

447. Według Konstytucji „formacja specyficzna umożliwia salezjaninowi koadiutorowi, z pogłębieniem dziedzictwa duchowego Zgromadzenia, odpowiednie przygotowanie teologiczne w linii świeckości konsekrowanej i uzupełnia jego formację na przyszłą pracę edukacyjno apostołską⁵²³”.

Konstytucje nie tylko wyrażają życzenie, ale przedstawiają dyspozycje odpowiednio dostosowane do odpowiedzialności powołania współbrata i wspólnoty oraz do ukierunkowań Kościoła⁵²⁴.

448. Czas formacji specyficznej widziany w kontekście opcji definitywnej życia salezjańskiego, przedstawia się salezjaninowi koadiutorowi jako konieczność:

- czas weryfikacji, pogłębienia powołania i procesu formacyjnego;
- czas potwierdzenia własnej tożsamości, przeżytej we wzajemnym uzupełnieniu z kapłanem i własnych motywacji;
- czas refleksji, nauki i kwalifikacji w środowisku chrześcijańsko-teologiczno-duszpasterskim i życia konsekrowanego salezjańskiego;
- czas utrwalania pewnych zachowań i pedagogiki formacji ciągłej.

10.2. Doświadczenie formacyjne

449. Biorąc pod uwagę obecną sytuację a w sposób szczególny zmniejszona liczbę współbraci w tej strefie w poszczególnych Inspektoriat, różne są sposoby jej realizacji. W każdym bądź razie, należy zadbać, aby była całościowa i wspólnotowa.

W celu sprzyjania weryfikacji, pogłębienia i uzupełnienia formacji *podkreśla się niektóre walory specyficzne w każdej z czterech wymiarach*, obecnych w tym okresie.

10.2.1. Wymiar ludzki

450. Współbrat koadiutor zwraca uwagę:

- na styl w relacjach odznaczający się prostotą, delikatnością i pogodą ducha;
- na cnoty społeczne kultywowane w większości przez ludzi czyniąc je przyjemnymi na zdolność słuchania innych i na komunikatywność;
- na doświadczenie uczuciowości i na zdolność relacji wychowawczych w różnych okolicznościach;
- na codzienne relacje i na stosunek do salezjanina kapłana dla wzajemnego uzupełniania darów;
- na głęboką wrażliwość na świat pracy i kultury ze zdolnością zdrowej oceny sytuacji i na możliwość przyjęcia potrzeb zawodowych.

10.2.2. Wymiar duchowy

⁵²³ K 116: por. *Salezjanin koadiutor*, Postirocino, ss. 202-206

⁵²⁴ por. VC 65. 68

451. Salezjanin koadiutor *weryfikuje swoje doświadczenie konsekracji* i własny sposób wzrastania w Duchu Świętego, w jedno z głównymi liniami duchowości salezjańskiej.

Bierze udział w miłosierdziu Chrystusa Dobrego Pasterza, szuka możliwości pogłębienia w swoim życiu i czynnościach odnoszenie się do osoby w stylu i duchu ks. Bosko jako założyciela i modelu.

Umie połączyć charakter świecki z sensem apostołskim i pielęgnuje te aspekty, które pozwalają mu akompaniować młodzież w ich wzroście duchowym.

Dojrzewa w całkowitym oddaniu się Bogu w inicjatywach apostołskich, w codziennej pracy i w trudnościach życiowych. W ten sposób jego życie zostaje pchnięte w kierunku dziecięstwa (synostwa) i kapłaństwa: stanie się liturgia tylko na jedną chwałę Ojca⁵²⁵.

10.2.3. Wymiar intelektualny

452. Formacja specyficzna (własna) daje możliwość salezjaninowi koadiutorowi formacji intelektualnej solidnej i aktualnej i zawiera „*solidna formacje teologiczna, pedagogiczna i salezjańska*”⁵²⁶ do służby w doświadczeniu powołania i misji, i wzmacnia przyzwyczajenie połączenia refleksji z własną pracą. Ta formacja jest wyszczególniona w projekcie formacji na szczeblu inspektorialnym.

10.2.3.1. Studia teologiczne

453. „Właściwe przygotowanie teologiczne w linii świeckości konsekrowanej”⁵²⁷, o którym mówią Konstytucje, zawiera wszystkie *aspekty teologii, które służą dla umocnienia i oświecenia wiary chrześcijańskiej i życia konsekrowanego*, aby żyć z radością i zobowiązaniem umożliwiając pracę efektywną w ewangelizacji i katechizacji młodzieży, zwłaszcza pracującej, i w stosunkach ze świeckimi.

Pomiędzy różnymi materiałami tego programu teologicznego *nie powinno zabraknąć tematów aktualnych* z moralności chrześcijańskiej, teologii życia konsekrowanego, pogłębień biblijnych i liturgicznych, elementów teologii pastoralnej i katechetycznej oraz doktryny społecznej Kościoła.

Gdy chodzi o *stopień znajomości teologii* u koadiutorów, powinien być „proporcjonalny do stopnia kultury osiągniętego w innych sektorach studiów i kwalifikacji”⁵²⁸.

10.2.3.2. Studia salezjańskie

454. „Pogłębienie dziedzictwa duchowego Zgromadzenia”⁵²⁹ powoduje między innymi: historia salezjanina koadiutora, jego duchowość, prezentacja niektórych figur znaczących, w których wcieliło się dziedzictwo (bogactwo) salezjańskie, teoria i praktyka Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieży i pedagogiki salezjanina, ukierunkowania Kongregacji i rzeczywistość Rodziny Salezjańskiej.

⁵²⁵ por. K 95

⁵²⁶ Regulaminy 98

⁵²⁷ K 116

⁵²⁸ CGS 688

⁵²⁹ K 116

10.2.3.3. Edukacja w dziedzinie socjalnej

455. Zgodnie z wymiarem świeckości własnego powołania, salezjanin koadiutor zostaje bezwzględnie przygotowany poprzez studium i refleksje, poprzez włączenie w *pełny wymiar pracy*, techniki, ekonomii i przez zetknięcie się z sytuacjami społecznymi i politycznymi.

10.2.3.4. Przygotowanie profesjonalne

456. Okres formacji specyficznej różni się od okresu kwalifikacji zawodowej. Nie jest możliwe, by w tym samym czasie miały miejsce formacja specyficzna i przygotowanie zawodowe. Kwalifikacja zawodowa rozpoczyna się w okresie ślubów czasowych, najlepiej przed asystencją, a kończy po formacji specyficznej, możliwością zdobycia specjalizacji.

10.2.4. Wymiar edukacyjno pastoralny

457. Salezjanin koadiutor:

- *rozwija szczególną czułość na młodzież ubogą i trzyma się blisko świata pracy i konkretnych problemów życiowych;*
- *pogłębia wizję duszpasterstwa i duchowości salezjańskiej młodzieży, fundament własnej akcji wśród młodzieży;*
- *uważny na aspekty dotyczące misji Kościoła w świecie, ewangelizacja kultury i zadanie świeckich;*
- *zakorzenia się coraz bardziej w misji edukacyjnej i ewangelizacyjnej młodzieży według perspektywy własnego powołania specyficznego w uzupełnieniu o salezjanina kapłana;*
- *rozwija zdolności animacji, projektowania i pracy w ekipie, w środowisku Konferencji Episkopatu do spraw Duszpasterstwa, w dzieleniu się ze świeckimi, dbając o stosunek z Rodziną Salezjańską, ofiaruje własny, specyficzny wkład w komórkę animatora, ze świadomością własnej i jedynej konsekracji apostołskiej.*

10.3. Niektóre niezbędne warunki

458. Pomimo strukturyzacji w różnych formach doświadczenie formacyjne salezjanina koadiutora nie może ograniczać się do możliwości uczestnictwa w niektórych kursach o kierunku teologiczno pastoralnym. Musi odnosić się do *proporcji formacji organicznej i przystosowanej do specyficznego celu.*

Jakość tego doświadczenia formacyjnego wymaga zapewnienia *odpowiednich warunków*, nawet tam, gdzie przez niewielką liczbę, albo inne powody, nie jest możliwe przedstawienie rozwiązań strukturalnie stabilnych (dom, wspólnota, centrum i program studiów).

Ważnym jest dbanie o:

- kontekst salezjański,
- środowisko wspólnotowe,
- programacja, animacja akompaniament doświadczenia,
- specyficzny program studiów i refleksji,
- weryfikacja przeżytego doświadczenia salezjańskiego,
- służba Formatorów odpowiedzialnych.

Aby zapewnić te warunki nieodzowna jest *współpraca odpowiedzialna i wytrwała Inspektorii* w tej dziedzinie, w których już teraz, prezentowane są doświadczenia pozytywne.

Formacja specyficzna Salezjanina Prezbitera

10.4. Natura i cel

459. „Formacja specyficzna kandydata na ministra prezbitera śledzi wskazania i normy Kościoła i Zgromadzenia, i mierzy w przygotowanie kapłana pasterza - wychowawcy w perspektywie salezjańskiej”⁵³⁰.

Formacja specyficzna salezjanina kapłana lub diakona dąży do *przygotowania salezjanina powołanego do wprowadzenia w życie misji do młodzieży poprzez święcenia kapłańskie czy diakańskie*, przeżywając go we wspólnocie we współodpowiedzialności braterskiej razem z salezjaninem koadiutorem, wyrażając go w kontekście Rodziny Salezjańskiej i w szerokim horyzoncie Kościoła i Świata.

Tożsamość salezjanina księdza wywodzi się z połączenia dwóch elementów, które go cechują Konsekracja zakonna i kapłańska) w jedno i oryginalne doświadczenie: „z jednej strony, konsekracja kapłańska zostaje wcielona, wdrożona i ożywiana poprzez ducha i poprzez własną misję profesji salezjańskiej, a z drugiej, upewnia, wzbogaca i czyni płodną tożsamość pastoralną własnego powołania i całej wspólnoty”⁵³¹.

460. Mając na uwadze specyficzność salezjańska, można podkreślić następujące *obiekty formacji specyficznej prezbitera*:

- *asymilować uczucia Chrystusa Kapłana*, których tak jak ks. Bosko jest świadkiem dla potrzebującej młodzieży i żyć posługą jako doświadczeniem duchowym;
- *czuć razem z Kościołem*⁵³², wcielić tożsamość kapłana tak jak jest prezentowana przez Kościół i w relacje ze wspólnotą chrześcijańską (świeccy, inne powołania...)
- *wzrastać w świadomości, że posługa kapłańska jest wymiarem specyficznym własnego powołania salezjańskiego* i jego charakterystyką: poprzez aspekt młodzieżowy i edukacyjny, poprzez naturę wspólnotową, e poprzez obowiązek bycia księdzem zawsze i wszędzie⁵³³ w różnych działaniach, dziełach i funkcjach;
- *rozwijać własną wrażliwość ducha salezjańskiego* dla wymiaru katechetycznego, powołaniowego i maryjnego w czasie spełniania posługi kapłańskiej;
- *dojrzewać w postawie rozeznania duchowego i pastoralnego* naprzeciw osobom i zdarzeniom, aby móc orientować i akompaniować pojedynczych i wspólnoty;
- *nabyć solidną i dostosowaną do obecnego czasu formację teologiczną i pastoralną*, w harmonii z kierunkami Kościoła i Zgromadzenia;
- *nabyć doświadczenia w posłudze lektoratu i akoliatu, diakonatu i prezbyteratu* w kontekście wspólnoty lokalnej i inspektorialnej;
- *ukształtować w sobie sprawność nabywania mądrości z życia*, która będzie przygotowaniem do podjęcia się formacji ciągłej.

⁵³⁰ K 116

⁵³¹ Vigano E., *Leży nam na sercu ksiadz drugiego tysiąclecia*, AKG (1990), s. 22.

⁵³² por. PI 24.

⁵³³ por. KG 21 294

10.5. Doświadczenie formacyjne

461. Doświadczenie formacyjne kapłana, który powinien zachowywać całościowe spojrzenie na kapłaństwo uniwersalne i jedność z klerem lokalnym⁵³⁴, *dokonyuje się w perspektywie salezjańskiej i ma następuje według pewnych stopni i etapów progresywnych*, które zakładają potwierdzenie i nabycie doświadczenia posługi lektoratu i akolitu oraz potwierdzenie i doświadczenie świeceń diakonatu.

W niektórych Inspektoriaty to (doświadczenie formacyjne) zbiega się w części z czasem przygotowań do profesji wieczystej.

(Salezjanin) powołany do bycia, tak jak ks. Bosko, znakiem-narzędziem Chrystusa Pasterza do służby młodzieży, przyszły prezbiter lub diakon dba o wiarę mocną i żywą, skoncentrowaną na osobie Jezusa Chrystusa, Głowy Kościoła, najwyższego kapłana i mediatora.

Od Chrystusa uczy się i czerpie miłość pastoralną, która stoi u podstaw całego jego życia i całej jego formacji, która się uwidacznia we współczuciu i w miłości, która pcha w kierunku pełnego ofiarowania się misjom.

Żyje i pokazuje tę miłość jako minister Słowa, sakramentów i w uczynkach miłosierdzia.

Poruszony przez „*daj mi dusze*”, przygląda się każdej osobie i wydarzeniu w optyce pastoralnej i stara się w sensie wspólnotowym „w przeróżnych działaniach pedagogiczno-pastoralnych dostarczyć dla odbiorcy zdolność przeżywania liturgii własnego życia wcielając ją w Eucharystię Chrystusa”⁵³⁵.

10.5.1 Wymiar ludzki

462. Upewniony, że skuteczność (efektywność) kapłaństwa zależy w dużej mierze od dojrzałości osobistej i od stosunków z innymi. Przyszły kapłan *usiłuje zastanawiać się, w miarę możliwości, nad pełnią człowieczeństwa*, którą widzi jaśniejącą w Jezusie Chrystusie i którą podziwia w Księdzu Bosko.

Ukazuje on wielki sens odpowiedzialności, uczuciowość dojrzała i pogodna, równowaga i ostrożność w ocenianiu i osądzaniu, szczerość serca i poszanowanie dla sprawiedliwości.

Uprawia w sobie zalety ludzkie, które go czynią lubianym i przez to bardziej godnym zaufania, jak życzliwość, uprzejmość, szczerość, wierność powiedzianego słowa, szacunek dla osób i otwartość na idee innych, ostrożność i dyskrecja.

Rozwija te zdolności, które ułatwiają spotkanie z ludźmi jak skromność, grzeczność w zachowaniu, zaufanie, posłuch, zrozumienie i miłosierdzie w rozmowie.

Utwierdza stosunek braterski uzupełniający się w pracy z salezjaninem koadiutorem.

Uczy się rozpoznawania limitów, które musi posiadać w układach pastoralnych i w swoim zaangażowaniu w życie innych osób. Utrzymuje stosunek pastoralny pozytywny, zrównoważony i roztropny z kobietą.

Rozbudowuje głęboką wrażliwość dla biednych i dla cierpiących.

10.5.2 Wymiar duchowy

⁵³⁴ por. MuR 36; PO 8.10

⁵³⁵ Cfr. VIGANO- E., *Ci sta a cuore del duemila*, ACG 335 (1990), pag. 35

463. Wymiar duchowy *jest punktem centralnym i identyfikującym* powołanie aby być pośrednikiem działalności i obecności Pana. Chodzi tu o wykształcenie w sobie jedności między życiem wewnętrznym i duszpasterstwem, między głoszeniem i świadectwem, uwaga na Boga i uwaga na młodzież, liturgia i życie.

W sercu doświadczającym niech będzie gotowość służby, ale przede wszystkim gotowość do jedności życia z Chrystusem, do kroczenia do świętości w kapłaństwie.

Świadomy faktu, że święcenia kapłańskie i diakońskie ustanawiają nową i głęboką łączność osobistą z Chrystusem, przez co zostanie ukształtowany w Chrystusa Głowę Kościoła, kandydat się do niej przygotowuje i zaczyna nią żyć, wiedząc, że wszystko zależy od tej łączności. Łączyć się z Chrystusem sentymentami głębokiej przyjaźni jest sercem całego przygotowania do święceń i do całej posługi kapłańskiej.

Całkowite ukształtowanie z Chrystusem charakteryzuje jego życie duchowe, które zostanie „zaznaczone, ukształtowane, naznaczone postawą i zachowaniami, które są właściwe Chrystusowi Głowie i Pasterzowi Kościoła”⁵³⁶. Utożsamiając się z „uczuciami, które są w Chrystusie Jezusie”⁵³⁷, wzrasta w miłości do Ojca do ludzi, naśladuje Chrystusa w oddaniu całkowitym siebie i w służbie.

Wzrasta w mądrości i w Miłości do Chrystusa, często spotyka Go w Słowie Bożym i na modlitwie i żyje w łączności i w przyjaźni z Nim poprzez aktywne uczestnictwo w sakramentach, w sposób szczególny w Eucharystii i w Sakramencie Pojednania, w modlitwie brewiarzowej w służbie miłosiernej braciom.

464. Jego upodobnienie się do Chrystusa jest uwidocznione poprzez *utożsamienie się z Kościołem*. Jest on powołany, aby być „człowiekiem Kościoła”.

Kocha Kościół, kontemplując jego rzeczywistość w wierze i żyjąc w jedności myśli i serca z pasterzami. Kultuwyje żar duszpasterski i misyjny oraz da swój udział osobisty w budowie Kościoła. Uświęca go poprzez swoje życie święte. Odmawia modlitwy brewiarzowe, do których się odmawiania podjął się uroczyscie⁵³⁸, pokarm modlitwy osobistej i wyrażenie sensu kościoła.

Ta miłość do Chrystusa pozostanie urzeczywistniona poprzez zobowiązanie się do życia w łączności z Kościołem lokalnym, z biskupem, z kapłanami, z zakonnikami i z laikami, doceniając i rozbudowując „jedność wspólnoty kościoła w zgodności różnych powołań, charyzmatów i służby”⁵³⁹.

465. Upodobnienie się do Chrystusa i utożsamienie się z Kościołem przekształcają się w sposób naturalny w *pokorną i bezinteresowną służbę braciom* poprzez posługę kapłańską.

„Formacja do hojnego i darmowego ofiarowania siebie... uwidacznia kondycję konieczną dla tego, który jest powołany aby się stać objawieniem i przejrzyistością Dobrego Pasterza, który daje swoje życie...”⁵⁴⁰.

Kapłan czy diakon kwalifikuje się jako „człowiek miłosierdzia”. On wie, że głównym zadaniem jego życia kapłańskiego nie jest realizowanie siebie samego albo doprowadzeniem do sukcesu wszystkich jego trudów – pozostawia to Panu – ale jest to ofiarowanie jego życia innym, z całą miłością i ascezą jakiej ono wymaga, świadomy, że w ten sposób pracuje dla tego naprawdę i jedynie znaczy (jest ważny).

⁵³⁶ PDV 21

⁵³⁷ Fil 2,5

⁵³⁸ Cfr PAOLO VI, Lettera Apostolica 1972, *Ad pascendum*, VIII

⁵³⁹ PDV 16

⁵⁴⁰ PDV 49

Salezjanin żyje tę postawę w specyficznej perspektywie jego powołania, postawę radosnej i darmowej służby współbraciom i młodzieży, niepodzielnym sercem i wielką wewnętrzną wolnością nawet za cenę wielkiego poświęcenia osobistego. W ten to sposób rozwija tę „nieustającą dyspozycyjność aby zostać schwyconym, prawie ‘zjedzonym’”⁵⁴¹ poprzez wymagania misji.

10.5.3 Wymiar intelektualny

466. Formacja intelektualna salezjanina kapłana ma jako zadanie posiadanie przez kandydata *szerokiego i gruntownego przygotowania w nauce świętej, solidnego zakorzenienia się w „salezjańskości” i w kulturze ogólnej* odpowiedniej do potrzeb naszych czasów, aby w ten sposób był zdolny do dialogu i rozważania duszpasterskiego i aby był w stanie we właściwy sposób głosić orędzie ewangeliczne dzisiejszej młodzieży, umieszczenia go w ich kulturze i ukierunkowanie do tworzenia wspólnoty chrześcijańskiej⁵⁴².

Studia pozostaną uzupełnione formacją duchową z osobistym doświadczeniem Boga. Tak to kandydat do kapłaństwa przekracza granice czystej nauki pojęciowej; daje solidny fundament i karmi własną wiarę, dociera do mądrości czy inteligencji serca, i się przyzwyczaja do rozmyślania, do studiowania i do dzielenia się jako postawę formacji ciągłej.

467. Formacja intelektualna w tym okresie wymaga czasu i wielkiego oddania, miłości i ducha poświęcenia. Jest owocem *wkładu wielu dyscyplin i metodologii, która pociąga w sposób aktywny.*

Surowość naukowa studiów będzie zrównoważona z ich *przeznaczeniem duszpasterskim*⁵⁴³, konfrontując się z problemami duszpasterskimi dnia dzisiejszego, w sposób szczególny z wyzwaniem ewangelizacji kultur i inkulturyzacji Ewangelii. To zadanie, natchnione ukierunkowaniem kościoła, powoduje inteligentną i odpowiedzialną refleksję w różnych kontekstach.

Studia muszą uzdolnić do komunikowania wiary dla młodzieży w ich sytuacji socjologicznej i do oświecenia i kierowania ich życia duchowego. W tym samym czasie, pozostanie prawdziwym, że *tylko poważne studiowanie przyczynia się do solidnej formacji pasterza dusz* jako mistrza wiary i uzdalnia do głoszenia orędzia ewangelicznego ze skutecznością według sposobów bardziej stosownych do dzisiejszej kultury.

10.5.3.1 STUDIUM TEOLOGII

468. Nauka teologii dąży do tego, aby kandydat do kapłaństwa *pozyskał organiczne spojrzenie na prawdy objawione przez Boga w Jezusie Chrystusie i na doświadczenia wiary Kościoła.*

Z jednej strony teologia jako punkt odniesienia ma Słowo Boże, celebrowane i przeżywane w Tradycji żywej Kościoła: stąd właśnie studiowanie Pisma św., Ojców Kościoła, liturgii i historii Kościoła.

Z drugiej zaś strony, ukierunkowuje się ona do kapłana, powołanego aby wierzyć, i komunikować wiarę i ethos chrześcijan: stąd nauka dogmatyki, teologii moralnej, teologii duchowej, prawa kanonicznego i teologii pastoralnej.

⁵⁴¹ PDV 28

⁵⁴² Cfr RFIS 59

⁵⁴³ Cfr PDV 55

Skierowanie do człowieka wierzącego wymaga rozważenia kwestii stosunku wiara-rozum; stąd studiowanie teologii fundamentalnej – traktat o objawieniu chrześcijańskim i jego przekazywanie w Kościele. Próbuje także dać odpowiedzi na niektóre problemy związane z sytuacją kulturalną i socjalną: stąd studia doktryny socjalnej (społecznej) Kościoła, misjologii, ekumenizmu, religii nie-chrześcijańskich⁵⁴⁴ i wyrażanie religijności. Ważnym jest, aby wszystkie te aspekty teologiczne zbiegły się harmonijnie spoglądając na historię zbawienia, która się aktualizuje w życiu Kościoła i w przemianach w świecie⁵⁴⁵.

Nie może pozostać zapomniana formacja na polu środków społecznego przekazu, która ofiaruje odniesienie teoretyczne do teologii komunikacji, magisterium Kościoła, wartości etyczne i problemy duszpasterskie związane z kulturą młodzieżową, i przygotowuje przyszłego księdza czy diakona do zdolności komunikowania w homiletyce, w liturgii, w duszpasterstwie, w katechizacji, w ogólnej posłudze. Znajomość narzędzi, stylów, kodów i języków nowoczesnych środków komunikacji, pomogą mu w głoszeniu Ewangelii, czyniąc przekaz bardziej zrozumiały dla współczesnego człowieka.

10.5.3.2 PERSPEKTYWA SALEZJAŃSKA ORAZ MATERIE SALEZJAŃSKIE

469. W kontekście programu głównego formacji kapłańskiej ogłoszonego przez Kościół, powołanie specyficzne salezjańskie prowadzi do podkreślenia perspektywy misji młodzieżowej i innych zakresów z nią się łączących. To powoduje, że:

- w tychże samych dyscyplinach teologicznych ma być *rozważanie tematów z wrażliwością salezjańską* i podkreślenie ich wpływ na pracę duszpasterską;
- się rozwijają *specyficzne pola salezjańskie w linii do kapłaństwa* albo pola, które mają z nią bezpośredni związek, jak doświadczenia kapłańskie księdza Bosko, duszpasterstwo młodzieżowe, katechizacja (spec. młodzieży) i duchowość salezjańska, kierownictwo duchowe osób, grup i wspólnot, zrozumienie i prowadzenie różnych typów powołań wewnątrz Rodziny salezjańskiej, fizjonomia pastoralna różnych dzieł salezjańskich i w nich postawa (figura) księdza czy diakona.

10.5.4 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

470. Formacja specyficzna salezjanina kapłana w wymiarze wychowawczo-duszpasterskim dotyczy mentalności i kryteriów duszpasterskich, podejście, metodologia i zdolność, sposób ukazania się jako ksiądz salezjanin w rzeczywistości duszpasterskiej wspólnoty kościoła i naprzeciw wyzwań misji. W szczególności, w tym okresie zakres wychowawczo-duszpasterski ma za zadanie kwalifikować współbrata poprzez wyrażenie podstawowe kapłaństwa, według specyficzności powołania salezjańskiego, kontynuując doświadczenia przeżyte podczas poprzednich lat formacji, w sposób szczególny podczas asystencji.

10.5.4.1 ASPEKTY DO ROZWIJANIA W TYM OKRESIE

471. Aby być sługą Słowa, w kontekście nowej ewangelizacji i naprzeciwko wyzwań kulturowych, przyszły kapłan czy diakon:

⁵⁴⁴ Cfr PDV 54

⁵⁴⁵ Cfr RFIS 77

- się kształci, poprzez studiowanie i medytację, aby głosić i świadczyć Słowo Boże, w zgodzie z „*mens*” Kościoła mając zawsze na uwadze stosunki pomiędzy wiarą i kulturą;
- nauczy się sztuki kaznodziejstwa, w sposób szczególny homiletyki, i sztuki komunikacji społecznej w służbie ewangelizacji, z szczególną uwagą na niektóre pola jak pierwsze głoszenie, wychowywanie do wiary w katechizacji, rozmowy ekumeniczne, rozmowy między religiami;
- stać się bardziej zdolnym w kierownictwie i wzrastaniu duchowym osób, w sposób szczególny wśród młodzieży i w obrębie Rodziny salezjańskiej.

472. Spoglądając na swoją *służbę liturgiczną i sakramentalną*:

- przygotowuje się do różnych zadań liturgicznych kapłana czy diakona, szczególnie do przewodniczenia aktom kultu dla ludu chrześcijańskiego;
- utworzy harmonię pomiędzy każdą wyrażeniem się kulturalnym z łącznie ewangelizacją i działaniem duszpasterskim Kościoła i z wybranymi podstawami PGS;
- uzdalnia się do przygotowania młodzieży i wiernych do celebrowania sakramentów, głównie Eucharystii i Sakr. Pojednania.

473. Aby być zdolnym do *służby miłosierdziu* właściwym dla kapłana czy diakona:

- jest gotowy mieć na pierwszym miejscu logikę służby i się czyni świadkiem miłosierdzia Chrystusa Dobrego Pasterza we wspólnocie, przewyżczając każdy egoizm i indywidualizm;
- przygotowuje się do przyjęcia różnorodnych form życia kapłańskiego czy diakańskiego, wg różnych zadań i miejsc w których się realizuje misja salezjańska;
- wzrasta uważny na całokształt duszpasterstwa, idąc za wskazaniem Kościoła i Zgromadzenia i w zgodzie z PEPS lokalnym, ucząc się pracy w ekipie z metodologią i programowaniem duszpasterskim i dać własny specyficzny udział w CEP jako kapłan czy diakon;
- jest gotowy do kierownictwa duchowego grup i ruchów młodzieżowych, i wspólnot kościelnych.

10.5.4.2 PRAKTYKOWANIE POSŁUG I DIAKONATU

474. W drodze do kapłaństwa mają *szczególne znaczenie pedagogiczne* posługi lektorat, akolitat i diakonat, które pomagają dojrzewać i próbować wartości i przyjąć postawy charakterystyczne w wymiarze wychowawczo-duszpasterskim i nabyć żądane kompetencje i zdolności.

10.5.4.2.1 Lektorat i akolitat

Zadaniem *lektora* jest głoszenie Słowa Bożego w zgromadzeniu (wspólnocie) liturgicznym i wykonywanie innych zadań złączonych, jak, na przykład, dyrygowanie śpiewu, kierowanie uczestnictwa wiernych i nauczanie ich godnego przyjmowania sakramentów⁵⁴⁶.

⁵⁴⁶ Cfr PAOLO VI, Lettera Apostolica, 1972, *Ministeria quaedam*, V

Praktykowanie (pełnienie funkcji) lektoratu podkreśla w sposób szczególny miłość i znajomość Pisma Świętego, i zdolność do jego głoszenia.

Z *akolitem* współbrat przyjmuje zadanie służby ołtarza, pomagać diakonowi i kapłanowi w akcjach liturgicznych, szczególnie w celebrowaniu Mszy św., W pewnych sytuacjach rozdziela Komunię św., wystawia publicznie Najświętszy Sakrament do adoracji wiernych.

Praktykowanie akolitu podkreśla uczestnictwo w celebrowaniu Eucharystii i służbę liturgiczną w jej różnych aspektach.

Dla kandydatów do święceń stopniowe praktykowanie posług Słowa i ołtarza ma efekt końcowy głównie pedagogiczny, ponieważ czyni ich bardziej świadomymi ich powołania i pomaga im być gorliwymi w duchu i gotowymi służyć Panu w wiernych⁵⁴⁷.

10.5.4.2.2 Diakonat

475. Także diakonat – dla tych, którzy dążą do kapłaństwa – jest pedagogicznie ukierunkowany do posługi kapłańskiej. Jest czasem wtajemniczenia, ale także pogłębienia i syntezy. Praktykowanie tych święceń pomaga w *dojrzewaniu pewnych aspektów specyficznie kapłańskich*, mimo że jest ograniczone w czasie i w możliwościach jego konkretnego zastosowania.

Wśród zakresów do uprzywilejowania w uczestnictwie i w praktykowaniu diakonatu, można zaznaczyć następujące:

- *głoszenie Słowa Bożego*: diakon salezjanin kwalifikuje się ćwiczy w głoszeniu Słowa Bożego i wychowaniu młodzieży do wiary;
- *animacja liturgii*: pogłębi on zawartości teologiczno-duszpasterskie Lekcjonarza, Mszału, Brewiarza. Poświęca się praktykowaniu posługi diakonatu na obszarze liturgicznym (organizując i przewodnicząc różnym celebracjom, troszcząc się o przygotowanie tych, którzy w nich uczestniczą) zarówno we własnej wspólnotie jak i podczas innych działalności duszpasterskich w kościele lokalnym;
- *duszpasterstwo sakramentów i przygotowanie do praktykowania sakramentu Pojednania*: salezjanin który otrzymał diakonat w przygotowaniu do kapłaństwa jest stopniowo wprowadzany w posługę sakramentów i już się ukierunkowuje do przyszłego zadania bycia spowiednikiem i kierownikiem duchowym. Z pomocą współbraci ekspertów w dziedzinie moralnej i w spowiedzi, przyucza się on do poprowadzenia osób w sakramencie, zwracając uwagę na sytuację, jasność kryteriów i zdolność wychowawczą i mając na pamięci stopniowość własnego przejścia. Przygotowuje się do towarzyszenia, orientacji i Kierownictwa duchowego osób również w zakresie niesakramentalnym. Wszystko to wymaga wrażliwości i umiejętności czytania ludzkiej rzeczywistości i oceniania jej według kryteriów wiary.

Z diakonatem rozpoczyna się oficjalny obowiązek celebrowania Liturgii Godzin w imieniu Kościoła.

10.6 Niektóre niezbędne zastrzeżenia

⁵⁴⁷ Cfr PAOLO VI, Lettera Apostolica, 1972, *Ad Pascendum*, Introduzione

476. Lata specyficznej formacji salezjanina – kapłana znajdują *swój ideał*, którym inspirowali się *Apostołowie w Wieczerniku* po Zmartwychwstaniu: skupieni na modlitwie razem z Dziewicą Maryją, oczekują przyścia Ducha Świętego.

Miłość duszpasterska i zapal dla posłannictwa, w perspektywie otwartości na służbę duszpasterską – nadają ton całemu doświadczeniu formacyjnemu.

477. Wspólnota formacyjna kapłanów składa się ze współbraci, którzy doświadczyli życia salezjańskiego i otrzymają wkrótce w całości obowiązki posłannictwa. Ważnym jest wprowadzić ich w przyjęcie *pełnej odpowiedzialności za własną formację* już na początku tego etapu, tak różnego od poprzedniego.

Środowisko formacyjne musi się charakteryzować:

- *zaangażowaniem wszystkich w wysiłek formacyjny*, przezwyciężając zachowania reagujące i osobiste, działając w sposób motywowany z dojrzałą wolnością, akceptując pogodnie posługę władzy i różne mediacje;
- *studiowaniem traktowanym poważnie* i docenianiem refleksji osobistej i wspólnotowej,
- *zorganizowaniem jakościowym życia modlitwy* w stylu salezjańskim, podkreślając duchowość kapłańska i zachowując rytm modlitwy osobistej,
- *sensem braterskim* poprzez dzielenie się własnymi doświadczeniami, wspólnotowym rozsądkiem w świetle Słowa Bożego, wspólnotowym postępowaniem w nawracaniu się i w upominaniu braterskim, szczerym i rozumiejącym spotkaniem,
- *darem i praktyką w prowadzeniu osobistym i w kierownictwie duchowym*,
- *mocnym impulsem pastoralnym* wyrażanym według charakterystyk tego etapu, omijając dwa niebezpieczeństwa: żeby styl życia wspólnotowego nie był oddalony od salezjańskich interesów duszpasterskich i żeby nie był całkowicie włączony w konkretną działalność duszpasterską uniemożliwiając w ten sposób kandydatom poświęcenia właściwego czasu na naukę, na życie wspólnotowe i na modlitwę,
- *sensem jedności* z Inspektoria, ze Zgromadzeniem i z Rodziną Salezjańską, harmonia z całym Kościołem i ze wskazaniem Pasterzy.

Niech podchodzi się z wielką *powagą do dopuszczenia* do diakonatu i do kapłaństwa, troszcząc się o rzetelny proces rozeznania i współodpowiedzialność wszystkich powołanych do tego zadania, zaczynając od samego kandydata.

478. „*Centrum studiów*” – czy to salezjańskie, czy też niesalezjańskie - stanowi część środowiska formacyjnego tej fazy. Uczestniczy ono kształtowaniu rozwoju mentalności, kryteriów i sprawności pastoralnych, przekazując faktycznie obraz kapłana i służby, które to wpływają na tożsamość powołaniową, na rozumienie posłannictwa i duchowości.⁵⁴⁸ Wszystko to musi współgrać z projektem globalnym formacji.

Centrum salezjańskie – które należy uprzywilejować – czyni możliwym *zorganizowanie solidnych studiów o perspektywie salezjańskiej i skoncentrowaniu się na specyficznych treściach*, które z niej wypływają.

Nie wystarczy żeby wspólnota formacyjna gwarantowała wymiar salezjański swoim stylem życia duchowego i braterskiego, zaangażowaniem apostolskim i naukowym, lecz niezbędnym jest również *uzupełnienie programu nauki o przedmioty „salezjańskie”*, aby zaoferować solidny fundament powołaniu i służbie przyszłemu kapłanowi i diakonowi salezjańskiemu.

UKIERUNKOWANIA I NORMY PRAKTYCZNE

479. Po trzech latach koadiutor salezjański i kandydat do kapłaństwa lub do diakonatu stałego, kompletują formację początkową poprzez formację specyficzną.⁵⁴⁹

I. Koadiutor salezjański

480. *Inspektorie są odpowiedzialne za zapewnienie współbraciom koadiutorom po asystencji formacji specyficznej i przygotowania zawodowego przewidzianego przez Konstytucję i Regulaminy Ogólne. Formacja specyficzna w zakresie intelektualnym polega na odpowiednim przygotowaniu teologicznym, pedagogicznym i salezjańskim, zgodnym z indywidualnym powołaniem specyficznym. Po formacji specyficznej można przewidzieć dalszy okres specjalizacji, pozwalający dopełnić kwalifikację zawodową rozpoczętą najlepiej przed asystencją⁵⁵⁰.*

481. *Powołanie salezjanina koadiutora jest darem Pana, o który troszczy się współbrat i cała wspólnota. W tej perspektywie podanie koadiutora, który prosi o rozpoczęcie curriculum formacyjnego przygotowującego do diakonatu stałego lub do kapłaństwa, niech zostanie potraktowane ze szczególnie starannym rozpoznaniem, rozważką i zastrzeżeniami, na jakie zasługuje zmiana charakteru powołania.*

W przypadku salezjanina koadiutora profesa czasowego, decyzję podejmie Inspektor ze swoją Radą, zgodnie z procesem, który uważa on za właściwy.

W przypadku salezjanina koadiutora profesa wieczystego, podanie musi być skierowane do Przełożonego Generalnego, po uprzednim zatwierdzeniu przez Inspektora i jego Radę. Przed skierowaniem podania do Przełożonego Generalnego musi być zapewniony poważny i odpowiedzialny proces wewnątrz Inspektorii:

- salezjanin koadiutor składający podanie rozpoczyna proces rozpoznania wspólnie z kierownikiem duchowym; gdy rozpoznanie przeprowadzone wspólnie z kierownikiem duchowym się kończy, zwraca się do Inspektora;

- Inspektor ze swoją Radą przystępuje do przyjęcia lub odrzucenia podania, oceniając historię powołania, motywację, jakie się wyłoniły, i opinię Dyrektora wspólnoty, analizując, czy współbrat wykazuje wyraźne oznaki powołania do diakonatu stałego lub salezjańskiego prezbiteratu, wskazując na końcu, jaka nowa przyczyna wpłynęła na tę zmianę;

- w przypadku zgody ze strony Inspektora i jego Rady, Inspektor przekazuje całą dokumentację Przełożonemu Generalnemu, do którego należy ostateczna decyzja.

II. Salezjanin kapłan lub diakon stały

482. Formacja specyficzna współbrata kleryka wymaga od każdego kandydata jasnego zorientowania na życie kapłańskie. Dlatego też, w momencie zaakceptowania przez niego tego etapu formacyjnego, wymaga się od współbrata deklaracji intencji powyższej orientacji. Sposoby tej deklaracji mogą być różne: na przykład poprzez zapytanie do Inspektora o

⁵⁴⁹ Por. Kons. 116

⁵⁵⁰ Por. Reg. 98.

powzięciu studiów teologicznych lub zapytanie o rozpoczęcie przygotowania do ślubów wieczystych w perspektywie salezjańskiego kapłaństwa.

483. „Formacja specyficzna kandydata do służby kapłańskiej postępuje według ukierunkowań i norm uchwalonych przez Kościół i Zgromadzenie”⁵⁵¹. Współbracia przygotowujący się do święceń powinni w ciągu czterech lat doświadczyć intensywnej formacji we wspólnocie formacyjnej.⁵⁵² W tym czasie niech się da przywilej własnemu wysiłkowi w etap formacyjny; inne studia i działalności są dozwolone tylko jeżeli współgrają z celem głównym.

484. Studia teologiczne trwają cztery lata.⁵⁵³ Na wydziałach gdzie po trzechleciu instytucjonalnym następuje dwulecie licencjackie nauk kościelnych, czwarty rok teologii jest zastąpiony tymi dwoma latami.⁵⁵⁴

485. „Formacja teologiczna e pastoralna niech będzie poważna poprzez studia przepisane przez Kościół”⁵⁵⁵. Niech będą „ustanowione i przeprowadzone według naszej charakterystyki powołaniowej. Niech będą szczególnie zadbane studia zagadnień salezjańskich z wyraźnym odniesieniem do Ks. Bosko jako kapłana”⁵⁵⁶.

486. Studia teologiczne niech się odbywają w sposób poważny, najlepiej w centrach salezjańskich.⁵⁵⁷ Kiedy niemożliwym jest uczęszczanie do centrum salezjańskiego, niech będzie uprzywilejowane to centrum niesalezjańskie będące w stanie uczestniczyć w formacji kapłana lub diakona wychowawcy i pasterza. Wybierając centrum studiów niech się bierze pod uwagę kryteria wspomniane wcześniej.⁵⁵⁸

487. Współbracia niech odbędą studia z „należytem przygotowaniem literackim i filozoficznym”.⁵⁵⁹ Powinni być w stanie czerpiąc ze źródeł refleksji teologicznej (Pismo Święte, dokumenty Magisterium Kościoła, dzieła Ojców Kościoła i wielkich Teologów).

W tym celu specjalny przywilej należy dać dostatecznej znajomości łaciny oraz znajomości języków biblijnych dla tych, którzy chcą osiągnąć tytuły akademickie.⁵⁶⁰

488. Na zakończenie studiów teologicznych, a dla przyszłych kapłanów zwyczajnie przed święceniami kapłańskimi, niech będzie egzamin podsumowujący lub bakalauret.⁵⁶¹

489. To wszystko co się wymaga od jakości ludzkiej i duchowej, od przygotowania doktrynalnego, psycho-pedagogicznego, salezjańskiego, duszpasterskiego, od poprzedniego doświadczenia duszpasterskiego i od wysiłku aktualizowania, niech będzie norma i kryterium w przeznaczeniu współbrata na formatora do wspólnoty formacyjnej kapłanów i diakonów.⁵⁶²

⁵⁵¹ Kons. 116

⁵⁵² Reg. 97, por. CG 21, 295.44

⁵⁵³ CEC, Formacja teologiczna przeszłych kapłanów, CG 21, 295

⁵⁵⁴ Por, Sapientia christiana, art. 72-74.

⁵⁵⁵ CG 21, 295

⁵⁵⁶ Ibid

⁵⁵⁷ Reg. 97

⁵⁵⁸ Zobacz wcześniejsze n. 178

⁵⁵⁹ CEC-FT 129

⁵⁶⁰ Por ibid, 130

⁵⁶¹ Por. Sapientia christiana, art. 72

⁵⁶² Por. CGS 684-686

490. Dyrektor, w egzekwowaniu swojego zadania, niech ma świadomość swojej szczególnej odpowiedzialności w formacji przyszłych kapłanów. Niech dba o wspólnotowa i indywidualna animacje duchowa: konferencje okresowe, słówka wieczorne, sprawozdanie miesięczne, momenty wyboru podczas dopuszczania, przygotowanie do posług i do święceń, skupienie miesięczne i kwartalne, coroczne rekolekcje.⁵⁶³

491. Posługi lektoratu i akolitu, przewidziane dla kleryków w celu wychowawczym, niech będą udzielone podczas formacji specyficznej salezjanina kapłana.

492. W udzielaniu posług i w święceniach diakonatu i prezbiteratu niech punktem odniesienia będą normy Kościoła i Zgromadzenia, a w szczególności:

- udzielenie posług lektoratu i akolitu kandydatom do diakonatu i do prezbiteratu jest obowiązkiem od którego może zdyspensować tylko Stolica Apostolska,⁵⁶⁴
- posługi te muszą być wykonywane przez odpowiedni okres czasu w perspektywie odpowiedniejszego i specyficznego przygotowania do służby Słowa i ołtarza,⁵⁶⁵
- wykonywanie tych posług przez odpowiedni okres czasu znaczy, że pomiędzy udzieleniem lektoratu i akolitu będą respektowane odstępy ustanowione przez Stolicę Apostolską i przez Konferencję Episkopatu. Pomiedzy akolitem i diakonatem odstęp jest przynajmniej sześć miesięcy⁵⁶⁶
- udzielenie lektoratu i akolitu bez odstępu między nimi przynajmniej paru miesięcy jest niezgodne z regułą i traci w ten sposób sens wychowawczy posług. Tak również zbyt bliski odstęp między akolitem i diakonatem.⁵⁶⁷

493. Jeśli chodzi o kryteria i sposoby dopuszczania do posług i do święceń niech się ma na uwadze to wszystko, co zostało powiedziane na temat wyboru powołaniowego.⁵⁶⁸ Dopuszczenie do diakonatu i do prezbiteratu musi być dokonane szczególnie starannie i z powagą na podstawie oceny całego doświadczenia formacyjnego.

494. Święcenia diakonatu mogą mieć miejsce zwyczajnie tylko po ukończeniu trzeciego roku studiów teologicznych.⁵⁶⁹

Po święceniach diakonatu, bez przerywania studiów regularnych, każdy diakon praktykuje swoje posłannictwo według związanymi z nim zadaniami liturgiczno – pastoralnymi. Ważnym jest aby ta praktyka się dobywała w sposób systematyczny i żeby była kierowana i weryfikowana przez Formatorów.⁵⁷⁰

„Tempus congruum”, o którym mówi kanon 1032 § 2, będzie oceniany w powiązaniu do osoby kandydata i w perspektywie Zgromadzenia, już wcześniej dbającego o solidne przygotowanie duszpasterskie.

495. Przyszli kapłani, przed święceniami normalnie muszą ukończyć cztery lata przebywania we wspólnocie formacyjnej. Dotyczy to również tych, którzy po ukończeniu trzech lat na jednym wydziale, zapisali się na następne dwa lata licencjatu z teologii.

⁵⁶³ Por. Konst. 55.70; reg. 49.79.175

⁵⁶⁴ Por. ACS 296, 26

⁵⁶⁵ Paweł VI, List Apostolski, 1972, Ad Pascendum II

⁵⁶⁶ Por. Kan. 1035 § 2

⁵⁶⁷ por ACS 293, str. 36; CEC-FS, str. 16

⁵⁶⁸ Por. Kryteria i normy; również poprzednie n. 301

⁵⁶⁹ por. ACG 312, str. 46

⁵⁷⁰ por. ACG 312, str. 46-47

„Po ukończeniu czwartego roku teologii lub pierwszego roku licencjatu, można otrzymać święcenia prezbiteratu”.⁵⁷¹

Kiedy poważne przyczyny sugerują przyspieszyć święcenia kapłańskie podczas ostatniego semestru czwartego roku studiów teologicznych, decyzję podejmuje Inspektor w zgodzie ze swoją Radą Inspektorialną, zapewniając jednak w każdym wypadku ukończenie studiów teologicznych według norm kościelnych.⁵⁷² To samo dotyczy ewentualnego przyspieszenia świeceń diakonatu.

Inspektor niech powiadomi o tym Przełożonego Generalnego poprzez Radcę Generalnego do spraw formacji.

496. Jeżeli jakiś diakon, po ukończeniu normalnego cyklu formacyjnego, prosi o przedłużenie czasu przed podaniem o święcenia kapłańskie, należy wyjaśnić motywy tego zapytania i ustanowić cele, czas trwania i warunki formacyjne tego doświadczenia.

497. W razie przerwania formacji specyficznej lub w wypadku niedopuszczenia z poważnych motywów do ślubów, do świeceń diakonatu lub prezbiteratu, jeżeli kandydat poprosił potem o możliwość kontynuowania przerwanej formacji lub o ponowne dopuszczenie, Inspektor wraz ze swoją Radą, przed rozpatrzeniem prośby, powinien znaleźć odpowiedni czas na pozytywną weryfikację spełnienia ustanowionych warunków i osiągnięcia wyznaczonych celów. Czas tej weryfikacji normalnie nie powinien być krótszy niż jeden rok.

498. Przygotowanie diakonów stałych ma miejsce się w pierwszym rzędzie w perspektywie Kościoła lokalnego, gdzie będą służyć swoim posłannictwem.⁵⁷³ Ewentualnie powinni odnieść się do wspólnot formacyjnych i do naukowych centrów salezjańskich będących na miejscu.

499. „Diakon zakonny, na stałe lub czasowo przebywający na terenie na którym nie są używane przepisy dotyczące diakonatu stałego, niech nie posługuje bez zezwolenia Ordynariusza miejsca.”⁵⁷⁴

500. Mając na względzie powagę wyboru powołania, ewentualna prośbę salezjanina diakona stałego o święcenia prezbiteratu przedstawia się Przełożonemu Generalnemu, po uprzednim zatwierdzeniu przez Inspektora wraz z Radą. Prośba powinna być potraktowana ze szczególną rozważą i z należytą ostrożnością.

ROZDZIAŁ JEDENASTY

PRZYGOTOWANIE DO ŚLUBÓW WIECZYSTYCH

501. Konieczna jest formacja, której proces przebiega od pierwszej profesji zakonnej do pełnego wkroczenia na drogę życia salezjańskiego. Jest ona potrzebna „tak dla kandydata jak i dla wspólnoty, by we wzajemnej współpracy rozpoznać wolę Bożą i odpowiedzieć na

⁵⁷¹ ACG 312, str. 47

⁵⁷² Por. Sapientia christiana, art. 72-74

⁵⁷³ Por. ACS 267, str. 54

⁵⁷⁴ Paweł VI, List Apostolski, Sacrum diaconatus ordinem (1967) 34

nią”⁵⁷⁵. *Jest to okres życia, w którym wzajemnie poznaje się i utwierdza decyzje powzięte w pełnej współodpowiedzialności. Dlatego też „współbrat wspomagany przez wspólnotę i kierownika duchowego, dopełnia procesu dojrzewania w perspektywie profesji wieczystej”*⁵⁷⁶.

502. Śluby czasowe są łaską, pomiędzy przymierzem a konsekracją Bogu oraz złożeniem pełnej ofiary z siebie.

Składając śluby czasowe posiada się całkowitą intencję ofiarowania się Bogu, należy jednak tej pełni dopatrywać się w profesji wieczystej, która, już w samej nazwie posiada aspekt całkowitego (totalmente) i definitywnego (per sempre) oddania się. To oddanie się uwidacznia część podstawową i definitywną w wolności salezjanina, z drugiej jednak strony ukazuje całkowitą konsekrację Bogu, która się wypełnia poprzez posługę w Kościele.

Wydarzenie tak bardzo ważne, które wpływa na całe życie salezjanina, ustanawiając nową i definitywną więź pomiędzy nim i Zgromadzeniem wymaga odpowiednio długiego czasu przygotowania.

11.1 NATURA I CEL

503. „Współbrat – mówią nasze Konstytucje – składa profesję wieczystą, gdy osiągnął dojrzałość duchową salezjańską, jakiej wymaga doniosłość podjęcia takiej decyzji. Ten uroczysty akt poprzedza odpowiedni czas bezpośredniego przygotowania.”⁵⁷⁷

Wyrażenie, „przygotowanie do profesji wieczystej” posiada różnorakie znaczenia i interpretuje się je różnymi sytuacjami.

Odnosi się to często, do bezpośredniego przygotowania do celebracji, po poprzednio podjętej decyzji, jak również po przedstawieniu podania oraz przyjęciu współbrata.

Zdarza się, iż czas na podjęcie decyzji o napisanie podania, traktuje się okres ocenienia i syntezy własnej formacji, od prenowicjatu aż do profesji czasowej.

Przez „przygotowanie do profesji wieczystej” rozumie się okres, na który składa się proces rozpoznania i weryfika, przed podjęciem decyzji definitywnej, przed napisaniem podania, przed przyjęciem i przygotowaniem bezpośrednim do aktu profesji; dlatego też nie ogranicza się przygotowania do profesji poprzez przygotowanie do celebracji, poprzedzoną dopuszczeniem do niej.

504. Celem przygotowania jest:

- Weryfikacja swojego powołania w świetle przeżytych doświadczeń:

Współbrat przejrzy dokładnie drogę przebytą, z pocą łaski Bożej oceni swoją historię powołania oraz zweryfikuje solidność motywacji, którymi się kierował.

Od swojej strony, również wspólnota lokalna i inspektorialna towarzyszy mu w formacji, weryfikuje zdolność współbrata do podjęcia definitywnego kroku w życiu konsekrowanym jako salezjanin oraz analizuje motywacje i wymaganą dojrzałość duchową.

Rozpoznanie i dopuszczenie do profesji wieczystej, która niesie za sobą szczególną odpowiedzialność, czyni się na podstawie oceny globalnej formacji, która bazuje na pozytywnych elementach życia codziennego.

Fundamentalnym znakiem w wymaganej dojrzałości podczas ślubów wieczystych jest słuszna decyzja, to jest jasna i decydująca chęć ofiarowania się całkowicie Bogu, należenia do Niego oraz poświęcenia się na Jego służbę w powołaniu salezjańskim. Oprócz wspaiałości chęci do służby i skłonności do pracy na polu młodzieżowym i

⁵⁷⁵ K 107

⁵⁷⁶ K 113

⁵⁷⁷ K 117

wychowawczym czy też zachwyceniem się życiem salezjańskim, potrzebna jest również łaska Boża, ponieważ wszystkie wspomniane aspekty są ważne, lecz same nie wystarczą, aby podtrzymywać wielkość projektu życia konsekrowanego. Aby współdziałać z łaską Bożą musi się otworzyć cała osoba na dar wiary, który będzie się realizował w misji zaakceptowanej przez Pana przez pośrednictwo Kościoła. To właśnie jest znakiem najbardziej charakterystycznym, który potwierdza solidność innych elementów, powołania.

- *dojrzwanie nowej osobowości*

Współbrat, doznaje świadomości szczególnego charakteru profesji wieczystej, pogłębia motywacje i wzrasta w nim sens przynależności do Zgromadzenia. Ponownie opracowuje swój projekt życiowy w perspektywie walorów charyzmatu salezjańskiego. Projekt ten będzie miał na względzie również formację permanentną w przyszłości.

- *łaska Boża motywuje ostateczną decyzję*

Współbrat zakańcza swój wybór decyzją, przyjęcia definitywnie, projektu Księdza Bosko, jako program swojego życia i postanawia trwać w Jego duchu poświęcając się młodzieży, żyjąc w konkretnej wspólnotcie inspektorialnej. Projekt ten i droga do świętości są naznaczone w Konstytucjach Salezjańskich.

Świadomy zadań, które bierze na siebie, pokłada ufność w Bogu, jako Tym, który pierwszy go ukochał i ustanowił przymierze z nim. Znajduje również podporę i pomoc w swoich współbraciach i w miłości do młodzieży.⁵⁷⁸

W czasie przygotowania, współbrat dialoguje ze swoim kierownikiem duchowym i z inspektorem, postanawiając ponowić profesję czasową, lub też podejmując decyzję, by nie kontynuować życia salezjańskiego.

11.2. DOŚWIADCZENIE FORMACJI

505. Czas przygotowawczy do profesji wieczystej daje możliwość poznania i przyjęcia projektu powołaniowego Księdza Bosko.

Jest to czas dużego wysiłku duchowego, poznania braterskiego, szczerzej oceny własnej sytuacji, świadomości otrzymanego daru, konkretnej i głębokiej identyfikacji się z nim, potwierdzenia podstawowych motywacji oraz formułowania pedagogiki życiowej która pomoże mu w dalszej drodze do wierności.

506. Celem programacji przygotowywania do profesji jest nadanie jakości treściom omawianym i metodzie, która powinna angażować całą osobę. W całości formacji podkreśli się porównanie między projektem salezjańskim a duchem całej Kongregacji. Jest to czas szczególnej refleksji nad Konstytucjami i poprzez to pogłębia się podstawowe tematy życia konsekrowanego, które umacniają egzystencję salezjanina. Refleksja ta rozszerzy się również o sens profesji zakonnej, o jej szczególny charakter, o jej praktyczność w Kościele jak również o sam ryt profesji.

Ważnym aspektem w tym czasie jest skupienie, pogłębienie i porównanie Jezusa Chrystusa „naszej żywej reguły” z Księdzem Bosko oraz refleksja, modlitwa i kierownictwo duchowe.

⁵⁷⁸ por. K 195

11.3. NIEKTÓRE KONIECZNE WARUNKI

507. Przygotowanie uważa się za czas ważny w procesie formacji, dlatego Kościół wzywa do tego, by pozostało ono jako szczególny czas pogłębionej duchowości.⁵⁷⁹

Uważa się, iż przygotowanie może przebiegać cały rok, albo też przez kilka miesięcy, żyjąc w codzienności zwracając uwagę na aspekt formacji, lansując konkretne propozycje naznaczone przez momenty szczególne, osobiste lub grupowe. Współbrat w tym czasie jest prowadzony przez swoją wspólnotę lokalną i wspomagany przez wspólnotę inspektorialną.

Przygotowanie może być uzupełniane w ciągu całego roku (np. na początku okresu przygotowania, w trakcie i podczas bezpośredniego przygotowania do profesji), ale w taki sposób, aby nie zatracić kontynuacji i znaczenia tego przygotowania.

508. Doświadczenie, które angażuje współbrata, wspólnotę i inspektorię.

Jest bardzo ważnym, aby zagwarantować współbratu pomoc, również poprzez obecność osoby kompetentnej i doświadczonej, która potrafi towarzyszyć jednej osobie czy całej grupie.

Doświadczenie to wspomaga współbrata odczytywać duchowo własne życie od wstąpienia do nowicjatu, aż do aktualnego momentu w formacji, potwierdzając poziom swojej relacji do Chrystusa, ukazując swoją dojrzałość uczuciową i powołaniową oraz sposób swojej identyfikacji względem walorów życia salezjańskiego.

Pomaga również ocenić swoją dyspozycyjność wniknięcia w tajemnicę paschalną, jasność i trwałość motywacji oraz zdolność całkowitego i wiernego zobowiązania się.

W tym zadaniu dialog i modlitwa ze współbraćmi jak również klimat wspólnotowy mają duże znaczenie, jednakże ponadto bardziej ważnym jest moment osobisty.

509. Przygotowanie jest okazją do tego, aby współpracować między inspektoriami odnośnie do organizacji i inicjatyw związanych z przygotowaniem do profesji. Tego typu współpraca ułatwia organizację momentów sprzyjających formacji, powiększa jakość życia wspólnotowego, dając także większą możliwość dzielenia się swoimi doświadczeniami i metodami, daje również okazję do wyboru najbardziej wartościowego animatora.

KIERUNEK I NORMY W PRAKTYCE

510. „Profesję wieczystą zwyczajnie składa się po sześciu latach, licząc od pierwszej profesji. Jeżeli jednak inspektor uzna za stosowne, może przedłużyć ten czas, ale nie ponad dziewięć lat.”⁵⁸⁰

Aby przedłużyć profesję czasową, należy kierować się szczególną roztropnością używając odpowiedniej motywacji.

511. Profesja wieczysta może być złożona po upływie terminu profesji czasowej⁵⁸¹ lub też pod koniec ostatnich trzech miesięcy przed upływem wygaśnięcia ślubów.⁵⁸²

⁵⁷⁹ por PI 64

⁵⁸⁰ K 117

⁵⁸¹ por kan. 657 § 1; K 117

⁵⁸² por kan. 657 § 3

Wspomniana możliwość może być zastosowana wtedy gdy posiada się słuszną przyczynę, potwierdzoną przez inspektora i jego radę.

512. Przygotowanie do profesji wieczystej obejmuje okres weryfikacji i rozpoznania powołania w perspektywie złożenia podania, proces dopuszczenia i przygotowanie do celebracji aktu profesji; nie ogranicza się tylko do przygotowania celebracji, gdy nastąpiło już dopuszczenie. W czasie przygotowania do profesji wieczystej salezjanów kleryków i salezjanów koadiutorów zwróci się szczególną uwagę na rozpoznanie obu form powołania salezjańskiego, kapłańskiej i laickiej, w perspektywie ostatecznego wyboru. To samo staranne rozpoznanie musi mieć miejsce przed rozpoczęciem formacji specyficznej, kiedy ta poprzedza profesję wieczystą. Niech tego typu rozpoznanie będzie dokonane zarówno przez formowanego, jak i Inspektora i jego Radę.

513. Inspektoria ułoży program przygotowania do profesji wieczystej, wskazując sposób, treść, czas trwania i odpowiedzialnych. Włączając do tego programu również rekolekcje poprzedzające profesję.

514. Przygotowanie do profesji wieczystej włączeni są: współbrat, inspektoria oraz wspólnota lokalna. Zachęca się, aby niektóre momenty przygotowania były realizowane przy uczestnictwie i współpracy innych inspektorii.

515. Profes czasowy, jeden rok przed wygaśnięciem ślubów wyrazi inspektorowi, w sposób najbardziej odpowiedni, chęć przystąpienia do profesji wieczystej.

516. W przygotowaniu do profesji wieczystej zwróci się szczególną uwagę na aspekt liturgiczny konsekracji zakonnej, podkreślając niektóre elementy zawarte w rycie profesji.

517. „Zakonnik przystępuje do profesji wieczystej w momencie, kiedy osiągnie dojrzałość duchową i salezjańską wymaganą przez ważność podejmowanej decyzji.⁵⁸³ W swoim podaniu musi przedstawić:

- pełną świadomość definitywnego kroku, którego dopełnia;*
- pełną wolności w jego dokonaniu;*
- wolną wolę, która jest wyrażona przez kontynuację życia salezjańskiego wcześniej podjętego;*
- wzmiankę na temat podjętej decyzji i punkt widzenia swojego kierownika duchowego i spowiednika.*

518. Dopuszczenie do profesji wieczystej dokonuje się na bazie ogólnej oceny procesu formacyjnego, weryfikując kandydata i jego stosunek do salezjańskiego projektu powołaniowego.

519. W przypadku, kiedy zakonnik na ślubach wieczystych poprosi o przeniesienie ze swego Instytutu do naszego Towarzystwa, będzie miał przynajmniej trzyletni czas próby w jednej z naszych wspólnot, aby przyswoić sobie naszego ducha. Kończąc próbę, może przedstawić podanie i o ile będzie dopuszczony złoży profesję wieczystą według normy prawa.⁵⁸⁴

⁵⁸³ por Ordo Professionis Religiosae, Premesse 5. 14c; w celebracji salezjańskiej, zobacz Rytuał do profesji zakonnej, Towarzystwa św. Franciszka Salezego, Rzym 1989

⁵⁸⁴ R 94; por kan.684

Rozdział dwunasty

Formacja ciągła

520. Całe życie jest powołaniem, całe życie to formacja.

Formacja początkowa prowadzi do utożsamienia się z pewnym projektem życia konsekrowanego, które musi być wyrażone w doświadczenie życiowe w ciągu całego biegu życia. Formacja stała jest gwarancją i zadaniem prowadzącym ku życiu zgodnego z tym projektem „w wierności dynamicznej”⁵⁸⁵. Jest ona *naturalną i bezwzględnie konieczną kontynuacją procesu przeżywanego podczas formacji początkowej*.

521. *Formacja ciągła jest koniecznością* zakorzenioną w osobistych realiach życia salezjanina i w sercu jego powołania chrześcijańskiego i salezjańskiego. Z wielu powodów:

- *charakter rozwojowy i dynamiczny osoby ludzkiej* wymaga ciągłej otwartości na odnowę we wszystkich wymiarach i chwilach życia;
- *życie chrześcijańskie* jest ciągłym powołaniem i rozwijaniem łaski chrztu św.; wymaga ono zdolności rozeznania i odpowiedzi wiary wobec wyzwań, które stawia sytuacja kulturowa. Sam Kościół jest w sytuacji ciągłego odnawiania się i do tej odnowy pobudza swoich członków;
- *salezjańskie posłannictwo młodzieżowe*, które skierowane jest do tej części społeczności, która jest zawsze nowa i nie do przewidzenia, wymaga kreatywności i dynamizmu wciąż się odnawiających: „przy ich zachęcie młodzi nie pozwolą nam zatrzymać się w miejscu, wychowują nas i skłaniają nas by szukać odpowiedzi wciąż nowe i odważne”⁵⁸⁶;
- *Przyspieszone tempo przekształceń dokonujących się na świecie* stanowią niepokojącą prowokację i rzucają wyzwania, które wymagają tak na szczeblu osobistym jak i wspólnotowym właściwych odpowiedzi (na przykład wyzwania nowej kultury, sekularyzacji czy ewangelizacji);
- *Dzisiejsze oczekiwania i powszechne zapotrzebowanie na jakość* we wszystkich sektorach wymaga aby konsekracja zakonna umiała pozostać czytelną formą świadectwa życia i jednocześnie skuteczną formą służby apostołskiej⁵⁸⁷;
- *Animująca rola wspólnoty salezjańskiej* jako siły ciągnącej, ukierunkowującej i formującej działanie duszpasterskie w nowym porządku wzajemnego dzielenia się ze świeckimi, podkreśla nagłą potrzebę poszukiwań o charakterze duchowym i apostołskim, potrzebę ciągłego uaktualniania z zakresu doktryny oraz odpowiednich i uznanych kompetencji.

12.1 NATURA I CEL

522. Formacja stała jest stylem życia i „całościowym procesem odnowy”⁵⁸⁸, który obejmuje poszczególne osoby i całe wspólnoty we wszystkich sytuacjach życia codziennego.

⁵⁸⁵ VC 70

⁵⁸⁶ CG23 90

⁵⁸⁷ Por. CG21 310

⁵⁸⁸ PI 68

Formacja ta *odbywa się przede wszystkim w „codzienności”, w samym wypełnianiu misji*: „żyjąc pośród młodzieży i w ciągłym kontakcie ze środowiskami ludowymi salezjanin podejmuje wysiłki aby rozeznaczyć pośród wydarzeń głos Ducha, zdobywając w ten sposób zdolność uczenia się od życia”⁵⁸⁹

Tak pojęta formacja *wynika z doświadczenia wspólnoty*, jest owocem braterskiego dzielenia się, wzajemnych kontaktów i relacji pełnych treści, poświęcenia duszpasterskiego wyrażonego we wspólnym planowaniu i wynika z chrystocentrycznego przeżywanego liturgii i z autentycznego ewangelicznego stylu życia: wszystko to jest włączone w kontekst Kościoła i Zgromadzenia.

W szerszym zasięgu – inspektorialnym, międzyinspektorialnym lub ogólnokościelnym – formacja otrzymuje bodziec i wsparcie poprzez *propozycje jak i inicjatywy typowe oraz nadzwyczajne* ciągłej odnowy duchowej i duszpasterskiej.

523. *Podmiotem formacji ciągłej jest Opraede wszystkim osoba salezjanina*. Nic nie może zastąpić jego zaangażowania wolnego i z przekonania. Nikt nie może za niego przejść szlaków odnowy. „Każdy salezjanin – mówią konstytucje – przyjmuje odpowiedzialność za własną formację”⁵⁹⁰.

Celem formacji ciągłej jest działanie w taki sposób aby salezjanin przeżywał swoje powołanie z dojrzałością i radością, z twórczą wiernością i ze zdolnością odnawiania się jako ciągła odpowiedź Panu i wyzwaniom naszej misji. Taki styl wyraża się w zdolności do rozeznania i refleksji, przy stałym wysiłku na rzecz rozwoju życia duchowego i takiego stylu życia, który podtrzymywał będzie jakość doświadczenia, w poszukiwaniu kwalifikacji aby wypełnić misję z kompetencją zawodową i aby animować liczne siły apostołskie.

524. *Podmiotem formacji ciągłej jest również wspólnota salezjańska*, jako nośnik i świadek daru Ducha w Kościele, jako wychowawczyni tych którzy są jej członkami i jako ta, która potrzebuje ciągle odnawiającej się wierności księdzu Bosko oraz rozeznania pod kierunkiem Ducha. Wspólnota jest podmiotem ciągłej formacji w swojej istotnej relacji wychowawczej do młodzieży i do świeckich, z tymi którzy dzieli ducha i posłannictwo; właśnie ta relacja pobudza do odnowy również duchowej i podsuwa racje (motywacje), kryteria do weryfikacji oraz wskazówki do nadążania za duchem czasów⁵⁹¹.

W tym celu wspólnota, podmiot doświadczenia duchowego i apostołskiego, żyje zgodnie z projektem i odpowiada razem na powołanie salezjańskie.

12.2 Doświadczenie formacji

525. Formacja ciągła zachowuje żywy „ogólny i całościowy proces *ciągłego dojrzewania poprzez pogłębienie każdego z wymiarów formacji*... zaczynając od miłości duszpasterskiej i w odniesieniu do niej”⁵⁹². Opiera się ona na metodach dostosowanych dla osób dorosłych, które rozpoczynają się od ich doświadczenia i od sytuacji przez nich przeżytych.

12.2.1.1 Wymiar ludzki

⁵⁸⁹ C 119

⁵⁹⁰ C 99

⁵⁹¹ Por. CG 21 311

⁵⁹² PDV 71

526. *Formacja ciągła ma na celu na rozwój osobowy.* Ożywia i podtrzymuje proces rozwoju każdego współbrata w kierunku jego pełnej dojrzałości, biorąc pod uwagę całą rzeczywistość i własne ograniczenia, dla rozwoju *osobowości zrównoważonej i dorosłej*, świadomej własnej tożsamości i wiernej wobec niej. Rozwija we współbracie wrażliwość na wolność wewnętrzną, na jedność uczuć, na pogodę ducha, na umiłowanie prawdy i na koherencję między słowem i czynem⁵⁹³.

Dojrzały salezjanin rozwija *wrażliwość*, która mu pozwala otwierać się na otaczającą go ludzką rzeczywistość i daje mu *zdolność do wchodzenia w relacje* ze wszystkimi grupami wiekowymi, zwłaszcza we własnej wspólnotcie i z ludźmi młodymi.

Czuje się pobudzany przez młodych, którzy potrzebują odnaleźć w nim człowieka „nowego”, zdolnego do wzbudzania entuzjazmu i do rozbudzenia w nich tych bogactw, które posiadają, tych pokładów wartości ludzkich i ewangelicznych. *Czujna przyjaźń, atmosfera rodzinna, prostota i dobroć, troska o zachowanie godności każdej osoby* stają się dla nich doświadczeniem wyjątkowym, są prawdziwym „świadcstwem”⁵⁹⁴.

Kwestia rozwoju osobowego wymaga *uwagi, w różnych okresach życia*, na aspekty biofizyczne i psychologiczne (...) i towarzyszenie zarówno osobiste jak i wspólnotowe.

12.2.2 Wymiar duchowy

527. Salezjanin dba o życie duchowe jako *doświadczenie Boga w kontakcie z młodzieżą, jako spojrzenie na wydarzenia przez pryzmat wiary i jako właściwe rozeznanie*; świadomy iż jest mediatorem swojej obecności i swojego działania doświadcza radości w głoszeniu Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelii.

Pogłębia swoje życie duchowe poprzez wspólnotowe *dzielenie doświadczenia wiary i posłannictwa*. Razem ze swoją wspólnotą żyje w obecności Ducha, doświadczanego jako „nieustanne źródło łaski i podporę w codziennym trudzie, aby wzrastać w miłości ku Bogu i ku ludziom”⁵⁹⁵.

Kroczy *drogą duchową zaproponowaną mu przez Kościół* i według *projektu życia konsekrowanego wytyczonego w Konstytucjach* jako konkretna pedagogia świętości. Dbą o właściwe wykorzystanie szczególnych okazji danych dla odnowy, takich jak rekolekcje i inne nadzwyczajne ku temu okazje.⁵⁹⁶

Rozwija i pogłębia swoje całkowite oddanie się Bogu i zjednoczenie z Nim, starając się unikać rozproszeń i powierzchowności. Synowski dialog z Ojcem prowadzi go ku zjednoczeniu pracy z modlitwą i ku życiu *w jedności z Bogiem* pośród codziennych zadań i w jakiegokolwiek sytuacji.

12.2.2.1 Wymiar intelektualny

528. Wymiar intelektualny formacji ciągłej nie ogranicza się do gromadzenia wiedzy lub do uaktualniania kompetencji, aspektów oczywiście nieodzownych; pomaga zaś przede wszystkim *wzrastać w mądrości* aby móc przeżywać z większą świadomością własne życie konsekrowane i aby *przygotowywać się do sprostan*ia w sposób kompetentny *potrzebie misji* w różnorodnych okolicznościach i sytuacjach oraz w różnych rolach.

⁵⁹³ Por. VC 71

⁵⁹⁴ Por. CG 23 292

⁵⁹⁵ C 25

⁵⁹⁶ Por. C 91

Wyraża się on przede wszystkim w *zachowaniach i w zdolności do pracy i refleksji*, w taki sposób, aby móc żyć głębiej z otwartością i inteligencją zetknięcie się różnych rzeczywistości i aby zdobyć solidne kryteria w rozeznaniu, zgodne z chrześcijańską wizją, z wytycznymi Kościoła i z charyzmatem salezjańskim.

Potrzeba dbać również o *uaktualnianie wiedzy doktrynalnej, profesjonalnej, znajomości kultury* miejsc w których żyjemy i działamy, o *podnoszenie kwalifikacji zawodowych i technicznych*⁵⁹⁷ aby móc we właściwy sposób podołać służbie wychowawczo-duszpasterskiej z umiejętnością animacji i ukierunkowywania osób, projektów i dzieł.

Proces i zachęta do formacji ciągłej polega na *otwartości na bodźce*, których źródłem są: Kościół powszechny i partykularny, doświadczenie oraz kierunki rozwoju Zgromadzenia, wytyczne przede wszystkim poprzez Kapituły Generalne i nauczanie Przełożonego Generalnego, poprzez programy i inicjatywy inspektorialne i międzyinspektorialne.

Należy dostosować do wieku współbraci owo uaktualnianie kompetencji, biorąc pod uwagę fakt, iż każdy etap życia zakłada różnice we wrażliwości duchowej, w niepokojach duszpasterskich i w zainteresowaniach kulturalnych, które, jeśli dobrze są rozwijane poprzez naukę i przemyślenia, zasilają osobowość współbrata, dodają jakości jego doświadczeniu i zwiększają efektywność jego życia apostołskiemu.

12.2.3 Wymiar wychowawczo-duszpasterski

529. Salezjanin jest wezwany do *ożywiania daru miłości duszpasterskiej* otrzymanego wraz z profesją zakonną aby ten sposób mógł przeżywać z zaangażowaniem swój wkład wychowawczy i apostołski, aspekt mistyczny i ascetyczny swojego oddania Bogu i młodzieży w zryw *Da mihi animas*.

Szkola formacji to *przede wszystkim praca wychowawczo-duszpasterska* przyjęta i spełniana jako zamierzenie wspólnotowe: jest ono przygotowane, zaprogramowane i weryfikowane razem, jest dzielone poprzez szeroko pojętą i współodpowiedzialną współpracę w WWD, rozumianej jako doświadczenie duchowe i kościelne.

„Kontakty nawiązywane przez WWD, działającą i żywą – jak mówi CG 24 – są miejscem wzmożonej formacji ciągłej i dotyczą aspektów ludzkich, pedagogicznych i salezjańskich. Kontakty te są nośnikami wiadomości, uzdalniają do nowych form komunikacji, sprzyjają bardziej uważnemu wsłuchiowaniu się w potrzeby świata i kultury młodzieżowej, zwłaszcza gdy WWD promuje udział młodzieży w pracy wspólnoty”⁵⁹⁸.

Poprzez ciągłe dawanie i branie, salezjanin zdobywa odnowione zrozumienie swojego powołania, uczestniczy w duchowości księdza Bosko, czyni aktualnymi swoje kompetencje, staje się zdolny do ożywiania szerokiego środowiska wychowawczego, do towarzyszeniu grupom i do ukierunkowywania osób.

530. *Różne środowiska i dzieła*, w których salezjanin jest wezwany by pracować, oraz *różne zadania*, jakie są mu powierzane, wymagają szczególnego przygotowania i ciągłego wysiłku odnawiania kwalifikacji; stanowią one wymóg i okazję do odnowy i do docenienia zdolności poświęconych na służbie posłannictwa.

⁵⁹⁷ Por. PI 68

⁵⁹⁸ CG 24 55

Taka wytrwała szkoła wiary jest zgodna z misją Kościoła, z jej potrzebami, z duszpasterskim dążeniem do jedności Kościoła powszechnego i lokalnego, w relacji do świata młodzieży i potrzeb wychowawczych.

12.3 TROSKA O NIEKTÓRE ASPEKTY ŻYCIA

531. Salezjanin jest „wezwany aby *przeżywać aktywnie czas swojej formacji w każdej sytuacji*, uznając ją za czas sprzyjający do wzrostu w powołaniu”⁵⁹⁹, umiając szukać i znajdować „w każdym etapie życia nowe zadania do wypełnienia, sposób bycia, służenia i kochania”⁶⁰⁰.

Niektóre sytuacje i szczególne okoliczności wpływają na bieg życia; jeśli we właściwy sposób stawia się im czoła mogą stanowić okazje do pogłębiania i wyrażania na różnych doświadczeń na polu powołaniowym.

Fazy życia, które można mniej lub bardziej przewidzieć, naznaczone są również doświadczeniami osobistymi oraz sytuacjami społecznymi, kulturalnymi lub duszpasterskimi trudnymi do przewidzenia, które jednak wpływają na całe doświadczenie osobiste.

12. 3. 1. Fazy życia

12. 3. 1. 1 PIERWSZE LATA PEŁNEGO WDROŻENIA W PRACĘ WYCHOWAWCZĄ I DUSZPASTERSKĄ

532. Pierwsze lata wejścia w pełną działalność duszpasterską są dla salezjanina kapłana lub koadiutora szczególnie ważne: dają one nowe impulsy choć mogą również stwarzać sytuacje problemowe.

Przejście z życia ukierunkowanego i pod opieką – jakim było życie przeżywane we wspólnocie formacyjnej – do pełnej odpowiedzialności osobistej w pracy pasterskiej zakłada zazwyczaj zmianę w założeniach egzystencjalnych, dostosowanie się do odmiennego rytmu życia i pracy i wymaga nowej syntezy życia.

Wychodzą na światło dzienne ze szczególną siłą pewne potrzeby jak uznanie własnej wartości, twórcze poszukiwanie płodności, wysiłek do osobistej inicjatywy i kreatywności. W konfrontacji z rzeczywistością życia salezjańskiego może uwidocznić się u salezjanina pewne napięcie i dystans między tym czego się nauczył, a tym czego doświadcza każdego dnia we własnym życiu. Może czuć się nie wystarczalny wobec nowych zadań i odpowiedzialności.

533. Salezjanin angażuje się w pogłębianie własnych motywacji i rozwijanie jedności życia i działania, walcząc z rozproszoniami i unikając wyobcowania, samotności i utraty entuzjazmu duchowego. *Świadomie przyjmuje zadanie przeżywania w pierwszej osobie projektu Bożego w każdej sytuacji życia i wyraża na różne sposoby swoją wierność powołaniu.*

W tej fazie życia współbrat utwierdza w sobie zmysł wspólnotowy, poczucie współodpowiedzialności, dyspozycyjność w dzieleniu się doświadczeniem; rozszerza spotkania ze współbraćmi o bogatszym doświadczeniem, zdolnymi do ubogacenia i towarzyszenia mu z przyjaźnią, cierpliwością i własną duchowością; docenia te sytuacje, które pomagają mu we wzroście entuzjazmu dla Chrystusa, w odnowie duchowej i w refleksji.

⁵⁹⁹ C 119

⁶⁰⁰ VC 70

534. *Wspólnota stara się stworzyć mu środowisko rodzinne, obdarzyć go zaufaniem i możliwościami wypełniania misji, pomocą w rozwoju kompetencji i ciągłości własnej formacji, w sposób szczególny zaś angażuje go we wspólnotowy rozwój duchowy. Dyrektor jest świadomy, iż powinien odznaczać się szczególną odpowiedzialnością i braterskim wyczuciem w takim towarzyszeniu współbratu.*

Inspektoria towarzyszy w sposób szczególny kapłanom i koadiutorom, którzy znajdują się w pierwszych latach spełniania ich zadań apostoelskich.

Oprócz zapewnienia wsparcia na poziomie lokalnym zapewnia ona również stałe formy oparcia poprzez które współbracia znajdują konieczną pomoc do pozytywnego spełniania swojej służby. Z pewną częstotliwością organizuje spotkania, aby przedłużyć wysiłek duchowy przeżywany podczas formacji początkowej i aby dać sposobność do wymiany doświadczeń, do refleksji nad życiem wspólnotowym i pracą duszpasterską.

12. 3. 1. 2. LATA DOJRZAŁEJ AKTYWNOŚCI

535. Pełne zaangażowanie, jakim współbrat odznacza się, zadania i odpowiedzialność jaką przyjmuje na siebie sprzyjają jego dojrzewaniu poczucia pewności i zaufania do siebie samego. Taki stan czyni go bardziej dostosowanym do spełniania w sposób kompetentny swoich zadań, do pogodnego sprawowania władzy, do rozwiązywania konfliktów i do większej otwartości na innych, przy poszanowaniu ich potrzeb i aspiracji.

Tym niemniej, z upływem lat, mogą uwidocznić się sytuacje w których *doświadcza on trudności wobec aktualnej sytuacji młodzieżowej* w starciu z nowymi wymogami kulturowymi i duszpasterskimi. Mogą dojść do głosu *pytania odnoszące się do własnego doświadczenia* w życiu wspólnotowym, na polu uczuciowości, rozwoju duchowego, radosnego daru z siebie.

Potrzeba aby współbrat nie stał się ofiarą „codzienności”, utraty początkowego entuzjazmu, przesadnego aktywizmu lub „indywidualizmu, któremu towarzyszy strach przed byciem *nie na czasie* z oznakami zamknięcia, skostnienia lub rozluźnienia”⁶⁰¹.

536. *Inspektoria wspiera współbrata, gwarantując mu środki animacji duchowej, okazje do przygotowania się do zadań powierzonych mu jak również spotkania i inicjatywy, aby wspierać go w tych zadaniach, które wypełnia i w sytuacjach którym musi stawić czoło.*

Regulaminy wymagają, aby „co jakiś czas zagwarantowany był dla wszystkich salezjanów odpowiedni czas dla ich odnowy”⁶⁰². Powinno to być silną okazją do wzmocnienia w powołaniu, na przykład przy okazji jakiejś rocznicy profesji lub święceń, *przedłużony czas, w którym odchodzi się niejako od życia codziennego, aby „odczytać je” w świetle Ewangelii* i aby poddać się konfrontacji z głębokim sensem własnego projektu życia i aby wzmocnić jedność wewnętrzną. Aktywizm ustępuje miejsca pogłębionemu spotkaniu ze samym sobą i poszukiwaniu głębi.

W takich okolicznościach, *salezjanin, w swoim powołaniu do życia konsekrowanego, odnawia wizję życia chrześcijańskiego i salezjańskiego i odnawia motywację własnych wyborów.* Uczy się akceptować znaczenie własnej egzystencji z większą pogodą ducha i

⁶⁰¹ Ibid

⁶⁰² R 102

poczuciem rzeczywistości, z wciąż bardziej przejrzystymi przesłankami, poczuciem ofiary, w perspektywie dojrzewania do pełni człowieczeństwa i duchowego ojcostwa⁶⁰³.

12.3.1.3 Wiek zaawansowany

537. Przedłużająca się średnia długość życia jest darem, który należy przyjąć i uważać za wartościowy, jest okazją by żyć po salezjańsku zgodnie z cechami charakterystycznymi dla posłannictwa i dla ducha, jakie wyznaczają naszą egzystencję⁶⁰⁴. Także w obecnej sytuacji dotyczącej powołań mamy przed sobą *jako model i zachętę naszego ojca i założyciela Księdza Bosko również w jego starości i chorobie*; nie zamknął się on w sobie ale zachował ciągły kontakt z młodzieżą, pełen zapału misyjnego, animator dla współbraci, całkowicie polegający na Bogu, pełen niepokoju o innych, świadomy wartości jaką są cierpliwość i cierpienie.

538. Ten okres życia jest czasem *niosącym ze sobą dary, które należy docenić, niebezpieczeństwa, którym należy stawić czoła, bogactwa, którymi należy się dzielić*. Mogą ujawnić się w tym czasie ograniczenia, które trzeba zaakceptować oraz różne inne cechy do przezwyciężania. Bywa że ktoś, po wielu latach aktywnej pracy, zmuszony aby ograniczyć swoje zajęcia lub nawet zostawić pewne zadania, może poczuć się niedoceniony i z trudnością akceptuje proces starzenia się. Bywa, że doświadczając pewnych braków wobec niektórych sytuacji jest mniej dyspozycyjny na zmiany i skłonny do zamykania się w sobie.

Dla tych natomiast, którzy świadczą swoją dyspozycyjnością czas ten *otwiera drogę do nowych przejawów równowagi osobistej, braterstwa i służby*. Współbrat uczy się pogodnego starzenia się, stanowiąc dla innych cenne źródło innej obecności we wspólnocie, z którą wciąż dzieli się swym bogactwem duchowym oraz cechami typu zdolność refleksji, mądrość, spojrzenie na sprawy najważniejsze oraz inne cechy typowe dla swego wieku.

539. Salezjanin w podeszłym wieku powinien spotykać się z pomocą aby *zaakceptować tę nową sytuację i wyrazić poprzez nią najgłębszy sens swego powołania*, świadomy iż życie zakonne zachowuje swoją wymowę i znaczenie we wszystkich okolicznościach, będąc w swej istocie zdecydowaną i ciągłą dyspozycyjnością na wolę Bożą. Jego wysiłki są skierowane na pełne uczestnictwo w życiu wspólnotowym i duszpasterskim, dzieląc się swoim życiem modlitwy, doświadczeniem, mądrością i darem rady. Poszukuje potrzebnych sił dla swego życia duchowego i pastoralnego i możliwości do realizacji tych form służby i duszpasterstwa, do których jest jeszcze zdolny.

Gdy przychodzą lata choroby, cierpienia lub ograniczenia fizycznej autonomii czy też wreszcie czas ostatecznego spotkania z Chrystusem, *salezjanin znajduje pomoc by zrealizować aż do ostatniego momentu swoją wierność konsekracji i by uczynić ze swego życia całkowity dar rodzący się w pełnym i definitywnym zjednoczeniu ze swoim Panem*.

12.3.2 Niektóre szczególne sytuacje

540. Nie tylko okresy życia, możliwe do przewidzenia, ale także okoliczności przewidziane i nie przewidziane składają się na konkretne doświadczenie powołania i formacji ciągłej. W każdym wieku mogą dojść do głosu *szczególne sytuacje lub momenty, które wymagają nowego odniesienia do wartości i do najgłębszych motywacji* dotyczących naszej egzystencji; mogą się one ujawnić ze względu na czynniki zewnętrzne (zmiana

⁶⁰³ Por. VC 70

⁶⁰⁴ Por. Vecchi J., *L'anzianità: un'età da valorizzare*, ACG 337 (1991), str. 44-51

wspólnoty lub formy pracy, nowe zadania, niepowodzenia, trudności związane ze wspólnotą) lub wypływać z motywów wewnętrznych (choroba, trudności w relacjach międzyosobowych, osłabienie motywacji, oschłość, kryzys wiary czy tożsamości lub też pogłębienie powołania, nowe pobudki duchowe itp.)⁶⁰⁵.

Uważna miłość ze strony współbraci i Dyrektora uprzedza momenty tego typu zanim będzie za późno i wychodzi naprzeciw przejawiając się w zaufaniu i w niezastąpionym towarzyszeniu.

Współbrat stara się i jest wspierany w szukaniu odpowiedniego oparcia ze strony osób ostrożnych, które pomagają mu zrozumieć sytuację i właściwie rozeznaczyć znaczenie tego co przeżywa. Dyrektor jak i współbracia wyrażają z wycuciem i bezzwłocznie, w sposób jak najbardziej odpowiedni, własne zrozumienie, pomoc i bliskość.

Takie chwile, przeżywane z nastawieniem formacyjnym, mogą stać się okazją do odnowienia ufności wobec Pana Boga, do wewnętrznego stanięcia wobec prawdy i do zbliżenia się do tajemnicy Paschalnej.

12.4 OŻYWIANIE FORMACJI CIĄGŁEJ

541. Wysiłek formacji ciągłej zarówno zachowań jak i mentalności, środowiska i pedagogii życiowej, programu oraz zorganizowanej służby jest powierzony *nie tylko odpowiedzialności każdego współbrata ale też wspólnocie na różnych jej poziomach* oraz animatorom i formatorom. Liczne i zróżnicowane są sposoby dawania tej odpowiedzi poprzez życie przeżywane jako powołanie.

12.4.1 Płaszczyzna osobista

541. Salezjanin jest w pierwszym miejscu odpowiedzialny za własną formację⁶⁰⁶ i stara się odpowiadać na wciąż nowe wymagania jakie stawia mu powołanie. Wie, że utożsamiać się z powołaniem, które mobilizuje go do wewnętrznej konfrontacji, oznacza iść z zaangażowaniem drogą formacji stałej. Podnoszenie własnych kompetencji i ich aktualizacja są częścią formacji, ta jednak musi zmierzać do pogłębiania życia wewnętrznego i odnawiania mentalności, to jest właśnie sercem jego życia. W tym znaczeniu formacja jest przeżywana jako wewnętrzne odnawianie się.

W tym celu, posłuszny Duchowi Świętemu, współbrat rozwija swoje talenty w ciągłym dążeniu do nawrócenia i odnowy. Angażując się w „proces formacyjny, który trwa całe życie”⁶⁰⁷, salezjanin docenia *niektóre konkretne wyrazy tego zaangażowania*:

- *rozwija „zdolność do uczenia się od życia”*⁶⁰⁸, dbając o relacje, dialog i rewizję życia, zwłaszcza we wspólnotach i z młodzieżą oraz zachowując mentalność otwartą i krytyczną,⁶⁰⁹ gotową do dialogu i akceptacji;
- *dba o zdolność rozeznania duszpasterskiego* w danej rzeczywistości⁶¹⁰, korzystając z powszechnie dostępnych środków (dzielenie się doświadczeniem i posłannictwem, stosowanie się do wskazań Kościoła i Zgromadzenia, uważne podejście do różnych sytuacji, lektur, nauki);

⁶⁰⁵ Por. VC 70; „I confratelli ‘in difficoltà’ o ‘gravemente compromessi’” w ISM 390-395

⁶⁰⁶ Por. CG 21 311

⁶⁰⁷ C 98

⁶⁰⁸ C 119

⁶⁰⁹ Por. R 99

⁶¹⁰ Por. Vecchi J., *Io per voi studio*, ACG 361 (1997), pag. 29

- *dba o rozwój duchowy*, by realizować własny projekt życia, wiernie przestrzega wskazówek Konstytucji, troszczy się o jakość modlitwy, rozmyślania i życia sakramentalnego, docenia wartość kierownictwa duchowego i osobistej refleksji, umie wygospodarować czas na powrót do źródeł swej konsekracji i unikać tak przepracowania jak i powierzchowności;
- docenia wartości formacyjne codziennego życia *wspólnotowego* i wykorzystuje proponowane okazje do formacji ciągłej; w WWD i w kontaktach z *Rodziną Salezjańską* pozostaje otwarty na okazje wspólnego wzrastania;
- *stara się spełniać swoje obowiązki zgodnie z kompetencjami* wymaganymi przez sytuację i czas⁶¹¹: jest świadomy, że animować, wychowywać i prowadzić w obecnej sytuacji kulturowej i religijnej oznacza być zdolnym do stawiania czoła życiowym problemom typu relacji wiara-kultura, na polu etyczno-moralnym, pedagogii ducha i sakramentalnej oraz wymiaru społecznego;
- *wraz z przełożonymi szuka* miejsca najbardziej odpowiadającego jego talentom i uzdolnieniom osobistym jak i potrzebom Inspektorii. Okazuje ciągłą dyspozycyjność aby okresowo *dokształcać się*⁶¹², zarówno na płaszczyźnie doktrynalnej jak i zawodowej i wykorzystuje okazje, które są mu dane z okazji konwencji naukowych, konferencji, kursów, i innych spotkań formacyjnych.

12.4.2 W aspekcie miejscowym

542. „Naturalnym środowiskiem wzrostu w powołaniu – mówią Konstytucje – jest wspólnota, gdzie salezjanin zajmuje swoje miejsce z ufnością i współodpowiedzialnością. *Życie wspólnoty, otwartej na Chrystusa i na potrzeby czasów, jest formacyjna*: i właśnie dlatego musi ona wciąż rozwijać się i odnawiać”⁶¹³.

Oto *niektóre czynniki*, które wpływają na kształtowanie wspólnoty jako miejsca formacji ciągłej:

- *stworzenie we wspólnotach miejsca oraz stylu życia i pracy*, które sprzyjają wzrostowi zarówno osobistemu jak i wspólnotowemu:
 - . duch rodzinny ułatwia spotkania, wychodząc sobie naprzeciw poprzez otwartość i dialog, sprzyja atmosferze wspólnego poszukiwania i rozeznawania, które bierze pod uwagę doświadczenie każdego i prowadzi do wyciągania wniosków z codziennych doświadczeń;
 - . klimat wiary i modlitwy wzmacnia wewnętrzne motywacje i uzdalnia do przeżywania ich z odwagą ewangeliczną i ofiarnością pasterską;
 - . właściwe założenia wspólnej pracy, projekt życia wspólnotowego i duszpasterskiego oraz ich weryfikacja sprzyjają w życiu salezjanina proces rewizji swoich zachowań jako zakonnika, swoich metod pracy oraz odnawianie jakości życia i posłannictwa.
- *dobrze wykorzystanie czasu, środków i tych aspektów, które wynikają z życia wspólnotowego* aby sprzyjały formację ciągłą:

⁶¹¹ Por.C 119

⁶¹² Por. R 100

⁶¹³ C 99

. czas modlitwy wspólnotowej, jak rozmyślanie, czytanie duchowne, słówka wieczorne, skupienia miesięczne i kwartalne; czas weryfikacji, współdziałania i współodpowiedzialności (wśród których szczególnie dzień wspólnotowy⁶¹⁴);

. kontakty ze wspólnotą inspektorialną i ze Zgromadzeniem oraz przyjmowanie bodźców i wskazówek które do nich docierają;

. przekaz informacji, lektury, wyposażona biblioteka;

- *ustalenie rocznego programu formacji ciągłej;*
- *zapewnienie formacji we wspólnocie wychowawczo-duszpasterskiej poprzez spotkania, programowanie i weryfikację, oraz przez inicjatywy akceptowane przez innych członków Rodziny Salezjańskiej.*
- ***umożliwienie osobom, które tego potrzebują możliwości spotkań programacyjnych, typowych dla ducha odnowy (inicjatywy, doświadczenia, kursy itd.).***

543. *Dyrektor jest pierwszym animatorem formacji ciągłej we wspólnocie. Dobrze przygotowany, powinien:*

- *sprzyjać atmosferze i kontaktom wewnętrznym oraz zewnętrznym, które nadają jakość życiu wspólnotowemu („wspólnotowe kierownictwo duchowe, konferencje, słówka wieczorne, spotkania”⁶¹⁵);*
- *dzielić się ze współbraćmi kryteriami życia i działania salezjańskiego; w tym celu pozwala poznać i uznać jako sprawy wartościowe dokumenty Kościoła oraz salezjańskie i rozwijać jedność z inspektorią i ze Zgromadzeniem;*
- *animować posłannictwo salezjańskie, zachęcając do odpowiedzialności całą wspólnotę i jej Radę oraz sprzyjać spotkaniom, które pobudzają do życia braterskiego, pogłębieniu kompetencji i odpoczynkowi⁶¹⁶;*
- *wraz z Rodziną Salezjańską i z WWD sprzyjać kontaktom i formacji, dbając o tożsamość charyzmatu **PEPS (?)** pobudzając wspólnotę do animacji jako zadania i wykorzystywać w sposób inteligentny środki służące animacji posłannictwa jak, na przykład, przekaz informacji i doświadczenie wynikające z aktywnego uczestnictwa.⁶¹⁷*

12.4.3 Na poziomie inspektorialnym

545. *Inspektoria jest wspólnotą formacyjną i podlegającą formacji*

Realizuje ona swoją misję wyrażającą się poprzez doświadczenie życiowe dzieła i pracę w kontekście historycznym i geograficznym wytyczonym przez „*Da mihi animas*” i w *Systemie sprzedającym*.

Projekt inspektorialny, tożsamość salezjańska wcielana w życie i kryteria nadające kierunek rozwojowi duchowemu, uczestnictwo w posłannictwie i duchu salezjańskim wraz z Rodziną Salezjańską i z ludźmi świeckimi oraz wiele innych aspektów życia inspektorii

⁶¹⁴ Por. CG 23 222

⁶¹⁵ R 175

⁶¹⁶ Por. R 173

⁶¹⁷ Por. CG 24 172

stanowią *podstawową formę ożywiania formacji ciągłej* gdyż stanowią ideał życia i punkt odniesienia, który pobudza do życia salezjańskiego.

Niemalý wpływ ma w tej perspektywie równowaga jaką Inspektoriat jest w stanie utrzymać pomiędzy przygotowaniem osób, utwierdzanie jakości wspólnot i znaczenia życia salezjańskiego i posłannictwa. W pewnych sytuacjach formacja ciągła współbraci i wspólnot otrzymuje bodziec do działania wypływający z nowego zrywu i z nowych płaszczyzn działania duszpasterskiego, w innych wymagane jest raczej przystosowanie i skupienie uwagi na jakości doświadczeń i służby

546. W każdej Inspektorii powinny znaleźć się czas, środki i warunki, które skonkretyzują, na różne sposoby formacji ciągłej we wspólnotach inspektorialnych, lokalnych i każdego współbrata.

Głównymi procesami, które angażują współbraci do weryfikacji i ponownego zdefiniowania naszej obecności we wspólnocie inspektorialnej są m.in.: kapituły, spotkania, opracowywanie i weryfikacja Projektu Inspektorialnego i Dyrektorium.

Spotkania dyrektorów i ekip inspektorialnych i grup współbraci.

Wreszcie wszelkie inicjatywy, które rozwijają zdolność rozeznania, pobudzania do metodycznej odnowy, towarzyszą animatorom, podnoszą systematycznie osobiste kwalifikacje, zachęcają do zaangażowania na rzecz zakładania i formacji grup i centrów które mogą podnieść znaczenie wspólnoty inspektorialnej

547. Niektórymi warunkami mogącymi wpłynąć na formację ciągłą w inspektorii są:

- *dbałość o dobre funkcjonowanie zarządzania i animacji, szczególnie zaś coroczna wizytacja inspektorialna, rekolekcje, Kapituła inspektorialna (jej przygotowanie i realizacja), działania Rady inspektorialnej, Delegata i Komisji ds. formacji;*
- *planowanie działania programowego, które zakłada w szczególności:*
 - . *opracowanie „organicznego planu formacji ciągłej współbraci ze względu na ich odnowę duchową, na ich kwalifikacje duszpasterskie i na ich kompetencje wychowawcze i zawodowe”⁶¹⁸;*

. przekształcenie powyższego planu w roczny program formacji ciągłej w inspektorii;

- . *przygotowanie planu szkolenia i zobowiązać się również pod względem finansowym i personalnym, do jego wytrwałej realizacji. Szczególną uwagę należy zachować w przygotowaniu ekspertów w sprawach dotyczących salezjańskości i zaangażować ich w służbę na rzecz współbraci i wspólnot; zapewnić, aby współbracia kompetentni w tych sprawach byli zaangażowani do specjalnych zadań wytyczonych przez projekt inspektorialny, które powinny znajdować swoje przedłużenie na polu ich kwalifikacji;*
- . *posiadanie programu formacji salezjanów świeckich, w którym przewidziane będą „treści, doświadczenia i czas poświęcony formacji; zdefiniowanie ról w relacjach i sposobach współpracy między salezjanami i świeckimi; koordynacja między różnymi sektorami i strukturami animacji; rola i działania Inspektora i członków Rady inspektorialnej w działaniach formacyjnych; dyspozycyjność centrów, grup i struktur animacji inspektorialnej”⁶¹⁹;*

- *zapewnić spotkania:*

. *ekip inspektorialnych, w celu wypracowania zbieżności i przygotowania osób do zadań przewidzianych do wykonania;*

⁶¹⁸ CG 23 223

⁶¹⁹ CG 24 145

. dyrektorów, **Formatorów**, animatorów, ekonomów i innych współpracowników jako okazję, by pogłębić tożsamość salezjańską w wymiarze wychowawczo-duszpasterskim⁶²⁰. Podczas tych spotkań, traktując o sprawach specyficznych o charakterze administracyjnym i organizacyjnym, obecna jest stale troska o życie religijne i rozwój duchowy i doktrynalny salezjanów;

- sprzyjać i organizować szczególne inicjatywy:

. przygotować inicjatywy typowe i nadzwyczajne do formacji duchowej i duszpasterskiej dla wszystkich współpracowników według programu wieloletniego, który bierze pod uwagę rozwój teologii i nowych zagadnień pastoralnych;

. działanie w taki sposób, aby rekolekcje miały „szczególną skuteczność we wzroście osobistym i przyczyniały się do jedności inspektorii i aby były docenione poprzez przygotowanie współpracowników, odnowę form i osób je prowadzących⁶²¹;

. zorganizować centrum lub ekipę inspektorialną do animacji w zakresie duchowym i kulturalnym, w powiązaniu z centrum studiów nad salezjańskością i z centrum duchowości, tam, gdzie istnieje.

- rozwijać współpracę z innymi grupami rodziny salezjańskiej na polu formacji ciągłej poprzez inicjatywy nietypowe, lub przez systematyczne i programowe działanie, które może być zaproponowane i rozwijane przez ekipy w których skład wchodzi członkowie różnych grup;
- zachować otwartość wobec instancji odnowy i kształcenia proponowane z ramienia Kościoła, Instytutów życia konsekrowanego i w środowiskach pokrewnych naszemu posłannictwu

548. Inspektor, wsparty przez swoją Radę, Delegata i Komisję inspektorialne ds. formacji, zobowiązuje się, aby zapewnić wyżej wskazane warunki.

Aby dbać o formację ciągłą:

- opiera zaangażowanie współpracowników na kontakcie osobistym i oferuje okazje do odnowy;⁶²²
- programuje wraz ze swą Radą lub poprzez Komisję działania i inicjatywy, które pobudzają i wspierają formację ciągłą współpracowników oraz wspólnot i przyjmuje jako zadanie priorytetowe formację głównych animatorów (dyrektorów, **Formatorów**, delegatów);
- śledzi ze szczególną uwagą codzienne życie wspólnot lokalnych;
- sprzyja współpracy międzyinspektorialnej.

549. Delegat ds. formacji, z pomocą komisji inspektorialnej ds. formacji ma za zadanie:

- uwrażliwianie współpracowników i wspólnot na konieczność formacji ciągłej;
- koordynacja różnych inicjatyw aby zapewnić kontynuację formacji;
- opracowanie treści i subsydiów i organizacja odpowiednich służb: odnowione rekolekcje, dni i spotkania modlitewne, przedłużone kursy odnowy, konwenia, spotkania poświęcone pracy nad dokumentami Kościoła i salezjańskimi, wskazówki bibliograficzne;
- docenianie wkładu na rzecz formacji ciągłej innych Delegatów i animatorów;
- utrzymanie kontaktu z Delegatami innych Inspektorii i z koordynatorem międzyinspektorialnym.

⁶²⁰ Por. R 101

⁶²¹ CG 21 332

⁶²² Por. R 102

12.4.4 Na poziomie międzyinspektorialnym

550. Proponuje się pewne inicjatywy na rzecz animacji w zakresie formacji permanentnej o szerokim zasięgu:

- *różne formy więzi pomiędzy Inspektoriami* dla wymiany doświadczeń, organizacji wspólnych programów i inicjatyw, wypracowania pomocy formacyjnych, aby wzmocnić wysiłki osób oddanych animacji (formacji);
- ustanowić, na poziomie Regionu, grup językowych lub Konferencji Inspektorii, według możliwości i zapotrzebowań, *ośrodki formacji permanentnej*. Te ośrodki mogą na różne sposoby ofiarować swoją służbę poszczególnym Inspektoriom, wspólnotom oraz poszczególnym współbraciom, organizując na przykład kursy lub programy, przygotowując i ofiarując materiał dla animacji wspólnot lub troszcząc się o tłumaczenia tekstów salezjańskich w różnych językach;
- stworzyć, na poziomie regionalnym lub Konferencji Inspektorialnych, grupy osób przygotowanych w zakresie studiów salezjańskich z możliwością przychodzenia z posługą, oferujących publikacje, kursy o charakterze odnowy współbraci będących w formacji permanentnej.

551. *Radcy regionalni* będą czuwać nad realizacją programów międzyinspektorialnych dotyczących formacji permanentnej i pozostają w kontakcie z Inspektorami, którzy są za nie odpowiedzialni. W tym celu uprzywilejowują lepszą współpracę i koordynację pomiędzy Inspektoriami.

Radca Generalny ds. formacji ma troskę oraz szczególną odpowiedzialność o formację integralną i permanentną współbraci. Stymuluje i wspiera działalność Inspektorii. W zgodności z odpowiednim Radcą Regionalnym patronuje ich pracom programacyjnym i realizacji linii praktycznych dotyczących formacji współbraci. Troszczy się w sposób szczególny o funkcjonowanie ośrodków formacji permanentnej.

UKIERUNKOWANIA I NORMY DOTYCZĄCE PRAKTYKI

552. *Salezjanin, jako pierwszy odpowiedzialny za własną formację⁶²³, stara się żyć nieustannie postawą odpowiedzi na powołanie i trudu odnawiania się: troszczy się o odpowiednią pedagogię życia duchowego, codzienność czyni czasem uprzywilejowanym formacji, rozwija w sobie trud rozeznawania (duchowego) i nabywa umiejętności czerpania nauki z życia⁶²⁴; jest na bieżąco (w sprawach Kościoła) i pozostaje otwartym na jego głos oraz na sytuację, zwłaszcza ludzi młodych i środowisk ludowych; przyjmuje wspólnotę jako naturalne środowisko swojego doświadczenia powołaniowego i z nią dzieli w sposób aktywny własną drogę (powołania); żyje przynależnością do Inspektorii i Zgromadzenia oraz przyjmuje propozycje i inicjatywy, które one przedkładają.*

553. *Każda wspólnota będzie posiadała program formacji permanentnej, który uwzględnia różne wymiary formacji salezjańskiej; będzie go weryfikować oraz odnawiać czyniąc*

⁶²³ Por. KG 21, 311.

⁶²⁴ Por. Konst. 119.

aktualnym. W tym programie przypisze się odpowiednie znaczenie skupieniom miesięcznym i kwartalnym, momentom programacji i weryfikacji, momenty formacji we WWD (= Wspólnotach Wychowawczo-Duszpasterskich) i razem z Rodziną Salezjańską.

554. „Wspólnoty lokalne powinny tak zaprogramować swoją działalność, aby została zagwarantowana współbraciom możliwość uczestnictwa w modlitwach, wspólnotowej refleksji oraz możliwość wygospodarowania koniecznego czasu na stałą odnowę osobistą”⁶²⁵.

555. Dyrektor da pierwszeństwo animacji zakonnej i duszpasterskiej oraz kierownictwu duchowemu we swojej wspólnotcie. „Jego pierwszym zadaniem jest animacja wspólnoty, ażeby żyła wiernością Konstytucjom i wzrastała w jedność”⁶²⁶. „Ma również bezpośrednią odpowiedzialność za każdego współbrata: pomaga mu realizować jego osobiste powołanie i wspiera go w pracy, jaka mu została zlecona”⁶²⁷. Troszczy się o jakość formacji obecnej w codziennym doświadczeniu w wierności Konstytucjom i Regulaminom, czyni efektywne współodpowiedzialność i współpracę współbraci, stymuluje animacyjną obecność we WWD, zabiega o jedność z Inspektorią, Zgromadzeniem, Rodziną Salezjańską i z Kościołem.

556. Inspektorialny Program Formacji⁶²⁸ zawiera Plan Formacji Permanentnej uwzględniający perspektywę odnowy duchowej, nabywania kwalifikacji duszpasterskich i kompetencji wychowawczych oraz zawodowych współbraci. W procesie jego wypracowywania weźmie się pod uwagę różne zadania i funkcje, różnorodność wieku, sytuacji i momentów życia (pierwsze pięć lat, wiek dojrzały, znaczące jubileusze, wiek starczy...).

557. „Wszystkim salezjanom w wieku dojrzałym należy okresowo zapewnić odpowiedni czas na własną odnowę. Inspektorze niech uwzględniają tę potrzebę w swoim programowaniu. Każdy współbrat niech odpowie na to wezwanie, mając na względzie także dobro własnej wspólnoty”⁶²⁹.

558. Inspektor animuje sektor formacji integralnej i permanentnej współbraci⁶³⁰, na pierwszym miejscu nadając charakter formacyjny swojemu zwyczajnemu zarządowi Inspektorią. Angażuje w działalność formacyjną swoją Radę i animatorów inspektorialnych, a zwłaszcza IKF (Inspektorialną Komisję ds. Formacji) i Dyrektorów. Będzie wykazywał dyspozycyjność do współpracy międzyinspektorialnej, do współpracy z Rodziną Salezjańską i Kościołem lokalnym.

559. Inspektorialna Komisja ds. Formacji wraz z Inspektorem i jego Radą w animacji procesu formacji permanentnej wspólnot i poszczególnych współbraci⁶³¹ oraz w programie wspólnej formacji ze świeckimi. Komisja wypracuje program inicjatyw w ramach towarzyszenia formacyjnego, a idących po linii Inspektorialnego Programu Formacyjnego, uważna na odmienne uwarunkowania współbraci, według ich wieku, specyficznego powołania, ich różnorodnych funkcji.

⁶²⁵ KG21, 327; por. Regul. 69. 44.

⁶²⁶ Konst. 55.

⁶²⁷ Tamże.

⁶²⁸ Por. poprzednie nry 18. 211.

⁶²⁹ Regul. 102.

⁶³⁰ Por. Konst. 161.

⁶³¹ Por. KG 21, 322.

560. *Współuczestnictwo w jednym duchu i tym samym posłannictwie ze świeckimi domaga się wspólnej, solidnej formacji⁶³², która odnajduje swoją uprzywilejowaną realizację w prawidłowym funkcjonowaniu WWD⁶³³.*

Inspektorialny Program Formacji zawiera linie formacyjne odnośnie do salezjanów i świeckich razem. Przewiduje uwzględnienie odpowiednich doświadczeń, treści, osób odpowiedzialnych i czasów poświęconych na inicjatywy formacyjne⁶³⁴.

561. *Niech Regiony, grupy językowe lub Konferencje inspektorii współpracują w zakresie inicjatyw i (tworzenia) programów dotyczących formacji permanentnej i, według możliwości i potrzeb, ustanowią ekipę lub ośrodek formacji permanentnej.*

W szczególności, niech organizuje się na poziomie międzyinspektorialnym okresowe inicjatywy dla podwyższania kwalifikacji właściwych dyrektorom lub innym grupom współbraci. Te inicjatywy powierzone są odpowiedzialności inspektorów danego Regionu lub zainteresowanej Konferencji, Rady regionalnego i Rady ds. formacji⁶³⁵.

562. *Do Rady Generalnej należy wyrażenie zgody na tworzenie międzyinspektorialnych i regionalnych ośrodków formacji permanentnej. Odpowiedzialni za te ośrodki biorą za punkt odniesienia (wskazania) Rady Generalnego oraz Radców regionalnych.*

563. *Wykorzysta się inicjatyw podejmowane w jedności i we współpracy z innymi grupami Rodziny Salezjańskiej, jak również możliwości ofiarowane na forum kościelnym lub międzyzakonnym. „Należy być gotowym na przyjmowanie doświadczeń formacyjnych ofiarowanych przez różne organizmy Kościoła i społeczeństwa”⁶³⁶.*

564. *„Konferencje lub Grupy językowe powinny przewidzieć pewną zaktualizowaną bibliografię salezjańską we własnym języku. Zachęca się do inicjatyw formacyjnych na poziomie regionów, grup studiów salezjańskich, z możliwością przychodzenia z pomocą i ofertą publikacji”⁶³⁷.*

565. *Rada Generalna będzie miała troskę o organizację inicjatyw dążących do nabycia przez inspektorów potrzebnych im kwalifikacji w celu pełnienia przez nich posługi animacyjnej i zarządu. Inspektorzy będą objęci również innymi inicjatywami formacyjnymi na poziomie Konferencji Inspektorialnych, spotkań regionalnych, „visite d’insieme”, itp.*

ZAŁĄCZNIKI*

⁶³² Por. KG 24, 138.

⁶³³ Wspólnot Wychowawczo-Duszpasterskich: por. KG 24, 43. 144.

⁶³⁴ Por. KG 24, 145.

⁶³⁵ Por. KG 21, 323; także Regul. 101.

⁶³⁶ Regul. 101.

⁶³⁷ KG 21, 342.

Załącznik nr 1

«Dyrektorium Inspektorialne „sektor dotyczący formacji”»

Załącznik nr 2

«Inspektorialny Program Formacji»

Załącznik nr 3

«Wytyczne dotyczące organizacji studiów»

Załącznik nr 4

«Dokumenty na temat formacji»

* Załączniki przedstawiają:

- A. treści Dyrektorium Inspektorialnego dotyczące sektora formacyjnego wymagane przez „Ratio”;
- B. podstawowe wskazania dotyczące „Inspektorialnego Programu Formacji”;
- C. wytyczne dotyczące organizacji studiów;
- D. niektóre dokumenty kościelne i salezjańskie o szczególnym znaczeniu dla formacji.

ZAŁĄCZNIK I

DYREKTORIUM INSPEKTORIALNE „SEKCJA FORMACYJNA”

1. Charakter Dyrektorium.

1.1. W art. 87 Regulaminów ogólnych postanawia się:

"Praktycznym przewodnikiem formacji o zasięgu światowym jest "Ratio fundamentalis Institutionis et Studiorum", a o zasięgu inspektorialnym Dyrektorium, zatwierdzone przez Przełożonego Generalnego za zgodą jego Rady.

"Rafio" przedstawia i rozwija w sposób całościowy i dydaktyczny zbiór zasad i norm dotyczących formacji, zawartych w Konstytucjach, w Regulaminach ogólnych i w innych dokumentach Kościoła i Zgromadzenia.

Dyrektorium Inspektorialne przystosowuje do warunków lokalnych zasady i normy dotyczące formacji salezjańskiej".

- 1.2. "Do zadań Wspólnoty inspektorialnej należy, za pośrednictwem różnych organów animacji i zarządu, ustalać sposób prowadzenia formacji stosownie do wymogów własnego kontekstu kulturowego, zgodnie ze wskazaniami Kościoła i Zgromadzenia" (Konst. 101).

Do zadań Kapituły inspektorialnej należy: "opracowanie i dokonanie rewizji Dyrektorium Inspektorialnego w zakresie kompetencji przysługującym na tym szczeblu" (Konst. 171,4).

- 1.3. Należą do Dyrektorium uchwały kapitułarne odnoszące się do formacji mające charakter normatywny stały i dające się zdefiniować w zakresie szczegółowego prawa legislacyjnego Inspektorii. Należy mieć na uwadze różnice jakie są między przedmiotem prawa - dokładnie sprecyzowanym i zaaprobowanym, a wskazaniami i procesami, którymi Inspektoria się kieruje, a które nie mają mocy normy prawnej stałej.

- 1.4. Dyrektorium inspektorialne nie identyfikuje się z Inspektorialnym Projektem Formacyjnym. Dyrektorium ze swej prawnej natury, ze sposobu wypracowania i zatwierdzania, któremu podlegało nie może ofiarować własnych form działania na różnych poziomach planowania (Cfr. ISM 366).

Dyrektorium stanowi normatywny punkt odniesienia przy wypracowywaniu Inspektorialnego Projektu Formacyjnego. (FSDB 24).

2. Zawartość Dyrektorium.

"Sekcja formacyjna" w Dyrektorium zgodnie ze wskazaniami Ratio i odpowiadając na rzeczywiste potrzeby Inspektorii ma następujące zadania:

2 1. W odniesieniu do procesu formacyjnego.

- I Dać wskazówki, które odnoszą się do Inspektorialnego Projektu Formacyjnego. Ustanawiać i wybierać kryteria podstawowych działań, które muszą oceniać i charakteryzować przygotowanie formacji. (FSDB 24).
- II Ustanowić poprzez jakie działanie, "z umiejętnością zwrócenia uwagi na różne sytuacje, refleksje, programowanie i weryfikację": Inspektor zapewnia "działanie organiczne, zaprogramowane i koordynowane na poziomie formacyjnym" ze swoją Radą, Komisją Inspektorialną do spraw formacji lub inną jednostką (FSDB22).
- III Wskazać na kryteria w tworzeniu Komisji Inspektorialnej do spraw formacji, podstawowe zadania Delegata inspektorialnego i Komisji, możliwość współdziałania z Inspektorem i jego Radą, i z innymi delegatami i animatorami inspektorialnymi (FSDB 274).
- IV Określić okoliczności zapewniające jedność i kontynuację początkowego procesu formacyjnego. (FSDB 280,281,314,315,317).
- V Wskazać na kryteria zapewniające kontynuację informacji dotyczących sytuacji współpracowników w formacji początkowej, zwłaszcza w momentach przechodzenia z

jednego etapu do drugiego lub z jednej wspólnoty do drugiej, weryfikacji trymestralnej, zachowania dokumentacji, i dla uczestniczenia wspólnoty w wyrażaniu opinii na temat dopuszczania. (FSDB 296, 298).

- VI Wskazać na formę współpracy i współodpowiedzialności na poziomie inspektorialnym w formacji początkowej i ciągłej, i w szczególności w tym co odnosi się do wspólnoty i do ośrodków kształcenia inspektorialnego. (FSDB 146, 171, 173, 230, 246, 248, 300, 418, 458, 509, 514, 548, 558).
- VII Zapewnić możliwość kontaktu z rodziną, szczególnie podczas formacji początkowej. (FSDB 74).

Program działań pastoralnych

- VIII Wskazać na kryteria dla wypracowania programu działań wychowawczo-pastoralnych w czasie formacji początkowej (FSDB 202-204).

Formacja intelektualna

- IX Ustanowić podstawowe wskazania na studia w czasie formacji początkowej i w czasie wyboru ośrodków studiów, mając na uwadze normy Zgromadzenia, wymogi posłannictwa i kontekst inspektorialny (FSDB 157, 179-180).
- X Wskazywać na warunki zapewniające poziom ośrodków studiów salezjańskich, zawartość i kontynuację ekip. (FSDB 170).

Nauka duchowości salezjańskiej

- XI Ustanowić ogólne wskazania do nauki duchowości salezjańskiej w czasie formacji początkowej, wymagane przez **Ratio**. Określenie niezbędnych środków do poznania, nauki i nauczania duchowości salezjańskiej, i posiadania wystarczająco kompletnej i uzupełnionej biblioteki "salezjańskości". (FSDB 51)

Kwalifikacja i specjalizacja

- XII Wskazywać na wybory i linie działania podwyższające kwalifikacje i specjalizacje współbraci i dla wypracowania Inspektorialnego Planu kwalifikacji. (FSDB 158, 285). Ustanawiać kryteria dla realizacji innych studiów w czasie formacji początkowej poza ustalonym curriculum uniwersyteckim, z zapewnieniem warunków formacji. (FSDB 181-184).

Formacja ciągła

- XIII Nakreślać kryteria dla Inspektorialnego Planu formacji ciągłej włączając w Inspektorialny Projekt formacyjny, wskazując wybory, kierunki działania w różnych dziedzinach, odbiorców i dla szczególnych okoliczności (np. dyrektorzy, kwinkwenniści, sdb i laicy, Rodzina Salezjańska, ecc.). (FSDB 556).

2.2 W odniesieniu do poszczególnych faz formacyjnych.

Prenowicjat

- XIV Określić sposoby bezpośredniego przygotowania do nowicjatu w Inspektorii i ustanowić kryteria i podstawowe wymagania formacji intelektualnej w tej fazie. (FSDB 348350,353).
- XV Określić kryteria kontroli medycznej i psychologicznej wymaganej przez Ratio, przed i w czasie trwania prenowicjatu. (FSDB 352).
- XVI Sprecyzować normy dopuszczania do nowicjatu. (FSDB 351).

Nowicjat

- XVII Określić kryteria co do nowicjatu: miejsce, wspólnota, ekipa formacyjna, studia, doświadczenia pastoralne, sposób celebracji pierwszych ślubów. (FSDB 358, 365, 367, 374, 375, 378, 382, 383, 391).

Postnowicjat

- XVIII Dawać wskazania na bezpośredni postnowicjat: miejsce, wspólnota, czas trwania, doświadczenia pastoralne. (FSDB 412-422).
- XIX Wyszczególnić przygotowanie do studiów postnowicjackich, zwracając baczną uwagę na sposób w jaki zapewnia się salezjański charakter filozoficzno-pedagogiczny, zwłaszcza gdy uczęszcza się do ośrodka niesalezjańskiego. (FSDB 423-427).
- XX Przewidzieć dla salezjanów koadiutorów poważne curriculum formacyjne, plastyczne i dostosowane do konkretnych możliwości kandydatów i wytyczonych zadań, biorąc pod uwagę różnorodność sposobów spełniania się w Zgromadzeniu świeckich konsekrowanych. (FSDB 322,424-425).

Asystencja

- XXI Dać wskazania dla zapewnienia odpowiednich warunków formacyjnych na asystencji na poziomie lokalnym i inspektorialnym: typ wspólnoty, opieka, inicjatywy inspektorialne, pomoce, weryfikacje. (FSDB cap. 9).

Specyficzna formacja

- XXII Określić sposób realizacji specyficznej formacji salezjanina koadiutora i zapewnić odpowiednie przygotowanie zawodowe. (FSDB 480).
- XXIII Dokonywać wyborów inspektorialnych z uwzględnieniem specyficznej formacji salezjanina kapłana: ewentualne zdeklarowanie się na rozpoczęcie formacji teologicznej, wybór wspólnoty, ośrodka studiów, studia duchowości salezjańskiej, doświadczenia apostolskie. (FSDB cap. 10).
- XXIV Przedstawić kryteria, wybory i warunki potrzebne do wypracowania programu ślubów wieczystych. (FSDB 513). Wyszczególnić formy manifestacji i intencji ze strony kandydata, by rozpocząć przygotowanie do ślubów wieczystych. (FSDB 515).

3. Weryfikacja sekcji formacyjnej Dyrektorium inspektorialnego.

Wskazać na formę i czas zastosowania weryfikacji Dyrektorium.

„Każda Inspektoria weryfikuje regularnie - zazwyczaj poprzez Komisję Inspektorialną do spraw formacji, lub kiedy będzie uważała za stosowne według funkcji jej przynależnej, poprzez Kapitułę Inspektorialną - zastosowanie konkretne sekcji formacyjnej Dyrektorium inspektorialnego. Inspektor informuje Radcę do spraw formacji. (FSDB 23).

1) Cfr C 171.4, 191; R 87. 88; 106.4; ISM 365, 382 i Elementi Giuridici. 43, 45; VAN LOOY LUC, *Il direttorio ispettoriale*. ACG 365 (1998) 46-52.

INSPEKTORIALNY PROJEKT FORMACYJNY⁶³⁸**1. Planowanie formacji.**

572. Planowanie formacji w Inspektorii może się konkretyzować na różne sposoby i na różnych poziomach: w Dyrektorium Inspektorialnym oferuje ramy odniesienia i ustala główne wybory Inspektorii, w Inspektorialnym Projekcie do spraw formacji, w Programowaniu rocznym, w Programowaniu sektorów, w przewodnikach, i analogicznie na poziomie lokalnym.

Planowanie formacji dotyczy także poziomu międzyinspektorialnego dla Inspektorii, które dzielają fazy, momenty lub inicjatywy formacyjne lub które uznają za przydatne obranie wspólnych punktów odniesienia.

Dla wszystkich tych wyrażen planowania, Ratio ustanawia wspólne założenia i podstawowe ramy odniesienia.

2. Dyrektorium i Projekt.

573. Są różne charakter i cel Dyrektorium i Projektu do spraw formacji.

Dyrektorium „sekcja formacyjna” to pierwsze wyrażenie zadania, które Konstytucje nakładają na wspólnotę inspektorialną zobowiązując ją do ustalenia sposobu aktualizacji formacji. (Cfr C 101). Nie jest zadaniem Dyrektorium przedstawienie kompletnego programu formacji. Z drugiej strony, co wynika z jego ustawodawczego charakteru, ze względu na proces opracowania i zatwierdzania którym są poddane zarówno poziom jak i stopień stabilizacji jego postanowień, nie może oferować typu działań na innych poziomach planu. (Cfr ISM 366).

Projekt inspektorialny formacji natomiast przedstawia wizję organiczną formacji, oferuje treści bardziej szczegółowe i kompletne o charakterze operatywnym i bardziej przyswajalnym. Projekt nie ogranicza się do stawiania wielkich celów i ogólnego zamysłu, ale precyzuje w konkretnej formie sposób aktualizacji formacji, biorąc pod uwagę to, co ważne, to, co pilne i to, co możliwe. Normalnie nie jest opracowany przez Kapitułę Inspektorialną; jest zatwierdzony przez Inspektora i jego Radę. Dyrektorium stanowi podstawowy i prawidłowy punkt odniesienia dla opracowania Projektu. (FSDB 24).

Inspektorialny projekt formacyjny.**3.1. Charakter i cel.**

574. **Formacja** musi być przygotowana na różnych poziomach, zgodnie z projektem i musi być związana z mentalnością projektu (FSDB 211). To jedna ze strategicznych linii metodologii formacyjnej przedstawionych przez Ratio (Cfr FSDB cap. IV).

⁶³⁸ Ratio odnosi się do Inspektorialnego Projektu formacji i do lokalnego projektu wspólnoty formacyjnej; tu gromadzimy podstawowe wskazówki dotyczące Inspektorialnego Projektu formacji.

Każda inspektoria musi mieć Inspektorialny Projekt formacji jako ogólny plan działania (FSDB 18.24). Projekt wyraża w konkretnej formie myśl i przedmiot formacji w Inspektorii w funkcji stopniowego procesu, ciągłego, organicznego i jednolitego (FSDB 235).

Bardziej niż dokumentem do opracowania lub tekstem do uaktualnienia, Projekt jest raczej wyrażeniem i instrumentem operacyjnym wspólnoty, która chce działać w formacji w sposób refleksyjny, zbieżny, promując komunikację i koordynację, kontynuując działanie systematyczne i ciągłe, zdolne do konfrontacji z rzeczywistością i odnawiania się (FSDB 211). Projekt jest konkretnym pośrednictwem modelu formacyjnego i jest kryterium i wskazówką do jego aktualizacji.

Projekt jest nieodzowny, zwłaszcza do zapewnienia jedności i ciągłości początkowego doświadczenia formacyjnego, które rozwija się w kolejnych etapach, w różnych wspólnotach a czasami w różnych inspektoriiach, oraz aby sprzyjać nawiązaniu między fazami i zbieżnością interwencji. (Cfr FSDB 210, 314, 317).

Projekt powinien mieć stabilność i elastyczność, których wymaga formacja. Nie rozmyśla o działaniach w trwałych doświadczeniach, lecz zmierza ku umocnieniu konkretnego działania Inspektorii otwartej na okresową weryfikację i zdolną do dopasowania się do sytuacji. W tym sensie proces tworzenia Inspektorialnego Projektu formacji jest procesem otwartym.

Ścisły związek Projektu formacji z rzeczywistością Inspektorii wymaga, by ten był w harmonii z innymi założeniami planowania inspektorialnego. W tym samym czasie różnorodność sytuacji inspektorialnych sprawia, iż Projekty inspektorialne mają różny charakter.

3.2. Opracowanie, struktura i treść.

575. Inspektorialny Projekt formacji jest wynikiem szczególnego udziału: zakłada zaangażowanie współbraci, uczestnictwo różnych poziomów animacji (np. Delegat i Inspektorialna Komisja do spraw formacji, dyrektorzy, wychowawcy) i w sposób szczególny działanie Inspektora i Rady.

Proces tworzenia, realizacji i weryfikacji Projektu stwarza możliwość formacji dla wszystkich jej czynników.

Opracowanie Inspektorialnego Projektu formacji zwraca stałą uwagę na jego ramy odniesienia (FSDB 24):

- I. tożsamość powołaniowa, profil salezjanina, do którego zmierza formacja i warunki sprzyjające realizacji, tak jak są przedstawione w dokumentach kościelnych i salezjańskich a w szczególności w Ratio i Dyrektorium;
- II. sytuacja formacyjna w Inspektorii.

576. **Projekt**, poza uwidocznieniem ram odniesienia, zawiera:

- A. ważne elementy sytuacji formacyjnej w Inspektorii: aspekty pozytywne, mocne punkty i zasoby, aspekty trudne i pilne;
 - B. **projektowanie operacyjne**, które przedstawia:
- III. **podstawy formacji w Inspektorii:**

ustanawiając dla formacji w ogóle i dla niektórych zakresów, faz i konkretnych odbiorców, wyborów działań, pierwszeństwa i cele do osiągnięcia; kierunki działań, strategie, działania które należy wykonać, warunki do zapewnienia (czynniki, odpowiedzialności i role; koordynacje i współpracy; środowiska i instrumenty, ecc.).

IV. niektóre szczególne aspekty:

- V. specyficzne aspekty programowania każdej fazy formacyjnej (FSDB 212);
 - VI. curriculum formacyjne salezjanina koadiutora (FSDB 424, 480);
 - VII. curriculum studiów (FSDB 157);
 - VIII. stopniowy i systematyczny program studiów salezjańskości (FSDB 51.1);
 - IX. opis działań wychowawczo-duszpasterskich dla formacji początkowej (FSDB 202-204);
 - X. przygotowanie do profesji wieczystej (FSDB 513);
 - XI. plan formacji ciągłej (FSDB 547, 556);
 - XII. inspekcyjny plan kwalifikacji i specjalizacji współbraci (FSDB 158), ze zwróceniem szczególnej uwagi na kwalifikacje Formatorów (FSDB 284-285);
 - XIII. wspólne kierunki formacji dla salezjanów i świeckich w formacji początkowej i ciągłej (FSDB 325, 560).
- A. sposoby i czas weryfikacji na różnych poziomach i rewizji projektu zależnie od sytuacji (FSDB 18. 24).

XIV. Projekt lokalnej wspólnoty formacyjnej.

577. Wspólnota formacyjna „określona jest projektem, który sprawia, że wszystko zdąża do jednego celu: formacji salezjanina. W atmosferze współodpowiedzialności wszyscy starają się przeżywać wspólnie wartości, cele, doświadczenia i sposoby formacji programując, weryfikując i dopasowując okresowo własne życie, własną pracę i doświadczenie apostołskie do wymogów powołania” (FSDB 222).

Cel, treści i proces tworzenia Projektu wspólnoty formacyjnej są analogiczne do przedstawionych w Inspekcyjnym Projekcie.

Przyjmując za podstawę wskazania Ratio i podstawy dane przez Dyrektorium i Inspekcyjny Projekt dotyczące charakteru i celu studiów, w różnych wymiarach doświadczenia formacyjnego, warunkach do zapewnienia, w zawartościach, w strategiach, w formach uczestnictwa i koordynacji, w weryfikach, ecc., lokalne wspólnoty formacyjne wypracują własny projekt:

- XV. przedstawia cel formacji i charakterystykę doświadczenia formacyjnego (profil formacyjny, punkty odniesienia);
- XVI. porównuje go ze swoją konkretną sytuacją (poprzez weryfikację wspólnoty i zwrócenie uwagi na oddziaływanie w kontekście salezjańskim, kościelnym i socjalnym);
- XVII. nakreśla kierunki działań w różnych ramach i różnych wymiarach formacji i ustala warunki, które prowadzą do osiągnięcia celu formacyjnego (najważniejsze cele, strategie działania, opisy, odpowiedzialność, weryfikę ecc.);

XVIII. Projekt, wspólnota i ekipa formacyjna.

578. Realizacja Projektu wymaga jako niezbędnego warunku zaangażowanie wspólnoty inspektorialnej i lokalnej oraz istnienia i funkcjonowania odpowiednich ekip. Projekt nie przyjęty przez wspólnotę i ekipę (grupę, komórkę animacyjną), przez dyrektorów i Formatorów pozostaje nieskuteczny.

Na poziomie inspektorialnym to zadanie jest przyjęte normalnie przez Delegata inspektorialnego i Komisję inspektorialną do spraw formacji, za zgodą i z odpowiedzialnością Inspektora i jego Rady, którym jest powierzona w pierwszej kolejności odpowiedzialność za formację (FSDB 22). Na poziomie lokalnym przez dyrektora i ekipę Formatorów wystarczająco stabilną (FSDB 222, 233, 235, 284) na różnych etapach.

WYTYCZNE DOTYCZĄCE ORGANIZACJI STUDIÓW

1. UWAGI WSTĘPNE

579. 1.1 „Wymiar intelektualny formacji salezjanina obejmuje formację podstawową, tj. studia, które wchodzą w skład różnych etapów formacji początkowej, specjalizację i przygotowanie profesjonalne oraz formację stałą” (FSDB 130). Wytyczne tu przedstawione odnoszą się do podstawowych studiów przewidzianych dla wszystkich salezjanów, nie dotyczą innych studiów, które są przedmiotem Inspektorialnego Planu kwalifikacji współbraci. Prezentacja zrobiona jest w formie wskazówek, które mogą nawiązywać do zawartości, lub do ważnych czy akcentowanych punktów.

Zadaniem odpowiedzialnych jest przejście od wskazówek do programu, troszcząc się o wyrażenia zawartości i ich rozległości oraz zapewnienie im jakości i stopniowania, unikając powtarzających się ujęć lub niepotrzebnych wyprzedzeń. Przedstawione zawartości muszą być przyjęte z powagą, której wymaga cel formacji i z elastycznością, której wymaga sytuacja.

Organizacje mają na uwadze specyficzne wymogi form powołania salezjanina koadiutora lub salezjanina kapłana i jednocześnie wymagają dopasowania do nich.

Dla kandydatów do kapłaństwa lub do stałego diakonatu należy postępować zgodnie ze wskazaniami i normami Kościoła.

1.2 Studia salezjanina powinny być widziane w perspektywie formacji intelektualnej, jak to jest prezentowane w Ratio, zarówno w ogólnym opisie intelektualnego wymiaru formacji (rozdział III), jak i w prezentacji wymiaru intelektualnego poszczególnych etapów. Chodzi o wizję formacyjną zwracającą uwagę na charakterystykę salezjańską i na horyzont stałej formacji.

1.3 Prezentacja organizacji wewnątrz każdej fazy jest podzielona na obszary: przedmiotów salezjańskich, nauk o człowieku i wychowaniu, o misterium chrześcijańskim lub o naukach teologicznych, których wymowa jest różna w zależności od fazy. W niektórych przypadkach preferowane jest wyrażenie „obszar misterium chrześcijańskiego” zamiast „przedmiotów teologicznych”, ponieważ nie chodzi o właściwe nauczanie teologiczne, a raczej o specyficzną metodologię i zakłada organiczne przyswajanie przedmiotów filozoficznych i pedagogicznych.

580. 1.4 Perspektywa duszpasterska, z punktu widzenia ukulturalniania i komunikacji oraz innych aspektów, musi raczej konstruować stały wymiar formacji intelektualnej, niż tłumaczyć się na zawartość czy specyficzne kursy.

1.5 Sytuacje i konteksty, w których rozwija się intelektualna formacja salezjańska w świecie są bardzo różne. Ta różnorodność wpływa także na organizację studiów i wymaga powagi, kompetencji i elastyczności w tłumaczeniu organizacji na stopniowy program, organiczny i kompletny.

Poza różnorodnością warunków podstawowych kandydatów, różnorodnością wymogów kulturowych, które przedstawiają narody i konteksty, na fakt możliwości rozwoju studiów w ośrodkach salezjańskich lub w ośrodkach niezależnych od nas wpływa także różnorodność w strukturze na niektórych etapach, np.:

- XIX. dla prenowicjatu: w niektórych przypadkach mówi się o studiach indywidualnych lub uniwersyteckich oraz o specyficznym programie wewnętrznym; w innych o całkowitym poświęceniu się specjalistycznemu programowi wewnętrznemu, w jeszcze innych o początku curriculum filozoficzno-pedagogicznego;
- XX. dla postnowicjatu: różna ilość lat, różna integracja curriculum filozoficznego i nauk wychowawczych, w wielu przypadkach dotyczy studiów oficjalnie uznawanych kończących się przyznaniem tytułu;
- XXI. dla teologii: istnieją programy czteroletnie lub pięcioletnie z rocznym lub cyklicznym rozkładem zajęć, z różną integracją na polu pastoralnym, ze studiami oficjalnie uznanymi lub bez oficjalnego uznania.

2. WSKAZÓWKI

2.1 PRENOWICJAT

581. Organizacja studiów prenowicjatu musi mieć na uwadze różnorodność sytuacji kandydatów zarówno w przygotowaniu kulturalnym, chrześcijańskim i salezjańskim jak i liczne przygotowania studiów na tym etapie.

Ratio uściśla niektóre zadania formacji intelektualnej: „zapewnia się osiągnięcie poziomu wymaganych studiów świeckich, umocnienie podstawy kulturalnej i weryfikę zdolności do późniejszych studiów, znajomość języka, poważne wprowadzenie do doktryny chrześcijańskiej, ogólną znajomość ks. Bosko, powołania salezjańskiego i Zgromadzenia” (FSDB 353).

2.1.1 Kierunki studiów salezjańskich

582. Wymaga się prezentacji odpowiedniej dla momentu formacji, postaci ks. Bosko i Zgromadzenia salezjańskiego. Na początek może wystarczyć lektura wybranych i dobrze uzasadnionych dzieł lub ich streszczeń z równoczesnym odniesieniem do aktualnych doświadczeń salezjańskich.

W szczególności: biografia ks. Bosko, Wspomnienia z Oratorium, odniesienie do niektórych świadków powołania salezjańskiego, spojrzenia na obecność Zgromadzenia w świecie i na jego misję, pierwsze informacje o rodzinie salezjańskiej.

2.1.2 Obszar misterium chrześcijańskiego

583. Wprowadzenie i refleksja nad niektórymi aspektami powołania chrześcijańskiego zainspirowane podstawowymi założeniami Katechizmu:

- A. Wprowadzenie do lektury i słuchania Słowa Bożego, poprzez teksty liturgiczne, prezentacja niektórych znaczących momentów historii Zbawienia;
- B. Podstawowe elementy inicjacji chrześcijańskiej: modlitwy, życie liturgiczne i sakramentalne (Eucharystia i Pokuta), moralne działanie chrześcijańskie;
- C. Misja i świadectwo Kościoła oraz różnorodność jego powołań.

2.1.3 Niektóre aspekty kulturowe

584. Mając na uwadze różne przygotowanie i sytuację kandydatów podkreśla się:

- I. Uzupełnienie w dziedzinie podstawowej kultury (język, zwyczaje i ogólna kultura);

- II. Wprowadzenie do metody studiów i refleksji;
- III. Podstawową prezentację wartości ludzkich, relacyjnych i procesu komunikacji;
- IV. Podstawowe aspekty znajomości samego siebie, własnej uczuciowości i jej wyrażania, analizy własnego doświadczenia.

2.2 NOWICJAT

585. Ogólne przepisy wskazują cel i niektóre obszary zawartości studiów w trakcie nowicjatu: „niech mają za główny cel wprowadzenie do misterium Chrystusa tak, aby nowicjusz, poprzez kontakt ze Słowem Bożym rozwinął głębsze życie w wierze i pełną miłości znajomość Boga. Niech pogłębia się także teologię życia religijnego i niech będą studiowane Konstytucje, życie ks. Bosko i nasza tradycja”(R91).

2.2.1 Wskazówki dotyczące dyscyplin salezjańskich

586. Dla znajomości salezjańskiego projektu powołaniowego w Założycielu, w Konstytucjach i rzeczywistości Zgromadzenia, prezentuje się niektóre główne treści w oparciu o poważne i uzupełniane podstawy:

- I. Ks. Bosko: jego życie, środowisko, doświadczenie powołaniowe i duchowe, związek z innymi świętymi. Niektórzy świadkowie świętości salezjańskiej;
- II. Projekt życia prezentowany w Konstytucji i w Regulaminach ogólnych, ważnym punktem studiów nowicjackich i refleksji nad elementami uzupełniającymi i specjalistycznymi powołania i Zgromadzenia;
- III. Wzniosłe momenty historii Zgromadzenia, jego rozwój w świecie. Przełożeni Generalni;
- IV. Wspólna wizja Rodziny Salezjańskiej i Ruchu Salezjańskiego, wspólnota różnych powołań.

2.2.2 Obszar misterium chrześcijańskiego

587. Dla bardziej świadomego i głębokiego naśladowania Chrystusa w konsekrowanym życiu salezjańskim:

- I. Ogólne wprowadzenie do Pisma Św., do lektury i zrozumienia tekstów biblijnych liturgii, z punktu widzenia osobistej i wspólnej modlitwy oraz katechezy;
- II. Systematyczne przedstawienie niektórych podstawowych treści wiary i życia duchowego; wprowadzenie do modlitwy w różnych wyrażeniach; wprowadzenie do czasów liturgicznych i do Liturgii Godzin;
- III. Podstawowe wytyczne teologii życia zakonnego, ze szczególnym odniesieniem do duchowości apostoelskiej: skrócona prezentacja historycznej ewolucji życia zakonnego i różnych form powołań;
- IV. Niektóre zagadnienia z podstawowej moralności (Przymierze, sumienie, prawa, cnota i grzech) i niektóre aspekty moralności społecznej.

2.2.3 Nauki o człowieku i wychowaniu

588. Podaje się niektóre najważniejsze informacje dotyczące:

- I. Komunikacji międzyludzkiej, umiejętności współdziałania, dialogu;
- II. Niektórych aspektów psychologicznych, socjologicznych i pedagogicznych życia zakonnego;

- III. Sytuacji społeczno-religijno-kulturalnej danego kraju, ze szczególnym odniesieniem do rzeczywistości kościelnej i do warunków młodzieżowych;
- IV. Komunikacji społecznej w życiu salezjańskim, w ks. Bosko i w Zgromadzeniu. Muzyka, śpiew i teatr w stylu salezjańskim: elementy teoretyczne i praktyczne;
- V. Studiów języka włoskiego i innych języków o szerokim zasięgu i przydatności.

2.3 POSTNOWIENIA

589. Istota dyscyplin humanistyczno-filozoficznych, powiązana z naukami pedagogicznymi jest z intelektualnego punktu widzenia podstawowym i oryginalnym elementem na tym etapie, który uczy współbrata łączyć stopniowo wiarę, kulturę i życie.

Szczególne podstawy i delikatny proces syntezy kulturalnej i religijnej tego etapu wymagają specyficznej organizacji studiów. Dla współbraci, którzy zmierzają do kapłaństwa ma się na uwadze wskazówki Kościoła dotyczące studiów filozoficznych i nauk o człowieku.

2.3.1 Wskazówki dotyczące dyscyplin salezjańskich

590. Należy mieć na uwadze następujące treści:

- I. Ks. Bosko jako wychowawca w kontekście kulturowym XIX w. Działanie wychowawcze pierwszych salezjanów. Krytyczne studium niektórych oryginalnych tekstów pedagogicznych, interpretacja i aktualizacja.
- II. Salezjańska metoda wychowawcza (System prewencyjny). Wychowawczy Projekt Duszpasterski; wskazówki Zgromadzenia.
- III. Obecność salezjańska we właściwym kontekście i jej różne wyrażenia.
- IV. Charakterystyka grup Rodziny Salezjańskiej obecnych w danej Inspektorii.

2.3.2 Nauki filozoficzne, humanistyczne i wychowawcze

591. W tej dziedzinie ma się na uwadze wymagane kwalifikacje dla każdego salezjanina i dopasowane do wymogów dwóch typów powołań. Wiele aspektów nauk humanistycznych w tym także filozofii, jest koniecznych do wspólnej podstawowej formacji, nawet jeżeli mogą być ustalone w inny sposób.

Nauki filozoficzne, humanistyczne i pedagogiczne wymagają zwrócenia szczególnej uwagi na wymogi ukulturalniania.

592. A. Dyscypliny filozoficzne

- I. Propedeutyka filozoficzna: filozofia w życiu ludzkiego ducha (pochodzenie, charakter, związek z innymi dziedzinami nauki; autonomia; problematyka; nieodzowność i niezmienność).
- II. Antropologia filozoficzna: osoba ludzka (podstawowe wymiary antropologiczne i struktura osobistego wszechświata; personalizm chrześcijański; porównanie humanistyczne; filozofia historii i kultury).
- III. Gnoseologia: zagadnienie prawdy (możliwość, struktura, charakter i ważność poznania; sens krytyki; racjonalizm i empiryzm; ideologia; demistyfikacja; hermeneutyka, filozofia języka).
- IV. Metafizyka: problem bytu i wartości (możliwość i wartość metafizyki; byt jako podstawa rzeczywistości; metafizyka i antymetafizyka wobec całkowitego doświadczenia; działanie i kontemplacja; aksjologia i storicizmo).

- V. Teologia filozofii: zagadnienie Boga (możliwość i prawo naturalnej znajomości Absolutu; tematy filozoficzne dotyczące istnienia i natury Boga; związek między naturą a wiarą i filozofią a teologią; współczesne ateizmy; fenomenologia, filozofia i historia religii).
- VI. Filozofia natury: zagadnienie kosmosu i nauki (zrozumiałość rzeczywistości materialnej; kosmologia naukowa i filozoficzna; wiedza naukowa i filozoficzna; zagadnienie epistemologii).
- VII. Etyka: podstawy i dynamika zachowania ludzkiego, zachowanie ludzkie w związku z Bogiem; sumienie i wolność; ekonomia i prawo; zagadnienia bioetyczne).
- VIII. Filozofia społeczna: główne podstawy; sposób „czytania” porządku społecznego; synteza socjopolityczna w porównaniu do aspiracji chrześcijańskich; stosunki międzynarodowe i wspólnota ogólnoswiatowa; Doktryna Społeczna Kościoła).
- IX. Filozofia wychowania: podstawowe fundamenty wychowania.
- X. Estetyka: sztuka i inne działania ludzkie; gust i zmysł estetyczny; sztuka i moralność).

B. Filozofia w pamięci historycznej:

- XI. Myśl zachodnia: filozofia grecko-hellenistyczna, patrystyka, średniowiecze; kluczowe momenty filozofii współczesnej.
- XII. Myśl wschodnia.
- XIII. Największe współczesne systemy filozoficzne.
- XIV. Historyczna i teoretyczna charakterystyka lokalnej kultury. Autorzy i znaczące teksty filozoficzne danego kraju.

593. C. Dyscypliny pedagogiczne

- XV. Wprowadzenie do pedagogiki: charakter i cele wychowania. Główne kierunki, nurty i perspektywy współczesnej pedagogiki. Różne modele wychowawcze.
- XVI. Historia wychowania i pedagogiki.
- XVII. Ogólna metodyka pedagogiczna i pedagogika chrześcijańska.
- XVIII. Technologie wychowawcze: media, nowe media, telematiche; sens, odpowiedzialność i użycie.

D. Dyscypliny psychologiczne

- XIX. Psychologia ogólna i dynamika; podstawowe procesy psychiczne; psychologia rozwoju ludzkiego; organizacja osobowości: różne teorie. Elementy psychopatologii.
- XX. Psychologia wychowania i instrukcji.
- XXI. Psychologia religii, ze zwróceniem szczególnej uwagi na świat młodych.
- XXII. Psychologia socjalna: komunikacja, interakcja, dynamika grupy i wspólnoty. Komunikacja i język.

E. Dyscypliny socjologiczne

- XXIII. Socjologia ogólna: aspekty socjologiczne rodziny, warunki młodych, szkoły, świata pracy i formacji zawodowej.
- XXIV. Socjologia religii, ze szczególnym zwróceniem uwagi na warunki młodych.
- XXV. Doktryna Społeczna Kościoła (Cfr. także filozofię społeczną).
- XXVI. Antropologia kulturalna, ze zwróceniem uwagi na kulturę lokalną, jej historię i charakterystykę.

594. F. Nauka o przekazie społecznym

- XXVII. Teoria przekazu i problemy psychosocjologiczne przekazu społecznego.

XXVIII. Różne formy komunikacji, szczególnie nowe techniki (prasa, radio, TV, internet...).

XXIX. Przekaz społeczny drogą do integralnego wychowania: krytyczna lektura i słuchanie; zastosowanie w różnych środowiskach: katechezie, liturgii, ogólnych działaniach duszpasterskich, dydaktyce i animacji kulturalnej.

XXX. Przekaz społeczny i posłanie salezjańskie.

XXXI. Informacja salezjańska, informacja w życiu współbraci.

G. Formacja artystyczna

XXXII. Wychowanie przez muzykę i śpiew.

XXXIII. Teatr i inne formy wyrażania artystycznego potrzebne w realizacji misji salezjańskiej.

XXXIV. Elementy teoretyczne i praktyczne muzyki kościelnej na służbie liturgii, katechezy duszpasterskiej i wychowawczej.

H. Metodologie

XXXV. Metodologia studiów i badań, lektura tekstów, krytyka historyczna.

XXXVI. Elementy dydaktyki ogólnej.

? Elementy pedagogiki i dydaktyki nauczania religii w szkole i techniki animacji społeczno-kulturalnej nauczania, katechezy, wychowania i ewangelizacji; inne nieformalne inicjatywy.

? Elementy ekonomii i administracji.

? Nauka włoskiego i innych języków potrzebnych lub przydatnych dla misji, nauka łaciny dla kandydatów do kapłaństwa.

2.3.3 Obszar misterium chrześcijańskiego

595. Kontynuuje się prezentację organiczną i podstawową misterium chrześcijańskiego, już rozpoczętą w poprzednich etapach. Prezentacja podkreśla związek z powołaniem i duszpasterską misją wychowawczą.

Prezentacja ta zawiera:

XXXVII. szczególne tematyki biblijne dla pełnego zrozumienia zwiastowania z uwzględnieniem życia duchowego i katechezy.

XXXVIII. elementy liturgii sakramentalnej w funkcji pedagogiczno-katechetycznej.

XXXIX. refleksja nad Kościołem w świecie i nad ewangelizacją (związek kultura, wychowanie, wiara) i przedstawienie wytycznych duszpasterskich zwłaszcza dotyczących duszpasterstwa młodych i wychowania.

2.4 SPECYFICZNA FORMACJA SALEZJANINA KOADIUTORA

597. Ratio ukazuje różne modele, które uwzględnia specyficzną formację salezjanina koadiutora, proponując specyficzną formację kwalifikacji zawodowych i wskazuje na obszary formacji intelektualnej w czasie formacji specyficznej.

Mając na uwadze różnorodność sytuacji osobistych i wspólnotę, propozycję i czas trwania, i przede wszystkim cel formacji na tym etapie, porządek studiów podkreśla następujące treści.

2.4.1 Wskazówki dotyczące dyscyplin salezjańskich

597. Niektóre treści w ścisłym powiązaniu ze specyficzną formacją salezjanina koadiutora i jego działaniem wychowawczym i duszpasterskim:

- XL. Założyciel ks. Bosko w kontekście socjalnym i eklezjalnym w jego czasach; wymiar świecki misji. Konfrontacja z aktualną sytuacją.
- XLI. Duchowość salezjańska i duchowość młodzieżowa salezjańska: szczególne podkreślenia, odniesienie do św. F. Salezego, pedagogika życia duchowego, model salezjanina koadiutora i kapłana, inne wyrażenia duchowości w obrębie Rodziny Salezjańskiej.
- XLII. Duszpasterstwo salezjańskie: wytyczne Zgromadzenia (ostatnie Kapituły Generalne i Przełożony Generalny), Młodzieżowe Duszpasterstwo Salezjańskie. Zaangażowanie świeckich w Rodzinę Salezjańską i we Wspólnotę Wychowawczo-Duszpasterską, obecność i specyficzne miejsce w animacji salezjańskiej.
- XLIII. Posłannictwo salezjańskie w świecie: wyzwania w różnych kontekstach, pierwszeństwo i znaczenie. Obecność salezjańska w danym obszarze lub inspektorii; Projekt inspektorialny.

2.4.2 Obszar misterium chrześcijańskiego

598. Doświadczenie życia konsekrowanego i konfrontacja z misją wymaga organicznej i uaktualnionej wizji wiary i misji Kościoła we współczesnym świecie, ze zwróceniem uwagi na niektóre treści:

- XLIV. Wprowadzenie do Pisma Św. (S.T. i N.T.), i pogłębienie głównych tematów z historii Zbawienia w funkcji duchowej i duszpasterskiej.
- XLV. Refleksja nad sytuacją eklezjalną i nad aktualnymi aspektami nauczania Kościoła wychodzącym naprzeciw nowym wyzwaniom ewangelizacji.
- XLVI. Pogłębienie teologiczne życia zakonnego.
- XLVII. Moralność osobista i społeczna; Doktryna Społeczna Kościoła.
- XLVIII. Duszpasterstwo świata pracy; elementy metodologii duszpasterskiej i katechetycznej w związku z adresatami misji.

2.4.3 Inne obszary

599. Służba światu i młodym w pojęciu dzisiejszej kultury pociąga za sobą zwrócenie uwagi na inne obszary wartości:

- XLIX. Formacja socjo-polityczna: elementy socjologii; świat pracy (polityka, rynek, syndykat...); promocja społeczna; elementy ekonomii i administracji.
- L. Przekaz społeczny w zakresie wychowawczym i duszpasterskim, techniki i technologie przekazu społecznego i wykorzystanie duszpasterskie różnych języków. Techniki animacji. Wyrażanie muzyczne.
- LI. Obsługa podstawowych urządzeń informatycznych.

2.5 SPECYFICZNA FORMACJA SALEZJANINA KAPŁANA

600. „Specyficzna formacja kandydata na salezjanina kapłana kieruje się wytycznymi i normami ustalonymi przez Kościół i Zgromadzenie, i ma za cel przygotowanie księdza, duszpasterza i wychowawcy w perspektywie salezjańskiej” (C 116). Także studia są zaprogramowane w tej perspektywie. „Studia teologiczne muszą trwać cztery lata. Na fakultetach i w ośrodkach przyłączonych, gdzie po trzech latach instytucjonalnych następują dwa lata licencjatu w naukach kościelnych, czwarty rok teologii jest zastąpiony przez dwuletnie studia teologiczne”.(FSDB 484).

W przypadkach w których curriculum instytucjonalne teologii jest skrócone do trzech lat, po których następuje czwarty rok lub kolejne dwa lata licencjatu, ważne jest zapewnienie odpowiednich warunków oraz koniecznego czasu na studia „salezjańskości” i duszpasterstwa.

2.5.1 Wskazówki dotyczące dyscyplin salezjańskich

601. Etap formacji specyficznej sprzyja pogłębianiu wiedzy teologicznej i charyzmatu; mentalności duszpasterskiej; lektury „salezjańskiej” treści teologicznych.

W bezpośrednim związku z wizerunkiem i wychowawczą misją duszpasterską salezjanina kapłana i z czteroletnimi studiami teologicznymi, pogłębia się następujące treści:

- LII. Ks. Bosko jako ksiądz: profil duchowy i duszpasterski; kierunki jego duchowości i jego posługi duszpasterskiej, jego praca duszpasterska; ks. Bosko – kapłan i założyciel w kontekście kościelnym i społecznym swoich czasów. Źródła i odniesienia duchowości ks. Bosko, w szczególności św. F. Salezy.
- LIII. Duchowość salezjańska i duchowość młodzieży. Duchowość salezjanina kapłana: salezjanin kapłan w misji salezjańskiej i w różnych typach dzieł, uzupełnienie z salezjaninem koadiutorem. Różne postawy salezjanów kapłanów.
- LIV. Refleksje, wybory i wytyczne Zgromadzenia zwłaszcza poprzez ostatnie Kapituły Generalne i we współczesności: Młodzieżowe Duszpasterstwo Salezjańskie, Rodzina Salezjańska, współpraca ze świeckimi. Zwrócenie uwagi na wymiar duszpasterski, katechetyczny, sakramentalny, opiekę duchową (dyscypliny współzależne i szczególne akcenty). Wychowawczy Projekt Duszpasterski Inspektorii.
- LV. Kapłan salezjański w animacji duchowej grup Rodziny Salezjańskiej; znajomość różnych powołań i ich charakterystyki duchowej.
- LVI. Misja salezjańska na świecie: wyzwania duszpasterskie w różnych kontekstach, priorytetach i znaczeniach.

2.5.2 Obszar dyscyplin teologicznych

602. Nauki teologiczne są zgrupowane wokół niektórych podstawowych jednostek metodologicznych. Aby lepiej ukierunkować ostateczną syntezę zaznacza się korzystność podkreślania każdego roku, tam gdzie konkretna struktura studiów to dopuszcza, jednoczącej perspektywy tematycznej, np. w systemie czteroletnim: misterium Chrystusa (I rok), misterium Kościoła (II rok), misterium człowieka odkupionego w Chrystusie (III rok), synteza teologiczno duszpasterska (IV rok).

LVII. Pismo Św.: ogólne wprowadzenie do Starego i Nowego Testamentu; pogłębienie niektórych ksiąg: krytyczna analiza i zrozumienie ich przesłania.

LVIII. Teologia liturgiczna.

LIX. Podstawowe wiadomości i zasady;

LX. Eucharystia i kult eucharystyczny; celebrowanie innych sakramentów świętych;

LXI. Duszpasterstwo sakramentów;

LXII. Uświęcenie czasu: rok liturgiczny i Liturgia Godzin;

LXIII. Historia Kościoła Powszechnego (starożytnego, średniowiecznego, nowożytnego i współczesnego) i lokalnego; wprowadzenie do Patrologii.

LXIV. Podstawowa teologia: wprowadzenie do teologii; objawienie i jego przekazania poprzez inspirację Pisma Św., tradycję i żywe nauczanie Kościoła; wiarygodność objawienia chrześcijańskiego; objawienie chrześcijańskie a inne religie; objawienie a ukulturalnianie wiary.

LXV. Systematyczna teologia: misterium Boga (Bóg jeden i w trzech osobach); misterium Chrystusa (chrystologia); misterium człowieka: stworzenie, człowiek, grzech, łaska i cnoty teologiczne (antropologia); misterium Kościoła (eklezjologia); mariologia; sakramenty Kościoła; eschatologia chrześcijańska.

603. F. Teologia praktyczna i duszpasterska: ogólna teologia praktyczna, podstawowa teologia duszpasterska; ogólna i specjalistyczna katechizacja; duszpasterstwo młodzieży; duszpasterstwo powołań; wprowadzenie do ekumenizmu i dialogu między religiami; wprowadzenie do misjologii; duszpasterstwo komunikacji i użycia mediów; homiletyka.

G. Teologia duchowa: teologia doświadczenia chrześcijańskiego: źródła duchowości; różne formy duchowości; główne nurty duchowości chrześcijańskiej. Duchowość apostołska, duchowość świecka, duchowość życia konsekrowanego. Kierownictwo duchowe i pedagogika duchowa.

H. Teologia moralna: podstawowa teologia moralna; specjalistyczna teologia moralna: religia i wiara, Doktryna Społeczna Kościoła, moralność i ekonomia, moralność seksualna i rodzinna; bioetyka.

I. Prawo kanoniczne:

LXVI. Historyczne wytyczne Kodeksu i krótka prezentacja Norm Generalnych (I księga) dla prostego zrozumienia podstawowych koncepcji i słownictwa prawno-kanonicznego;

LXVII. Części I i II Księgi II, „Lud Boży”: funkcja nauczania i przepowiadania Słowa, działania misyjne, szkoły katolickie, środki społecznego przekazu; wytyczne Ksiąg V, VI i VII;

LXVIII. Sekcja dotycząca Instytutów życia konsekrowanego, z konkretnym zwróceniem uwagi na nasze prawo, ogólne Konstytucje i Regulaminy; sakrament małżeństwa;

LXIX. Uzupełniające ustawodawstwo Konferencji Episkopatu.

L. Muzyka i sztuka sakralna:

LXX. Funkcja śpiewu i muzyki w liturgii, różne formy muzyczne liturgii i ich cel, konkretne przykłady;

LXXI. Ekspresja artystyczna jako część dydaktycznego charakteru liturgii, która jest jednocześnie kultem Boga i katechezą dla ludzi: wartość teologiczna i katechetyczno-duszpasterska gestów i ruchów ciała, najważniejszych znaków liturgicznych, ośrodków kultu, ikon, z jej znaczeniem teologiczno-duchowym i katechetycznym.

M. Studia języków biblijnych, przynajmniej dla tych, którzy kierują się na stopnie akademickie i zgodnie z możliwościami i przydatnością, innych języków o najszerszym użyciu i rozprzestrzenieniu.

OGÓLNOKOŚCIELNE I SALEZJAŃSKIE DOKUMENTY NA TEMAT FORMACJI

604. **Uwaga:** Zostają przedstawione aktualne, najważniejsze ogólnokościelne i salezjańskie dokumenty, które w sposób szczególny dotyczą formacji.

Zakłada się odwołanie do dokumentów Soboru Watykańskiego II, Kodeksu Prawa Kanonicznego, do dokumentów Synodów Biskupów i Adhortacji posynodalnych, zwłaszcza dokumentów Synodów: na temat “życia konsekrowanego i jego posłannictwa w Kościele i świecie” (1994) oraz na temat “Formacji kapłańskiej w obecnej sytuacji” (1990) i do dokumentów Synodów kontynentalnych.

Jeżeli chodzi o dokumenty salezjańskie zakłada się odwołanie do podstawowej salezjańskiej dokumentacji oficjalnej i nieoficjalnej, do współczesnych Kapituł Generalnych, do wystąpień Przełożonego Generalnego i Radców Regionalnych, których bezpośrednim lub pośrednim polem zainteresowania jest formacja. Odnośnie do studiów salezjańskich, w sposób szczególny źródeł, krytycznych opracowań i współczesnych publikacji odwołuje się tutaj do Salezjańskiego Instytutu Historycznego oraz czasopisma *Ricerche Storiche Salesiane*.

605. DOKUMENTY OGÓLNOKOŚCIELNE

. Jan Paweł II

- Konstytucja Apostolska *Sapientia christiana* na temat Uniwersytetów i Fakultetów kościelnych - 1979
- Adhortacja Apostolska *Christifideles laici* - 1988
- List Apostolski *Mulieris Dignitatem* – 1988
- List *Iuvenum Patris* z okazji stulecia od śmierci Ks. Bosko - 1988
- Adhortacja Apostolska *Pastores Dabo Vobis* - 1992
- Adhortacja Apostolska *Vita consecrata* - 1996
- Encyklika *Fides et ratio* - 1998

. Kongregacja Wychowania Katolickiego (KWK)

- *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* – 1970 + 1985
- List okólny na temat nauczania filozofii w seminariach - 1972
- Wskazania wychowawcze dotyczące formacji do celibatu kapłańskiego - 1974
- List okólny na temat studium Prawa Kanonicznego - 1975
- Dokument na temat formacji teologicznej przyszłych kapłanów - 1976
- Normy aplikacyjne do Konstytucji Apostolskiej *Sapientia christiana* - 1979
- Instrukcja na temat formacji liturgicznej w seminariach - 1979
- List okólny na temat formacji duchowej w seminariach - 1980
- Wskazania wychowawcze na temata miłości ludzkiej - 1983
- Praktyka pastoralna odnośnie niestałości ludzkiej w formacji przyszłych kapłanów - 1986
- Wskazania dotyczące formacji przyszłych kapłanów odnośnie środków komunikacji społecznej 1986

- Przyjęcie do seminarium kandydata przychodzącego z innego seminarium lub innej rodzinny zakonnej - 1986
- Studia na temat Kościołów wschodnich - 1987
- List okólny "Niektóre wskazania na temat formacji w wyższych seminariach duchownych" - 1987
- Dziewica Maryja w formacji intelektualnej i duchowej - 1988
- Wskazania dotyczące studium i przekazu społecznej doktryny Kościoła w formacji kapłańskiej – 1988
- Instrukcja na temat studium Ojców Kościoła w formacji kapłańskiej – 1989
- Wskazania na temat przygotowania wychowawców do seminariów - 1993
- Wychowanie seminarzystów do posługi pastoralnej wobec małżeństwa i rodziny – 1995
- Normy podstawowe dotyczące formacji diakonów stałych - 1998
- Okres propedeutyczny (dokument informacyjny) - 1998

. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego oraz Stowarzyszeń Życia Apostolskiego (prima SCRIS / CRIS)

- Instrukcja *Renovationis causam* - 1969
- Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele *Mutuae relationes* – 1978 (wraz z Kongregacją ds. Biskupów)
- Zakonnicy a promocja ludzka - 1980
- Wymiar kontemplacyjny życia zakonnego - 1980
- Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia zakonnego - 1983
- Wskazania na temat formacji w instytutach zakonnych *Potissimum Institutioni* - 1990
- Życie braterskie we wspólnocie - 1994
- Współpraca między Instytutami na rzecz formacji - 1999

. Kongregacja Nauki Wiary

- Wiara i inkulturacja (1988)
- Instrukcja na temat powołania kościelnego teologa – 1990

. Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów

- List okólny na temat wymiaru misyjnego formacji kapłańskiej – 1970
- Wychowanie w wyższych seminariach - 1987

. Kongregacja ds. Kultu Bożego

- Instrukcja *Professionis ritus* - 1970
- Instrukcja *Ritus pro collatione ministeriorum* - 1972
- List "Badania przydatności kandydatów do święceń" – 1997

. Kongregacja ds. Duchowieństwa

- List na temat "Nauczanie i formacja ciągła duchowieństwa" (*Inter ea*) - 1969
- Dyrektorium na temat posługi i życia prezbiterów - 1994
- Normy fundamentalne dotyczące formacji diakonów stałych. Dyrektorium dotyczące posługi i życia diakonów stałych - 1998
- Prezbiter, sługą Słowa, sługą sakramentów i przewodnik wspólnoty w perspektywie trzeciego milenium chrześcijaństwa – 1999

Kongregacja ds. Biskupów

- Wytyczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele *Mutuae relationes* – 1978 (wraz z Kongregacją ds. Instytutów Życia Konsekrowanego oraz Stowarzyszeń Życia Apostolskiego)

Sekretariat ds. Jedności Chrześcijan

- Ekumenizm w nauczaniu teologii - 1986
- Wymiar ekumeniczny w formacji tych, którzy oddają się posługiwaniu pasterskiemu - 1995

Komisja Papieska ds. Zachowania Dziedzictwa Artystycznego i Historycznego Kościoła

- Formacja dotycząca dzieciństwa artystycznego i historycznego – 1992

Papieska Rada ds. Rodziny

- Seksualność ludzka: prawda i znaczenie - 1995

606. DOKUMENTY SALEZJAŃSKIE

Kapituły Generalne

Dokumenty, które w sposób bezpośredni odnoszą się do formacji lub są poświęcone formacji:

KGS (1971)

- “Formacja do życia salezjańskiego” (dokument 13)

KG21 (1978)

- “Formacja do życia salezjańskiego”
- “Salezjanin koadiutor”
- “Dzieło PAS i Uniwersyté Pontificia Salesiana”

KG23 (1990)

- “Wychowywać młodych do wiary”

KG24 (1996)

- “Salezjanie i świeccy: Zjednoczenie i współuczestnictwo w duchu i posłannictwie ks. Bosko”

Przełożeni Generalni

Viganó Egidio

List “Komponent świecki wspólnoty salezjańskiej”, ARG 298 (1980) 3-50

List “Profil salezjanina w śnie o postaci z dziesięcioma diamentami”, ARG 300 (1981) 3-37

List “Odnowiony tekst naszej Reguły życia”, DRG 312 (1985) 3-37

List “Troska o kapłana roku dwutysięcznego”, DRG 335 (1991) 3-40

List “Jak odczytać dzisiaj charyzma Założyciela”, DRG 352 (1995) 3-33

Vecchi Juan Edmundo:

List “Wskazania dla postępu na drodze duchowości”, DRG 354 (1995) 3-52

List “Dla was studiuję”, DRG 361 (1997) 3-47

List “Eksperci, świadkowie i mistrzowie jedności”, DRG 363 (1998) 3-42

List “Ojciec konsekruje nas i posyła”, DRG 365 (1998) 3-45

List “Bezgraniczna miłość Boga i młodzieży”, DRG 366 (1999) 3-43

List “Pojednał nas ze sobą oraz zawierzył nam posługę Pojednania”, DRG 369 (1999) 3-47

Dokumenty nawiązujące do formacji

- Program życia Salezjanów ks. Bosko. Przewodnik po lekturze Konstytucji Salezjańskich, 1986
- Dyrektor Salezjański. Posługa na rzecz animacji i zarządu wspólnoty lokalnej, 1986
- Inspektor Salezjański. Posługa na rzecz animacji i zarządu wspólnoty inspektorialnej, 1987; zawiera w Dodatku "Elementy prawne i praktykę administracyjną", zobacz poniżej.
- Elementy prawne i praktyka administracyjna w zarządzie Inspektoriatu, 1987
- Salezjańskie Duszpasterstwo Młodzieżowe. Podstawowe punkty odniesienia, Dykasterium ds. Duszpasterstwa Młodzieżowego, 2000
- Karta Jedności w Rodzinie Salezjańskiej ks. Bosko, Dykasterium ds. Rodziny Salezjańskiej, 1995
- Karta Posłannictwa Rodziny Salezjańskiej, Dykasterium ds. Rodziny Salezjańskiej, 2000
- Salezjanin Koadiutor. Historia, tożsamość, duszpasterstwo powołaniowe i formacja, 1989
- Rytuał profesji zakonnej, Towarzystwo św. Franciszka Salezego, Roma, 1989
- Mszał własny Rodziny Salezjańskiej, Towarzystwo św. Franciszka Salezego, Roma, 1990